

М. Т. Авдеева

**СЛОВАРЬ
УКРАИНСКИХ ГОВОРОВ
ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ**

Том 2

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РФ
ФЕДЕРАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ ВЫСШЕГО
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
«ВОРОНЕЖСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

М. Т. Авдесва

**СЛОВАРЬ
УКРАИНСКИХ ГОВОРОВ
ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ**

**Том II
Н—Я**

Издательско-полиграфический центр
Воронежского государственного университета
2012

*Издание осуществлено при финансовой поддержке РГНФ,
проект № 11-14-36002 а/Ц*

Рецензенты:

доктор филологических наук, профессор *Е. Д. Глуховцева*
(Луганский национальный университет им. Т. Шевченко);
кандидат филологических наук *В. А. Семушкин*
(Воронежский государственный университет)

Авдеева М. Т.

- A18** Словарь украинских говоров Воронежской области : в 2 т. /
М. Т. Авдеева. – Воронеж : Издательско-полиграфический
центр Воронежского государственного университета,
2012. – Т. 2 : Н–Я. – 307 с.
ISBN 978-5-9273-1995-4

Укринська лексика, представлена в словарних статтях, складає диалектний матеріал для подальшого його дослідження, вивчення стійкості та умовної життєздатності тих или інших лексических груп слів. Словар адресований диалектологам та історикам мови, учителям-мовознавцям в сферах з українською мовою, краєзнавцям та всім, хто цікавиться історією та мовною ситуацією вкраї.

УДК 811.161.2(374.8)

© Авдеева М. Т. 2012

© Воронежский государственный
университет, 2012

ISBN 978-5-9273-1995-4

© Издательско-полиграфический центр
Воронежского государственного
университета, 2012

ПРЕДИСЛОВИЕ

Для удобства пользования в начале второго тома повторяются список условных сокращений, сокращённые названия населённых пунктов и украинский алфавит.

В алфавите рядом с украинскими буквами даются их русские соответствия (в первом томе были представлены замечания по поводу отдельных букв).

Список населённых пунктов пополнился названиями 36 сёл, материал из которых вошёл только во второй том. Это как старые записи, не использованные в первом томе, так и материалы последних (2009-2012) лет.

Особый интерес, на наш взгляд, представляют собой тексты, написанные в 2011-2012 гг. в с. Урыв Острожского района, так как они сохраняют архаические черты северноукраинской группы говоров. Их (кроме сельскохозяйственной лексики) нам предоставила Н.Ф.Искусова, изучающая статус украинских говоров Воронежской области в рамках программы диссертационного исследования при Центре Лингвистики Лейденского Университета (Нидерланды).

Примеры из села Ближняя Подлубянка Острожского района (Бл. Пиб. Остр.) отражают аканье. Оно и сейчас отмечается в этом говоре, однако не у всех коренных жителей, что объясняется, вероятно, особенностями заселения.

Постоянные наблюдения и записи речи жителей велись в сёлах Бычок и Замосте Петропавловского района на протяжении последних пяти лет. Эти сёла, как и Старотолучеево Богучарского района, можно считать базовыми. Материалы картотеки кафедры славянской филологии включают записи, сделанные в украинских сёлах области, с 60-х годов 20 столетия по 2012 год. Таким образом, в Словаре отражена речь диалектоносителей более чем за 70 лет. Устаревшая за это время лексика имеет в словаре соответствующую помету.

В составлении статей на буквы О и Р принимала участие канд. филол. наук Е.В.Кончакова.

**Украинский алфавит
Український алфавіт**

Украинские буквы	Русские соответствия	Украинские буквы	Русские соответствия
Аа	а	Нн	н
Бб	б	Оо	о
Вв	в	Пп	п
Гг	-	Рр	р
Ґґ	г	Сс	с
Дд	д	Тт	т
Ее	э	Уу	у
Єє	е	Фф	ф
Жж	ж	Хх	х
Зз	з	Цц	ц
Ии	ы	Чч	ч
Іі	и	Шш	ш
Її	йи	Щщ	шч
Йй	й	Ьь	ь
Кк	к	Юю	ю
Лл	л	Яя	я
Мм	м		
		* (апостроф)	ь

СОКРАЩЁННЫЕ НАЗВАНИЯ НАСЕЛЁННЫХ ПУНКТОВ

- Алдр. Остр. – село Александровка Острогожского района
Алдр. Павл. – село Александровка-Донская Павловского района
Али. Рос. – село Алейниково Россошанского района
Алф. Н.-Хоп. – село Алфёровка Новихонёрского района
Арх. Бутур. – село Архангельское Бутурлиновского района
Бим. Павл. – хутор Безымен Павловского района
Бл. Пль. Остр. – село Бинжияк Полубанка Острогожского района
Бнд. Кант. – село Бондарево Кантемировского района
Бни. Вороб. – село Банное Воробьёвского района
Блн. Подг. – село Белогорье Подгоренского района
Брз. Павл. – село Берёзки Павловского района
Брз. Подг. – село Берёзово Подгоренского района
Брз. Остр. – село Берёзово Острогожского района
Брл. Н.-Хоп. – село Бурляевка Новихонёрского района
Бчк. Петр. – село Бычок Петропавловского района
Вл. Н.-Усм. – посёлок Воля Новоусманского района
Влд. Лиск. – село Владимировка Лискинского района
Влс. Гриб. – село Власовка Грибановского района
Влш. Остр. – село Волошино Острогожского района
Ври. Павл. – село Воронцовка Павловского района
Вск. Лиск. – село Высокое Лискинского района
Втб. Подг. – хутор Витбск Подгоренского района
Глв. Бог. – село Галивка Богучарского района
Гич. Подг. – село Гончаровка Подгоренского района
Гри. Подг. – село Григорьевка Подгоренского района
Грм. Кант. – село Гармашевка Кантемировского района
Гри. Калач. – хутор Гринёв Калачёвского района
Гри. Павл. – село Грань Павловского района
Двц. Остр. – село Девица Острогожского района
Двп. Петр. – село Дедовка Петропавловского района
Дис. В. Мам. – хутор Донской Верхнемамонского района
Дрз. Ольх. – село Дроздово Ольховатского района
Дрк. Реп. – село Дракино Репьёвского района
Дчи. Бог. – село Дьяченково Богучарского района
Евд. Кам. – село Евдаково Камынского района

Евстр. Рос. – село Евстратовка Россошанского района
Ектр. Лиск. – село Екатериновка Лискинского района
Енд. Семил. – село Ендовище Семилукского района
Жли. Рос. – село Жилино Россошанского района
Жрв. Кант. – село Журавка Кантемировского района
Зам. Бог. – село Зашман Богучарского района
Зле. Калач. – хутор Залесный Калачеевского района
Зме. Петр. – хутор Замостье Петропавловского района
Зид. Кант. – село Зайцевка Кантемировского района
Ивн. I Кант. – село Ивановка-I Кантемировского района
Инд. Петр. – хутор Индычий Петропавловского района
Кал. Лиск. – село Ковалёво Лискинского района
Квш. Подг. – хутор Кувшин Подгоренского района
Кзн. Тал. – село Казанка Таловского района
Клб. Лиск. – село Колыбелька Лискинского района
Клм. Лиск. – село Коломыцево Лискинского района
Клш. Ольх. – село Кулешовка Ольховатского района
Кшн. Кам. – село Каменка Каменского района
Кшн. Остр. – село Каменка Острогожского района
Кшн. Бог. – село Купянка Богучарского района
Крв. Пл. Остр. – село Кривая Поляна Острогожского района
Кри. Остр. – село Криница Острогожского района
Кри. Подг. – село Карпенково Каменского района
Крс. Калач. – село Краснополье Калачеевского района
Крс. Н.Хоп. – село Красное Новохопёрского района
Крс. Петр. – село Красносёловка Петропавловского района
Крч. Кам. – село Кириченково Каменского района
Кси. Кант. – село Кисьяновка Кантемировского района
Лгв. Бог. – село Луговое Богучарского района
Лжв. Подг. – село Лыково Подгоренского района
Ломы Вороб. – село Ломы Воробьёвского района
Лсв. Павл. – село Лисево Павловского района
Лск. Лиск. – село Лиски Лискинского района
Лтн. Семил. – село Латное Семилукского района
Лфц. Бог. – село Лофицкое Богучарского района
Млх. Лиск. – село Мелахино Лискинского района
Мшн. В. Мам. – село Мамоновка Верхнемамонского района
Мшн. Калач. – село Маннино Калачеевского района
Мрс. Кам. – село Марки Каменского района

Мрч. Ольх. – село Марченковка Ольховатского района
Мсв. Лиск. – село Миссво Лискинского района
Мтр. Канг. – село Митрофановка Кантемировского района
Мхл. Канг. – село Михайловка Кантемировского района
Мхл. Павл. – село Михайловка Павловского района
Нвб. Канг. – село Новобелая Кантемировского района
Нвбл. Петр. – село Новобогородицкое Петропавловского района
Нвд. Лиск. – село Новозадонск Лискинского района
Нвмл. Калач. – село Новомеловая Калачеевского района
Нвтл. Вороб. – село Новотолучеево Воробьёвского района
Нвтр. Рос. – хутор Новотроицк Россошанского района
Нвх. Ольх. – село Новохарьковка Ольховатского района
Нвхб. Бутур. – село Нижний Бык Бутурлиновского района
Нвхкм. Тал. – село Нижняя Камска Таловского района
Нвр. Ольх. – село Назаровка Ольховатского района
Нв. Икр. Лиск. – село Нижний Икорск Лискинского района
Нкл. Вороб. – село Никольское Воробьёвского района
Нкл. Павл. – село Николаевка Павловского района
Нкрб. Рос. – село Нижний Карабут Россошанского района
Нлкс. Подг. – село Новоалександровка Подгоренского района
Ннс. Рос. – село Новопостояловка Россошанского района
Ольх. – село Ольховатка Ольховатского района
Он. Подг. – совхоз Опыт Подгоренского района
Осд. Реп. – село Осадчево Репьёвского района
Охр. Канг. – посёлок Охрозавод Кантемировского района
Пдб. Подг. – село Поддубное Россошанского района
Пдг. Рос. – село Подгорное Россошанского района
Пдк. Бог. – село Подколодновка Богучарского района
Петр. – село Петропавловка Петропавловского района
Плн. Остр. – хутор Паленин Острогожского района
Плн. Кам. – село Пилипы Каменского района
Плс. Бог. – село Плесновка Богучарского района
Плт. Бог. – село Полтавка Богучарского района
Подг. – село Подгорное Подгоренского района
Поп. Рос. – село Поповка Россошанского района
Прб. Подг. – село Порубежное Подгоренского района
Прбл. Канг. – село Первая Бугаёвка Кантемировского района
Пра. Калач. – село Переволочное Калачеевского района

Прв. Рос. – село Первомайское Россошанского района
Прг. Калач. – село Пырогово Калачевского района
Прг. Петр. – село Прогорелое (Новый Лиман) Петропавловского района
Пск. Павл. – село Пески Павловского района
Пск. Петр. – село Пески Петропавловского района
Пер. Кант. – село Писаревка Кантемировского района
Птр. Павл. – село Петронка Павловского района
Птр. Лиск. – село Петропавловка Лискинского района
Птр. Остр. – село Петренко Острогожского района
Птрв. Лиск. – село Петровское Лискинского района
Пхв. Лиск. – село Пухово Лискинского района
Рбк. Калач. – хутор Рыбкин Калачевского района
Рдв. Кант. – село Рудаевка Кантемировского района
Рдч. Бог. – село Радченское Богучарского района
Реш. – село Репьёвка Репьёвского района
Рос. – город Россошь
Сбр. Остр. – хутор Сибирский Острогожского района
Сгв. Подг. – село Сагуны Подгоренского района
Ски. Кант. – село Скарновка Кантемировского района
Смг. Кант. – село Смаглевка Кантемировского района
Смл. Подг. – хутор Самойленков Подгоренского района
Сми. Калач. – село Семёновка Калачевского района
Спр. Подг. – село Саприно Подгоренского района
Срк. Бутур. – село Сериково Бутурлиновского района
Ст. Криц. Петр. – село Старая Криуца Петропавловского района
Стмл. Петр. – село Старомеловая Петропавловского района
Ст. Олып. Семьл. – село Старая Олыпанка Семилукского района
Сттл. Бог. – село Старотолучеево Богучарского района
Твр. Бог. – село Твердохлебово Богучарского района
Тл. Кант. – село Талы Кантемировского района
Тмр. Кам. – село Тимирязевка Каменского района
Трд. Лиск. – село Троицкое Лискинского района
Трш. Бог. – село Терешково Богучарского района
Ттр. Кант. – село Титаревка Кантемировского района
Тхр. Кам. – село Тхорёвка Каменского района
Укр. Рос. – хутор Украинский Россошанского района
Урыв Остр. – село Урыв Острогожского района
Хриц. Калач. – село Хрещатое Калачевского района
Чрк. Павл. – село Черкасск Павловского района

Чри. Рос. – село Чернышовка Россошанского района
Шши. Ольх. – село Шапошниковка Ольховатского района
Шри. Рос. – село Шрамовка Россошанского района
Щучье Лиск. – село Щучье Лискинского района
Юрс. Ольх. – село Юрасовка Ольховатского района
Яри. Бутур. – хутор Яруга Бутурлиновского района
Яри. Остр. – село Ярки Острогожского района
Яри. Кам. – село Ярки Каменского района

СПИСОК УСЛОВНЫХ СОКРАЩЕНИЙ

безл. — безличное	предл. — предлог
бран. — бранное	презр. — презрительное
вводн. — вводное	прейм. — преимущественно
в знач. сказ. — в значении сказуемого	приобр. — приобретательное
вульг. — вульгарное	прост. — просторечное
груб. — грубое	разг. — разговорное
дет. — детское	религ. — религиозное
звукоподр. — звукоподражательное	сказ. — сказочное
ласк. — ласкательное	снисх. — снисходительное
межд. — междометие	собир. — собирательное
мест. — местоимение	сов. — совершенный вид
миф. — мифологическое	сочув. — сочувственное
мн. — множественное	ср. степ. — сравнительная степень
нар. — наречие	увеличит. — увеличительное
неизм. — неизменяемое	уменьшит. — уменьшительное
неодобр. — неодобрительное	устар. — устаревшее
несов. — несовершенный вид	част. — частица
перен. — переносное	шутл. — шутливое
пог. — поговорка	эвф. — эвфемизм
	экспр. — экспрессивное

Н

НАБАГАТО, нар. Цямого, значитьсьно. *Він, мабуть, набалхито старший од неї?* Їмс. Петр. *Та ти набалхито вічим од мене нарвала.* Стгл. Бог. Повсеместно.

НАБАЛАКАТЬ(-СЯ), сов. 1. Повори, сообщать о многом; наповорить(-ся). *Ну, побцим, я ним набалакала і про люд, і про чирчєкки, про хату.* Квнт. 1. *балакають, і балакають, і ник ни набалакаючи.* Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Навпевать, навнести напраслину; то же, что наговорить (разг.). *Та жни тького набалакають. Це на тим вірить, так як його і жить.* Стгл. Бог. *Вин на мене набалакав.* Бл. Плб. Остр. Ср. наговорить.

НАБАЧИТЬ, сов. Присмотреть, приметить. *Ну шо ж ти там — набачиш шо-небудь підостяц?* Стгл. Бог.

НАБГАТЬ, сов. Накопить. *Наблчила дощці баракла кучю.* Стгл. Бог.

НАБИЛШ, нар. Большею частью. *Набили прями вечором*

сорочкі. Вечором набили прями под каптук. Кри. Остр.

НАБОЖНИК, -а. Вышитое полатенце, украшающее икону. *Я люблю красиві набожники.* Три. Лиск., Бчк. Петр.

НАБОЖНИЧОК, -чка. Уменьшит. к набожник.

НАБОСОЇНІЧ, нар. На босу ногу. *В калощах набосоніч і ми, бачь, пішов в слободу.* Бчк. Петр. *Були, обули чоботи набосоніч і біжили та битьком, а хатки хлипають по латках.* Тпр. Кам. *А я ото же набосоніч обулася — оно же і холодно було — обулася і пішла.* Плс. Бог. Повсеместно.

НАБРАТЬ, сов. Купить (о ткани). *Набрала матерії аж на двос платтв.* Тепер .. *хто б їх іще пошив.* Пдк. Бог. Повсеместно.

НАБРЕХАТЬ, сов. Наговорить лжи, неправды; то же, что наврать (разг.). *Вин як набреша так набреша.* Бл. Плб. Остр. *Тут судять суддя, можим набрехать, откалацим ліце там шо, а там уже як*

пийдиш на тот світ, там уже суде один Господь, уже йому ніхто ни набреже нічого — він буде сам судити.
Мрк. Кам. Повсеместно.

НАБРИДНУТЬ, сов. Сильно надрасть, опротиветь, окстылеть; то же, что обрыднуть (прост.).
Дуже міні така жисть набридала.
Дрк. Реп. Як міні набридало уже слухать твої одні і тіж набивши. Тхр. Кам. *Така робота уже набридала.* **Ломы Вороб.**

НАБРУНИТЬСЯ, сов. Принарядниться. *Куда це ти набрунилась?* **Ектр. Лиск. Ср. надкюдджолиться, причепуриться.**

НАБРУШИТЬСЯ, сов. Повредить, поранить себе что-л., наткнувшись на что-нибудь острое; то же, что напориться (разг.). *Вовк набрушився на рага.* **Бя. Пльб. Остр.**

НАБУБНЯВИТЬ, сов. Набухнуть. *Уже зрив набубнявиви.*
Стмь. Петр. Горох замочила, і він гарно набубнявив. **Стгл. Бог.**

НАБУЗДЯКАТЬ, сов (экспр.). В большом количестве набрать чего-либо, шуюлю набить. *Мякиш трави здоровий набуздякав — на лісатті сля допер.* **Стгл. Бог.**

НАБУЗДЯКАТЬСЯ, сов. (экспр.). Сильно наесться. *Оце*

так набуздякався і за стога ни підимуря. **Стгл. Бог.**

НАБУЗУВАТЬ, сов. См. бузувать.

НАБУНДЮРИТЬ, сов. Восторщиться, нагромоздить. *Наклад віз, набундюриє його. — Ни набундюриє, а насторониє.*
Стгл. Бог. См. насторонити.

НАБУРИТЬ, сов. (экспр.). Налить слишком много. *Ну куди ото ти скільки набуриє? Ти же ни вип'єш.* **Стгл. Бог.**

НАБУТЬ, неизм., вводн. То же, что мабуть. *Набуть, у якій п'ємод, шо так наметурюєш.*
Урыв Остр., Кам. Остр.

НАВАЖИТЬСЯ, сов. Решиться. *Ніяк ни наважув'є зайти до придедателя...* **Змс. Петр., Стгл. Бог.**

НАВАРГАНИТЬ, сов. (экспр.). Сделать, приготовить что-н. в большом количестве (здесь: о еде) *Покатуї, шо ти там наварганизи.* **Ольх.**

НАВБИТКА, НАВБИТКИ (грать), нар. Игра пасхальными яйцами: два участника бьют яйцо о яйцо носенками или нижними частями. Тот, чье яйцо останется целым, выигрывает яйцо противника. *Давай с тобою навбитки.* **Стгл. Бог. Прийдуть якди до родичів, які**

там захиовані, кладуть на магілки по яйцю, пичення с канхветами. А дітишки бігають та збирають. А муди грають навбитки. Прв. Калач. На Паску діттора гри навбитки. Грн. Калач.

НАВВИПЕРЕДКИ,
НАВИПЕРЕДКИ, нар. Напергонки. Танцюються, деякі наввипередки, так дівчина його й обогнала. Бчк. Петр. Дітці стали бігати наввипередки. Крн. Остр. Бігали наввипередки. Прв. Калач. Ану давайти наввипередки - хто скоріш ти до того стовпи добіжить. Стгл. Бог. Повсеместно.

НАВЛІТ, межд. Команда собаке ловить пицу на лету. - А ну, Барбос, на, навліт! Стгл. Петр. Сірко їсть всігда навліт. Грн. Калач., Стгл. Бог.

НАВГОГУШКИ, нар. На корточках (сидеть). Ми сидимо навгогушках. Бл. Пль. Остр

НАВДІБКИ, нар. Став, подіявшись на цыпочки. Він як положити ни ходе шс, а ото стане навидібки і бігом до чього-небудь. Стгл. Бог. См. также навшпньки.

НАВДИБОШКИ, нар. На цыпочках. Так и ходе навидбошки. Екстр. Лиск.

НАВДІБУШКИ, нар. То же, что навидібки. Утром, як повстакать, на другий день (свадьбы), собирались. Тут усі навидібушки - ждуть ту же приданку, шо прийде с практиною. Лкв. Подг.

НАВДОГАД,
НАВЗДОГАД, нар. Наміками, обняками. - Ни кажи наведогад, того шо він уже понима все. Стгл. Петр. То він казав навздогад. Екстр. Лиск. І ото николи прямо ни скаже, а все навздогад. Змс. Петр ♦ Навздогад буряків, щоб дали капусту. То же, что навздогад. Та кажи вже прямо, шо ти - навздогад буряків, щоб дали капусту. Стгл. Бог

НАВДРИБУШКИ, нар. О способе очень мелко вылетать кося. Заплети коси надріббушки. Екстр. Лиск.

НАВЕРГАТЬСЯ, сов. Устать, вжело рабляв. Верси, як скотиняка. Навергався страшно. Стгл. Бог.

НАВЕРНУТЬСЯ, сов. Упасть, удариться; то же, что повернуться (прост.). Ох, і навирнувся я об драбину Рен. Підсковзнулася, так добре навирнулася. Стгл. Бог.

НАВЕРГАТЬ, НАВЕРНУТЬ. Поворачивать, повернуть;

направлять, направити. *Ну а в городі, кончина, уже ж повертиски якомсь язик по-руськи.* Стгл. Бог. *Навирна оту корову у вуличку.* Стгл. Бог. Ср. наламувать, наламать.

НАВЗДОВІДКІ (сходять), нар. Сходять с целью узнать, разведать что-либо. *Треба сходить навздовідкі, чи Іван ни пришов.* Кря. Остр.

НАВЗДОГІН, нар. Вдогонку. *Дивись, це, мабуль, батько забул? Ану, блжи йому навздогін, він ще нидалеко одійшов.* Стгл. Бог.

НАВЗНАК, нар. Навзначь. *Упов навзнак, одинаково, що галічерва, що навзнак.* (Однако чаще «кладать навзнак», а «лежать галічерва» - авт.) Стгл. Бог. Ср. галічерва.

НАВЗНАРОШКИ, нар. Нарочно. *Я ж ни навзнарошки, я ничаяно.* Стгл. Бог.

НАВИВОРІТ,
НАВИВОРОТ, нар. Навзнанку. *Ту рубашку нади гладить навиворіт.* Тхр. Кам. *Сорочку надів навиворот.* Ломы Вороб. *Як надінаш шось навиворот, так то тебе битимуть - така примста.* Стгл. Бог. *Надіза юнку навиворіт і ни бачу.* Дрк. Рев. Повсеместно.

НАВИЛЕНЬ, -ленья.

Количество соломы или сена, взятое за один раз вилами. *Там тії соломи три навильні.* Грн. Калач. *Та окуратніш набирай на навильнь, а то дивись, скіки ти сена губиш.* Стгл. Бог. *Кинь корові пару навильнів сена.* Зме. Петр.

НАВИЛНИК, -а. То же, что навилень. *Більший навилник у Семьона.* Трц. Лиск.

НАВИСТЬ, -і. Симпатия, любовь. *Яка ж в його тепер нависть до неї буде?* Пдг. Рос.

НАВІДАТЬСЯ, сов. Зайти куда-л. с целью узнать что-л., навеситить кого-нибудь; то же, что наведаться (разг.). *Іди в ліс, до скотини довідайся.* *Довідаця, навідаця - це одно й те ж.* Стгл. Бог.

НАВІЙ, -воля, **НАВИЙ**, **НАВОЙ**, -ю. Вал в ткацком стане для навивания нитей основы; навой. *Завтра будем крутить нитки на навї.* *Гарно навї поправ.* Нвб. *Кант. Навїй - це в станку такий вал, на його нитки, ну - прижсу, шкручують.* Стгл. Бог. *Навой шкць ни крутиця.* Ломы Вороб. *На навой змотали основу.* Рев. *Навой змаюся.* Бл. Пдб. Остр
НАВИЖЕНИЙ, -а, -е. Шальной; сумасшедший.

безрассудный; то же, что полоумный (прост.). *Шо ти кричиш, як нав'іжений? Шо случилось?* Стгл. Бог.

НАВКАРЯЧКИ, нар. На четвереньках (стоять, стать). *С ними картохами сьгодні цілий день навкарячкы, так шо й очі позатухали.* Стгл. Бог. *Грядки з цибулею полола, навкарячкы...* Бчк. Петр. См. также раком.

НАВКИДЬКА, нар. Броском. *Бий її навкидькы, куди вона ото пішла* (о корове). Грн. **Калач.** *Камінкою навкидькы по вікнах трахнув.* Бчк. Петр.

НАВКОЛЮШКАХ, нар. Опустившись на колени. *Попробуй навколюшки цілий день пролазить по буряхах.* Грн. **Калач.** *Там треба стоять навколюшки.* Стгл. Петр. *Увесь день навколюшки стояв.* Ломы **Вороб.** *Читалка молиткы читав, а ми всі стоимо навколюшках, а діти так стоять.* Чрк. **Павл.** *Тоді постановимся навколюшки...* Лкв. Подл. **Повсеместно.**

НАВЛІЖАЧКИ, нар. Лёжа. **Юре Ольх.**

НАВЛОМКА, нар. ♦ **Бороться навломка.** Бороться, приняв определенную стойку

Давай поборимось навломка. Стгл. Петр.

НАВМАННЯ, нар. Наугад, наудачу. *Сказала навманья, а попала ни в бров, а в око.* Лсв. **Павл.** *Вушка в голці ни бачу, ото тикаю так, навманя, поки попаду.* Стгл. Бог. *Як темно, то ідеш навманя.* Бид. **Кант.**

НАВПАКИ, нар. Тыльной стороной руки; наотмашь. *Навпаки б'юцца.* Каже, як ударив навпаки. *Ікана вдарив тещу навпаки.* Чи він бив прямо? Стгл. Бог.

НАВПЕРЕДІЙ, нар. О перноде, в который корова донтея сверх срока. *Карова навпирідий доїря.* Бл. Пль. **Остр. Ср. вередой.**

НАВПЕРЕЙМИ, нар. Наперез. *Біжи йому навперейми, може ще й отхватиш.* Стгл. Бог.

НАВПЕРЕМІНКИ, нар. Попеременно. *Ви нисить навпиримінки.* Стгл. Петр. *Давай навпиримінки, а то ж они [сумка] важка.* Стгл. Бог.

НАВПЕРЕХРІСТ, нар. Крест-накрест. *Пов'язалась теплим п'ятком отак навпирехрест, щоб тиніш.* Стгл. Бог.

НАВПІЛ, нар. Пополам. *Сороцьку распанавав навпіл.* Стгл. Бог.

НАВПОМАЦКИ, нар. Ощупью. Ни видно нічого, так я ото тихенько, тихенько, навпомацки, койжк добрався до дверей... Сттл. Бог. См. также пом'язки.

НАВПОЧИПКИ, нар. Неудобно, не основательно (пристроїться). Сідай гарно. Шо ти примостилась навпочіпки, як куриця на сідалі. Сттл. Бог.

НАВПРИСЯДКИ, нар. 1. Вприсядку. Хуторянські хлопці здорово пляшуть навприсяжки. Грн. Калач. Навприсяжки — це ж ни всякий зуміє так танцювати. Сттл. Бог. 2. На корточках. Присіли навприсяжки, посиділи... І пішли. Воли П.-Усм.

НАВПРОСТЕЦЬ, нар. То же, что малівця. Ходім отут навпростець, ачуродами. Сттл. Бог. См. также навпрямець.

НАВПРОТ, нар. Напротив. Подсонухи навпроти хати ростуть. Три. Лиск.

НАВПРЯМЕЦЬ (НАВПРЯМКІ, НАВПРЯМЦІ), нар. То же, что манівця. Хотіли піти напрямець, а оно там ще води багато, ни пройдеши, так прийшлося обходити аж поза Дожливівою. Сттл. Бог. Думаєш, шо по тій дорозі чакрамки

сжоріти потаїмо додому, а вона така пагана... Змс. Петр.

НАВРАТИТЬСЯ, сов. 1. Обратиться с назойливими разговорами, просьбами и т.п., то же, что пристать (разг.). У мени й ни було нічого, так навратилися... Сттл. Бог. 2. О болезни: начаться, передаться; то же, что пристать (прост.). Навратилась якась болізь, і врачі ни опріділять, шо оно таке. Сттл. Бог.

НАВСКІС, нар. Навскось, вкось. Накляли віз сїна навскіс, так він і пирикнувся. Сттл. Петр. Оце ж пошити притів нас на тім боці Дону Рижкина; ну, гора, Рижкина, а отуди управо, навскіс, Красногорівка. Красногоряни літом до нас к храму ходять. Сттл. Бог.

НАВСКОСІ, нар. То же, что навекіс. Навскосі од лавки і пред живе Бчк. Петр., Змс. Петр., Сттл. Бог.

НАВСКОСЯК, нар. То же, что навекіс. Пшов навскосяк через дуки. Бчк. Петр., Змс. Петр., Сттл. Бог.

НАВСКРІЗЬ, НАСКРІЗЬ, нар. Насквозь. Мокрий навскрізь. Сттл. Бог. Дай мні суху сорочьку, а то ця мокра наскрізь. Змс. Петр. Бачи,

тут дірка пошити навскрізь.
Крс. Петр. Повсеместно.

НАВСПРАВДОК, нар. В самом деле, действительно; то же, что всерьез (разг.). *Ну чи ми навсправдок... Такичко, раді интиресу.* Прв. Калач. См. также **навсправжки**.

НАВСПРАВЖКИ,
НАВСПРАЖКИ,
НАВСПРАШКИ, нар. То же, что **навсправдок**. *Чи ти навспрашки рассердишся?* Крс. Остр. *Навспрашки ти так і казав?* Екстр. Лиск. *Я тобі кажу навспражки, а ти ни віриш.* Ломы Вороб. *Та то Ви ни навсправжки, обманюте.* Стгл. Бог.

НАВСТІЖ, нар. Настежь. *Навстіже роздзвив всі дьєрі, як начи літом.* Бчк. Петр. Повсеместно.

НАВСТОЯК, нар. Стоя, в стоячем положении. *Нисять навстояк, хіби, ни вдобно.* Бчк. Петр.

НАВСТОЯЧКИ,
НАВСТОЯЧКІ, нар. То же, что **навстояк**. *Навстоячки треба цілий день прабить.* Бл. Пльб. Остр. *Я їа навстоячки.* Екстр. Лиск. *Клавка обївала навстоячки.* Реп. *Чітас навстоячки коло окна.* Крс. Остр. Повсеместно.

НАВСТРОМЛЯТЬ, сов. Воткнуць в каком-либо количестве; то же, что натыкать (разг.). *По всьому двору кліянни навстромлила – уквічяла к Троїці.* Стгл. Бог.

НАВСХІЛЯЧКИ (пить), нар. Пить из какой-л. ёмкости, водоёма наклонившись, без помощи стакана, кружки и т.п. *Напилась навсхіячкы води із родника ти й пила дальше.* Ст. Крсн. Петр. См. также **навхилки**.

НАВТІКАЧ, **НАВТІКАЧА**, нар. В бештво от кого-л., чего-л. (пуститься); то же, что наутёк (разг.). *Хлопці було вже знають, де ввечері гадать будуть.* Так ото тица туди і жєдали, як будуть чиршик кидить. *Туди – тіко він упаде на сніг, який-небудь хлопець хватас і навтікач.* Прв. Кшлач. *Батька як побачів – і навтікача.* Стгл. Бог.

НАВХІЛКИ (пить), нар. То же, что **навсхіячкы**. *Не треба стакана, я вже навхилки напижм.* Прв. Калач. *Напижм навхилки.* Бл. Пльб. Остр. *Він витисас навхилки глечик молока.* Ст. Крсн. Петр. *Ни тий навхилки. Дивись, ніс умочів. Наче кружки нима.*

Змс. Петр. Повсеместно. См. также нахлпки.

НАВШПІНЬКИ, нар. То же, что навадбкн. — Я туди ти достаю. А ти навшпіньки стань... **Стгл. Бог.**

НАГАДУВАТЬ,

НАГАДАТЬ. 1. Напоминать, напомнить. Ях би ти ни нагадала, так я б про той платочок і ни спамнила. **Змс. Петр. Спасибо, хочь ти нагадав. Ломы Вороб. Хвате яму нагадувати, він сам знає. Бл. Пльб. Остр. Повсеместно.** 2. Вспомнить. — Що ж тебе, чи ни посадили? — Ніхто й ни нагадав. **Стгл. Бог.** 3. Иметь сходство с кем-, чем-л.; напоминать кого-либо. Когось она, оця жінка, нагадує, а кого — ни пойма. Она до кого приїхала? **Стгл. Бог. Повсеместно.**

НАГАНЯТЬ, НАГНАТЬ.

Догонять, догнать. Здоров. Насилу тебе нагнала. **Змс. Петр. Повсеместно.**

НАГАРКАТЬ, сов. Накричать. Він нагаркав на мене. **Бл. Пльб. Остр.**

НАГАТИТЬ, сов. Запасти, заготовить в каком-либо количестве. На трьох дочок нагатиє, всїх заміж оддєв. **Бчк. Петр. Хїба ж на таку кагалу нагатиш... хоч і хїба.**

Бчк. Петр. І їдяти, і їдяти, і їдяти — на нас ни нагатиш. **Стгл. Бог.**

НАГВАЗДАТЬ, сов. Небрежно приготовить что-либо из теста. Бистрий нагваждала... і на роботу. **Бчк. Петр.**

НАГИБАТЬ, сов. Найти что-л. в процессе поисков. — Де ж она її [мишу] нагїбала? Ти ни бачїла? — Туда деєь під тїлїнізор плигала. **Змс. Петр. Од його ту бутїяку де ни заховай, так він її вїдравно нагїбас. Стгл. Бог. Нагїбали деєь з Миколою красну дозу і другий деєь рубають. Бчк. Петр. Шукала я і ни нагїбала. Шпш. Ольх. Ото тобі і Барька, гяя, яку гарну дївчину нагїбав собі. Мрч. Ольх. См. также надібать.**

НАГИНАТЬ (-СЯ), НАГНУТЬ (-СЯ). Нагнать (-ся), нагнуть (-ся). Нагинай голову на стол, отак, нагинай. **Ллф. Н. Хон. Нагнїсь, а то головою стукнїся. Стгл. Бог. Нагнуть би оцю всточку, ну боюєь зламаю. Змс. Петр. Повсеместно.**

НАГІДКА, -н, НАГІДКА, -н Календула. Так кажїш, ни треба нагїдки сажать? **Стгл. Бог. Скоро нагїткі зацвітуть. Ектр. Лїск Запакостила городиць нагїдками, нашо б**

они нужні. Бчк. Петр. *Посіяти зрядку нагідок. Реп. Нагідкі, ними глаза промивають. Лев. Павл. Повсеместно. См. также шивстка.*

НАГЛИБІТЬ, сов. Набрать, нагрузить в большом количестве. *Оцю сумку товку наглиблю.* Стгл. Бог. См. также наямлить.

НАГЛИЙ¹, -а, -е. Наглый. Повсеместно

НАГЛИЙ². ♦ Нагла смерть. Неожиданная, неестественная смерть. *Утоплиник... По этому чоловіку служби ни той... ни служниця панахида. Так називається нагла смерть.* Мрк. Кам.

НАГЛЯД, -у. Присмотр. *Ви ж там ни живите? Значить, нима нагляду.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

НАГЛЯДАТЬ, несов. Присматривать. *А там же, як тибє нимає, за хатою хто-небудь наглядає?* Стгл. Бог. *Треба, щоб хтось жив хтось наглядає.* Бчк. Петр.

НАГНІТИТЬ, сов. Пользуют прещ (гніт), прижать тяжестью. *Чім жи міні капусту нагнітять? Нима підходящій камінючки.* Стгл. Бог. *Сир откинула, треба його чимсь нагнітять.* Бчк. Петр.

НАГОВОРІТЬ, сов. Нашёптывая заклинания, призвать на что-либо волшебную, магическую силу. *Воду наговорила и сказала, щоб пили нащесерця.* Стгл. Бог. Повсеместно.

НАГОДИТЬСЯ, сов. 1. Попасться случайно; то же, что подвернуться (разг.). *Собралась у Бичок, а тут якраз і потучіця нагодилась.* Стгл. Бог 2. Неожиданно прийти, приехать; нагрнуть. *Ни дай Бог мати нагодиця, а він, бач, який мизурок, так тут крику ни обиресся.* Бчк. Петр.

НАГОДУВАТЬ, сов. Накормить. *Хліба ни привезли? Привезли морозженого? Самим морозженим ни нагудуєм.* Стгл. Бог. См. несов. годувать. Повсеместно.

НАГОМОНІТЬСЯ, сов. Наговориться. *Видно, Нина пішла додому. Нагомонілась, видно.* Стгл. Бог. Ср. гомоніть.

НАГОНКА, -и. Верхний косяк в дверной или оконной раме. *Треба нагонки поробить на вікна. Ломи Вороб.*

НАГОРОЇЖИТЬСЯ, сов. Стать мрачным, хмурым, выглядеть сердитым. *Чього ти нагорієшся? Шось ни*

по-твійому? Так ні всім же буває як хочеш. Сттл. Бог.

НАГОРТАТЬ,

НАГОРНУТЬ. Нагребать, нагрести. Бач, кроти по огородові скики кум нагорнули. Сттл. Бог. *Нагортай кучку більшу, а то там і на навимень нічого брать.* Змс. Петр.

НАГОСТРИТЬ, см. Напочити. *Нажсі нада нагострити.* Нвмл. **Калач.** *Діду, ану нагостри оцей ножик – ні гадя ти ржже.* Сттл. Бог. См. несов. гострити. **Повсеместно.**

НАГОСТЮВАТЬСЯ, сов. Вдоволь, много погостить; то же, что нагоститься (разг.). *В гостях були? Нагостювались?* Сттл. Бог.

НАГРОМАДИТЬ, сов. Нагрести граблями. – *Ну що ж ти – багато сіна нагрмадили?* – *Та три копцяї, так, ні дуже витякі.* Сттл. Бог.

НАГРУДНИК, -а. 1. Часть конской сбруи, поддерживающая дышло; штея. *З гори їхак – і нагрудник порвався.* **Ломы Вороб.** *Наділа на кобилу нагрудник, і поїхали.* **Кри. Остр.** *Я ні уміла надівати на кобилу нагрудник.* **Кри. Остр.** 2. Перен. Бюстгальтер. *Я пашила собі нагрудник.* **Кри. Кам.** См. также нартник. 3. Вид теплої одєжды без

рукавов. *Ще нагрудник був, шисця із вати, плотно застібасця до пояса, біз рукав біз плечь.* Рдч. Бог.

НАДАЛАЗАТЬ, несов. Надоедать. *Ти мис ні надалазай* **Кри. Кам.** **Ср** *надолужать.*

НАДАЛІ, неизм. На будущее. *А спина замерзла. – Ти ти ж бігаси гола. Колти ніколи ні надіваста, надалі бережеш.* Сттл. Бог.

НАДБАТЬ, сов. Заготовить, запасти; то же, что наготовить (разг.). *Сей год ми багато койчого надбали на зіму, і яблук, і насіння, і овійки набали.* **Лєв. Павл., Сттл. Бог., Бчк. Петр., Змс. Петр.** См. также напташять.

НАДВЕЧІР, нар. Под вечер, к вечеру. *Та вони ні рано прийшли, вже надвечір.* Сттл. Бог. *Время вже надвечір, а вони на річку собрались.* **Ппв. Рос.** *Піду, тіки ні січжс, а туди далі надвечір.* **Бчк. Петр.** *Та оно уже було добре надвечір.* **Змс. Петр.**

НАДВОРІ, нар. На дворе, на улице, на открытом воздухе. *Надворі тихо ти гарно, і листочок ні шилахнеця.* **Змс. Петр.** *Чого ви в хату затерлись? Ідїть он*

грайтись надгорі. Стгл. Бог. Повсеместно.

НАДЖЮДЖЮЛИТЬСЯ, сов. Нарядиться, приодеться. *Куди наша наджюджулялась, наверно до дочки пішла.* Бчк. Петр. *Що це ти наджюджулявся? Де ти собиращи іти?* Стгл. Бог. Ср. набруньтись.

НАДЗЕЛЕНЬ, нар. О степени зрелости, зеленуватий, не совсем зрелый. *Боклажани це надзелень, а біз їх і борци ни борци.* Бчк. Петр., Змс. Петр., Стгл. Бог.

НАДИБАТЬ, сов. То же, что *нагнубать*. Ну *наконець-таки надибали своє лікарство.* Льв. Павл.

НАДІЙНО, нар. Надёжно. *Надійно буде, як він сам прийде* Стгл. Петр

НАДІЯ, -і. Надежда. *Ну яка на тебе надія...* Крн. Остр. *Тільки й надія на тебе була.* Крн. Остр. *На тебе мало надії.* Льв. Вороб. Повсеместно. См. также *надьожа*.

НАДОБРАНІЧ, неизм. Пожелание спокойной, доброй ночи. *Ще можна казати надобраніч - це щоб гарно спалося та гарні сні побачив чоловік.* Чрк. Павл.

НАДОЖНИК, -а. Растение на балках, сваях, находящихся постоянно в воде. Склыно

раздражає кожний покров человека. *Мене надожником хлопці паперли, спину ідосі личе.* Бчк. Петр.

НАДОЛУЖАТЬ, несов. (уст.). Настойчиво напоминать, обращаться с настоятельными просьбами. *Давай надолужай, щоб він привіз. Як ни надолужать на його, так він і ни привезе.* Стгл. Бог. Ср. надялязати

НАДРИКАТЬ, сов. (исподобр.). Навкап, неразборчиво, небрежно. *Надрикали, бачиш, на бумагу.* Енд. Семил.

НАДРОБНО, нар. На мелкие части. *Глечик разбився надробно.* Бл. Пльб. Остр.

НАДРЯПАТЬ, сов. 1. Нацарапать. Повсеместно. 2. Перен., неодобр. Написать неразборчиво, небрежно, то же, что *нацарапав* (разг.). *Ни паять, що він в тісми надряпав.* Бл. Пльб. Остр. *Що ти это надряпав, як куриця матола.* Памп харкливо, старкися. Стгл. Бог. См. несов. *дряпати*.

НАДСИРЬ, нар. 1. О степени влажности: влажный, не вполне сухой. *Біляно надсирь.* Прв. Калач. 2. О степени готовности продукта: не вполне готовый. *Та я його (мясо) подержав, поки з обох*

сторон піджарилась, та так і поїв – надсирь. Змс. Петр.

НАДУРНЯКА́, нар. Бесплатно; то же, що задаром (прост.). *Баби приїхали з города надурняка.* Грн. Калач. *Він привик надурняка, так думав і тут йому так пройде.* Стгл. Бог.

НАДЮЖИТЬСЯ, сов. Напрягтися. *Вин як надюжася, так підняв цілий чумак.* Бл. Пльб. Остр.

НАДЬОЖА, -і. То же, что надів. *На його нима ніякої надьожі, то треба самим дожити.* Стгл. Бог., Кш. Гал.

НАЖАХАТЬ, **НАЖУХАТЬ**, сов. Сильно напугать. *Вин її шось сказав, нажухав, дак она щас усього лякаєця.* Втб. Подг. *Бедну дитину нажухали, так оно тилер усього боїци.* Стгл. Бог. Несов. жяхать. См. также налякати.

НАЖИВІТЬ, сов. Прошить крупними стежками, намечая лавило основного шва; наметати. *Ютку наживила, тепер буду шити.* Ломы Вороб. *Плаття наживила, давай помиряєм.* Стгл. Бог. Повсеместно.

НАЗАРІЗ, нар. Немедленно, очень, до крайности; то же, что позарез (прост.). *Вона мені*

назаріз нужни сейдинь. Кри. Остр.

НАЗБІРАНИЙ, -а, -с. Собранный в каком-то количестве. *...Гравать шиблятки. Хотя-то щас дітям висилим назбирани яйця... в когось пошпурлять.* Прв. Калач. Повсеместно.

НАЗБИРАТЬ, сов. Собрать постепенно или в несколько приёмов в каком-либо количестве; то же, что насобирать (разг.). *Дивись, яких я яблук назбирала.* Бчк. Петр. *Було, жальудів назбираєм по мішку, на лісаєт їх, чіриз раму, – і додому; свиней годували. А в голод і хліб такім* Стгл. Бог. Повсеместно.

НАЗГАД, нар. Наугад. *Він говорив назгат.* Бл. Пльб. Остр.

НАЗГРІБАТЬ, сов. Нагрести. *Піди назгрібай скіпочок до дуби.* Стгл. Бог.

НАЗИВАТЬСЯ, несов. Предлагать что-либо. *Средств ни достас, називасця: приробляс.* Блг. Подг. *Сусідка приходила називалась: чі ни нужні картохи.* Стгл. Бог.

НАЗІМОК, -мка. Годовалый бычок. *У Петьки здах назімак.* Бл. Пльб. Остр. Ср. бузімок.

НАЗУСТРІЧ, нар. Навстречу. *Хтось іде назустрічъ. Ломы Вороб. Ми вийдем їм назустрічъ. Нвмл. Калач. Повсеместно.*

НАЗЯБНУТЬ, сов. Сильно озябнуть. *У мене на морозі назябли руки. Нжкм. Тал.*

НАЇДОК, -дку. Еда, способствующая насыщению. *Ну що там с того рака наїдоку? Бчк. Петр. Звсно, які там у їх наїдоки. Стгл. Бог.*

НАЇСТИСЯ, сов. Навестися. Повсеместно. ♦ **Наїстися гороху.** Набраться терпения, настойчивости. *З цим тильмажкам так просто ни зблизакися — треба дуже гарно наїстися гороху. Лєв. Пявл.*

НАЙМАТЬ, НАЙНЯТЬ. Нанимать, нанять. *Треба когось наймать город копать. Ломы Вороб. Треба наймать чиридника. Бл. Плб. Остр. Прийдизця наймать картохи копать. Бєстр. Лєкс. Повсеместно.*

НАЙТИСЬ, сов. 1. Найтись. — *Ну що ж гроши найшлись?* — *Та вона їх і ни губила.* Змс. Петр. Повсеместно. 2. Родиться. *Дочка заміж вийшла, уже й дитинка найшлась.* Стгл. Бог.

НАКАНДУБАСИТЬСЯ, сов. Нахмуриться. *Небо накандубасилось — быть*

дощю. Нвмл. Калач. Ср. дубаситься.

НАКАЧАТЬ¹, сов. Накачать. *Накачай колесо на вілосіледі-ступцю.* Змс. Петр. Повсеместно.

НАКАЧАТЬ², сов. Привагить в каком-либо количестве в несколько приёмов; наквять. *Гарбузів мовні сараві накачили.* Стгл. Бог. Повсеместно.

НАКВАЦЮВАТЬ, сов. См. нссов. квацювать.

НАКИДКА, -и, **НАКІДКА**, -и. 1. Накидка. *Скаторть я сама зв'язала, і накидку на підушку, і кружаву до підвара.* Грм. Кант. Повсеместно. 2. Свєтерть. *Смугнастий рушничьок, накідка...* Стгл. Бог. Я, як ще в школу ходила, так вишивали на стіл накідку. Бчк. Петр.

НАКИДЧИНА, -и. Уменьшит.-пренебрежит. к накидка 2. *На стіл нада покласть якусь накідчину, завтра празник вичийий.* Стгл. Бог.

НАКІНУТЬСЯ¹, сов. Одеться, небрежно набросив что-либо. *Она усе, бубало, накінюця платком.* Алф. Н-Хєн.

НАКІНУТЬСЯ², сов. Проявить готовность произвести определенное действие. *Туди накінювся нисти його с хати, та туди: ну, нати його вам..* Стгл. Бог.

НАКЛАДАТЬ.
НАКЛАСТИ. Накладывать, наложить. *Ни накладай міні бляхи, я ї чього ни здім.* **Змс. Петр.** Чи ти камінчик наклали в сумку? Її й ни піднімиш. **Сттл. Бог.** Стожаку сина здоровий наклали. **Бчк. Петр.** Чього ти тут міні наклали? **Лев. Павл. Повсеместно.**

НАКОЖНІ, -ів (уст.). Рукавицы из кожи, которые надевались поверх вязаных варежек. *Варги плати крючком, суконні, с пряжі, а наверх рукавиці с кожї — накожні, с тоненької, вициненої хараши кожї, ни с сиріці.* **Сттл. Бог.**

НАКОЇТЬ, сов. Сделать много (обычно об изделиях из теста). *Піріжків накоїли на цілу свальбу.* **Ломы Вороб.**

НАКОЛУПАТЬ, сов. Наковырять. *Масло винисла в чужан, так оно так затверділо, шо ось сія наколупала.* **Сттл. Бог. См. несов. калупать.**

НАКРАЯТЬ, сов. (неодобр.). Нарезать (обычно о большом количестве). — *А хлі-і-і-ба... Як старців обобрали.* — *Та ото ж, накрахла вранці.* **Сттл. Бог.**

НАКРИВАЧКА, -и. Крышка. *Трикнула в масляниці накривачка.* **Бл. Пльб. Остр.** Ни найду ніякої накривачьки оцю кострулю накрить. **Сттл. Бог.**

НАКУЙОВДИТЬ, сов. (жестр.). Сделать что-то непонятное, нсудачно. *Шо ти на голові накуйовдила?* **Кри. Остр., Сттл. Бог.**

НАКУЛЮКАТЬ-НАМУЛЮКАТЬ, сов. (неодобр.). Написать, нарисовать небрежно, неаккуратно. *О-о-о, шось ти тут накулюкав-намулюкав — нічього ни пойми.* **Сттл. Бог.**

НАКУЛЮКАТЬСЯ, сов. Напиться до сильного опьянения. *Питро вже вл'сть десь накулюкався.* **Гри. Калач.**

НАКУХТЯТЬСЯ, сов. Надеть на себя много одежды, укутаться. *Накухтялись наче на Сєвір їдиш!* **Лев. Павл.**

НАЛАГОДИТЬ, сов. 1. Починить, наладить. *Якже ти його тепер налагодииш? Як оно уже готове зрїблене, так тоїї його ни лагодять.* **Сттл. Бог. См. несов. лагодить** 2. Приготовить, собрать. *Сумку налагодили, завтра їдуть.* **Сттл. Бог.**

НАЛАГОДИТЬСЯ, сов. Приготовиться, собраться. *Де це ти налагодилась уже?* **Сттл. Бог.**

НАЛАМУВАТЬ,
НАЛАМАТЬ. 1. Паламывать, наломать. **Повсеместно.** 2. Приобретать, приобрести

споровку в чѐм-нибудь. *Ти ж тепер наламує руку писати ни пишаними буквами, а так, як в школі учуть.* Стгл. Бог. *Московка наламати якось же язык балакати і по-нашому.* Стгл. Бог.

НАЛАЯТЬСЯ, сов. Выругаться. *Хтось це казав, шо при дощі налязавсь.* Стгл. Бог. *Раньше, було, Боже сохрани при зрослих наляяця, а тепер нічого ни бояця.* Бчк. Петр. Повсеместно.

НАЛИВАШНИК, -а. Оладья. *Ми пили сьогодні наливашники* Стмл. Петр. *Подай там на припічку два наливашники.* Стмл. Петр.

НАЛИГАЧ, -а. Прочная, толстая верёвка с петлей на одном конце, которую особым образом закрепляли на рогах, и она служила поводом, на котором вели в случае надобности скот. *Кинулась корову лязгати, а нализгачь ни найду.* Змс. Петр. *Они... і загаять, і на нализгачь – ни йде.* Алф. Н.-Хоп. *Забула взяти нализгач, тепер нічим буде нализгати корову.* Ст. Крш. Петр. Повсеместно.

НАЛИГУВАТЬ, **НАЛИГАТЬ**. І То же, что лязгать, нализгать. *Нализгати биків.* Крс. Петр. *Нализга...*

Хоп, уже цю виснаг, другу нализгати. Стгл. Бог. *Ни забудь нализгати биків.* Грн. Калач. *Старим нализгачим нализгали корову.* Бл. Плб. Остр. **Повсеместно**. 2. **Перен.** **Принудить к тяжёлой работе.** *Ну, це нализгали так тіки.* *Наказали, обцим.* Стгл. Бог.

НАЛУЧАТЬ, НАЛУЧИТЬ. Давать, дить какоє-л. направлєнє, направить. – *Хай вибирає [картохи] там.* – *А я його суди ни налучаю.* Стгл. Бог. *Ану налучі отих овець в ауляку.* Стгл. Бог. Ср. **одлучать.**

НАЛЯГАТЬ, НАЛЯГТИ. 1. **Налегать, налечь.** **Повсеместно**. 2. **Наставлять, настоять.** *Мати налягас, шоб я жинився.* Крн. Остр. *Налягають купити мотоцикл.* **Ектр. Лиск.** *І ото він як наліг тіки у город, і хоч ти йому шо. А шо там у тому городі?..* Стгл. Бог.

НАЛЯКАНИЙ, -а, -с. Напуганный. *Він з детства наляканий, так і тепер, як чють шо так і лякаця.* Стгл. Бог. *Шо вони по тому тїлівізору біс коняря лякають?* *Мы вже й так налякани.* Змс. Петр.

НАЛЯКАТЬ, сов. Напугать. *Ну, і кіт – налякан, зараза.*

Втб. Подг. *А піяніи пішли кучкою до тата Вільяма, навказали гарно, і, гляди, признався.*
Прв. Калач. Несов. лякять.
Повсеместно. Ср. нажклять.

НАМАГАТЬСЯ,
НАМАГІТИСЯ (намогтися).
 Проявлять, проявить желанис, стремленис; налявлять, налягати.
Зякалась зіматрясенія і намаглась тіки у Росію.
Сттл. Бог. *Ніколи хлопці ни намагуюця: мамко, ми до тебе підем?* **Сттл.** Бог. *Наритився, наміся – це одно і то же.* **Сттл.** Бог. *Намаглись: протопи в хаті, а то в хаті дождю.* **Крс.** Петр. *Намахаєця дуже по рибу йти, тоди його хоч раз.* **Бчк.** Петр. *Намазакь учіця дальше.* **Ектр.** Лиск. **Повсеместно.** См. также **нарипнеться**.

НАМАЗНЬ, -зя Неряности штукатурки на глиняной стене.
Мазала як лучче, а воно скільки намазів налузілось. **Крс.** Остр. *Хату побляка? Намазані багаті?*
Звс. Петр., **Сттл.** Бог.

НАМАЛЬ, нар. Недостаточна, мало.
Дітей багато, а його ж намаль хліба бул, дічили порціями. **Шрм.** Рос

НАМАЦАТЬ, сов. 1. Нащупать. *Свст ни вклячяж, а так, кружку намацав...* **Сттл.** Бог. 2. Перен. Найти.

НАМИКА, -и. Шерсть, приготовленная к прядению.
Приготов міні другу наміку.
Гри. Калач. *Подивись в чулані, я там готовила наміку.* **Гри.** Калач. Ср. **мичка**.

НАМИСТО, -а. Бусы.
Намісто у тебе гарне. **Прв.** Калач. *Яка раньче була мода – носить намісто.* **Тур.** Кам. *Раньше дівки носили намісто с красной бузини.* **Клб.** Лиск. *На дівці було намісто в два ряди.* **Тл.** Кант. *Це намісто і обідець міні подарив мій житих тирид свазьбой.* **Ст.** **Крш.** Петр. *Намісто було ни таке, як зараз, а дуге, скляне.*
Шрм. Рос. **Повсеместно.**

НАМІРЯТЬСЯ, несов. То же, что **заміриться**. *Ни намірїя, бить ни будиш.* **Сттл.** Бог.

НАМОРІТЬСЯ, сов. То же, что **вмориться**. *Намірїмохь, набгасмохь, а вечром ідем на річку, купасмохь.* **Кант.** **Повсеместно.**

НАМОРОЖНИК, -а. Верхний брус саней, идуший параллельно полозу.
Треба наморожники позаплігувать.
Ломы Вороб.

НАМУЛЯТЬ, сов. Натереть (могиль). *Я тосу намуляв здорого.* **Ломы** Вороб. См. **несов.** мулять.

НАОБШМОРГУВАТЬ, *сов.*
Насбрывать путём безотрывного
проведения рукой по стеблю.
– *Нашо це ти листя
наобшморгувала? – Чай
закип'яло.* Стгл. Бог.

НАОПАШ, *нар.* Внакидку.
Стгл. Бог.

НАПАД, ♦ *Двома* (трьома)
шападами (спять, їсти...). В
два (три) приёма, подхода.
*Двома шападами спов і ни
виспався.* Стгл. Бог.

НАПАЛНИК, -а. Часть
рукавицы, надеваемая на
палец. *Напалник? У рукавиці,
у варежки.* Бнд. Семпл.

НАПАЛЬОК, -лька. То же,
что напалник. *Напальок ни
амію плести.* Стгл. Бог, Бчк.
Петр.

НАПАХТІТЬСЯ, *сов.*
Надушиться. *Нарядилась,
напахтілась і кудикъ подаккъ.*
Стгл. Бог. *Хто це так
напахтівся? Бчк. Петр.
Напахтівся а ни аматий.* Реп.

НАПЕГУВАТЬСЯ, *несов.*
(экспр.). Надевать на себя
слишком много одежды,
укутываться. *Чім дужче буди
напегувація, тім скоріше
простудися.* Лєв. Павл

НАПЕРТИСЯ, *сов* (груб.).
Сильно наестся. *Бычок як
буряків наперся – чи ни*

обдурця. Бчк. Петр. *Наперся,
як дуринь на обіді.* Стгл. Бог.

НАПЕХКАТЬСЯ, *сов.*
Тепло одеться, надеть на себя
много одежды. *Шо ти
напехкався, накс тобі по
солому їхать?* Стгл. Бог. См
также напухкаться.

НАПЕШУ, *нар.* Пешком.
*Автобус не ходе, так она
напешу. А може, хто й
підвезе.* Стгл. Бог. *Та напешу
це ж далеко Треба дознавать
– може, хто поїде.* Змс. Петр.
*Він пішов напешу. Він же
розраховав, шо ми його
підвеземо.* Петр. Повсеместно.
См. также напешак.

НАПИНАТЬ, НАПНУТЬ
(НАП'ЯСТИ). 1. Натягивать,
натянуть; ставить, поставить
(палатку и т.п.). *Поставили
сточи і од дощю напнули
таке... ну, як би тобі сказати,
як лантух ото – розтягли на
колячки.* Стгл. Бог. *Над
загородою нап'яли таке, як
сіть, щоб кури ни вилітали.*
Змс. Петр. *Куринь нап'яли.*
Шпш. Ольх. Повсеместно. 2
Наскоро, небрежно надевать,
надеть; покрывать, покрыть.
*Напни платок та приниси
води.* Ломы Вороб. *Піджесьяк
напнула койяк та й побігла.*
Стгл. Бог. Повсеместно.

НАПИТАТЬ, *сов.* Найти в результате расспросов. *Напитать де б кота – ти ни знаси? Кри. Остр. Ну шо ж ти – напитала хату? Змс. Петр. Повсеместно.*

НАПИХОМ, *нар.* Насильно, под давлением; здесь: навязавшись. *Нихто ни хотів дівчину заміж брать, дак за Юхима она німаа напихом. Лев. Павл.*

НАПШАК, НАПШАКА, *нар.* То же, что навешу. *Піили напишак. Пав. Рос. Мы їздить ни дуже привикли – усю життя напишак. Стгл. Бог.*

НАПЛЮХАТЬ, *сов.* Наплевать пелухи от семечек. *Нажарять насіння... ото зори дупитиня наплюхають. Прв. Калач. Повсеместно.*

НАПНУТИЙ, -а, -е. Накнутый, прикрытый сверху. *Помов напнутий халатом. Блг. Подг. Сіно зверху нічим ни напнуте, а оно доці... Стгл. Бог.*

НАПОГОВОЇ, *нар.* Наготове. *Коса в дворі вже напотові стоить. Бчк. Петр. Я ж, гляди, зайду рано, і шоб ти була напотові. Стгл. Бог.*

НАПОЇЛ, -у. Большею частью. *Намачили напой яблук. Кри. Кам.*

НАПРАСНА, -и. Беда, несчастье, неприятность; то же, что напасть (разг.). *Кастурвантові вари сама – ото ще напрасна. Бчк. Петр. Оце міні ще напрасна – як дай та дай. Стгл. Бог. Оце ще міні напрасна. Хлопця привикли з дому нізя одиводуци. Бчк. Петр.*

НАПРИКІНЦІ,
НАПРИКОНЦІ, *нар.* Под конец; то же, что напоследок (разг.). *Стгл. Бог.*

НАПРИНДИТЬСЯ, *сов.* (жестр.). Рассердиться, сделать недовольное лицо; то же, что надуться (разг.). *Наприндилась чохось і ни балака. Смг. Подг., Стгл. Бог. Ср. приндигь, розприндигь.*

НАПАШИТЬ, *сов.* 1. Много наложить; то же, что навалить (разг.). *Напашила варення повну чашку. Мрч. Ольх. 2. То же, что надбать. Вугля напашили, надбали. Змс. Петр.*

НАПУВАТЬ, НАПОЙТЬ. *Понть. напоить. Коров сьогодні ці ни напували – шо вона, бедна, як дурвалакъ ди води, так насичу напилась? Стгл. Бог. Ти телят напував? А чього ж вони ривуть? Змс. Петр. Треба напоить скотину. Рдв. Канг. Козак повів*

напукати коний до криниці.
Реп. Повсеместно.

НАПУДИТЬ, сов. (ноодобр.).
Испустить мочу под себя *Ти дивись, яку ти каляюжу напудив. Та хіба ж... Ти ж уже здоровий, просицяя треба.* Сттл. Бог.

НАПУХКАТЬСЯ, сов. То же, что *напехкаться*. *Було б у шо напухкаця, а тут ніколи ни було й кожуха паганого.* Бчк. Петр.

НАПУЧАТЬ, НАПУТИТЬ.
Подстрекать к чему-н.; подавать совет; то же, что *надоумливать* (разг.). *Ви ж папку напучасте бити мене.* Сттл. Бог. *Мене ж напустили... один каже: «Ти п'ять копійок кинь, а п'ятдесят возьми».* Сттл. Бог. *Хлоці прибїгли з лісу, як партизани. Мати пишла до чоловіка сестри: може він напутить їх, щоб вони ни йшли.* Сттл. Бог. *Чього ти його напучяїи, як ви і біз тебе зна.* Сттл. Петр. *Діток напустила: ни така бабушка.* Блг. Подг.

НАПХАТЬ, сов. *Напихать*. *Подушки, привда, робили, палотияні напірники... і пир'я напхають...* Шрм. Рос. Повсеместно.

НАРАВИТЬСЯ, ПОНАРАВИТЬСЯ.

Нравиться, понравиться. *Хотів у їх хату купити, ну містили ни понаравилась.* Сттл. Бог. *Шось міні цей борц ни наравіцяя.* Сттл. Бог.

НАРАЧИТЬ, сов. Сделать в результате старательного (рвительного) выполнения задания. *Картошку копаси? Ану, чього ти тут нарачія?* Сттл. Бог.

НАРАЧІ, нар. Нарочно. *Це нарачі зроблено так. Хоч нарошине, хоч нарачі – це оно одно і то же.* Сттл. Бог. *Шо ж за хлопиць такий – усе нарачі робе.* Бчк. Петр. *Я нарачі світло зискитив.* Люма. Вороб. *Він все нарачі робе.* Ивм. Кант.

НАРАЯТЬ, сов. Дать совет, посоветовать; то же, что *присоветовать* (прост.). – *Шо ж вони тобі там нараяли? – Шо? – Родичі, кажу, шо присоветували?* Сттл. Бог.

НАРИ, нар, мн. Специальное приспособление в виде носилок, на котором несли гроб с покойником. *А тоді нисли [покойника] на могиаки, нисли на рушниках іні на нарах.* Чрк. Павл.

НАРІПИТЬСЯ, *сов.* То же, что намагтися. Нарипитися. Його ми пускали, а оно преція. Стгл. Бог. Нарипитися, щоб тіки кутили. Стгл. Бог.

НАРІТНИК, -в. І. Шля. Нарітники купили нові Ломы Вороб. Нарітники порвались на коніх. Стгл. Бог. Дивись, он у коня нарітник скинувся. Грн. Калач. Нарітник надійшовт' амісто підпузника. Грн. Калач. 2. Перен. (пренобр.) Бюстгальтер. Дівчата, чий то нарітник калісця? Стгл. Бог. Ср. нагрудник, підпузник.

НАРІЗНО, НАРІЗНО, НАРІЗЬ, *нар.* Порознь, отдельно. Нарізно стіять. Стгл. Бог. Они жили нарізно. Нвмд. Калач. Кашу всім клади нарізно. Крн. Остр. Нативай нам суму нарізно. Екстр. Лиск. Вони давно живуть нарізно. Ломы Вороб. Дочки живуть нарізь з матирею. Рен. Повсеместно.

НАРІЗНОВ, *нар.* Снова, сначала. Пришлось робити нарізнов. Грн. Калач. Пришлось паритисувать нарізнов. Грн. Калач.

НАРОБИТЬ, *сов.* 1. Наделать. Оце ми наробили ділов. Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Заработать, выработать,

сделать. Шо наробила, то й получать буду. Енд. Семил

НАРОБИТЬСЯ, *сов.* Вдоволь, много поработать; то же, что наработаться (разг.). За день так наробися, шо радий місту. Стгл. Бог. Повсеместно

НАРОСТЕНЬ, -тня. Нарост. В неї на місті, де робили опирацію, якийсь наростинь Змс. Петр.

НАРУГАТЬСЯ, *несов.* Подсмеиваться. Хватє тебе з андеї наругатися, на себе лучче подивись. Крн. Остр.

НАРУШАТЬ, НАРУШИТЬ', Нарушать, нарушить. Повсеместно.

НАРУШИТЬ', *сов.* 1. Превратить зерно в мелкую сечку. Дивись, кодо мишка мийи зерна скіки нарушили. Змс. Петр., Стгл. Бог. 2. Ободрать зерно с початков кукурузы. Треба нарушити кукурузи курочкам. Стгл. Бог. Несов. рушити.

НАРЯД', -а. Наряд. Повсеместно.

НАРЯД', *нар.* Рядом. Він з нею все время наряд ходє. Грн. Калач. Вечіром вони йшли наряд під ручьку. Грн. Калач.

НАСАМОШКАХ, нар. Насдине. Я скажу сама йому насамошках. *Експр. Лиск.*

НАСЕРЕД, предя. Посреди, посрединне. *Що ти ото його поставила насеред хати? Щоб за яко читання?* Стгл. Бог. *Вийшла насеред двора і думаю: а за чім же я йшла?* Змс. Петр. См. также посеред.

НАСИДОК, -дка, **НАСИДОК**, -дка. Насыженнос лйцо. *Квачка сидить дві ниділі. Правірила – всі мйця наситки, бовтних нима.* Бл. Пяб. Остр. *В сорочаму мнуді насідки.* Грн. Калач.

НАСИЛОЧКУ, нар. Уменьшит.-ласк. к насилу. *Насилочку напилась отак запалилась.* Стгл. Бог

НАСИЛУ, нар. Еле-сле, с большим трудом; то же, что насилу (разг.). *У нічі було холодно, і кісто насилу підійшло.* Лев. Павл. *Він насилу дійшов до стола.* Бнд. Книг. *Так уморилась - насилу, насилу дійшла.* Стгл. Бог. **Повсеместно.**

НАСИП, -у. Насыпъ. *Дорога буде по вербах. Насип чортячий с піску.* Стгл. Бог.

НАСИПАТЬ, НАСИПАТЬ. 1. Насыпать, насыпать. **Повсеместно.** 2. Наливать, налять, класть, положить

пищу в тарелку, миску. *Ну насипайти вже борщ - я їсти хочю.* Стгл. Бог. *В перву очіридь насипають кашун і бируть по три ложички.* Гтр. Кант. *Ти дуже багато міні насипала, я стіко ни здім.* Втб. Подг. *Ни насипай міні каші, я її ни хочю.* Змс. Петр. **Повсеместно.**

НАСИПОМ, нар. В рассыпанном состоянии (о способе хранения и перевозки сыпучих веществ); то же, что насыпью (спец.). *Зерно возять – то в мішках, а то насипом.* Стгл. Бог

НАСІННЯ, -я, собир. 1. Семснa *Це кашун хароший, збири терничко на насіння.* Змс. Петр. *То такий жовтяк – на насіння.* Стгл. Бог. **Повсеместно.** 2. Семечки подсолнечника или тыквы. *Я усю життя любила насіння пазохать.* Втб. Подг. – *Чього це ми насіння ни нажарим? – Ни знаю. Я якби лущів, так я б нажарив.* Стгл. Бог. *Будий гарбузиче насіння?* Бчк. Петр. *Дай мені жменю насіння* Кни. Остр. *З насіння зоб'єм олію.* Нвб. Кант. *Насіння ми синим на горіще.* Ст. Крш. Петр. **Повсеместно.** **НАСІННЯЧКО**, -а Уменьшит.-ласк. к насіння.

Яке коріннячко, таке й насіннячко (пог.). Стгл. Бог. *Я насіннячко с цього кавуна собрав.* Стл. Подг. *Гарбузиччю насіннячко возьмим?* Стгл. Бог. *Дивись, яке дрібне насіннячко, й на зуб ни потрадиш.* Змс. Петр., Бчк. Петр.

НАСКИЛЯЖИТЬ, *сов.* Накопить. *Він уже наскиляжив дров на цілу зиму.* Грн. Калич. Ср. скляжить.

НАСКУБТИ, *сов.* Нащипать, надрать (о перьях). *З вуток пуху на подушку накубала.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

НАСМИКАТЬ, *сов.* Надб'ргать. *Пити насмикать сіна корові.* Стгл. Бог. *Біс ключки с стога сіна ни насмикеш.* Пдк. Бог. *Насмикати корові саломи – хай їсть.* Бл. Пдб. Остр. Повсеместно. Несов. смикать.

НАСОНЬОХ, -а, **НАСОНЯХ**, -а. Подсолнечник. *В току ростуть насоньохи – стоголовати.* Крн. Остр. *Із насоньохи вибивають насіння, а із насіння б'ють аїю.* Крн. Кам. *Спійий насоньох.* Ярк. Остр. *Насоньохи сіють рано.* Тмр. Кам. См. также соншник.

НАСОНЬОХОВИЙ, -а, -е. Подсолнечный. *Лягя насоньохова.* Бл. Пдб. Остр.

НАСПІД, нар. На самый низ, на дно. *Запріг гарбу, наклав наспід дрова, а зверху сіна...* Стгл. Бог. *Поклади наспід тонких дровиниц, а то ці ни розгоряця.* Кант. Повсеместно.

НАСПОДІ, нар. На самом низу, на дне. *Захована в скрині аж насподі.* Стгл. Бог. *Подитись, там у мене в сумці десть насподі кошлячок дождати бути.* Рдв. Кант. *Зверху лід, а насподі вода.* Ломы Вороб. *Насподі сіно уже пагане.* Кдб. Лвск.

НАСТАЧИТЬ, *сов.* Наготовить, запасти, доставить в достаточном количестве. *Сіно сейгод хароше у всіх, так люди ни настачють скотині сіна.* Стгл. Бог. *Йому ни настачиш.* Шш. Ольх. *Чьорт плаче – моди ни настаче* (пог.). Стгл. Бог. *Леше чьовгай, а то чьобит ни настачиш.* Грн. Калач.

НАСТИРИТЬСЯ, *сов.* (неодобр). Упорно, настойчиво (настырно) устремиться к какой-то цели. *Ваш-то в город настирився, і бичовою ни вдержиш.* Бчк. Петр. *І ото вже як настиряциця – так хоч яловий, а тились.* Стгл. Бог.

НАСТОБУРЧИТЬСЯ, *сов.* Оттопыриться, вздуться. *Шо в*

теби на стині кухайки настобурчїлась? Чи платок розправ, чи шо... Сттл. Бог. См. также отстобурчїться.

НАСТОГІДІТЬ, сов. (экспр.). Очень надоесть. *Настогідія міні оцей ларикало.* Петр., Сттл. Бог. См. также насточортїть, остогідїть.

НАСТОЖЕПЬ, нар. Настежь. *Настожепь* — це настїж. Енд. Семил.

НАСТОРОШИТЬ, сов. 1. То же, что набундюриять. — *Накляв віз, набундюрим йнги.* — *Ни набундюрия, а насторошиш.* — *Набундюриять, насторошиють* — це одне і те ж. Сттл. Бог. 2. Поднять вверх. *Насторошила чюб.* Ну на каго ти пахожа? Кры. Остр. 3. Насторошить (уши). *Ти чього вуха насторошиш прислухася? Тут тього ними нічього.* Сттл. Бог.

НАСТОЧОРТІТЬ, сов. (экспр.) До крайности надоесть, опротиветь; то же что осточертеть (разг.). То же, что настогідїть. *Хвате вам бузувать — міні вже осточортїло.* Грн. Калач., Сттл. Бог., Бчк. Петр., Змс. Петр.

НАСТРОМЛЯТЬ, **НАСТРОМІТЬ**. Нанзывать,

накалывать, нанизать, наколоть. *Настроми міні хїба шматок.* Шпш. Ольх. *Настромлий лучче, а то в тебе з вилки он падає.* Сттл. Бог. См. также наштрикувать.

НАСТРОМОК, -мка. Добавочный (к чему?) кол, наставленный остриём кверху. *Митро, приниси десять настромків.* Сттл. Петр.

НАСТРОПОЛИТЬСЯ, сов. (экспр.). Собраться куда-либо; то же, что настропалиться (прост). *Як почула, шо він собрився їхати, зразу настрополїлась його проважати.* Лев. Павл. *Куди це ти вже настрополїлась?* Сттл. Бог. *Ти вже й настрополїлась.* Шпш. Ольх., Змс. Петр., Бчк. Петр.

НАСТЬОБАТЬСЯ, сов. Насться идоволь чем-либо жидким. *Оце так борцю настьобився.* Крс. Петр., Бчк. Петр., Змс. Петр., Сттл. Бог.

НАСУВАТЬ(-СЯ), **НАСУНУТЬ(-СЯ)**. 1. Надвигать(-ся), надвинуть(-ся). *Он, глянь, яка тучя з Бичка насувасця.* Сттл. Бог. *Шо ти так платок на лоб насунула?* Змс. Петр. Повсеместно. 2. Заполнять собой до тесноты, набиваться, набиться. *Повна церква людей насувасця,*

особинно мужчим. Грн. Калач. Людей у хату насуїнулось - ни протовиїнеся. Стгл. Бог.

НАСУВОРИТЬСЯ, сов. 1. Нахмуриться, покрыться тучами. Небо насуворилось, може, ще й дощ піде. Чи ни буде? Стгл. Бог. 2. Обидеться. Оаль.

НАСУИНИТЬ(-СЯ), сов. 1. Нахмурить(-ся), насунуть(-ся). Уже насунувся, чього - хто на. Крн. Остр. Ни довольная дочь, насунулась. Крн. Кам. Чього насунувся - чи обидився? Я ж тебе ни даю, я тіки кажу, шо так же піззя. Стгл. Бог. Повсеместно. 2. (перен.). Обидеться. Він як насунувсь, то тоді надовго. Хрн. Калач. 3. (перен., безл.). О погоде: стать облачной, пасмурной. На дворі насунуло. Крн. Остр. См. также суїниться.

НАТИРАТЬСЯ, несов. Тянуть время, медлить. Ну чього натирася? Сказано іди, значить іди. Стгл. Бог.

НАТІВАТЬ, НАТІЯТЬ. Начинать, начать что-либо делать. Пора натівать хату розкривать, та ними робочіх. Бчк. Петр. Натіяя бросить камні. Камні, у глуху стінку. Грн. Калач. Натіяла мазать

хату, а оно дощ. Стгл. Бог. Повсеместно. Ср. заходиться. См. также ростівать.

НАТОВКМАЧИТЬ, сов. Поместить что-либо в большом количестве. Жувати нічим, так я хліба в борщу натовкмачив... Стгл. Бог. Ср. втовкмачить.

НАТОЧИТЬ', сов. Сделать острым. Повсеместно.

НАТОЧИТЬ'', сов. Заставить вытечь, дать вытечь из чего-либо в каком-либо количестве; то же, что наточить (устар.). Таке тинер добіро - наточів води с колонки, ни те шо тягти її с колодїзя. Стгл. Бог. Піди наточі холодної водички. Бчк. Петр. Повсеместно. Ср. вточить.

НАТОЩАКА, нар. Нагощак. Він цілий день натощака. Бл. Пльб. Остр. Я натощака ни курю. Ломы Вороб. Натощака, як шо болить, так уто натощака. Налить у чайничку і три рази во імя отца і сына і святого духа... і ото ж випить. Пльб. Бог. Повсеместно. См. также нащесерце.

НАТРАИНИТЬ(-СЯ), сов. Попасть(-ся); понасться случайно; то же, что повернуться (раз.). На дорозу

ни *натратив і заблудив*. **Ломы Вороб.** Як *натративаря платити*, так *кутими*. **Експр. Лвск.** *Собразаць в Бичнок, а туди і потучиця натратилась*. **Стгл. Бог.** См. также *граниться*.

НАТУПАТЬСЯ, *сов.* Устать, утомиться от продолжительного топтания; то же, что *натоптаться* (разг.). *За день так натупи ся, натопчи ся, шо ввечері вже шма сили й постіль розобрати*. **Стгл. Бог.**

НАТХА, -и (уст.). Отрыжка с неприятным запахом. *Натха після гарбузячого насіння, після яєць. Як об'їсиць чьогось, так і натха: одридуциця*. **Стгл. Бог.**

НАТЯГАЧ, -а (спец.). Инструмент для натягивания обручей на бочку, кадушку. *Пиди в кухню та возьми натягачь*. **Ломы Вороб.**

НАТЯКАТЬ,

НАТЯКНУТЬ. 1. Намекать, намекнуть. *Натякни йому, шо ти сама ни спракиса — може, він поможе*. **Змс. Петр.** *На шо ти натякаси?* **Кри. Остр.** *Ти тоді миі натякнеш*. **Експр. Лвск.** *Кума натякнула, а ни рассказала*. **Рем. Повсеместно.** 2. Делать первые попытки говорить (о детях). *Дитина балакати натяка*. **Стгл. Бог.**

НАХАНДУВАТЬСЯ, *сов.* (экспр.) *Набаловаться*. *Мішка заснув, Нахандувався*. **Стгл. Бог.**

НАХИЛКИ, НАХИЛКА, *нар.* То же, что *навихляки*. *Він молоко все випив нахилки*. **Ломы Вороб.** *Панийся прямо нахилки з сличка*. **Гри. Калач.** *Випий нахилка молоко, кружки нимас*. **Кри. Остр.** *Випив молоко нахилка і побіг*. **Кри. Остр.**

НАХИЛЯТЬ (-СЯ), НАХИЛИТЬ (-СЯ). *Наклонять(-ся), наклонить(-ся).* *Приснилося, шо стоял у палисаднику впав і забор весь нахилився, покосився*. **Чрк. Павл.** *А я отоже нахилилася, застїснялася*. **Пле. Бог.** *Нахилися нижче над точком — дивись, води на тоя навила*. **Стгл. Бог.** *Нахили цеберку, я води нап'юсь*. **Рем.** *Стїна бачить — ни нахилися*. **Шпш.** **Ольд.** *Стої сейчас нахилициця, голова крутициця*. **Гри. Калач.** *Треби нахилить встку, а тоді тягть*. **Рлч. Бог. Повсеместно.**

НАХЛЮПАТЬ, *сов.* *Наплюскать.* *Окуривийи! Дивись, скіки ти води кругом нахлюпов!* **Стгл. Бог.**

НАХЛЮПКА, -и. Фуражка, кепка. *В цю ниділю куплю собі нахлюпку*. **Гри. Калач**

НАХМАРЮВАТЬ(-СЯ),
НАХМАРИТЬ(-СЯ), *безл.*
Заволакиватися, заволоцює
тучами, нахмуриться (о небі).
Шось на двері нахмарилось –
мабуть дощ піде. Стгл. Бог.
Кажин день вроді нахмарює,
а дощю нима. Змс. Петр.
Повсеместно.

НАХНЮПИТЬСЯ, *сов.*
Опустити голову, нахмуриться.
Чього ти нахнюпився – чи чим
нидовольний? Стгл. Бог.

НАЦІРКАТЬ, *сов.* Немного
надоить. *Ось с кружку*
націркача – і все молоко.
Стгл. Бог. См. також ціркаць.

НАЦЮКАТЬ, *сов.* (сниск.).
Нарубити (дров; о неспешном,
небрежном действии). *Піду*
дровець нацюкаю. Стгл. Бог.

НАЦЬКОВАНИЙ, -а, -е
Вышколєнный, настроєнный
определєнным образом.
Прислали (офицера в воинскую
часть)... Молодий, такий
...нацькований. Стгл. Бог.

НАЦЬКУВАТЬ, *сов.* 1.
Натравити. *Нацькували собаку*
на чьоловіка. Кри. Остр.
Нацькуй на його собаку. Кри.
Остр. *Собак нацькують,*
они завіртають корів,
як они етікають. Кль. Лиск 2 Перен.
Подстрєпануть к неблаговидным
действиєм; то же, что швуськати

(разг.). *Здвжись і лави: нацькують*
родітїм. Стгл. Бог.

НАЧЕ, *незм.* 1. Союз.
Будто. *Шось наче як свєт*
блинцув. Скри. Кант. *А він*
наче нидовольний... Стгл. Бог.
Шутїли, смїялись – наче
нидавно було. Прв. Калач.
Повсеместно. 2. Частица.
Будто. *Ни давай йому кружок,*
хай ни бовтасця. *Наче*
помийниця. Стгл. Бог. 3. В
качестве вводного слова.
Кажеться. *Хтось, наче,*
в вікно
стука. Ломы Вороб. *Наче,*
хтось кричить. Грн. Калач.
Повсеместно.

НАЧЕПУРИТЬСЯ, *сов.*
Нарядити, приодетися.
Начепурилась, накрасилась,
намазалась. Енд. Семпл. *Куди*
це ти начепурилась? Змс.
Петр. См. також чепуритися.
Ср. причепуритися.

НАЧЕПУШИТЬ, *сов.*
Наговорити лишнього, влюрєнує;
то же, что наболтать (разг.).
Такого начепушила,
шо ни
пойми. Кри. Остр.

НАЧІНКА, -и. 1. Начинка
У вас піріжки з якою
начінкою? Петр. **Повсеместно.**
2. Начинка из картошки с
ливєром, преимущественно из
лєгкого. – *Бабушка, в вас є*
піріжки? З начінкою? – *З*
начінкою. З таком. Стгл. Бог.

НАЧИННЯ, -я (спец.). Деталь ткацького стану, состоящая из двух параллельных пластин с натянутыми между ними верёвочками, между которыми пропускали нити основы. *Кались і верстаті були, а щяс – он начиння калясця, осталося одно.* Бчк. Петр. *Почамали начиння. Рен Все начиння порвалося. Ломы Вороб. Начиння розбирала сьогодні.* Пвб. Кант., Стгл. Бог., Шрм. Рос.

НАШВИДКУ, нар. Наспех. *Я шипила собі пхоття нашивидку.* Пвв. Рос., Юрс. Ольх.

НАШИЙНИК, -а. Ошейник. *Я йому казала, щоб він надів собаці нашійник.* Трц. Лиск *Нашійник на собаці.* Пвв. Калач. *Наша собака теритерча нашійник і утисля.* Пвв. Рос. *Загубив Бєляк нашійник, ни на шо тинер прив'язать.* Крв. Остр. Повсеместно

НАШКОДИТЬ, сов. Причинить вред, нанести ущерб; набедокурить. *Діти шось нашкодили.* Шпш. Ольх. *Це ни він і буде, як ни нашкоде.* Стгл. Бог. *Кури в огороді нашкодиди.* Змс. Петр. Повсеместно. Несов. шкодить.

НАШКРИНДИХАТЬ, сов. Соскрести остатки чего-либо.

Та ось нашкриндихала три пригірці. Грн. Калач.

НАШЮ, нар. Зачем. *Нашю оно тобі здалось?* Пвв. Рос. *Внисла в хату оцей чивкунець, а тинер ни придумая, нашю я його внисла.* Стгл. Бог. *Нашю він тобі здався?* Мрч. Ольх. *Нашю ти дала йому книжки?* Реп. Повсеместно.

НАШОРОШИТЬ, сов. То же, что насторошить 3. *Кшика вуха нашорюшила – мать, мшшу почюча.* Стгл. Бог.

НАШТРИКАТЬ¹ (**НАШТРИКУВАТЬ**), **НАШТРИКНУТЬ**. То же, что настромлять. *Картохи на пшаку наштрика та кидя.* Ломы Вороб. *Наштрикнув ногу на шось, тинер нарыва.* Змс. Петр. Повсеместно

НАШТРИКАТЬ², сов. (перен.). Накосить сена по кустам, по другим неудобным местам. *Ходив трохи трями отам у зозичьких наштрикав.* Стгл. Бог. Ср. штрикати.

НАЩЕСЕРЦЕ, нар. То же, что натошакя. *Груш поїв нащесерце і рать як начья.* Бчк. Петр. *Нащесерце яблука ни їдятъ.* Ольх. *Випила сироватки нащесерце, так аж пасаво стало.* Мрч. Ольх. *Каже, пш цю воду কাছে*

утро нащесерце. Сттл. Бог., Бчк. Петр., Змс. Петр.

НАЯМЛИТЬ, *ся* (експр.). Набрать, наложить в большом количестве. *Ти його ни знасти, як і їсти. Хіба же... як отаку ложку наммлити. Сттл. Бог.*

НЕ, *част.* 1. Отрицательная. Не. *Ни учі ученого їсти хліба пачисном (пог.). Сттл. Бог. Міні його й зраду ни треба. Змс. Петр. То ни я, я нічого ни трогав. Бчк. Петр. Ни твого ума діло. Мрч. Ольх. Повсеместно. 2. Усилительная. Ни. *Хто б мимо ни йшов, вона обізватільно зачепи. Сттл. Бог. Кого ни спрашували, ні в кого нима. Пск. Петр. Повсеместно.**

НЕАБИЯК, *нар.* Сильно, в высокой степени, не как-нибудь. *Та то хіба... як отак утя, так, мабуть же. ниабияк забияся. Сттл. Бог. Там зроблино все ниабияк, по вищому сорту Бчк. Петр.*

НЕАБИЯКИЙ, -а, -е. Нсмалый. *Подумасги, і правда ниабияка шмика. Сттл. Бог.*

НЕБАГАТО, *нар.* Немного. *Небагато посіяли цей год пшениці. Прв. Калач. Нибагато було громий, і ті десь посіяла. Сттл. Бог. Поїхали на толучійське озеро, там людей обично нибагато. Бчк. Петр. Повсеместно.*

НЕБОЙСЬ (НЕБИСЬ), *неизм.* Употребляется в качестве вводного слова; то же, что небось (прост.). *Нибойсь, хвайте Пив. Рос. Прийшов, нибись. Енд. Семил. Вони ще, нибойсь, сплять. Сттл. Бог. Ви, нибойсь, на мене подумали? Бчк. Петр. Повсеместно.*

НЕВГАСИМКА, -н. Комнатное растение бальзамин. *На кожному вікнові нивгасимка стоїть, у вуел хвикус. Бчк. Петр. Так хороше цвіте нивгасимка. Тпр. Кам.*

НЕВЕЛИКИЙ, -а, -е. Небольшой. *Росохувате ото тожи оно озеро нивилике. Сттл. Бог. Як я була ще нивилака і кутю носила. Нвтл. Вороб. У їх дівчати, як і мати – нивиликого росточку. Змс. Петр. Повсеместно.*

НЕВЕЛИЧКИЙ, -а, -е. Уменьшит. к невеликий. *Вутак величенький, а вуточка невичка Сттл. Бог. В канун Хрищення хазяїн або хазійка крейдую рисували хрести, нивичкі такі – на стінах, дверях, сарах Лсв. Павл. За одну пайку сіна тьолчкку одну виміняли – таки, нивичька була. Плс. Бог. Дочька у його були нивичька... Тпр. Кам. Повсеместно.*

НЕВИННИЙ, -а, -е.
Невиновный, невиноватый.
зробилося. Злм. Бог., Стгл.
Бог.

НЕВІД, -вода. Невод. *Невід?*
Таке, як вогник, тіки стрипино
здоровий. На лже озеро.
Стгл. Бог. Повсеместно.

НЕВІСТКА, -н. Невестка.
Она гарна невістка. Инв.
Кант. *Невістка роби в школі.*
Реп. *Невістка у нас гарна*
дівчина. Ппв. Рос. *Загудили*
невістку совсім. Стгл. Бог.
Невістка ни те, шо рідна
дочка. Змс. Петр. Повсеместно.

НЕВКЛЄБНИЙ, -а, -е. (Знач.?)
Під Хрищення ходють
щідружальники. Щідружальників
треба? А як скажуть «ни
треба»: ваша дівка нивклєба.
Нвтл. Вороб.

НЕВКЛЕМЄЗНИЙ, -а, -е.
Неуклюжий. *Походка в його*
якась... нивклемєзна. Лев.
Павл.

НЕВПРОТІК, нар. О
невозможности выйти из
трудного положения. *Там було*
нивпротиц, нічого обвинять
парня. Бчк. Петр.

НЕГАРАЗД, нар. Нехорошо;
не так, как следует. *Все в його*
нигаразд, ни так як у людей.
Стгл. Бог.

НЕГОДА, -и. Плухая погода,
непогода. *Цілу нидію бути*

Шось йому зробилося, та ото
й усе. Він же ниминний, шось
нигоди, а таді распогодиласть.
Бл. Паб. Остр. *Нигода намазась,*
а ми с сосідом хотіли схать в
город. Тхр. Кам. *Всі дні на*
дворі нигода. Дрк. Реп.

НЕГОЖИЙ, -а, -е, 1.
Непригодный, негодный. *Оно*
високе, а нилже, пада й пада.
Смг. Кант. *Совсім став*
нигожий, ноги ни ходять. Змс.
Петр. *Та він нигожий і в*
борц. Мрч. Ольх. *Святий,*
божий, нікуди нигожий
(недобрит. о некаєвий святости).
Стгл. Бог. Повсеместно. 2.
Бальной. *Та яка там з його*
робо-о-ота. Ти він такий
нигожий... Він давно боже.
Стгл. Бог. Повсеместно.

НЕДАЛЕКО, нар. Недалеко.
Повсеместно.

НЕДАЛЕЧКО, нар.
Уменьшит, к недалеко. *Худім,*
худім, тут нидалечко. Крс.
Петр. *Ни я б'ю, тирба б'с.*
Чириз тиждинь Вилкидинь.
Ось нидалечко красне ячцько
(приговаривается в Вербнос
воскресенье, когда слегка
похлестывают друг друга
веточками вербы). Стгл. Бог.

НЕДВИЖИМИЙ, -а, -е.
Неподвижный, лишённый
возможности двигаться. *Ану*

геть, піднімись, чи ти
нидничимий... Стгл. Бог

НЕДІЛЯ (НЕДІЛЛЯ), -і. 1. Воскресєньє. Та в неділю-то він буде. І в суботу, і в неділю. Стгл. Бог. Кой коли припада – она в неділю собири [молоко]. Бчк. Петр. Поробимо цяє, а у неділю будимо оддыхать. Втб. Подг. В неділюю ївдыла в город, купила чьобати. Бл. Плб. Остр. В неділю нічогоо ни робили. Тмр. Кант. В неділю робить грїх, а в понеділюк нізя купация або сорочьку мінять, а то всі брехні на тебе будуть. Прв. Калач. Повсемєстно. 2. Неделя. Неділя пройшла бистро. Пср. Кант. І на другий день ни був. Та всю неділю ни був. Стгл. Бог. Ще вся неділя втпрїді. Втб. Подг. Повсемєстно. См. также тиждєнь.

НЕДОБАЧАТЬ, несов. Плохо видєть, имєть слабос зренне. Та я жє одним оком недобачаю, а одним совєім ни бачю. А на санці так і новсі. Стгл. Бог.

НЕДОБОРИ. † Приставать з недоборами. Высказываьт неудоовольствїе, упрекать. І шо жє ви до мєни нечно пристаєтє з якимись недоборами?! Стгл. Бог.

НЕДОБРИЙ, -а, -с. 1. Нєхороший, плохой; хулиганистый. Шо за недобри діти: ханьки ухитрились здїсти. І живїт ни базить. Лєв. Павл. Там у їх хлопцї такий недобрий, такий недобрий, шо ни привиди Гослєдь. Стгл. Бог. Повсемєстно. 2. Нєвкусный. Шєсь борцє сьодні недобрий. Змс. Петр. Коли спичко нічогоо, а коли недобрий, так викидаю. Стгн. Подг. На цїї яблунї яблука недобрі. Злм. Бог. Повсемєстно.

НЕДОДИВИТЬСЯ, сов. Недосмотрєть; просмотрєть. Це я шо – недодивилась мїж: хароші картохи оцїх накїдкалє? Бчк. Петр. Як тїки на минуту одвернися, недодивися, так бїєзва дитина ужє й у шкоді. Змс. Петр. Повсемєстно.

НЕДОЇДКИ, -ів, мн. Обьєдки. Викинь отї недоїдки пороскїтї. Стгл. Бог. Хлїба нїма, сїмї недоїдки. Змс. Петр.

НЕДОТЯПА, -и. Неуклюжий, несообразительный; то же, что недотїпа (разг.). Ну якїй жє ти недотяпа. Стгл. Петр.

НЕДОЧУВАТЬ, несов. Плохо слышать, имєть плохой слух. Дїд недочуває? – Та ни

підпочок, а совсім ни час.
Глухий, як тилек. Стгл. Бог.

НЕЖИЛЬ, -я Насморк У
мени такий нежилъ, що
дихать нічим. Кри. Остр.
Такий нежилъ у дівчини. Екр.
Лиск.

НЕЖІТ, -у. То же, что
нежилъ. Я як чутъ ноги
намочк, ці замерзнуть, так і
нежитъ Змс. Петр.

НЕЗАМІЖНЯ, -і, в знач
сказ. Не замужем. З нею
меньша дочка живе Така...
ще незаміжни. Стгл. Бог.

НЕЗБИРАНИЙ. ♦
Незбирале молоко. Цельное
молоко. У погрібі ще два
слечіки незбираного молока
стоять. Може, воно вже її
попрокисало... Бчк. Петр.,
Стгл. Бог.

НЕЗМІРНИЙ, -а, -е
Большой, неизмеримый. Дуб
здоровенний, нехмірний. Пш.
Рос.

НЕЗНАВИДИТЬ,
ЗНЕЗАВИДИТЬ.
Возненавидеть. У сусідів
свекруха невістку незнавиділа.
Бчк. Петр. Він його так
знавидів, що ото, як побаче,
аж зубами скрипить. Стгл.
Бог

НЕЗРУЧНО, нар. Неудобно;
не с руки. Так низручно

сидить на сруні. Кри. Остр.
Туда ніжк низручно заходить.
Кри. Остр. Низручно заходить
до тебе. Екр. Лиск. Мін с
цього боку низручно сидить.
Стгл. Бог. Сядь як слідує,
тобі ж так низручно писать.
Мрч. Ольх. Повсеместно.

НЕЗЧУТЬСЯ, сов. Не
замегнуть, не опомниться.
Незчутись, як і доїхали. Змс.
Петр., Стгл. Бог.

НЕКРУТ, -а. Уст. рекрут;
призывник. Колись я був
некрутом. Кри. Остр. Я дово
ходив некрутом. Ломы
Вороб. Виш ни некрут, яго в
армію забірають. Бл. Плб.
Остр.

НЕМА, **НЕМАЄ**, в знач
сказ. Нет. Його, мабуть, нема
дома Грн. Калач. Нима його
в хаті. Ярк. Остр. На ріці
нікого нима. Пш. Рос. Глинує,
а бика нема Івн. Кант Та у
його за душою нимає нічого.
Мрч. Ольх. Ни піду я за тебе,
у тебе хати нимає. Реп. Вже
сил нимає. Пш. Рос. У Грні
нима пичього новенького. Грн.
Павл. Повсеместно. ♦
Нема(с) тиму. См. тим.

НЕМЖИТЬСЯ, несов.
І. Топтаться, переминаться с
ноги на ногу в
нерешительности; то же, что

м'ягся (разг.). Чього ти немжися? Тобі намазати хліба масличком? Стгл. Бог Як [корова] поїсть, тоді стоїть вже ни немжниця, а то їй заглядає: чи дадуть чього, чи... Змс. Петр. 2. Возит'ся во сне. Дитина спить, а чьогось немжниця це оно замерзало. Стгл. Бог.

НЕМНУЧЕ, нар. Неизбежно, неминуемо. А вже ж він прийде, ниминуче прийде – того що йому більш дівачця куди. Стгл. Бог.

НЕМОЖНО, нар. Чрезвычайно, очень; то же, что невозможно (разг.). Скільки таке, що ниможно. Прв. Калач. Вморилась ниможно. Стгл. Бог.

НЕНЬКА, -и (ласк., уст.). Мама. Та де ж ти, моя ненько, та нашо ж ти мене спородила? Подг. Ой, ненька моя рідненька, нашо ж ти мене на світ родила? Ппв. Рос., Стгл. Бог.

НЕПАГАНІЙ, -а, -с. Неплохой. Я ж, каже, на жиника глянула, ну, мушчина, каже, нипаганій. Грм. Квнт. На низу картошки сейгод нипагані вродились. Стгл. Бог. Повсеместно.

НЕПОДОБНИЙ, -а, -с. Плохой, некрасивый,

неудобный и т.п. Та там такий і ниподобний. Стгл. Бог.

НЕПОСИДЯЧИЙ, -а, -с. Непоседливый, лёгкий на подъём. Ото вже була нипосидяч: і все десь біжить, і все біжить, і все їй ніколи. Стгл. Бог.

НЕПУТИТЬ, несов. Беспоконть. Одно мене непутити: де січки грошій брать. Бчк. Петр.

НЕСЛУХ, -а. Непослушный ребёнок; то же, что неслух (прост.). Неслух він, йому б я нічого й ни купити, за те, що ни слуха діда та бабу Бчк. Петр.

НЕСЛУХ'ЯНИЙ, -а, -с. Непослушный. Хаптиць ни такий нислух'яній – нікого ни пони. Стгл. Бог. Мачоха нерідну дочку і слух'яну ни любе, а рідну і нислух'яну голубе. Лев. Павл. Які діти пішли щас нислух'яні. Рдч. Бог.

НЕСТЯМКИ (беруть). О сильном желании, побуждении сделать что-либо; то же, что подмывает (разг.). Побились, а його нестямки бируть – якби ще. Стгл. Бог Що тибе мардує? Як празник, так нестямки його бируть і все.

Стгя. Бог. См. также **нетямитьск.** Ср. **коріть.**

НЕТЯМИТЬСЯ, несов. 1. Ждать с нетерпением; от нетерпсннн рваться из загородки (о животных). *Ти нитямися, коли пойдеш.* Стгл. **Петр.** *Корова нитямниця, його ж чьорти занесли кудись.* Бчк. **Петр.** 2. То же, что **нестямки берутъ.** *Йому ото нитямниця ни вулицю побігти.* Стгл. **Бог.**

НЕОФІЛЬТКУЛЬТЯПІСТІЙ, -а, -с (жспр.). Имюющий не вполне удовлетворительный вид. *Щось у мене сьогодні хліб вийшов якийсь нефільткультяпистий.* Стгл. **Бог.**

НЕХАЙ, част. Пусть. *Ото хоть нехай який хворий і побіжить.* Змс. **Петр.** *Нехай нехароший чоловік.* Стгл. **Бог.** *Нехай він спить, ни буди його.* Грн. **Калач.** *Нехай приїде до нас.* Екстр. **Лиск.** *Нехай дітишки гуляюця.* **Нжкм.** **Тал.** **Повсеместно.** См. также **хай.**

НЕХВОРОЦА, -і. Растение с деревянистым стеблем из рода полыни, *artemisia*. Используется для изготовления венников, метёлок. *Од мітли нічого ни осталось, треба за*

нихворіццю йти. Бчк. **Петр.** *Огород ни весь сажали, так брошине бур'яном заросло. Он, дивись, яка нихворіця, колись з неї віники робили, а тепер, мабуть, ніхто нею ни нуждаєця.* Змс. **Петр., Стгл. Бог.**

НЕХЛЮЯ, -і (пренебр.). Неуклюжий человек; то же, что **растяпа.** *Ох і нехлюя ти!* Енд. **Семил.**

НЕХТУВАТЬ, **ЗНЕХТУВАТЬ**. Обращаться неаккуратно, портить, испортить. *Як її кажин год, клящю ту, нехтують, а она всаравно ...* Стгл. **Бог.** *Платьтячко у тебе яке, чьорне, узляи і она його сразу знехтувала, мисця у йому.* Стгл. **Бог.** *Нехтує одержу і ни дума, чього стое вона батькові з матерею.* Бчк. **Петр.**

НИГВІСТКА, -н. То же, что **валічка.** *Ноготки – це нигвістки* **Урыв Остр.**

НИЗ, -а. Овраг. *Скотину по низу пасуть* **Тыр. Кам.**

НИЗЯНИ, -зян. Жители нижней, подгорной части села. Бчк. **Петр.**

НИКАТЬ(-СЯ), несов. 1. Бродить без дела или в поисках чего-либо. *Чього ти там никаєши?* **Прв. Калач.**

*Ходю по хаті, з вула в вула
никаю, а чього, сама ни знаю.*
Стгл. Бог 2. Беспорядочно,
суетливо двигатись; то же, що
тыкатись (прост.). *Колдун
никаєця, никаєця ни тас,
шо ділать.* Влс. Грив.

НИКОГІСІНЬКО,
НИКОГІСІНЬКО, мест.
Никого; то же, що
никогошєньки (разг.). *Нимас
нікогісінько в клубі.* Крн.
Остр. *На вулиці тишина й
німає ніде нікогісінько.* Стгл.
Бог.

НИКОСЬ, -і (устар.).
Нескошенная трава. *Никось
колячя.* Блг. Подг.

НИШКОМ, нар. Украдкою,
втихомолку, молча, тайком.
*Це так зробить, нишком, шоб
ніхто й ни знав.* Стгл. Бог. Я
хотіла нишком сходить.
Ектр. Лиск. *Зроби йогі
нишком.* Прн. Калач. *Сами
поїдять нишком, а мні ни
дадуть.* Ломы Вороб. *Вона
усе нишком робе.* Крн. Остр.
Роби нишком, ни патякай.
Грн. Калач. Повсеместно.

НИШПІРКА, -и. Об
ищуем что-нибудь тайком.
*Няньки усїгда нишпиркою по
хаті ходє.* Лєв. Павл

НИШПОРИТЬ (-СЯ), несов.
Искать, ворошить; то же, что
копаться (разг.). Заниматься

чем-либо кропотливым; то же,
что возиться (разг.). *Шо ти
там в тій скрині нишпорись?*
Шо ти там хаєубив? Стгл.
Бог. *Шо ти нишпорили ужєсь
ранок?* Крн. Остр. *Шо ти
там нишпорил?* Шпш. Ольх.
*Дєсь у чюлан нишпорисця,
шось шукає.* Змс. Петр
Повсеместно.

НИШПОРКИ, ♦ По
нишпорках ніти (політти).
Занятись поєсками чєго-либє
не предназначєнного для
ищуєго, но притягательного
для негє. *Іван, як тики поладє,
шо нима нікого дома, так і
нішов по нишпорках.* Стгл.
Бог. *Поліз по нишпорках.*
Стгл. Бог.

НИЩЕЧКОМ, нар.
Уменьшит. к нишком.
*Нищїчьком пропиа корову і
скрився кудись по вербовці.*
Стгл. Бог. *Вин на її і ни
дивисця, вин на її
супративисця, коса поєядє,
цє й нищїчькам лас.* Бл. Плб.
Остр.

НІВЕЧИТЬ. ЗНІВЕЧИТЬ.
Портить, испортити; уродовать,
изуродовать. *Знивичє чьобит
ні на цьє.* Стгл. Бєт.

НІВІДКІЛЯ, нар. Неоткуда.
Йї пісьам ждать нівідкіля.
Бчк. Петр. *Нівідкіля ждать*

помощі. Сттл. Бог. **Повсеместно.**

НІВІДКІЛЯ, нар. Ниоткуда. *Нівідкіля ни видно.* Сттл. Бог. **Повсеместно.**

НІГОДИН, -а, -е. Ни один. *Сейгод на цій яблуні ни було нігодного яблучка.* Бчк. Петр. *У тебе всі козири, а в мени нима нігодного.* Сттл. Бог. *Загзь [у поїрбі] за картохами, а то в хаті нима нігодної картошини.* Змс. Петр., Плк. Бог., Скм. Кант.

НІГОТЬ, -гтя. Ноготь. *У тилуки халомився ніготь.* Грн. Калач. *Нігті попідріжай.* Крс. Петр. *Нащо они в городі ото носять отакі довгі нігті?* Лєв. Павл. *Ни дряпайся, а то нігті поодрубую. Як? Та так возьму сокиру й поодрубую. На дрякити.* Сттл. Бог. **Повсеместно.**

НІДЕ (НІГДЕ), нар. 1. Негде. *Хатина маченька, ніде й повірнуця.* Змс. Петр. *Линивому ніде взаця (шм.).* Сттл. Бог. *Ни там жить ніде, ні там.* Калач. **Повсеместно.** 2. Некуда. *Ніде правди діти (шм.).* Сттл. Бог. *Та наривоїто багато, так їх же ніде надіть, пили нікуди.* Бчк. Петр.

НІДІ (НІГДІ), нар. Нигде. *Нааточьок забутила – ніде ни*

найду. Сттл. Бог. *Всю життя в своєму силі – нікуди ни виїжджали і ніде ні разу ни були.* Лєв. Павл. *Ніде ни найду пожеа.* Нжкм. Тал. **Повсеместно.**

НІЖ, союз. Чем, нежелі. *Там живуть хуже, ніж у нас.* Ломы Вороб. *Нижала в болниці... Так чи там врачі хужі, ніж Пахомовна?* Сттл. Бог.

НІЗДРЯ, -і. Поздря. *Болить в ніздрі.* Прв. Калач. *Ніздрі у короги здорові.* Бид. Кант. *Шо то в тебе на ніздрі, наче як рискарябане?* Сттл. Бог. **Повсеместно.**

НІЗЯ, НІЗДЯ, нар., в знач. сказ., обычно с неопр. Нільзя. *Так же робить нізья, мамка лаятима.* Сттл. Бог. *Ноги оце болить – нізья притронуця.* Змс. Петр. *Кажуть, первий день на Паску низья ходить, а нади іти на Проводи.* Лєв. Подг. *Сьгодні нізья нічього робить – празник.* Смі. Кант. *Ніздя казять всього.* Прв. Калач. **Повсеместно.**

НІКОЛИ, нар. Некогда. *Міні, дівчата, щяє ніколи.* Влє. Гриб. *Ну, чього ти? Кажи скоріш, а то міні ніколи.* Скм. Кант. *Тобі ніколи й умирить буде.* Ломы Вороб.

Ніколи сходить на річку. Реп. Нам ніколи було сумувати за роботою. Тир. Кам. Повсеместно. † Ніколи і в гору глянуть. О сильной занятости. Весь день і товчесь, і товчесь – ніколи і в гору сивнуть. Сттл. Бог.

НІКОЛИ, нар. Нікогда. *Ніколи цього ти буде. Ппв. Рос. Ніколи ни справих, мо їсти, а ото вишки позиває... Сттл. Бог. Що це ти до нас ніколи ни хайдити? Крс. Петр. Він ніколи ни був у церкві. Ломы Вороб. Ніколи мій чоловік ни просив нікого ні букарь поправити, ні діжки та чянка зробити. Ст. Крш. Петр. Він ніколи нікому ни брихав. Бид. Кант Повсеместно. † Од Миколи та ніколи. О чьм-либо неосуществимом. Сттл. Бог.*

НІНАЩО, нар. † Звестя мінащю. Свести на нет. Сттл. Бог.

НІС, носа. 1. Нос. *У мени шось на носі скочило. Ппв. Рос Нис кірп'ятий. Ярж. Остр Утри нис. Нжкм. Тал. Повсеместно. Ср кляп. 2. Клов. У курці замазаний нис. Грн. Калач. У коршуні нис крочьком. Грн. Калач.*

НІТ-НІТ (та й...). Нет-нет да и... *Ніт-ніт та й кутим*

одижину йому. Бчк. Петр. Ніт-ніт та й заїде. Сттл. Бог.

НІХТО, -кого, мест Нікто. *Ніхто нічого ти знає. Сттл. Бог. ...ніхто ти скавав, ни співав. Лкв. Подг. Нікому нічого ни нужно. Койколи хреститися, шоб ніхто ни бачів. Пле. Бог Змс. Петр. Повсеместно.*

НІЧ, ночі. Ночь. **Повсеместно. † Горобина ніч.** Ночь с сильними грозами или зарницами. обычно, по мнению носителей говора, в июле или августе. – *Це, мабуть, сьогодні горобина ніч? – Та вона ж в іюлі? – Та не, в августі. Бчк. Петр.*

НІЧОГЕНЬКИЙ, -а, -е. Пендохой, подходящий. *Нічогенька ланка буржків міні досталась. Бзм. Павл.*

НІЧОГО, мест. Печего. *Нічого тобі там робити. Сттл. Бог. Чього мовити – нічого сказати? Змс. Петр. Міні нічого надівати на роботу. Реп. Повсеместно.*

НІЧОГО. Ничего 1. Нареч. *Та дід ще нічого, а я нікуди ни зложу. Сттл. Бог. 2. Мест. Він же нічого ни рабе, сидить ото пирид тлівізором цілий день. Змс. Петр. А шо тизробити? Нічого ни*

зробили. Ттр. Кант. Ничього їсти ни хочється, хоть умри. Крн. Остр. Тут ніяк в голову нічогого ни йде, а вона ще й стукотить. Ст. Крн. Петр. Повсеместно.

НИШО, -чого, мест. Ничто. Йі вже нішо ни інтерісує. Сттл. Бог. Ничього міни ни нада. Пив. Рос. Нічим вас і приєстить. Змс. Петр.

НІЯК, нар. Невозможно, нет возможности. Тут же ни возьмися – ніяк взявця, ни за шо. Сттл. Бог. Та міни тепер ніяк і повернуця. Мрч. Ольх.

НІЯК, нар. Никак. На, затягни міни нитку - я ніяк в кулихо ни потяду. Сттл. Бог. Десь зрощі баба положила, а тепер ніяк ни найде. Змс. Петр. Та оце ж, ніяк його ни застану дома. Мрч. Ольх. Ніяк хлопець ни хоче уціця. Пив. Рос. Повсеместно.

НІЯКІЙ, -а, -с, мест. отриц. Ніякого чьорта було туди їзти! Сттл. Бог.

НІЯКІЙ, -а, -с, мест. Никакой. Ни було ниякої гармоні, нішто ни скавав, ни співав. Лкв. Подг. Борьщ ниякий – чогось в йому ни хвата. Сттл. Бог. Од їх ни дождеся ниякої поміщі. Змс. Петр. Там така грязюка, шо,

мабудь, ніяка машина ни вїде. Бчк. Петр. Повсеместно.

НОСІЛНИЦЯ, -і. Носильщица. Нисила чьмайдан. З мени, правда, і носілиця така там. Бчк. Петр., Сттл. Бог.

НОСОВИК, -а. Носовой платок. Постірать нада носових. Екстр. Лиск., Сттл. Бог.

НОСОВИЧОК, -чка. Уменьшит. к носовик. Десь отут, наче, мій носовичьок був. Ти ни бачила? Сттл. Бог.

НОЧВИ, -ов. 1. Корыто (раньше деревянное, теперь из оцинкованной жести) для стирки белья и др. У нас нима ванни, як у городі, купаємось ми у ночьвах. Пив. Рос. Щяс хоть тируть в ночьвах. Ттр. Кам. Мати намочила барахло в ночьвах. Пер. Кант. Стіраєм у ночьвах. Вск. Лиск. Корова п'є воду із ночьов, маменькі вупята купаюця в ночьвах. Бн. Кант., Ст. Крн. Петр., Нвб. Кант., Дрз. Ольх., Бл. Плб. Остр., Кми. Кам., Енд. Семил., Ломы Вопрб. 2. Деревянное корыто для замешивания теста и хранения оставшейся от замеса муки. Замісила кісто в

ночьках. Прв. Калач *Одписи* *ночьки в чолан.* Стгл. Петр. *Ночы де ставили? Ну в нас, примерно, були в стіні такі... ну як колики довгенькі, забиті, і на їх і ставили. Там же й мука була...* Стгл. Бог. *В* *ночьках замісили тісто.* Пск. Петр.

НОЧНИК, -а. Хлев для овец. *Боюсь, щоб вовк ни зліз в* *ночьник.* Клб. Лиск.

НУДИТЬСЯ, *несов.* 1. Скучать, томиться. *Шо ти тут ходиш нудися - нічого робить?* Стгл. Бог. Ср. *зашудитися.* 2. Мучиться, страдать. *Він нудирця - зуби лізуть.* Хрц Калач

НУДЬГУВАТЬ, **ЗАНУДЬГУВАТЬ**. Скучать, заскучать, тосковать, затосковать. *Вона біз мстирі нудьгує.* Ломы Вороб. *Та вона усе время нудьгує по ньому.* Мрч. Ольх. *Шось наша гостя занудьгувала: мабуть, вже тут надійли, додалму хочсяця.* Стгл. Бог.

НУЖА, -і. 1. Мучительный для скота период активности оводов, слепней, мух и др. насекомых. *Гедзики начялись, тилер каровим мужа.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. 2. Вши. *В* *голови така мужа, ни ни*

китидиш. Крп. Остр. *Напала на нас мужа.* Блг. Подг.

НУЖНИК, -а. Уборная, туалет. *У їх нужник далеко -- случай чього, так можши і ни добіти.* Стгл. Бог. *Тилер мазо хто каже нужник -- уборна або туалет.* Зме. Петр. *За сарасм зробили нужник.* Екгр. Лиск. *Мы у таку зробили нужник.* Крп. Остр. *Дід пішов у нужник, та й нима.* Ломы Вороб. *Синюк, ти б нужник херодиш.* Грн. Калач. *Нужник у нас на вулиці.* Хрц. Калач. *Треба обмазати нужник.* Крп. Кам., Бл. Плб. Остр. См. также одхожа.

НУЗДАТЬ, *несов.* 1. Внуждывать. *Коней нуздають.* Стгл. Бог. *Повсеместно* 2. (перен.). Жадно, быстро есть. *Тільки зів шматок і в'єсть нузда.* Стгл. Петр.

НУЗДАТЬСЯ, *несов.* Заниматься каким-либо делом, доставляющим много хлопот, труда. *Поки ти будиш з ним нуздатися?* Стгл. Бог.

НУТРО, -а. Внутренности; то же, что нутро (прост.). *Я нутром здоровий.* Ломы Вороб., Стгл. Бог.

НУТРИНИЙ, -а, -е. Внутренний. *Пора нутрині вікла виімать.* Ломы Вороб. *Ти купила б на базарі нутрині*

сава і лічилась би. Бл. П'яб.
Остр.

НЮНЯ, -і. 1. Плакса. *Ей ти, нюня, хвати вже хлипати, оно вже й ни болить.* Сттл. Бог., Прв. Калач 2, Реб'енок, малыш. *'І ти нюня, що ни руки ліжиш?* Крн. Остр.

НЮНЬКАТЬСЯ, несов. (несодобр.). Хлопотать, возиться с кем-, чим-нибудь; то же, что нянчиться (разг.). *Нюнькаюця с тию дитиною ..* Бчк. Петр. *Шо ти з ним нюнькаєся? Дай по сраці і хай їде спати.* Сттл. Бог. Ср чукаться, ципкаться.

НЯВ, между М'яу. *Міні вже твас нив надійшо.* Як нив ти нив. Сттл. Бог., Змс. Петр.

НЯВКАТЬ (НЯВЧАТЬ), несов. То же, что кавкять. *Шось начс як кішка нявкає.* Впусти П. Сттл. Бог. *Ни някайти, жедить очириді.* Змс. Петр. *Кішка на плитині сидить і нявка.* П'ив. Рос. *Шо она бисприривно нявка?* Ектр. Лиск. *Діду, дай кімьці тсти, шоб вона ни нявчила.* П'ив. Рос. *Квит под ногами ходе нявчить.* Крн. Остр. *Шо це кішка нявчить?* Ст. Крш. Петр. Повсеместно.

О

ОБАПЛОК, -лка. Горбыль. *Обаплок – це з лісипи. Це дошки, а крайні – обапілки. Як рослиляють. А тилер у лісхозі їх називають горбмі.* Сттл. Бог. *Це вже ни дощ, а з дощу обапілки; дощ ливов на Красногорітку.* Сттл. Бог. *Обаплок послідній рослиляв сьгодні на дрова.* Бчк. Петр. См также обьяль

ОБАРКА, -я. То же, что обарок. *Пойди навесь на обарку.* Вск. Лиск.

ОБАРОК, -рка. Горизонтально подвешенный валик, к концам которого крепятся постромки. Лск. Лиск.

ОБАРОЧОК, -чка. Уменьшит. к обарок. *А взаді обарочок чляється до бороні, шоб посторонки ни стулялись до нос до кобыли.* Лск. Лиск.

ОББИРАТЬ, ОБОБРАТЬ. Обманом, пользуеть доверчивостью кого-либо, опять всё имущество, деньги и т.п. у кого-либо; то же, что обобрать (разг.). *А хліба... Як старців обобрили.* Сттл. Бог.

ОББОЙКА, -и. Пест в самодельной (ножной?) ступе.

Оббо́йка оббиває шолуху: камінь подимуть і обрушавють.
Клм. Лиск.

ОБГОРТА́ТЬ,
ОБГОРНУ́ТЬ. 1. Обертывать, обернуть. *Обгорни* міні харашенько оці всі. Дрк. Реп. Я приніс до хоро́му бумагу, можна всі книжки обгорнуть. Тхр. Кам. Повсеместно. 2. Окучивать. *Протякуім* раз а два, а в третій обгортаім. Птр. Павл. См. также *огріба́ть*.

ОБЕРБЕНИ́ТЬСЯ
(ОБЕРБЕНУ́ТЬСЯ), сов. (экспр.). Упасть, свалиться с высоты. *Обербенилась* с печі та так забула каліно... Лєв. Павл. *Постав* драбину лучче, а то щоб ти ни обербенився. Сттл. Бог. *Кіт з жрици* обербенуєся, стіну кистями ободрав. Бчк. Петр. Ср. *обурдюжнеться, ошарашнеться*.

ОБЕРЁМОК, -мка. Охапка, вязанка. *Ми* ли літо страшно багато спляжемо дров. Ану, два обирёмки приписеш – і спалим. Сттл. Бог. *Ми з дівчатами* наламали по обирёмку очирету. Лєв. Павл. *Треби* кинуть корові оберёмок сіна. Рдч. Бог. Повсеместно. † *З усім оберёмком.* Совосм. *Приїхала... тух з усім*

обирёмком у Підкалодіньку. *Батько* сам. Сттл. Бог.

ОБЕРЁМОЧОК, -чка. Уменьшит. к *оберёмок*. Так. *Піду* ще обирёмочок свиколки нараву. Сттл. Бог.

ОБЕРЁМ'Я. † Ціле *оберём'я*. Много, в большом количествє. *Я тубі із города* ціли оберем'я печення привизу, *синок.* Бчк. Петр.

ОБЗЬО́Л, -а (устар.). То же, что *обза́лок*. Раньше звали *обзьяли*, тепер же кажуть *обза́лки*, а більші – *горбилі*. Сттл. Бог. *Ни бири рівні... Ом джєсь, обзьял.* На озорожу якраз. А ті дошки ще на шось пригодиця. Сттл. Бог.

ОБИДЁ́НКОЮ, нар. В течение одного дня; то же, что *обидённой* (прост). За один день туд а обратно *наливали обиденкою* вирнувся. Шри. Рос., Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ОБИДЁ́НКИ, -нок. Сутки. *Обиднікі* – це ж по-вашому суткі. Блг. Подг.

ОБИТА́ТЬ, несов. Здесь: пользоваться, обходиться. *Ну, глиняними обитали, а каминними* (о твєряках: фаянсовыми, фарфоровыми) – *боже* спаси, *тіки* ни празник доставали. Сттл. Бог.

ОБИЧА́Й, -ю. Характер, повадки. *Уже ж, сатана,*

обичай однакова – що в тій, що в тій. Стгл. Бог.

ОБИЧАЙКА, -и. Обод сита, решета. *На решети обичайка.* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ОБІД, -у. 1. Обед. Повсеместно. 2. Поминки. *Потом обід справляють: борщ, ланша. Ланшу самі кришили, варили. Цю ланшу називають галушки. Віціця і пішло: ну, йому уже галушки. Ото, коли собирається умирати, так отак і кажуть.* Чрк. Павл. *Обід ни роблять, ну поминають: пампушок напичуть, кихвети там...* Мрк. Кам.

ОБІДЕЦЬ, -дя (устар.). Кольцо. *На пальці надітали, колись звали обідірами. А тепер в магазині ни зуть обідці.* Стгл. Бог. *У мене нема обідця.* Бнд. Камг. *Це Оксанкін обідець.* Лев. Павл. *І у таку отак, отак-о – як його... назвав його обідець – і він допнув, а чяшицька вискочила. Чяшицька ця вискочила, суставчик такий.* Пас. Бог.

ОБЛІВКА, -и. Эмалевая облицовка в посуде. *Облівка оббилась, варить що-небудь нізя.* Бчк. Петр.

ОБЛИЗЯ, -і (экспр.). О человеческ, любящем есть сладкое. Бчк. Петр.

ОБЛІГ, -ога 1. Цепина, залежь. *Що ти свою ниву брося на обліг?* Кям. Лиск., Лск. Лиск., Кלב. Лиск. 2. Межа. *Усю лободу на облязі вирвала.* Бчк. Петр. Ср. обніжок.

ОБЛОЙ, -ю. Иней. *Який облой сартий.* Рдч. Бог.

ОБМИНАТЬ, **ОБМИНУТЬ**. Обходить, обойти, объезжать, объехать, оставляя в стороне. *Він Настю назвав, обминув і поїхав.* Змс. Петр. *Іде по слободі, так нікого ни обмине, щоб ни зачитить.* Стгл. Бог.

ОБМИШУЛИТЬСЯ, сов. Ошибиться. *Щось, наче, ни хвата. Чи це я обмишулилась, як щітала?* Стгл. Бог.

ОБНІЖОК, -жка. 1. (устар.). Межа между полями, одновременно служащая для проезда. *Обніжок... по йому вивозили хліб, з'їхав на обніжок і виїхав на шлях. Тоді землі много расходилось на обніжки.* Кям. Лиск. 2. Межа между огородами. *У мене на обніжку березка росте.* Кям. Лиск., Кלב. Лиск., Птр. Остр. Ср. обліг.

ОБОЄ, -ох. Обл. ♦ **Обоє** рябєс. Два салога пара. Стгл. Бог.

ОБПИР. ♦ **Обпир** стать. Воспротивитися. *Родитиля стали обпир: ни нужно на його фамілію записувать дитину.* Стгл. Бог.

ОБРАЗ, -а. Икона. *У нашей мати є стары образа у хаті Трц. Лиск. У мене в хаті колись багато образів було, а титир они попортились.* Тар. Кам.

ОБРИВОК, -вка. Кусок толстой веревки. *Обривок нити ще нужно, ні на чьому корову высти.* Бчк. Петр. *Ну обривок... Така нидоеги бичьова.* Стгл. Бог., Твр. Кам.

ОБРИДЬ, -і. Редкий лес. *Там, де обрідь, так розривають пасти скотину.* Бчк. Петр.

ОБРОБЛЯТЬ, несов. Обрабатывать, приводит в порядок. *Пирид Паскою каждый іде мозьяки обробляс.* Льв. Подг. *Каждый свій огород старасця оброблять.* Змс. Петр. **Повсеместно.**

ОБРОТЬКА, -н. Уздечка. *Зануздай обротьюку коня.* Нвб. Кант. *Низоме уже обротьюки в колхозі.* Нвб. Кант.

ОБТЬОПАНИЙ, -а. -с. Изношенный до бахромы на краях (об одежде, тканях и т.п.). *Прислав якусь сорочку, камір обтьопаний; поміч, дума.* Бчк. Петр. *Платочьок старенький, уже весь обтьопаний.* Стгл. Бог.

ОБУВА, -н. Обувь. *Вся обува ні к чьорту низожа.* Бчк. Петр. *Обуви, начс, багато, а кинувся вийти міз люди - вбуць нічого.* Стгл. Бог.

ОБУВАЧКА, -н. Обувь. *З такою ножкою туба обувачка мала буде.* Льв. Павл. *Може, у отца чи там ізі шапки, ізі кухайки... може, обувачьки якої ни буде.* Пле. Бот. *А ни обувачки, ни одівачки ни було, ходили боська в основном.* Пль. Кам. См. также **убувачка.**

ОБУРДЮЖИТЬСЯ, сов. 1. Неудачно свалиться, упасть. *Полеза я у виход за борцем да і так обурдюжилась!* **Урыв Остр.** 2. Тяжело сесть, лечь. *Приходю додому така натомлена, шо ни свшї на койку обурдюжесь і спать.* **Урыв Остр.**

ОБУРИТЬСЯ, несов. Накинутися, напасть. *Обурились на одноло уці*

б'ились, так обурились усі на одного. Стгл. Бог.

ОВЕЧНИК, -а. Сарай, где держат овец, овчарня. Пив. Рос. См. также овчарник. Ср. вівчарник.

ОВРАШОК, -шка. Суслик. *Ходить на висинь встигивать оврашків.* Реп. См. также гаврашок.

ОВЧАРНИК, -а. То же, что овечник. — *Де? В овчарнику Овчарник — значить спеціально для овец.* Енд. Семил.

ОВШАННИК, -а. Мшанник. *Для бджелы издізали овшанник.* Бл. Пльб. Остр.

ОГАРАЧИТЬ, сов. Окружить. *Зразу усіх кругом огарачили.* Крн. Остр.

ОГАРЬ, -я. О масти скота: красный с белой полосой по спине. *Був кализь бик огарь, огарькуватий.* Стгл. Бог.

ОГАРЬКУВАТИЙ, -а, -е То же, что огарь. *Був кализь бик огарь, огарькуватий.* Стгл. Бог.

ОГІРКА, -н. Оговорка, недовольство. *Я так, проди з огіркою, ну щик.* Стгл. Бог.

ОГИРОЧОК, -чка. Уменьшит. к огирок. *Все ж до картошки будуть огирочки.* Пльб. Бог. Повсеместно.

ОГИРОШНИК, -а. Растение (какое?), листья которого кладут в окрошку. *Нарви огирошнику на квас.* Реп.

ОГІБЬ, -а. Окруженное, обогнутое чем-либо место. *Були в огібі. Містна така. Кругом вода, а в одному місті сходять.* Стгл. Бог.

ОГИРОК (ОГИРОК, ОГУРОК), -рка. Огурец. *Ходили на город за огірками.* Твр. Бог. *Піду на сарот, вибиру агурки.* Бл. Пльб. Остр. *У нас кончились агурки.* Скн. Камт. *Тоді начиникмо садить огірки.* Пив. Рос. *Солони агурки.* Ярк. Остр.

ОГЛАШЕННИЙ, -а, -е. Человек, ведущий себя бестолково, сумасбродно; то же, что оглашенный (прост.). *Дивись, кричить як оглашений.* Крн. Остр. *Ни кричі дуже, як оглашений.* Екстр. Лиск.

ОГЛЮД, -у. То же, что глыбл. *Діти рвали аглют.* Крн. Кам.

ОГЛОЄД, -а. 1. Прожорливый человек; то же, что обжора (разг.). *Диви, який аглоєд, все поїв і ни найвся.* Стгл. Петр. См. также аглоєд.

ОГЛЯДИНИ, мн. Смотрины у жениха, осмотр жилья и хозяйства жениха. *Мати з батьком поїхала на оглядини. Ломы Вороб. Иван пошов на оглядини. Крн. Остр., Стл. Бог.*

ОГНИЩЕ, -а. 1. Костер. *В огнищі тисли картохи Рен. 2. Постоянное место для разведения костра. Приниси води на огнище і чалий жар. Грн. Калач.*

ОГОВТАТЬСЯ, сов. Освонься. *Перво ни сміла, а тепер оговталась. Оговталась та й живе. Стл. Бог.*

ОГОЛЬОДКА, -и. Гололедниця. *Баба похолозналась оно огольодка була. Плб. Кам.*

ОГОРОДЕЦЬ, -дия. Палисадник. *В огородці у нас цвіти цвітуть. Рдч. Бог. Я в огородці розжу посадила, а она мось ни зайшча. Змс. Петр.*

ОГОРОДИНА, -и (соби́р.). Овощи, растущие на огороде. *Огородину полаточлювало. Птр. Остр. Посадила агородину. ретьку, ридіску, агуркі, гарбузи. Бл. Плб. Остр., Урыв. Остр.*

ОГОРОЖА, -і. Ограждение, ограда. *Тепер ограда, а ратьше огорожа була. Блг. Подг. Огорожа коїде попадала: підправить лада. Стл. Бог.*

ОГРЕБОМ, нар. Настоятельно, с большим желанием. *Огребом до їх у семью лізе. Крн. Остр.*

ОГРІБАТЬ, несив. То же, что облюрять. 2. *Сьогодні утром я агрибала картохи. Бл. Плб. Остр. Бригадір загадуван картошкі агрибать. Крн. Остр.*

ОГРІТЬ, сов. Сильно удивить; то же, что огреть (прост). *Дитись, а то оцим як агрию! Грн. Калач.*

ОГРЯДНИЙ, -а, -е. Крупный, тучный. *Такий мужчина огрядний. Можна сказати ще – рослий. Стл. Бог. Вона на Семенівну і положа, огрядна така. Бчк. Петр.*

ОГУДИНА, -и. Стебли огурцов, картофеля, бахчевых, тыквенных культур. *Огудина цей год похалла, а чього она сахне, ніхто ни жа. Рдч. Бог. Огудина посихла од жару Ломы Вороб. Огудина вже вялика у картох. Факр. Лиск. Огудину с картох клали рятками, сушили, потом пачали. Клб. Лиск.*

ОГУДИННЯ, -я. То же, что огудина. *Похрибай огудиння і починай копати. Грн. Калач.*

ОГУЛОМ, нар. 1. Все вместе, скопом; то же, что

огулом 1 (прост.). *Піднялись і пішли всі огулом.* Сттл. Бог. 2. Целиком, оптом, большой партией; то же, что огулом 3 (устар.). *Я продав все огулом.* Ломы Вороб.

ОГУРОК, -рка. См **огірок**.

ОДАЦІ, нар. Вдали, поодаль. *Одали стога, коло стіни.* Бчк. Петр. Сттл. Бог.

ОДБАТУВАТЬ, сов. к батувать. *Одбатува в півхлібини* Сттл. Бог.

ОДБИВАТЬ, ОДБИТЬ. Отделять, отделить от стада. *Овця одбивать трудно: то чужі між своїми потидають, то своїх ти всіх одбіли.* Ходиш тоді по дворах шукаєш. Сттл. Бог.

ОДБОЙ, -я. Приспособление для налаживания косы. *Ми забули взяти одбой.* Грн. Калач.

ОДБУВАТЬ, несов. Исполнять обязанность, необходимый ритуал. *Бабюк пригласають на обід, співак. Ну, одбужають обід.* Мрк. Кам. *Кутною ти вже одбуза, оддіжурила, тепер будим їсти як кашу.* Сттл. Бог.

ОДГОРНУТЬ, сов. Открыть, отвернуть. *Атгарні шторці на вікнах.* Бл. Пль. Остр.

ОДВЕРТАТЬ, ОДВЕРНУТЬ.

1. Отворачивать, отворотить. *Одверки коней вбік: машина ззаді.* Сттл. Бог. 2. Отваливать, отвалить (пласт, глыбу) *Отвал землю отвертак.* Петр. Павл

ОДВИХНУТЬСЯ, сов. Отвалиться, удалиться куда-либо на непродолжительное время. *У неї й у Ростовській області дівчята, она й туди біз конця їзде. Ни боїця ні холоду, нічого. А я як куди одвихнулась, так міні губіль.* Сттл. Бог. *Стої одвихнуця з двора – тразу бісторядок буди.* Бчк. Петр *Наш директор узнав, що десь дівчята одвихнулись і на роботі ти були.* Пль. Бог. Ср. **вихнутися**.

ОДВІДСІЛЬ (ОДВІДСІЛЯ), нар. То же, что відсіль. *Іди одвіціць.* Пер. Кант. *Начкай одвіціця.* Сттл. Бог. **Повсеместно.**

ОДВІРОК, -рка Дверная коробка. *Одвірок розогрівся от зруби.* Ньб. Кант. *Одвірки покрашен голубою краскою.* Ньб. Кант

ОДВОЛОЖИТЬ, сов. Сделаться влажным, повлажнеть. *Після учьорашнього дощіціку сіно тришки одволожило.* Бчк. Петр.

ОДГЕПАТЬСЯ, сов. Отбиться, отделиться. *Наконец-то одгепався.* Шпш. Ольх.

ОДДАТА, -ої. Замужня. *А в городі і хлопці, й дівчата, і жонаті, і оддаті – всі там, в городі.* Стгл. Бог. Ср. заміжні.

ОДДІЛЬЩИНА, -и. Подарок в качестве вознаграждения за какую-л. работу; то же, что магарыч (прост.). *Оддільщину отісля зробимо.* Ломы Вороб.

ОДДЯЧИТЬ, сов. Отблагодарить (употребляется чаще с иронией). *Поїдь до їх, так вони оддячать і ни накормлять.* Бчк. Петр. Стгл. Бог.

ОДЕГАЛО, -а. Одеало. *Вин купив одігало.* Бл. Пльб. Остр.

ОДЕЖА, -і. Одежда. *Ця одежа вже стара.* Бил. Кант. *Одежі повно, а вдяглись ні в шо.* Стгл. Бог. *Викинь оту стару одежу. Куди ти її бережеш?* Змс. Петр. См. также одівачка.

ОДЕЖИНА, -и. Единич. к одежа. *Одизину зивчала за динь.* Бчк. Петр. *Накинь якусь одезину, ти виходь гола.* Стгл. Бог.

ОДЕЖИНОЧКА, -и. Уменьшит к одежа.

Порвалась вся одизиночка. Три. Лиск.

ОДЭНОК, -а. Остатки сена от стога. *Палия доши и одэнок прамок.* Бл. Пльб. Остр.

ОДЖИМАТЬ, несов. Стирать белье. *Ти сьодні оджимала.* Ектр. Лиск. *Потом їм золити, оджимати.* Кльб. Лиск.

ОДЗІЯНИТЬ, см (неодобр.). Широко открыть. *Шо ти ото двері так одзіянив? Холоду напустить?* Стгл. Бог. *Двері одзіяни, холодина іде.* Бчк. Петр. См. также роззивиць.

ОДИН, -а, -о. Один. Повсеместно. ♦ *Одни од одного.* Друг от друга. *Один од одного відікають.* Стгл. Бог. ♦ *Одне одному.* Друг другу. *З бабою брешуть одне одному.* Стгл. Бог. *Ото ж і подивниця гарно, як одне одному помажк.* Стгл. Бог. ♦ *Одне одного.* Друг друга. *Одне одного тисячують як начі чужі.* Бчк. Петр.

ОДИНАЧКА, -и. Телега, в которую запрягают одну лошадь. *Одиначкою попробую поїхати, можж усе зложу.* Бчк. Петр.

ОДІВАЧКА, -и. То же, что одежа. *А ни обувачки, ни одівачки ни було, ходили босяка в основном.* Пльп. Кам

ОДІВЕЦЬ, -вця. Вдовець. *Одівець діткам ни батько, а сам круглий сирота.* Стл. Петр., Стл. Бог. См. также удівець.

ОДІЙТИ, сов. Отделиться от родителей, начать жить самостоятельно. *Тіко одійшли, так їм ото хатку зробиши...* Грм. Кант., Стл. Бог., Змс. Петр.

ОДКАРА́СКАТЬСЯ, сов. Отделаться, избавиться от кого-, чего-либо; то же, что отвязаться (разг.). *Він од того діла см откараскався.* Лєв. Павл. *То така, як пристане, так ни откараскаєся.* Стл. Бог. *Откараскаюсь об работи у колхозі та у гості поїду.* Бчк. Петр., Ектр. Лєск., Крн. Остр., Шин. Ольх. См. также одпскається.

ОДКОЛУ́ПУВАТЬ,
ОДКОЛУ́ПНУТЬ.

Отковыривать, отковырнуть. - *Одколупни́ міні трохи масличька.* *Та оно в морозильці замерзає, так його й ни одколупиши* Змс. Петр.

ОДЛІ́ГА, -и. Оттепель. У фівразі вже часто буває одліга, а в марту она ще частіше. Лєв. Павл. *На дворі, мабуть, одліга буде.* Крн. Остр., Стл. Бог.

ОДЛІ́ГНУТЬ, сов., в кач. сказ. 1. О морозе: ослабеть; потеплеть. *На улиці одлігнуло, стало тепло.* Дрк. Реп. 2. Перен. Отлечь от сердца. *Аж от серця одлігнуло.* Урыв Остр.

ОДЛІ́ГУВАТЬ,
ОДЛІ́ГАТЬ. Отвязывать, отвязать особым способом привязанный наптыгачем скот. *Група (колхозных коров) стоить, ни одлігують; пропадуть.* Стл. Бог. *Одлігай корову, хай іде у хлів.* Змс. Петр. Ср. лигати, наптыгивати.

ОДЛУ́ПИТЬ, сов. Побить; то же, что оглушить (прост.). *Ни ходи по грядках, а то одлупию.* Реп. Повсеместно.

ОДМА́ГАТЬСЯ, несов. Отказываться. *Ни знаю, чи він согласився.* *Одмагався: чього ж ни, каже, риньче ни казали.* Стл. Бог. Ср. намагаться.

ОДНА́КОВО, нар. 1. Одинаково Повсеместно. 2. Всё равно. *Та кісточек ни єговуї цих, він же їх ни їсть однаково.* Стл. Бог. *Міні однаково, де сидить.* Змс. Петр.

ОДНО́ЛІТОК, -тка. О животных в возрасте 1 год. *У нас усі кури однолітки.* Грн. Калач.

ОДПАКАТЬ, *сов.* Спасти от смерти. *Нашу вроді отпакати його в болящі.* Крн. Остр.

ОДПЕКАТЬСЯ, *сов.* То же, что **одкараскаться**. *Слі-слі од його одпекався.* Бчк. Петр.

ОДПІЧАЛИТЬ, *сов.* Вывести из состояния печали, горя. *Нашу Машку одпичалили.* Крн. Остр.

ОДПОРОТЬ, *сов.* (экспр.). Побить. *Гостили... Тут гараз, що ни били. А то б іще отпороти.* Стгл. Бог. *Сказав — отпорю, селі той... Битиму, ни знаю як.* Грм. Кант.

ОДСАПНУТЬ, *сов.* Отдохнуть. *Та ти трошки одсапни.* Пдг. Рос.

ОДСТОБУРЮВАТЬСЯ,
ОДСТОБУРЧИТЬСЯ.
Оттопыриваться,
оттопыриться. *Бачю, шось нисе: карман отстобурчівся.* Стгл. Бог. *Шось ти вишла, а воно отстобурюєшся.* Стгл. Бог.

ОДСТРИБАТЬ, *сов.* Отпрыгать. *Та де там міні пиристрибнуть — я вже своє отстрибала.* Стгл. Бог.

ОДСТРЯТЬ, *сов.* Отказаться от притязаний, оставить в покое, отъязаться. *Бігала в Бичьох: наши ви її бритимете... Вона й така, й*

така... І так ото ж і отстрияли. Стгл. Бог.

ОДТАРАХТАРИТЬ, *сов.* (экспр.). Быстро отнести, отвезти что-либо. *Так я їх одтарахтарив в Кантімировку: на станцію, вони й поїхали ото.* Бчк. Петр.

ОДТОПЛЯТЬ, *несов.* О сметане: томить в печи. *Треба оттоплять сметану.* Грм. Кача.

ОДТУЛИТЬ, *сов.* Открыть. *Вуха оттулив, уп'сть дух і шдука вітрака.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. Ср. затулить.

ОДГУХАТЬ, **ОДГУХНУТЬ**.
Спадать, спасть, уменьшаться, уменьшиться (об опухоли). *За ніч трішки вим'я оттухло.* Бчк. Петр. *Це вона [нога] в мене вже оттухла, а то була, як колодка.* Стгл. Бог.

ОДУЖУВАТЬ, **ОДУЖАТЬ**
Выздоровливать, выздороветь. *Машка, як одужася, заставе одишти.* Стгл. Бог. *Одужать можно і без лікарства, селі хвороба ни важка.* Лсв. Павл. *Одужуй уже скоріш.* Змс. Петр. **Повсеместно**

ОДХИЛИТЬ, *сов.* Приоткрыть. *Отхилить — то тряпичеви открити.* Евд. Семил. *Ану одхили трішки двері — хай дим виїде.* Стгл. Бог.

ОДХОЖА, -ої. То же, что нужник. *Тилушка поламала отхожу.* Грн. Калач *Треба зробити отхожу.* Евстр. Лиск. *Робили отхоже, да шось у їх ни получілось.* Твр. Кам.

ОДХОЖЕ, -ого. См. отхожа.

ОДЧАБУЧИТЬ, сов. Совершить, проделать что-либо неожиданное, необычное; то же, что выкинуть (раз). *Уже киш шоб-небудь одябуче.* Стгл. Бог. *Ну ти таке отчібучів, шо як тинер людом і в очі дивитиця.* Крн. Остр.

ОДЧАХНУТЬ, сов. Отломать в месте соединения ветки с основным стволом. *Стала нагинать гілку та отчяхнула.* *Ідохова же і робота!* Стгл. Бог. *Хтось гілку на яблуні отчяхнув.* Ломы Вороб.

ОДЧАЮГА, -и Отчаянный человек. *Це ни дівчина, а оччакга прямиа.* Бчк. Петр.

ОДЧЕПИТЬСЯ, сов. Перестать налюдейть, приставать; то же, что отцепиться (перен., прост.). *Геть од мене отчїтись.* Шш. Ольх. *Одчїтись, шо ти причїпивсь, як рип'х.* Стгл. Бог. *Повсеместно.*

ОДЧИКРИЖИТЬ, сов. (экспр.). Решительно отрезать.

Косу одчїкрижила і на шо тинер пахоже? Стгл. Бог.

ОДЧИНЯТЬ, ОДЧИНИТЬ. Открывать, открыть. *Ни отчїнай двері, а то дуже мухи литяють.* Дрк. Реп. *Отчїни котові двері.* Ломы Вороб. *Отчїнити і расчїнити - це одне слово.* Евд. Семил. *Отчїни двері, а то крїчок зїре або зїме і петель.* Мрч. Ольх. *Ми литом всігда двері отчїняєм.* Хрш Калач **Повсеместно.**

ОДЯГАТЬСЯ, ОДЯГІТСЯ Одеваться, одеться. *Це нужно у коротайку у пальто одягатиця.* Евд. Семил. *Хто дав одягїтись...* Блг. Поди См. также вдягаться.

ОД'ЯЗУВАТЬ, ОД'ЯЗАТЬ. Отвязывать, отвязать. *Слоды од'язї бичка.* Грн. Калач *Од'язї цуцика - тай побїга.* Стгл. Бог. *Я же казала. Ни треба його було од'язувать.* *Од'язали, а він і забїв.* Бчк. Петр.

ОЖЕЛЕДЕТЬСЯ, сов. Заледенеть, покрыться льдом. *Баракло ожеледевалось, наслу розвїшала.* Мрч. Ольх.

ОЖЕЛЕДЬ, -і. Паст. *Образлїючи корка на снїгу.* *Это паст, ії ожеледь.* Кант.

ОЖЕНИТЬ(-СЯ), сов. Женить(-ся). *Ми тебе скоро*

оженимо. Ломы Вороб. Мій старший брат оженився. Пів. Рос. Повсеместно.

ОЖЕРЕТ, -а. Скюд соломы. Вин слажив ажирет. Бл. Пль. Остр.

ОЖИ́НА, -и. 1. Ежевика. Ожина – це ягоди. Стгл. Бог. Завтра підимо ожину собирать. Втб. Подг. Ожини у нас багато росте. Дрк. Реп. Ходили за ожинами, в'єдрами носили. Урив Остр. Повсеместно. 2. Стебли ежевики. – Ожина це ягоди. – Хіба ягоди? – Ну, бамби із ягід – ожина. Стгл. Бог. См. також ягоди.

ОЗА́ДДЯ, -я, мн. Остатки от чего-либо. Та озаддя усе вилила у другу банку. Мрч. Ольх.

ОЗА́ДКИ, -ів. Мелкос и дроблёное зерно, остающееся после веяния, молотбы. Приноси курчатам озадки. Стгл. Петр. Ситте в озадки, там багато, кури поклюють. Урив Остр. Покорми коня озадками Грн. Калач. Парося їсть озадки Реп., Лск. Лиск., Стгл. Бог.

ОЗВА́Р, -у. Кампот. – Бабушко, я хочу озвару. – Озвару... Кажу кампот. Стгл. Бог. Я йому озвар з терну варю. Змс. Петр. Та у нас шо – озвару билиш нима?

Ольх., Ст. Кри. Петр., Тар. Бог. См. также развар, узвар.

ОЗСМИ́ЦІ, мн. Озимь. Озсмици в стам гаду харошили. Рос.

ОЗИ́МА, -и. То же, что озсмици. Озима тики-тики зойшла. Бчк. Петр. Память під озиму. Стгл. Бог.

ОЗОРУВА́ТЬ, жсов. Шалить, озорничать. Пиристаньти бислови діти озорувать. Стгл. Петр.

ОКАЗА́ТЬ, сов. Обнаружить, показать, продемонстрировать. Гроший ни окаяв. Стгл. Бог.

ОКА́ЦЯ, -ї. Акация. За двором росте окація. Пів. Рос. Окація пізно цвіте Змс. Петр. Цвіти з окації настоюю і ростираюсь. Стгл. Бог.

ОКЛИ́ГУВА́ТЬ, **ОКЛИ́ГА́ТЬ**, сов. Поправляться, поправиться, прийти в себя. Худий, а туді поправися – оклигав. Одужив – оклигав. Стгл. Бог. Не, дід це вмирать ни собирация, він після хвороби вже оклигав. Лск. Павл. Я думала, цей титущок здохне, а він ще й нічого, оклигав. Бчк. Петр. Насилу оклигала од грипу. Кри. Остр., Екр. Лск.

ОКЛУ́НОК, -нка. 1. Полмешка. Оклунок – палочка мішка чого-небудь. Стгл. Бог.

Оклунок оддали совсім з мішком? Стгл. Бог. Набири оклунок жита і однеси до мелниці. Грн. Калач. Получили маю, по оклуку. Твр. Кам. Кури залізли в сарай і роздубляли оклунок зерна. Лев. Павл., Ектр. Лиск., Крн. Остр., Птр. Павл. Я приніс оклунок зерна. Ломы Вороб., Нвб. Кант. 3. Меньше половини мешка. У нас ще на горіщі оклунок бобу стоїть. Бчк. Петр. Посиди тутю, а то мій оклунок візьмуть. Енд. Семпл. 4. Маленький мешок. На ці нидлі мужик возив тишинцю на мелницю, поки оклунок муки привіз. Мрч. Ольх. Розвязався оклунок. Бл. Плб. Остр.

ОКЛЯКНУТЬ, *сов.*
Замерзнуть *Окляк на морозі як горобець під кришкою. Бчк. Петр. Ср. закликнуть.*

ОКО, -в. Глаз. *То в мене це око болало і в вухо шипіло, а тепер цей глаз болить. Стгл. Бог. У неї очі гарні – же бачуть. Лев. Павл. Осторожно, а то всткой мажно око виколоть. Дрк. Реп. Повсеместно.*

ОКОЛО, -а. 1. Наружная поверхність. *Помий у чайнику около. Мрч. Ольх. 2. Наружные стены дома. Диклось,*

а він около біле. Каже: «Треба около побіжить к праснику». Стгл. Бог. Усе около дошч обмик. Ломы Вороб. Мар'я сьогоді около мажла. Стгл. Петр., Ст. Крш. Петр.

ОКОЛОТ, ♦ Молотить (бить) на околот (устар.). Обмолачивать сноп, не развязывая сясла. *Бить на околот. Урыв Остр. Коти три обмолочу на околот. Лск. Лиск. Для тиривесел давайти на околот поб'єм. Урыв Остр., Ломы Вороб., Птр. Остр.*

ОКОСТ, -а. Окорок. *Отперла часкі окост ціликом, там-то довольні будуть. Бчк. Петр.*

ОКОШИТЬСЯ, *сов.* (устар.). Отрицательно отразиться на ком-либо. *Винувати одні, а окошилось на других. Стгл. Бог.*

ОКОШУВАТЬСЯ, *сов.*
Обраховать стан (чаще полевой). *Вижджжють на поле, окошувались, значить – кош. Стгл. Бог.*

ОКРАЄЦЬ, -йця Большой ломоть хлеба; то же, что краюха (прост.). *Возьми собі той окрасць. Дрк. Реп. Одріж мені окрасць хліба. Крн. Остр. Одріж їй хліба окрасць. Мрч. Ольх. Я взяв сала та хліба окраїць. Ломы Вороб.*

ОКРАЙЧИК, -а. Уменьшит. к **окрасць**. *Принеси крайчик хлеба.* Три. Лыск., Сттл. Бог.

ОКРІП (ОКРОП), -у. То же, что **кріп**. *На зиму насунили окріпу.* Реп. *На огороді річте окроп.* Ппв. Рос. *Окріп по городу расте.* Птр. Павл.

ОКРОМЕ, *преда.* Кроме. *ОкрOME хлеба, шче узят узал.* Ппв. Рос. *ОкромI вишпашь, усе с сей год.* Бчк. Петр.

ОКРОП, -у. Теплая вода. *Окроп це тепла вода.* Влад. Лыск.

ОКРУГНУТЬСЯ, *сов.* Обернуться. *Як ти бистро округнувся.* Шпш. Ольх.

ОКУБЛИТЬ, *сов.* Осмотреть, раздвигая листья, со всех сторон. *Окубилили — нама окурків.* Птр. Павл. Ср. кублится.

ОКУГА, -и. 1. Вид осоки, растущий на берегу реки или озера. *Накосив однісі осоки попилам з окугою, ці корова ж буде їсти.* Стмл. Петр. *Колісь цей ярк був глибоким, а тепер заріс окугою та очіретом.* Ст. Краш. Петр. 2. Заросли в реке. *Ми й ни побачили, як наша лотка застряла в окузі.* Ппв. Рос.

ОКУРНУТЬСЯ, *сов.* Окунуться. *Окурнувся разок —*

и на беріг. Змс. Петр., Сттл. Бог. См. также **укурнуцься**.

ОЛІВА, -и. Лампаднос масло. *Треба піднать оливи в лампаду.* Грн. Калач

ОЛИВЕЦЬ, -вця. Каранциш. *Купила в лавкі оливець.* Кри. Кам.

ОЛІЙКА, -и. Уменьшит. к **олия**. *Так я ото олійки взяла, сосочьки помазала, щоб вони ни так, ага, боліли.* Плс. Бог. *Намаж міні хліба кусочьок олійкою і посип сахарьком.* Лсь. Павл. *Піди вліт олійки, а то вже коняцця.* Сттл. Бог. **Повсеместно.**

ОЛІЙНИЦЯ, -і. 1. Посуда для растительного масла. *Олійницю, жінко, готовь зинтра поїду на маслобойню.* Бчк. Петр. 2. (устар.). Предприятис по изготавленню масла; то же, что **маслобойка** (разг.). *Доїхали сьуди до горба, оце до олійниці, оце ж тут на горкі.* Плс. Бог.

ОЛІЯ, -і. Подсолнечное масло. *У нас у діржкні усе жарять на олії, маргаріна нимас у нас.* Втб. Подг. *В олію, як довго буде стоять, треба кинуть солі.* Бчк. Петр. *А олія ссть у тебе шче? Чи, може, олії налить тобі?* Змс. Петр. **Повсеместно.** ♦ **Олію бить.** Отжимать подсолнечное

масло. *Кались же сами олію* были. Бчк. Петр. *Наб'с олії, і сюди-туди* уже і нема Стл. Бог.

ОН, част. Вон. *Он де він є* Стл. Бог. *Он де вінч стоїть.* **Ивн. Кант. Повсеместно.**

ОНДЕЧКО (ОДЕЧКО), част. Вон, вон где. *Подай міні ондечко вістник.* Стл. Бог. *І всю ніч козо його хтось сидить одечко рядом і дивиця, щоб свічка не потухла.* Чрк. Павл. *Одичка лижить віник.* Екстр. Лиск.

ОНУК, -а. Внук. *Це бабчин Мархвин онук.* Стл. Бог. **Повсеместно.**

ОНУКА, -н. Внучка. *У бабушки уже здорові онуки, пора заміж оддавати.* Лев. Павл. **Повсеместно.**

ОНУЧА, -і (устар.) 1. Нортянки. *У діда були онучі.* Ппв. Рос. *У мене чоботи течуть, так онучі всі мокрі.* Грн. Калач. *Онучі мужики носили.* Енд. Семил. **Повсеместно.** 2. Лапти (?). *Як ітимеш у луг, надінь онучи.* Кри. Остр.

ОНУЧКА, -н. Уменьшит. к онука. *Прижджжяла до нас онучка...* Плс. Бог. *Онучка допомогала бабусі.* Реп. **Повсеместно.**

ОНУЧОК, -чка. Уменьшит. к онук. *Ой, мій онучок так гарно гра на гармоні. Любу пісню підбере.* Мрч. Ольх. *...онучок з жовтою прикраскою.* Плс. Бог. **Повсеместно.**

ОПЕКТИТЬСЯ, сов. Обжечься. *Чякут ухватила головою рукою і опеклась.* Лев. Павл. *Гляди ж, гаряче, ни обличись.* Стл. Бог. *Опиксь я гарячим молоком.* Ломы Вороб. **Повсеместно.**

ОПЕНЬКИ, -ів, мн. Опенки. *Хосім за опеньками.* **Ивн. Кант.** *Ми набирали багато опеньків.* Ппв. Рос. *Ми раніше ніяких грибів не знали. І такого й слова не було. Тіки опеньки.* Стл. Бог. **Повсеместно.**

ОПЕРЕЗАТЬ, сов. Сильно ударить, то же, что огреть (прост.). *Вин батисом дуже бияко оперезав корову.* Кри. Остр. *Гляди, щоб я тебе лозною ни отиризив. Ти добалуєхся.* Стл. Бог.

ОПЕРІЩИТЬ, сов. (экспр.). Сильно ударить; то же, что огреть (прост.). *Як озьму лудину, так я тебе опірицю.* Стл. Бог. *Я вашиго барана, шо б'єця, як опіриця.* Стл. Петр. 2. *Обрушиться с большой силой. А він доц такий опіриціє.* Стл. Бог. Ср. телехнуть, періщять

ОПЕШКИ, -ків, лт. Кошки. Живіт увесь на опешки піднімас. Крм. Остр.

ОПИНІТЬСЯ, сов. Оказаться, опунитися. Сама ни знаю, як я опинилась в городі. Льв. Павл. А ти тут як опинилась? Змс. Петр. В Лофицькому вулиця Київська – Київ. Праснулись з будуна: де ми? – Та ви на Київі. – Як же ми тут опинились? Лфц. Бог. А чо це ти тут опинилась? Ектр. Лиск. Повсеместно.

ОПІШКУВАТИЙ, -а, -е. Певысокий, но коренастый (о человеке). В нашому роду вси мужыки опішкуваті. Грн. Павл. Ср. опунцкунатий

ОПІЗНИТЬСЯ, сов. Опоздать. Він опізнився до мене. Ппв. Рос. Ти гляди, щоб на автобус ни опізнилась. Сттл. Бог. Повсеместно.

ОПЛІН, -онц. Поперечная перекладина в санях для связки полосье. В оплоні шворинь. Оплін товстий, а там вісь, колеса. Сттл. Бог. Оплін с котича скочіе. Ломы Вороб. У саней нигожі оплони. Грн. Калач.

ОПОЛОЇНИК¹, -а. Поповник. А ополоник ни помилла. Дрк. Реп. Возьми ополоник – шо ж ти там лозкою зробим? Сттл. Бог.

Ополоником борщь назимасл іні суп. Рдч. Бог. Повсеместно.

ОПОЛОЇНИК², -а. Головастик. В копаньці ополоників чортова тьма. Реп.

ОПОЛОЇНКА, -и. Прорубь. Ополонка. Ни льоду вирбають. Бчк. Петр. Зимою рубикть ополонку здорову. Сттл. Бог. Поганосило. Ополонку паки роздобеш. Сттл. Бог., Пер. Кант.

ОПОЛОЯ, -ї. Польшня. Кобица провалилась в ополок amidst с санями. Киб. Лиск.

ОПОРКИ, -ків, мн. (пренебр.). Рваная обувь; то же, что рваньє (прост., пренебр.). Дитина в опарках у школу ходи, такий позор батькові. Бчк. Петр.

ОПОСЛЯ, нар. После, потом. Я до вас іду опосля. Ломы Вороб. Прибиреш опосля. Бчк. Петр. Повсеместно.

ОПРОСТАТЬ(-СЯ). Освободить(-ся). Руку няк ни опростаю, у пальті запутався. Бчк. Петр. Кінь опростався і побіє у які. Грн. Калач. Опростий міні отой чавунець. Сттл. Бог.

ОПРОСТАТЬСЯ, сов. Родить. Марина уже опросталась. Крм. Остр.

ОПУДАЛО, -а.

1. Огородное пугало. *Огород був, так дід Омелячок поставив опудало, а хлопці турнути та у ляман вкинуть.* Стгл. Бог. *Таке ото, надіва таке платити, як опудало.* Мрч. Ольх. *Од сраків опудало ставлять на полі.* Крн. Остр. Повсеместно. См. также опужало 2. 2. Персн. Плохо одетый человек. Бчк. Петр. Ср. суздало.

ОПУЖАЛО, -а. 1.

Кнутовище. *Сходи виріж сарне опужало.* Стгл. Петр. 2. То же, что опудало 1. *Батько зробив на городі опужало.* Грн. Калач.

ОПУКОЮ, нар. (устар.).

Ничком. *Оце ж я опукою лижу; пикою вниз.* Стгл. Бог. *Усі діти сплять опукою.* Ломы Вороб.

ОПУЦЬКИ, -ів. Дягиль.

Опуцьки — кутушки зовуть гладюці. Урыв Остр.

ОПУЦЬКУВАТИЙ, -а, -е

(устар.). Толстый, приземистый. *Вітька — він такий... опуцькуватий чи як би сказати.* Стгл. Бог. Ср. опнишкуватий.

ОРАВА, -и. Беспорядочное

и шумное скопление людей, толпа, то же, что орава (прост). *Там ціла орава дітей.* Реп.

ОРАЛО, -а. Пflug. *Оралом орали землю.* Крн. Остр.

ОРАНИЦЯ, -и. 1. Время осенней пахоты. *Ораниця стоить на дворі, а я хворий.* Бчк. Петр. 2. О плохой вспашке земли. Бчк. Петр.

ОРАНКА, -и. Пашня, вспаханное поле *Плугам по оранці ни пройду.* Петр. Остр. *На Кладьжському чорній оранка.* Крн. Остр. *Орих — після оранки, після косьби.* Пив. Рос.

ОРАТЬ¹, несов. 1 громко кричать, то же, что орать (разг., неодобр.). *Ни ори як скажений.* Реп.

ОРАТЬ², **ВИОРАТЬ**.

Пахать, вспахать. *Осінью виорем. — На, пахати нада.* Стгл. Бог. *Кали ж ви будите свій город орать?* Дрк. Реп. *Королями джже орали.* Шрм. Рос. *Вийхали в поле орать.* Твр. Кам. *Хто ни паузі, той орав, хто на сесі, той пахав.* Кль. Лиск., Кльм. Лиск., Лек. Лиск., Петр. Остр. Повсеместно.

ОРЕЛЯ, -і. Качели. *Чій це хлопчик на орезі качаюцца?* Дрк. Реп. *В сараї висіли ореді.* Реп.

ОРИШОК, -шків, мн. 1.

Обжаренные в масле квадратные ломтики теста. *Оришки були добрі.* Пср.

Кант., Стгл. Бог. 2 Пресные пышки на масле и кислом молоке. До паски було нільзя їсте орїшків **Ивн.** **Кант.** 3. Кулич. Мати гарних натїкла орїшків. **Крп.** Остр. 4. Ватрушка. Орїшок, він гарний, як на маслі, а на воді, так нічого й спрашувать. **Бчк.** **Петр.** 5. Мальська булочка. **Пшв.** **Рос.** 6. Мучное изделие в виде коржа, лепешка из пресного теста. Натїчу орїшків. **Лев.** **Павл.** Арїшки були з житнай мукї. **Кмв.** Остр. Дїти дїлжа любять арїшки. **Мтр.** **Кант.** Єлі арїшки с малаком **Крп.** **Кам**

ОСИКА, -я. Осина. На осики вже показались листочки. **Бнд.** **Кант.** Он під моим вікном росте осика. **Пшв.** **Рос.** Осика коло води росте. **Бнд.** **Семил.** На Троїцю з утра, а то й з вечїра їдем у садок, наламаєш веток усяких, з осики, глївно, тож... **Прв.** **Калач.** **Повсеместно.**

ОСИКОВИЙ, -а, -е. Осинный. Осикову – на покуть, під образ ховаїш. Це робїши, щоб усю ничїсту силу з хати вигнать. **Прв.** **Калач.** Осиковї дрова, та сирї пагано горять. **Стгл.** **Бог.** **Повсеместно.**

ОСІННЮ, нар. Осенью. От раз осїнню... По осенї. **Стгл.** **Бог.** Ни знаю, коли оно лучче огород виорать: чи осїнню, чи висною вже. **Зме.** **Петр.** Осїнню виорем. **Стгл.** **Бог.** **Повсеместно.** См. также осїнню, по осенї.

ОСІННЮ, нар. То ж, что осїнню.

ОСІНЬ, -енї. Осень. **Повсеместно.** ♦ По осенї. Осенью. От раз.. по осенї. **Стгл.** **Бог.**

ОСЛІН (**ОСЛІН**, **ОСЛЕН**, **ОСЛОН**), -она. Длинная деревянная скамья. Баби сидять на ослонї балакають. **Втб.** **Подг.** Глечїки стоять на ослїні. **Дрк.** **Реп.** Сядь на аслин. **Крп.** **Кам.** На ослонї у нас стоять відра з водою. **Пшв.** **Рос.** Аслиниф счас ни роблять. **Тмр.** **Кам.** Довгий ослон. **Ярк.** Остр. На ослене он каструля з водою. **Три.** **Лвск.** **Повсеместно.**

ОСЛІНЕЦЬ, -нця. Маленькая скамейка. Я сидїла ночю на ослїнці воду тїла. **Стгл.** **Бог.** А я коржю дою на ослїнцю. **Мрч.** **Ольх.**

ОСЛІНЧИК, -а. Уменьшит. к ослївцець. Мішо, сядь там на ослїнчїк і сиди гарно. **Стгл.** **Бог.** Дїд онукам ослїнчїки поробив. **Рдч.** **Бог.** **Ваня**

зробив маленький ослінчик і подарив мамі. Реп. Подай міні ослінчик. Ски. Кант. Сядь на ослончику. Блг. Подг.

ОСЛОБОНИТЬ, сов. (устар.). Освободить. Він же в тюрмі сидів, а це, видно, ослобонили. Стгл. Бог.

ОСМАЛЕНИЙ, -а, -с. Обожжений. Чього це в вас кит з осмаленими боками? Ектр. Лвек, Стгл. Бог., Зме. Петр.

ОСМАЛІТЬ, сов. (експр.). Сильно ударить кого-л. Я його тіки один раз осмалю. Грн. Калач. Ср. смалить.

ОСМИКУВАТЬ,
ОСМИКАТЬ, сов. Одергивать, одёрнуть. Осмиць заді плаття. Мрч. Ольх. Треби копичьки осмикувать, щоб вони рівенькі були, вони подіменьч і мокнутьимуть. Стгл. Бог. Повсеместно.

ОСНІВНИЦЯ, -і. Деталь ткацького станка, на которую наматывають нитки для ткани. Зантра будем мотать нитки на оснівницю. Нвб. Кант. Треба взяти оснівницю у діда Нвб. Кант. Оснівницій роблять спонку для полотна. Клб. Лвек., Стгл. Бог.

ОСТАЧА, -і. Остаток. Копичка була там, остача, так маруцициним оддали.

Бчк. Петр. Змили тиєницю, оті два оклужка, а остячу собі забири. Мрч. Ольх. Повсеместно.

ОСТРАМОК (ОСТРІМОК), -мка. Небольшой воз сена или соломы. Покладали острамки і йдуть, як дураки. Грн. Калач. За час острамок сїна накосив. Ломы Вороб.

ОСТРІШОК, -шка. Край соломенной крыши. На острішок треба найти гарної соломи. Грн. Калач.

ОСТРОГ, -а. Тюрма. За крижу він сидить в острозі. Реп.

ОСТРОЖНИК, -а (устар.). Заключённый. Оті ж остуживани. Сами друє друка... Шось розжухує страине. Стгл. Бог.

ОСТУЖУВАТЬ,
ОСТУДИТЬ. Остужать, остудить. Ти озвар остуди, а то він дуже гарячий. Мрч. Ольх. Повсеместно.

ОСТЮК, -а. Острые соломённые части колосьев, ост. Остюки наситались за шию. Грн. Калач. Остюки наблизь – ни вибирем. Стгл. Бог., Зме. Петр. См. также устюк.

ОСУГА, -и. 1. Налёт на жидкости. По воді як осуга. Стгл. Бог. 2. Туман из копыти

и дымв. *Чьаго це така осьга в латі?* Грм. Калач.

ОСЬ, част. Вот. *Ось і хлонці ідуть.* Пер. Кант. *Та ось воно стоить.* Мрч. Ольх. **Повсеместно.**

ОСЬ ДЕ, нар. *Здесь, тут, вот где.* *Осьде кружка.* Нвп. Кант. *Ось де ти, а ятибе шукаю.* Змс. Петр., Стгл. Бог.

ОСЬДЕЧКЕ(-И), нар. Вот, здесь, тут. *А кручі оцеї ни було.* *Шо у нас оце осьдечке, а з дїтвором сангли овець, коров по ріаноті.* Шрм. Рос. *Та я ж його осьдички тікошо бачила.* Стгл. Бог.

ОТАК, нар. Так, вот так. *Нагинай голову на стол, отак, нагинай.* Алф. Н.-Хоп. *Отак і каже.* Чрк. Павл. *Отак буди правильно.* Нвмл. Калач. *Отак ище получаїця.* Екстр Лиск. *І сонце прямо в вікно отак світило.* Грм. Кант. *Отак дивлюся - шо-то іде, чмокає, грядь.* Злм. Бог. **Повсеместно.** См. также отакички.

ОТАКЕ́ННИЙ, -а, -е Увеличит. к отзавшї, бєльшушїй. *Я колись там вісімнадцять миньків вловив. І всі отакі - в п'яторку.* *Сїть п'яторка, ячїйка отакєнна вилика.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ОТАКИЙ, -а, -с. Вот такой. *Отакїй завтовики і отакїй завдовики.* Стгл. Бог. *І всі отакі - в п'яторку.* Бчк. Петр. *Отакі-то твої ридичі оказались.* Мрч. Ольх. **Повсеместно.**

ОТА́КИЧКИ (ОТА́КОЧКИ), нар. То же, что отак. *Сидїли ми, отакочки сидїли, і сонце прями в вікно отак світило.* Грм. Кант. *І він ото отакичьки задкус, задкус...* Стгл. Бог. См. также такичко.

ОТАКОВО́, нар. Вот так. *До дївана, до оцього дївана, притулїте отаково во.* Плс. Бог. *Осьоди отаково стїв.* Змс. Петр.

ОТАКОЇ́, неизм. Вот так-то, так-то вот. Употребляется в восклицаниях для выражения отрицательной оценки. *...вносять почьви, наливають води бируть тряпки і вибвають об доски.* *Отакої! Ну, це ж уже всі знають, яка нївста.* Лкв. Подг. *Отакої! Цього це в нас ни було.* Стгл. Бог.

ОТАКУ́НЬКИЙ, -а, -с. Уменьшит. к отакїй. *Само отакуньке, а каже: «Ну як мїні оці діти надобїли».* Стгл. Бог.

ОТАКУ́СІНЬКИЙ, -а, -с. Уменьшит. к отакунький.

Дай кучечок хлібця. Хоть атакусенький. Стгл. Бог.

ОТАМОЧКА, нар. Там, ват там. Тут у нас: не сослинали це трошки, отамочка авсальт Твр. Бог., Стгл. Бог.

ОТО, част. Вот, это До корови ни видно їти, оступиши и владеш десь, ото усе тобі й молоко. Мрч. Ольх. Двір повин птиці: курч, гуси, утятя, индюки, а яєць к празнику ни нанесли. Ото тобі і диржи їх. Мрч. Ольх. Ото він так і робе. Звс. Петр. Ото в його така одговорка. Лев. Павл. Шо ти ото робиш? Стгл. Бог. Повсеместно.

ОТОДІ, нар. Тогда, потом. Отоді він тільки полаяв. Стгл. Бог. Повергавсь би ти так, як я за свій вік, отуді б і казав. Бчк. Петр. См. также годі

ОТОЖ, част. Вот, так вот, вот же. Отож де він каже. За прудами. Бчк. Петр. Отож тобі й все. Стгл. Бог. Прийшлось міні отож їти. Грм. Кант. А як ото ні за шо [наймать півчїх], нима грошей, так самий піп отож і чїтас і приспівух потроху. Грм. Кант. Повсеместно.

ОТОЙ, мест. Тот. Я отих людей ни знаю і николи ни чула про їх. Тхр. Кам. Подай міні оту пачочку. Мрч. Ольх.

Отлілї питушок ох і гарно співає! Стгл. Бог. Заходь з отого боку. Крс. Петр. Повсеместно.

ОТОСА, -и. Деталь помозки, тяжелая веревка, идущая от конца оглобли к передней оси. В оці помозці треба натягнути отоси. Грм. Калач. Треба отоси понадівать. Ломы Вороб.

ОТРОЇТЬСЯ, сов. Отражиться. Жить ни хотїв і отроївся Ломы Вороб, Стгл. Бог.

ОТРУЇНИЙ, -а, -е. Ядовитый. Хміль вона отруїна, отруїниця можно. Лев. Павл.

ОТРУНОК, -ни (устар.). Желудок; внутренности вообще. Як зарїжуть кабана, каже: «В отрунку глїстїи». Отрунок -- желудок. Стгл. Бог. А шо же ти: як отрунком здоровий буде, то і житиме... Стгл. Бог.

ОТРЯХА, -и (исолобр.). Человек в изорванной, изношенной одежде; то же, что оборвыш (разг.). Зустріє його у городі раз, він там як отряха. Бчк. Петр. Шо ти ходиш ото отряхою? Чи в тебе надїть нічого? Стгл. Бог.

ОТУТ (ОТУТА, ОТУТИЧКИ, ОТУТИЧКО),

нар. Здесь, вот здесь. *Отут калясь, де Даньок живе, отут була криниця.* Лкв. Подг. *На ноги надівали очкурці, а отутички гяду питяю делали.* Пшв. Лвек. *Отути багато язот.* Екгр. Лиск. *Ану подивись, шо в мене отут на голові.* Змс. Петр. *Він отутичко якось заходив.* Стгя. Бог. Повсеместно.

ОТЧАЙ, -ю. Риск. *На самолюті литить, то ото вже на очкай.* Бчк. Петр.

ОТЮТИНА, -н. Тутовое дерево, ягоди тута. *Отютина посліца, тепер од горобців одбою нима.* Бчк. Петр. *Отам, як іти в Лиман, у когось росте отютина.* Змс. Петр. *За отютиною ходили в сосну, там її ціли посидки* Стгя. Бог.

ОХВОТА, -н (устар.). Суконная одежда. *Раноче ми носіли охвоти.* Пшв. Рос.

ОХИТНІШ, ср. ст. нар. Веселсе, прихитнес. *Це діло міні с тобою зробить охитніш, чім одні.* Лєв. Павл.

ОХЛЯТЬ, сов. Отощать, изголодаться, исхудать. *Ниділю ми їши, охляв.* Стгя. Бог. *Охляв, їсти хоче Баба Ольга за піст охляне, шо тоді тлясє юпки, як кенді.* Стгя. Бог.

ОХОЛОНУТЬ, сов. Остыть. *Ноги охолонули.* Шпш. Ольх. Ср. виголонять.

ОЦЕ, част. Вот. *З върха туда падала сажє, і оце тут сажєсу трусили.* Шрм. Рос. *Оце сидю і читаю.* Тмр. Кант. *Оце було життя! Боже ж мій, та невже ж правду було таке життя?* Мрч. Ольх. *Оце на вичьорину собирають, молодьожє.* Лкв. Полт. *Оце всегда на Паску ми ідімо на кладбище.* Грв. Калач. Повсеместно.

ОЦЕЙ, -я, -є. Мест. указит. Этот. *Оце плаття міні нравиця.* Дрк. Рєв. *Я оцей платочьок бирьжу, тіки в празники надіваю.* Стгя. Бог. *Оце гарне діло.* Плє. Бог. *Отр птничка в лісі живе.* Пер. Кант.

ОЦУРПАЛОК, -лка. Полено, чурбан, палка. *Піді отам коло дриветні набери якит-небудь оцурпалків до груби.* Стгя. Бог. *Возьми отли оцурпалок і оджтки корову в череду.* Стмл. Петр., Бчк. Петр., Ср. цуреля, цурпак.

ОЧІПОК, -пка. Женскій головной убор из бархата или плюша. *В скрині ляжав гарний очіпок.* Рєв. *Очіпок стоїє*

двацять п'ять рублів. Ст.
Крш. Петр.

ОЧЕНЯТА, -нят. Уменьшит.
к очі. См. око. Бчк. Петр.

ОЧЕПІРИТЬСЯ, сов.
Уцепитися. За матирину ютку
очіпіриця – і нікуди од неї.
Сттл. Бог. Бум бідний, а тоді
очіпірився, замився. Сттл.
Бог.

ОЧЕРЕДЬ, -і. 1. Очередь.
Повсеместно. 2. Стадо личних
коров, которых пасут по
очереді. Хто сьогодні пасе
очіридь? Грн. Калач.

ОЧЕРЕТ, -у. Камыш. У їх
хата була крита очіретом.
Сттл. Бог. Вирить рядничку і
йдить по очерет. Лєв. Павл.
Я принісся з річки очірету –
кришу підделати. Дрк. Рєв. А
де люди казо річчок, так там
очеретом і сараї, і хати, і
покріба криті. Шрм. Рєс.
Купаця ніде, там очерета
поросли. Шрм. Рєс. Василь
накрив свою хату очіретом.
Бл. Плб. Остр. Хата покрита
очіретом. Дрз. Ольх. Очеретом
раньше крили криши. Бнд.
Кант. Вітер, на низу шумить
очірет. Пер. Кант., Ски.
Кант.

ОЧЕРЕТЯНИЙ, -а, -є.
Прил. к очерет. Криша у сараї
очіретяна. Пер. Кант. Раньше
кой у казо буци криши

очіретяни. Пер. Кант., Сттл.
Бог.

ОЧКУР, -а. Пояс на юбке
или брюках. Дуже узесинькій
очкур ушла в ютку. Крн.
Остр. Я навчився шить у ютці
ачкур. Бл. Плб. Остр. У
штаних очкур лопнув. Ломы
Вороб.

ОЧКУРЕЦЬ, -я. Уменьшит.
к очкур. Бабушка акоротила
міні очкурець. Грн. Калач.
Хвидько найвси кавунів, так
він і лопнув очкурець. Сттл.
Петр.

ОЧКУРЦІ, -ців. (устар.).
Род самодельной обуви. На
ноги надівали очкурці, а
отутички згаду питлю дєляли,
а в питлю затигували шнурок і
шнурком об'язували ногу, щоб
они не спадали. Очкурці. С
кожі дєляли. А то ще такі
дєляли очкурці – легенькі,
лєтні. Як оце щєс в нас тапки,
а тоді очкурці пошис. Пхв.
Лшєк. Треба на літо памить
очкурці. Бл. Плб. Остр.
Раньше вмєста батинак
насили очкурці. Крн. Кам.

ОЧМАНІТЬ, сов (экспр).
1. Потерять способность
сообразжать, прийти в
состояние оупенєния, одуреть;
то же, что обалдеть (прост.).
Чьорті шо зо мною зробимсь
прямо очманів і все.

Заблудився... Стгл. Бог. Цели день у плити простояла аж очманіла. Урыв Остр. Ти чи очманів? Дрк. Реп. Та ти шо, очманів чи шо? Чього ти розходився? Стгл. Петр. 2. Заплянеть. Она браги натілася, проти сонця очманіла. Оп. Подг. 3. Угореть. Печку топіли а трубу ни відкрили. Очманіли й повмирали. Урыв Остр.

ОЧРЕВАТИТЬ, сов. Стать беременной. Вана ачриватила. Бл. Паб. Остр.

ОШАРАШИТЬСЯ, сож. Упасть с грохотом. С сарая ошарашився, ото і добузувався. Бчк. Петр. Ср. обербениться.

ОШЕЛЕСИТЬ, сов. (экспр.). Ударить неожиданно. Из-за вугла ошелешив. Це, як би сказати, щоб ни знав, хто. Щоб ударив, і ни догадався, хто вдарив. Стгл. Бог.

П

ПАВУК, -а. Пуук. Повсеместно.

ПАВУТИНА, -и Паутина. Повсеместно.

ПАВУТИННЯ, -я, собир. Паутина. Дивись, скіки

пакутиння по вузлах. Стгл. Бог. Повсеместно. См. также паук.

ПАГАНЕ́НЬКИЙ, -а, -е. Уменьшит. к паганний. Може. Бог даст, хоч паганеньки картошка та буде. Камт. Повсеместно.

ПА́ГАНЕЦЬ, -нця. 1. Молодой побег. Паганці треба пообламувати на кукурузі. Рдч. Бог. 2. Росток на клубне картофеля. Паганці уже великі, треба виносити пржітримати. Бчк. Петр. Треба на картохах паганці пообривати. Стгл. Бог. Повсеместно. См. также паросток, парость.

ПАГАНІЙ, -а, -е. Плохой. Це грибок паганій. Незд. Лвск Який огурок паганій вирос. Кри. Остр Диржак на сокирі паганій. Твр. Бог. Та то пагана в тебе привичька. Бчк. Петр. Пагана у них на городі морква виросла. Дрк. Реп. Дешева рыбка, та пагана юшка (пог.). Стгл. Бог. Паганіому поросяті і в Нитрівку ни жарко (пог.). Стгл. Бог. А якщо потони вінок, то або зміжє поки ни вйде, або шось пагане буде. Прв. Калач. Повсеместно.

ПАГАНКА, -и. 1. Малыря. По губах висипає паганка. Кри. Остр. Паганкою і я

хворіла колись. Екстр. Лисек. 2. Герпес. *По губах виспала паганка.* Урыв Остр.

ПАГАНО, нар. Плохо. *Як на небі хмари, купація пагано.* Сттл. Бог. *Раньше люди пагано жили.* Тмр. Подг. *Пагано він тобі кожух пошив.* Ломы Вороб. *Та то пагано так робить.* Змс. Петр. *Шось кури пагано нисуща.* Пер. Кант. *Шось мні пагано – голова болить.* Втб. Подг. *Пагано наша швачка шис.* Урыв Остр. Повсеместно.

ПАГЛЯНОК, -нкв. Голенище чулка, часть, облегчающая ногу. *Треба оті пагляники пороспускать і сплести з їх носки.* Сттл. Бог.

ПАГОРЬ, -а. Холм. *Вона бігас кругом пагорба, його ни поймає ніяк.* Кол. Лисек.

ПАДЛЮКА, -н (бран.). Подлый человек; подлец; то же, что прост. бран. подлюга. *Батько огаянувся на матір, де Одянка? – Та, падлюка, видно, втикла.* Грм. Кант. *Мухи, падлюки, ни такі кусючі...* Сттл. Бог., Бчк. Петр.

ПАДОЛІШНІЙ, -я, -є. Самосейный. *А чьорнобривці падолішні сходять?* Сттл. Бог. *Нагідки падолішні походили, я їх ни садила.* Змс. Петр., Урыв Остр.

ПАЙ, -я (устар.). Участок, доставшийся отдельному хозяину при разделе земель общего пользования. *Пак звали. Нам пай достався у лузі.* Урыв Остр.

ПАЙКА, -и. 1. То же, что пай. *То моя пайка.* Блт. Подг. *Я пішла до пайки.* Птр. Павл. 2. Часть, доля продукта, выделенная по определённой норме; то же, что пайка (прост.). *Було, насіння нажсарять, поділять на пайки.* Ну, ложкою там чи стаканом. Сттл. Бог. Повсеместно.

ПАК, част. Входит в речь как знак припоминания. *Ага пак, чуть ни забула спросить...* Сттл. Бог. *Як пак його змуть?* Змс. Петр., Ст. Криш. Петр. Ср. чи пак.

ПАЛЕНИЙ, -а, -є. 1. Палёный. Повсеместно. 2. Горелый, выжженный. *Волів пасуть біля паленого лісу.* Ломы Вороб.

ПАЛИТЬ, ПОПАЛИТЬ (СПАЛИТЬ). Жечь, сжечь (пожечь). *Хлопці сьогодні палили липику. – Всю попалили?* Сттл. Бог. *За зиму дві машини дров попалили.* Змс. Петр. *Тоді костьор палимо, собі подружок шукаємо.* Плс. Бог. *Палили такій костьор із осинових*

*дірецьєв. Грн. Калач. Усі
дрова поталили, а тигла нема.*
Мрч. Ольх. Повсеместно.

ПАЛІЙ, -я. День пам'яті св.
великомуч. Пантелеймона.
*Сьогодні що у нас — середа? А
в воскресіння буде притиш
Пантілей. Палій у народі його
називають. Свасьбу собирали
і на Палія ж готовили. І що ж
ви думаєте? К вечіру
розигралась буря, молнія, грім,
і запалила Ђню кухню. І
спалила, і все погорчи.* Калач.

ПАЛЮГА, -и. Большая
пальва. *Гляди. А то щоб я
ни взяла палюгу.* Сттл. Бог.

ПАЛЮГАН, -а. То же, що
палюга. *Ти мене ни зли, а то,
бачи, палюган на вішалці
пжисть — оддубаск.* Ольх.

ПАЛЯНИЦЯ, -и. Хлеб
(обычно пшеничний, круглий).
*Катьку схватила, кужух із
рясами вдягла, ще і паляницю
у сумку кинула.* Сттл. Бог. *То
ж раньчє, було, паляниця
така, висока та м'яка, і довго
ни черствіє.* Змс. Петр. *Свати
бис паляниці ни ходили.* Клб.
Лиск. *У пичі сидять паляниці.*
Бл. Пль. Остр. *Стигла тільки
дві паляниці.* Мрч. Ольх. *Щє
паляниці ни пичуть.* Тыр.
Подг. Повсеместно. Ср.
хлібна.

ПАМОРОКИ. + Памороки
забивать, забить. *Запутать,
сбить с толку, ввести в
заблуждение; то же, что
заморочить (разг.). Сиди, а то
ми як начьнем памороки
забивать.* Сттл. Бог. *Та
отстань ти од мени, ти міні
уже всі памороки забив!* Сттл.
Бог. *Ви міні памороки забивли.*
Ломы Вороб. *Атшавіла паморки.*
Бл. Пль. Остр. *Чім же в тебе
памороки забити?* Грн. Калач.
Дрк. Лиск.

ПАМПУХ, -а. Внутренняя,
мягкая, сторона окончания
большого пальца. *Я укала
пампух.* Бл. Пль. Остр. Ср.
пучка.

ПАМПУШЕЧКА, -и.
Уменьшит. к пампушка. *Хто
стичє там, помаже медим,
пампушечку, дасть чоловіку.*
Мрч. Кам., Сттл. Бог., Змс.
Петр.

ПАМПУШКА, -и.
Небольшая пышка из
дрожжевого теста. *Таких гарних
пампушок напикла на свіжій
оді.* Мрч. Ольх. *Брали с собок
пампушок.* Ивш. І Кянт. *Дибри
пампушки удались.* Крн. Остр.
Сьодні завтрікали пампушки.
Ектр. Лиск. *Понили бабусці
пампушок.* Грн. Калач.
Пампушку будиш? Сттл. Бог.
Повсеместно.

ПАМ'ЯТКІЙ, -а, -е. Обладуючий хорошою пам'яттю; то жє, что пам'ятливий (разг.). Вони, *кає*, страшно пам'яткі. Як узнають *двір*, так, *хоть і шитикать*, а *вєгда* додому *виртаюця*. Стгл. Бог. Баба Дуся така пам'ятка. Пгр. Павл.

ПАН, -а (устар.). Барин. Раньчє один пан був, а тинер усі як пани. Прв. Рос. Видно пана й по хазявах (пог., ирон.) Стгл. Бог. Знають пана, чи ми сини (пог.). Стгл. Бог.

ПАНИ, -и (устар.). Жен. к пан. Ни *випика пани*. Стгл. Бог.

ПАНИЧ, -а. Цветок вьюнок. На плитні *палівся панич*. Бл. Пльб. Остр.

ПАНИМАТКА, -и (устар.). Хозяйка дома, где молодєжь проводила вечера Ранше *собирались у паніматки*. Ломы Вороб. Спеціально *чату паніматки*, і *гас* носили, і *дрова* носили *Паніматка* — она *присматривала за дівчатами*... Урыв Остр.

ПАНТЕЛИК, ♦ Збивать, збить з пантелику. Сбивать, сбить с толку. Він *збив яєг с пантелику* Бл. Пльб. Остр. З *пантелику* *збиваєс* усе *времня*. Крн. Остр. Ни *збивай мене з пантелику*. Кпн. Остр. *Збив з*

пантелику... Про шо я *казала*? Стгл. Бог. *Таке ото*, *збиши сусідка з пантелику*: *треба б посіять росаду* *цє*: *у суботу*, а *ни в пиділю*. Мрч. Ольх.

ПАНЧОХА, -и 1. Чулок. В *лавку привизли панчохи*. Екстр. Лвск. *Треба купити панчохи*. Нвмл. *Калач*. 2. Шерстяной чулок. *Панчохи* *уже попортивались*. Ломы Вороб. На *бабузці* *ипрхстиян панчохи*. Вск. Лск. *Панчохи в'язали з овецької шерсті* Клб. Лвск. 3. Портянка (устар.). *Мама, де ви дізи мої панчохи?* Грн. *Калач*.

ПАНЯТЬ, негов. 1. Погонять. *Прімерно*, *ідиши* *волами*: *торкай їх*, *торкай*, *хай ідутъ*. *Панай*. Стгл. Бог. 2. Повелит. *паній*. Отправляйся, иди, езжай. *Панійти з Богом!* Стгл. Бог. *Нас мобілізували тудя* *Ни те, шо ти хочси їхати* — *паній*, а *ти хочси* — *сиди дома*. Шрм. Рос. 3. Перен. Стглать хворостиной, наказывать. *Шось ти розблужався*, *пора панять*. Стгл. Бог.

ПАНЬКАНИЙ, -а, -с. Балованный. *Він ото змалу паньканий*, *так тинер нікого ни панма*. Стгл. Бог.

ПАНЬКАТЬ, негов. Баловать, нежить. *Як отак дитину панькати*, *так шо ж з*

неї буде... Сттл. Бог. *Ни дужи панькайти дітей: виростуть – хуже буди.* Бчк. Петр. *Я над вами тут панькати ни буду.* Урмв Остр.

ПАЊКАТЬСЯ, несов. Возитися, нянчитися с кем-либо; то же, что панькаться (прост.). *Вони с тією дитиною так уже панькаюця, так панькаюця...* Сттл. Бог.

ПАЊСЬКІ, -іх. Цишня. *Сей год паньські такі повні.* Урмв Остр. ♦ **Паньські** гвоздики. Цишня. *У нас на городі всігда були паньські гвоздики.* Сттл. Бог.

ПАПА, -н. **ПАПКА**, -н (дет.). Хлеб. *Мамо, дай міні папи.* Грн. Каляч. *Мати дала дітям папки.* Бл. Пиб. Остр. *Шо: і тобі папи дати?* Сттл. Бог.

ПАПАЊКА, -и (устар.). Отец. *Папанька полиа яблуні.* Рен. *Ми, як були малі, так батька наливали папанька.* Бчк. Петр

ПАРА¹, -и. Пар. *Дивись, от коней аж пара йде* Сттл. Бог. ♦ **Ні пари з вуст** (пог., о поном молчанні). *Сидить ні пари з вуст.* Сттл. Бог.

ПАРА², -и. Костюм, состоящий из двух предметов: юбки и кофты. *Баба Варя називала парою – однакова*

кохта й юбка *Я там в розові парі, яка там в жовбі, маже, – виходили заміж.* Шрм. Рос. **Повсеместно.**

ПАРЕМЕННІ, -(?) . Башмаки. *Паримени нові* Пив. Рос.

ПАРЕНИЙ, -а, -е. 1. Пареный. **Повсеместно.** 2. Топлений (о молоке). *Він молока сирого ни п'є. Тіки шої парине.* Сттл. Бог. 3. Кипяченый (о молоке). *Випіи кружку париного молока.* Сттл. Петр.

ПАРИТЬ, **СПАРИТЬ**. Кипятить (вскипятить) с длительной выдержкой в русской печи; делать (сделать) топленным (о молоке). *Молоко парили в пичі.* Тмр. Подг. *Молоко, було, спарим, так оно таке добре.* Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ПАРИТЬСЯ, несов. 1. Париться. **Повсеместно.** 2. Сов. **СПАРИТЬСЯ**. Топиться, стать топленным (о молоке). *Ни знаю, чи оно старилось, молоко.* *Шкурка поживтіла.* Сттл. Бог.

ПАРКО, нар. 1. Душно. *На дворі парко дуже – мать, дощ буде.* Мрч. Ольх 2 **Жарко.** *Сонце тиче, парко робітця.* Ст. Криш. Петр. *Парко на улиці, сонце здорово жаре.* Рдч. Бог.

ПА́РОСТОК, -тка. Росток картофеля. У картохи паростки. Ярк. Остр. Ср. паганець.

ПА́РОСТЬ, -і. 1. Росток. Цибуля пустила парості. Реп. 2. То же, что паганець. Картошки полускали парості. Грн. Калач.

ПАРТАБАШНИЦЯ, -і (устар.). Портсигар. Он на вікні змжить партабашниця. Реп. Я купив собі гарну партабашницю. Стл. Петр. У дедушки гарна партабашниця. Грн. Калач., Стл. Бог.

ПАРТАМАНЕТ, -а (устар.). Небольшой кошелёк. Ще на тім тижні загубив партаманет. Стл. Петр. В партаманеті всього три рублі грошей. Реп. Ідолова робота — це я, мабуть, загубив партиманет. Грн. Калач., Пив. Рос., Стл. Бог. См. также пертимоет.

ПА́РУБОК, -бка. Неженатый (обычно молодой) человек — А парубків уже нема? (слова) — Є ще парубки. Ну, вісімнадцять там годів. «Парубки вже», — кажуть. Стл. Бог. А є називають парубками. Це ни тіки молоді, а і даже старих зуть, таких, шо ще жинаті ни були. Чрк.

Павл. А чій то парубок прийшов? Екстр. Лиск. Льонька уже парубкам погиб. Крн. Остр. Дівки та парубки після рушників збирались на вичірни. Ст. Крш. Петр. Це парубок гарний. Гич. Подг. **Повсеместно.**

ПАСКА, -н. 1. То же, что великдень. Ми ж привикли на Паску на гроби ходити, а тинер кажуть, шо на Паску ни ходять. Стл. Бог. Як на другий день після Паски ясні погода, кажуть — на дощовите літо. Прв. Калач. 2. Обрядовый хлеб, выпекаемый на Пасху, кулич. Ти вже пасок натикла? Бчк. Петр. Ми ходити в церкву паски святити. Стл. Бог. Наїлись с хвотцями на гробках паски і яць. Лсв. Павл. **Повсеместно.**

ПАСКЛИН, -а. Клин, которым коса прикрепляется к кошовицу. Витинай міні пашклин. Грн. Калач

ПАСКУДА, -я (бран.). Дрянь, гадксть. От паскуда ни тила — в'їсть в огороді. Стл. Бог.

ПАСКУДНИЙ, -а, -е (бран.). Мерзкий, гадкий; то же, что паскудный (прост бран.). Стл. Бог

ПАСМО¹, -а. 1. Одна из частей (разная в разных

местностях), на которые делится моток пряжи. *На риткі клали пасмо.* Кри. Остр. *Он на стульці пасмо ниток.* Рев., Птр. Павл., Стгл. Бог. 2. Клок, пучок волос. *Як учінився, так так пасмо волосця і видрав.* Стгл. Бог.

ПАСМО², -а. Брусок, который забивают в кольцо, когда насаживают козу. *Косарь загубив пасмо.* Бл. Шлб. Остр.

ПАСОЧКА, -и. Уменьшит. к паска 2. *На оці пасочку одиси бабі.* Змс. Петр. *В церкву ходила на Паску. Хоть і в хуторі жила, но ходила. Любила. Никак там пасочку. Ідимо сурьбою – двінадцять кілометрів.* Грн. Калач. Повсеместно.

ПАСТОВНИК, -а. Выгон, пастбище. *Пастовник расход.* скотина пасецця по йому. Кль. Лиск.

ПАСХАЛЬЩИНА, -и. Дыхательное горло. *Кусок хліба заскок у пасхальщину.* Кри. Остр.

ПАТЛАТИЙ, -а, -е. С длинными, непричёсанными, растрёпанными волосами; косматый. *Шо ти ото ходиш такий патлатий – чи підстригтись ніззя?* Стгл. Бог., Змс. Петр., Урив Остр.

ПАТЛИ, -ів, мн. Длинные, непричёсанные, растрёпанные пряди волос. *Підбири патли свої.* Кри. Остр. *Шо ти ото патли розпустила?* Ломы Вороб. *Хошби патли свої причесала.* Ектр. Лвск. *Патли с-під платка вибились – підбири.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПАТРАТЬ, ОБПАТРАТЬ.

1. Ощипывать и потрошить, выпотрошить (птицу). *Одну курцяю обпатрала, а ще дві ожталось.* Змс. Петр. *Як я ни люблю їх [курей] патрать!* Стгл. Бог. *Я піду курей патрать.* Ломы Вороб. *Заміж виїшла, а курей патрать ни кмис.* Кри. Остр. Повсеместно.

2. (труб.). Неаккуратно есть, оставляя кучу объедков. *Заходю – вони за столом патрають ковуні.* Бчк. Петр.

ПАТРУВАТЬ, несов. Внимательно смотреть, следить за чем-либо. *Сидить у вікно патрух.* Стгл. Бог.

ПАТЯКАЮ, -а. Тот, кто много болтает, разглагольствует. *Шо ти там патякаєш? Оце ще патякало.* Стгл. Петр., Стгл. Бог.

ПАТЯКАТЬ, несов. (неодобр.). Болтать, разглагольствовать. *Аби ото шо патякать.* Стгл. Бог. *Ох, чи ни надоїло вам дівчата, патякать?* Лвс.

Павл. *Хватає тобі патакати.*
Нитя. **Вороб.** *Хвати вам патакати, треба дічо робити.*
Гри. **Калач.**, **Урыв Остр.** **Ср.** *пашекувати.*

ПАУТ, -а. То же, що **павугиння**. *Нада уже паут в хаті познімати.* **Клб.** **Льск.**

ПАХАРЬ, -я. Пахарь. **Повсеместно.** См. также **шугарь**.

ПАХАТЬ, *несов.* 1. Пахать. **Повсеместно.** См. также **орать**. 2. Устар. Обрабатывать землю сохой. *Пашили сохою, а орши плугом.* **Лск.** **Льск.**

ПАХТИТЬСЯ,
НАПАХТИТЬСЯ. Душиться, надушиться. *Я ни люблю пахтиця, а дід ото дікалоном як напахтиця... Стгл. **Бог.** *Напахтився, як на свальбу — ни продишати.* **Мрч.** **Ольх.** *Хто це так напахтився?* **Бчк.** **Цстр.***

ПАХУЩИЙ, -а, -е. Пахучий, душистый. *Огірки, помідори солети у бочках, а які добрі, пахуци.* **Калач.** *Чай з липи такий пахуций* **Клб.** **Льск.** *Що це за дікалон? Він і ни пахуций.* **Стгл.** **Бог.** *Чирьомухи дуже пахуци.* **Хрщ.** **Калач.**

ПАЦІ-ПАЦІ, **ПАЦЮ-ПАЦЮ**, *неизм.* Подзвонные

для свиней **Повсеместно.** См. также **чуш-чуш**.

ПАЦЮК, -а. Поросенок. *Маруся уже покормила пацюків.* **Вгб.** **Подг.** См. также **пацька**, **порся**.

ПАЦЯ, -і (дег.). Свинья, поросенок. *Дивись, яка ти паця вимазаний, як паця.* *Ходім умисемь.* **Стгл.** **Бог.** **Повсеместно.**

ПАЦЯШКА, -і. Грянула. *Що ти як пацяшка, пойди вмійся.* **Урыв Остр**

ПАЦЬКА, -и. Поросенок. *Пилип кутив на базарі пацьку.* **Бл.** **Пгб.** **Остр.**

ПАЦЬОРКІ, *мн.* Рваные ключья *Ат плаття астались одні паварескі, пацьоркі.* **Крп.** **Подг.**

ПАЧКАЛНО, -а. Детская игра в мяч. *Ни піду гулять в пачькално* **Реп**

ПАША, -і. Подножный корм, пастбище. *Коров уже вигнати на пашу. Оно ще може, й рано, та вже і у дворі корму нема.* **Стгл.** **Бог.** *Тепер вранці коров не рано вигнати на пашу.* **Стгл.** **Бог.**

ПАШЕННИЙ, -ого. Помещение, сарай, где хранится зерно. *Сходи у пашенний, там побачиш — висить зв'язана у пучьок, та ни в одін.* **Мрч.** **Ольх.**

ПАЩЕКУВА́ТЬ, несов. Разлагольствовать, уминчати. *Бісові діти, ни пащікуйти!* Лєв. Павл. *Задасцця - пащікує.* Стгл. Бог. *Яке й старе: пащікує.* Стгл. Бог. *Чього ти там пащікуєш...* Стгл. Петр. *Хвати сидіть пащікувать, треба справляючи ти до корою.* Мрч. Ольх. *Ни пащікуй.* Ппв. Рос. Ср. пятакать.

ПАЩЕКУ́ХА, -и. Любящая разлагольствовать, злословити. *Ти, пащекуха мала! Ни влізай, як зрослі балакають.* Стгл. Бог.

ПЕК. См. пур.

ПЕКТИ́, несов. 1. Печь. Повсеместно. 2. Жечь. *Оце місто так болить. Пече, ніззя тронуть.* Стгл. Бог. *А то і в спині прямо пиче, болить усігда, а то і трішки леше стачо.* Плє. Бог., Змс. Петр.

ПЕКУ́ЧИЙ, -а, -є. Горячий, обжигающий. *Пікучий вітер.* Нвгл. Вороб.

ПЕЛЕНА́, -и. Край одєжды, подол. *Як увійде хто побираця, а баба каже: «Нічого давать». А тоді возьме що-небудь в пелину і біжить слідом: «Підожди! Підожди!»* Стгл. Бог. - *Бири ось. - Та нікуди ж. - Шо - пилни нима?* Змс. Петр.

Мати набрала в пелину яблук. Гри. Кляч. *Ходила жать траву і забовтала пелену.* Реп., Ппв. Рос.

ПЕЛЮ́СТКА, -и. Капуста, квашенная крупными кусками. *У нас в сім'ї всі пилюстку люблять.* Дрк. Реп. *Отварили картошку в мундірах, салыця нарізали, огурців солоних, достали капусти-пилюстки, накармили його, напоїли.* Влє. Гриб. *Давай і капусту, і пилюстку - я все буду.* Стгл. Бог. *Вам, мляси, пилюстки принести на закуску?* Бчк. Петр. *Пилюстки уже усоліла, можно їсти.* Кри. Остр. Повсеместно.

ПЕЛЮ́ШКА, -и. Пелёнка. *Хіба ж можно у таку цунку пилюшку дитину кутать?* Лєв. Павл. *От іс старья саме й пилюшки, мякенькі.* Стгл. Бог. *Розвішала пилюшки по всі хаті.* Мрч. Ольх. *Пилюшок треба дитині багато.* Ски. Клт. *Тобі, кума, пора готувать пилюшки.* Грн. Калач. *Дітей в пилюшки закутували і в поле с собою брали.* Клб. Лєск. *Дитина сидить у пилюшках.* Ломы Вороб. *Я полола огород, старши систра дітей кішила. А Оля, старша була, ця пилюшки пиче* Срк. Бутур. Повсеместно.

ПЕЛЬКА, -и (груб.). Горло, глотка. *Напикла такого хліба, що й в пельку ни вб'єш, ни в'єси.* Сттл. Бог. *Заткни пельку!* Сттл. Бог. *Хліб такий, що й у пельку ни вткнеш.* Ломы **Вороб.** *Шість годів роблю на чужу пельку.* Нвтл. **Вороб.**

ПЕНЯТЬ, ПОПЕНЯТЬ. Упрекати, упрямувати; говорити, наговаривати напраслину; виражати недовольство. *Нічого пенять на других, коли сам винуват.* Грн. **Калач.** – *Ну що, тебе дуже ласки?* – *Та не, так, трошки попеняли.* Сттл. Бог. *На сі зря тиняли, вона ни виловата.* Крн. **Остр.** *Копих на Вас тиня; Ви розривили йому дати коний.* Бчк. **Петр.** *Тоді ж пеняли на його зря.* Екстр. **Лиск.** *На сі зря пеняли, вона ни виновата.* Крн. **Остр.,** **Змс. Петр.**

ПЕРВАК, -а. 1. Первоклассник. *Сейгод і пирваків, мабуть, ни буде дітей нима.* Сттл. Бог. **Бчк. Петр.,** **Змс. Петр.** 2. Самогон, полученний в самому началі гонки; то же, що первач (прост.). *Кажин день самогон гоне, та ще і пирвак.* Енд. **Семпл.**

ПЕРВЕНЕЦЬ, -ниця. Первий. *Вибрала учьора огуркі – первинці.* Грн. **Остр.**

ПЕРВІСТКА, -и, **ПЕРВІТКА**, -и, **ПЕРЕВІТКА**, -и. 1. Первенец. *Корова – первістка.* *Тилиця, первий отмя.* *Перва дитина – таж називають.* Сттл. Бог. 2. **Первогёлка.** *Ну вобщє коров називають первістка.* *Кажуть, доярка набрала первісток самих.* Сттл. Бог. *Старіша корова дорочки стос, чим первітка.* **Лєв. Павл.** *У нас первістка, і молока дає мало.* Грн. **Калач.** *У колхозі було тридцять п'ять голів первісток.* Ст. **Крш. Петр.** *У нас корова – первітка, отилилась первим тиням.* **Ольх. См.** тажже **перволітка.**

ПЕРВІСТОЧКА, -и. Уменьшит.-ласк. к **первістка.** *Нам первісточка нужна, щоб сіна меньчє готувить.* **Бчк. Петр.**

ПЕРВО, нар. Спачала. *Перво я пішла до систри – розказала.* **Алф. Н.-Хоп.** *Він перво ни признавався.* Сттл. Бог. *А тоді вишють румлик коло покойника (пока он в доме), і висить він сорок днів, а тоді, хто перво прийде, тому оддають це палотенце.* **Лєв. Подг.** *Перво мамка жила з ними.* **Срк. Бутур.** **Повсеместно.**

ПЕРВОЛІТКА, -и. То же, что *первіється* 2. *Перволітка привела рабе тияя* Бл. Пль. Остр.

ПЕРДУН, -а. 1. О человеке, который часто со звуком портит воздух. *Іди вінцізь, пирдун!* Сттл. Бог. *Куди він, старий пирдун, між люди лізе? Сидів би вже дома.* Бчк. Петр. 2. Вид рогага, который вырывается с громким звуком. *То рогіз, а то пирдун, отут с разниця.* Сттл. Бог.

ПЕРЕБАРЛОЖИТЬ, сов. Смешать. *Свині, каже, пирибарложили все та повикдали.* Грм. Кант. *Шо ти ото в скрині все пирибарложив — шо ти там шукав?* Сттл. Бог.

ПЕРЕБЕРДИТЬСЯ, сов. Истощать, иметь видимые признаки истощания. *Корова совсім пирибердилась.* Крп. Остр. *Карова сиегдні пирибердилась.* Бл. Пль. Остр. См. также *перепадаться*.

ПЕРЕБИРАТЬ. ♦ **Перебирать харчами.** Быть привередливым в еде. *Ти дивись, який барин, харчами пирибирає.* Сттл. Бог.

ПЕРЕБ'ІР, -бору. Привередничанье (раз.). *За пирибори та підниш у поле.*

Мрч. Ольх. *За пирибір Богдас надобір* (пог.). Сттл. Бог.

ПЕРЕБОВТУВАТЬ, ПЕРЕБОВТАТЬ.

Перемешивать, перемешпать; взбалтывать, взболтать (о чем-то жидком). *Ни пирибовають [кисле молоко], щоб воно було грудочками.* Змс. Петр. *Шо ото ти заліз в кострузю, все пирибовавав...* Сттл. Бог., Мрч. Ольх.

ПЕРЕБУВАТЬСЯ, ПЕРЕБУТЬСЯ.

Переобуваться, переобуться. *Пирибувсь, а то ноги померзли.* Сттл. Бог. *Пирибувайся швидше, раз ноги померзли.* Мрч. Ольх. *Куди ти в цих тухлях? Пирибуйся он в тапочки* Бчк. Петр. **Повсеместно.**

ПЕРЕВАЖУВАТЬ, несов. Иметь больший вес. *Понисла посянку увавать, а она пириважжує, так прийшлось нахбирать* Плк. Бог. *Посунься, а то цей край пириважжує...* Змс. Петр.

ПЕРЕВЕРТАТЬ, ПЕРЕВЕРНУТЬ.

Переворачивать, перевернуть. *Треба пиривертати сіно.* Грп. Калач. *Пиривертни піріжки на другий бік, щоб лучче пропиклись.* Сттл. Бог. Ср *перекидать*².

ПЕРЕВЕРТЕНЬ, -тя. Прсаратившийся во что-то, не свойственнос первоначальному состоянию. *Балака, як перевертень.* Крн. Остр. *Ми й ни українци, і ни руські, а якісь тирекертні.* Стгл. Бог. *Вивила квочька якідось перевертня.* Мрч. Ольх.

ПЕРЕВЕСЛО, -а. Свяспо. *Приготовили тиривесла* Екгр. Лиск. *Скрути одно тиривесло і хвате.* Крн. Остр. *Я буду тиривесла крутить.* Ломы Вороб. *На тиривесла саме лучча солома житна.* Лев. Павл. *Снопи кукурузи я всігди тиривеслами в'язу, а дратиною пагано.* Кль. Лиск. *Надізала мати багато тиривесла в'язить кукурузу.* Бл. Пльб. Остр. *Його ще треба зуміть скрутить — те тиривесло.* Стгл. Бог. **Повсеместно.** † *Як на свіжє перевесло.* Об оджде, украшєннєх, которєс совершенно не подходят. *Шо ти оце начаніла, воно на тебе, як на свіжє перевесло.* Урыв Остр.

ПЕРЕВІД, -воду. Пустая трата. *Кормиш, кормиш тих таросит, а з їх ніякого толку, тіки тиривід харчам.* Стгл. Бог.

ПЕРЕВОДИНА, -и. Стропню. *Іздізали тириводини на хату.* Бл. Пльб. Остр.

ПЕРЕВОДИТЬ, **ПЕРЕВЕСТИ**¹, сов. Переводить, перевести. **Повсеместно.**

ПЕРЕВОДИТЬ, **ПЕРЕВЕСТИ**², сов. І Испортить. *Ни вмієш шить, так ни бирись, а то так — тіки материю тириводить.* Стгл. Бог., Змс. Петр. 2. *Утрагить, не предпринимая цєобходимых действий, не создавая условий.* *В тебе німає смитини на запуску? А то я свою тиривила.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

ПЕРЕГАВРАТЬ, Сов. к гаврять. *Корова сіно с соломою ує тириваврала.* Крн. Остр. *Саші кором весь тириваврала, а тинер ни їдять його, іншого просят.* Стгл. Бог.

ПЕРЕГАЧУВАТЬ, несов. То же, что гатить. *Гатки поркано, і меланя ни меле.* *Перегачують річку ці срак.* Стгл. Бог.

ПЕРЕГВАЗДАТЬ, сов. (экспр.). Перепачкать. *Усю паску тириваздав.* Бл. Пльб. Остр., Стгл. Бог.

ПЕРЕГОДИТЬ, сов. Переждать, сделать паузу. *Ти*

трошки тиргоди, а тоді оп'ять. Урыв Остр., Сттл. Бог., Змс. Петр.

ПЕРЕГОДЯ, нар. Вскоре, спустя некоторое время, немзого погода. *Пирегодя і она прийшла.* Екстр. Лиск. *Трошки тиргоди начнем писать.* Крп. Остр. *У горат пойдим тиргоди.* Бл. Плб. Остр., Сттл. Бог.

ПЕРЕГОН, -у. Обезжиреннос путём перегонки или снятое молоко. *Корову держуть, а тиргон п'ють.* Бчк. Петр. *Тилаті с хвірми возе тиргон, пог.* Сттл. Бог.

ПЕРЕГ УЛИНА. ♦ *Перегушла змил Залєж, цєлєва.* *Перегушла змил с.* Кнд. Семпл.

ПЕРЕДОЙ. ♦ На передой (буть). О корове, которая осталась после отёла один год яловой и продолжает донься. *Лиса корова на тирдой.* Сттл. Бог., Змс. Петр. Ср. напередий.

ПЕРЕДРЮКАТЬ, сов. Пересучить. *Пиридрюкала клачкі на дрючку.* Бл. Плб. Остр.

ПЕРЕЙМАТЬ, **ПЕРЕЙНЯТЬ**. Перехватывать, перехватить во время движения. *Корова побігла - треба тирймаць.* Грн. Катяч. *Корова двір пройшла - тільки киво*

маказіна тирйинка. Сттл. Бог. Повсеместно.

ПЕРЕКАЗІТЬСЯ, сов. Перебеситься. *Він тириказівся.* Бл. Плб. Остр. *Тириказівся, втикомірикся.* Сттл. Бог.

ПЕРЕКАЗУВАТЬ, **ПЕРЕКАЗАТЬ**. Сообщать, сообщить с какой-либо оказией. *Хлопець же амер, тириказали.* Сттл. Бог. *Кажуть, шо тириказували, а нам ніхто нічого ни сказав. Ни знаю, с ким вони тириказували.* Сттл. Бог., Змс. Петр.

ПЕРЕКАСАВУРИТЬСЯ, сов (неодобр.). Скривить губы, испытывая оскомину, выражая недовольство и т.п. Сттл. Бог. См. также **перехасоротиться**.

ПЕРЕКИДАТЬ, несов. 1. Сов. **ПЕРЕКИДАТЬ**. Перебрасывать, перебросать. *Тирикидай оті дрови в сарай.* Сттл. Бог. Повсеместно. 2.

Сов. **ПЕРЕКИНУТЬ**. Переворачивать, перевернуть, опрокинуть. *Відро тирикинуло.* Шпш. Ольх. *Тряпку видавила у тазік, а тазік тирикинула.* Сттл. Бог. *Тирикидай уже цей листок (калндаря), уже цей день пройшов.* Сттл. Бог. *Хто це глєчік тирикинує?* Екстр. Лиск. *Тіки нівеста сіла і жиних, коний виводили так они як стати на дуби, тирики*

'нули уже на світі. Грм. Кант. Повсеместно.

ПЕРЕКЛАДАТЬ, ПЕРЕКЛАСТИ.

Перекладувать, переложить. *Положили в гроб. Нс. сначала ни в гроб, а на лаву сначала. Послі, як уже гроб зробили, тоді уже в гроб інко пириклали.* Мрк. Кам. Груби смилить, треба пирикладити. Стгл. Бог. Повсеместно.

ПЕРЕКОСОБОЧИТЬСЯ, сов. Стать несимметричним, сильно искривиться, изогнутися. *Іде пирикособочілась в боці болить.* Стгл. Бог. *Шось у нас ворота пирикособочілись. Хто б поправа...* Змс. Петр. См. также перехвибнуться.

ПЕРЕКОСОРОТІТЬСЯ, сов. (неодобр.). То же, что перекасазуриться / ото пирикосоротитця – все їй ни так. Стгл. Бог.

ПЕРЕКРИВЛЯТЬ, ПЕРЕКРИВИТЬ.

Передразнивать, передразнить. *Я кричу, а чуна мене пирикривля.* Грн. Калач. *Бісів хлопців обізатільно кожного ото пиридражне.* пирикриве. Бчк. Петр. Кацап – обідне назання москаля Пирикривля москаля. Льв. Бог.

ПЕРЕКРИША, -і. Верхний венці сруба в доме. *Завтра*

пирикрившу положимо. Ломы Вороб. *Гважили пирикрившу і поставили крокви.* Бл. Піб. Остр.

ПЕРЕКУЙОВДИТЬ, сов. Перемешать, перспутать. *Шо ти тут шукала, шо усе перекуйовдила?* Урыв Остр., Стгл. Бог. Ср. куйовдиться, закуйовдить.

ПЕРЕЛАЗ, -а. Место в плетне, где его можно переступить, перелететь (обычно более низкое, с приставленной колодой). *Я бачила, як він її чіриз пирилаз пирикажував.* Стгл. Бог. *Там треба зробити пирилаз, щоб ходити напряду.* Змс. Петр. ♦ Як куцоуму на перелазі (везе). О случаях невезення. *Ага, везе. Як куцоуму на пирилазі.* Стгл. Бог.

ПЕРЕКЛІНКА, -н. Отрезная верхняя часть платья, рубахи. *Дівчинці пошили плаття с красною пирилінкою.* Рен. *Шили кошту с пирилінкою.* Кри. Подг. *У мужика сорочька була з вшитотоу пирилінкою.* Кри. Остр., Стгл. Бог.

ПЕРЕЛЯК, -у. То же, что ляк. *Це йому с пириляку зробилось, він дуже пирилякавсь.* Стгл. Бог. См. также переполох.

ПЕРЕЛЯКАТЬ(-СЯ), сов. Испугать(-ся). *Диму повно.*

полум'я. *Пиріякався ото...*
Стгл. Бог. *Ти памини, як ми пиріяка 'мсь... так ми с тобою всі молитвочки всталили.* **Віс. Гриб.** *Бачім німаї, тиріякався.* **Блг. Подг.** *Ох, я так тиріякався.* **Кри. Остр.** *Несов. лякати(-ся).* **См.** также *влякати(-ся).*

ПЕРКМАГАТЬСЯ, *несов.*
 Не поддаваться болезни, слабости; то же, что *персмогаться* (разг.). *Дньом ще якось тирмаулаась, а к вечіру...* **Стгл. Бог.**

ПЕРЕМІСТИТЬ, *сов.*
 Заменить, дать выймы на определённый срок. *Як таке, шо край треба, так сусіди позичить, тирмістить.* **Стгл. Бог.** *Перемістить, кум, селі можете.* **Бчк. Петр.**

ПЕРЕМІШАТЬ, *сов.* 1. Смешать. **Повсеместно.** 2. Помешать. *Вдиряла б, ну мужик отой тирмішаа.* **Стгл. Бог.**

ПЕРЕМЛІТЬ, *сов.*
 Перетомиться (о пище). *Борить тирмлія, став як шліхта.* **Стгл. Бог., Змс. Петр.**

ПЕРЕМОВЧАТЬ, *сов.*
 Промолчать, смолчать. *Хай би тиримовчала трохі.* **Кри. Остр.** *Та то таки - ніколи ни тиримовче.* **Стгл. Бог., Змс. Петр., Урыв Остр.**

ПЕРЕМЬОТ, -а.
 Поперечная балка, служащая связью между стенами избы, сарая и т.п. *У сараї тиримьот паламався.* **Ломы Вороб.**

ПЕРЕОРЮВАТЬ,
ПЕРЕОРАТЬ. Перепашивать, перепашать. *Дорогу тирнорали, шоб в сосну ни їздили.* **Стгл. Бог. Повсеместно.**

ПЕРЕПАДАТЬСЯ,
ПЕРЕПАСТИСЬ. Худеть, похудеть, истощать. *Стоить тирипалась, як доника [корова], и виланять нітя - хвора.* **Бчк. Петр.** *Корова дуже тирипалась.* **Гри. Калач., Стгл. Бог.**

ПЕРЕПАСКУДИТЬ, *несов.* (экспр.). Перегадить. *Все кружам тирипаскудили.* **Хазяї...** **Стгл. Бог., Стгл. Бог.**

ПЕРЕПЕЛИЦЯ, -і.
 Перепелка. *Он, дивись, з жита випурхнула тирипелиця.* **Ектр. Лиск.** *Я колись тирипелицю підкосив.* **Стгл. Бог., Змс. Петр.**

ПЕРЕПЕЛЯЧИЙ, -а, -е.
 Перепелиный. *Каже, поєсті тирипелячі ніця.* **Стгл. Бог., Змс. Петр.**

ПЕРЕПИНАТЬ,
ПЕРЕПНУТЬ (ПЕРЕП'ЯСТИ).
 Перегораживать, перегородить; преграждать, преградить, поставить какую-либо преграду. *Цвері лозиною тирип'яв, знак*

той, що нема нікого у хаті. Сттл. Бог. Пирин'яв срук. Лєв. Павл. Раньче хати ни затирали: пириннєи лозинкою - і все. Зме. Петр. Свазьба як іде, а їй дорожу чім-небудь пирининяють, шоб чярку ліднєсли. Сттл. Бог., Бчк. Петр.

ПЕРЕПИНЯТЬ, ПЕРЕПИНИТЬ.

Останавливать, остановить; прерывають, прервать. Дай слотциві сказати Чьом ти пирининєси? Сттл. Бог. Коні як понєсли, так єлі-єлі пирининєли. Сттл. Бог.

ПЕРЕПИТУВАТЬ, сов. Переспрашивать, Що ти дєсят раз пирититусєси? Іди ажє. Сттл. Бог., Зме. Петр

ПЕРЕПІНИТЬ, сов. (перєн.) Перєслюнявить. Зубів нема, так ни вєриєши {агірок}, а так... пирининєши тєки. Сттл. Бог.

ПЕРЕПІЧКА, -и, **ПЕРЕПЕЧКА**, -и. 1. Лєпєшка, испєчєнная на сковородє, накритой такжє сковородой. На завтєрик мати єспєла перєпєчку стикти. Лєв. Павл 2. Сдобная булка, лєпєшка. Помаж пер'єпєчку маслом. Кри. Остр. Помнитє самє луччє, як свєє испєчєнє. Пєшички такє малєнькє пєкли

ї їх мєдом мазали і розносєли. А тоді їщє як: пєшику – у нас казали перєпєчка – вєлику перєпєчку ничуть і потєм на кусочки П ламають і оцє оцєм поминяють. Тєр. Кант., Цдє. Рос. 3. Пєшка нє кислого тєста. Я сьєгоднє пер'єпєчєок напєкла. Гєр. Подг. 4. Отдєльная круглая буханка хлєба. В магазин привєзли пер'єпєчки. Кри. Подг. Стика сьєднєя одєку пер'єпєчку. Дрк. Рєп., Ольх., Кєн. Остр., Бєг. Подг. 5. Плєскєй круглєй хлєб, худшєго видє и качєства, чєм пєлєвєця. Сє в мєнє нє оладєі повячєлись, а якєсь перєпєчки. Урєв Остр.

ПЕРЕПОЛОХ, -у. Испуг. Пириполох називають, испуг. Алф. Н.-Хоп. ♦ Перєполох(и) вєливать. Народнєй спєсєб лєчєнєя испуга є помєщєно растєпєнєного вєска, котєрєй лєют на водє и по нєму угадывають причинну испуга. ...ворєжка Она ворєжитє, вєливать пириполохи, із испугє. Мєр. Кам. Малєм дєтям, як злякаюцєя, пириполох вєливають. Кєб. Лєск. Хвєтєсєвєна вєливали пириполох, бєльшє нєхтє. Сттл. Бог., Алф. Н.-Хоп. Ср. лєк, перєлєк.

ПЕРЕПРАШУВАТЬСЯ, ПЕРЕПРОСИТЬСЯ, сов. *Меняться, поменяться* сроками в очереди, в порядке которой пасут скот хазяєва. *Перепросиця на цей раз об'язательно нужно* — гостей проводим хочь, а тоді отпасем. **Бчк. Петр.** *Корое пасти приидиця с химсь тиририкуваця.* **Сттл. Бог.**

ПЕРЕПСУВАТЬ, сов. *Перепортити.* *Все барахло тирипсував.* *Це тубі ни дома, ни дам портить ящі.* **Бчк. Петр., Сттл. Бог.**

ПЕРЕПУГИ, -ів, мн. *Утолицення в виде узелков на нитке.* — *Або нитки ото такі: тирипуги, самі тирипуги.* — *А шо це таке — тирипуги?* — *Тирипалки.* *Примерно, нитка, так ким'яшками.* *І називаюця тирипуги.* **Сттл. Бог. Ср. поресліво.**

ПЕРЕПУСТИТЬ, сов. *Пропустити, упустити.* *Єслі ти сорок день тирипустиш то то таке — ти ни помичала* **Грм. Кант.**

ПЕРЕРВА, -и. *Промежуток между домами.* *Я швидко дойшов до тирерви.* **Крм. Остр.**

ПЕРЕРІЗ, -а. *Круглий чан для воды.* — *Де нави тиреріз?* —

Та в хаті стоїть. **Птр. Павл. Ср перетирок.**

ПЕРЕРУБ¹, -а. *То же, что лага.* *Там тирирубi крипкі лижать.* **Ломы Вороб.** *В домах дєлаюця тирирубi.* **Пск. Петр.**

ПЕРЕРУБ², -а. *Рєсєйник.* *Переруб заварювала бабушка.* *Цє рани ліче, такий рєп'яшок називаця, викидає довгий бачє і цвєте, тоді рєп'яхи покєляюця.* **Шрм. Рос.**

ПЕРЕСИП, -а. *Перекат на реке, отмель, коса.* *На тирєсипах цєлий день жарився.* **Бчк. Петр.**

ПЕРЕСТРИБНУТЬ, сов. *Перепрыгнуть.* *Начинають стрибать, де можно тиристрибнуть, шоб до дому дойти, шоб у хату дойти, в воду ни вєзти.* *А один год така вода була, шоб до порога підійшча.* **Калач.** *Чи ти тиристрибєш чєриз бурєл.* **Рєп.** *Та де там міні тиристрибнуть — я вжє своє отстрибала.* **Сттл. Бог.**

ПЕРЕСТРИГА, -и. *Шерсть второй стрижки.* *Тиристрига піде на валєнки.* **Ломы Вороб., Щучье Лиск.**

ПЕРЕСТРІВАТЬ, ПЕРЕСТРІГТЬ, *Встречать, встрєтять в пути, выйти наперєрез.* *Свальбу тиристригаи*

двоє мужиків, тиритнули доразу вирьовкою, прийшлись дружці напувати їх водкою. Лєв. Павл. Оце колись їду тиристрива коло магазину: що це ви до нас ни ходите? Стгл. Бог. А як уже обратно йдуть, уже з нівєстою, туді уже починають тиристривать: тириторажують же доразу обо соломи кладуть... Грм. Кант. Повсеместно.

ПЕРЕСУВАТЬ(-СЯ)
(**ПЕРЕСОВУВАТЬ(-СЯ)**,
ПЕРЕСУНУТЬ(-СЯ)).
Передвигать(-ся),
передвинуть(-ся). Тирисунь стия у другій угол. Кри. Остр. Діду, тирисунься отуди на край, я тут постіль поправляю. Стгл. Бог. Чього ти тирисовусти – ти міні ни мішаси. Бчк. Петр. Повсеместно.

ПЕРЕСУХА, -и.
Возвышенное место, не заливаемое водой. В яком місті бугорок, де вода ни заливає, – це тирисуха. Ср. засуха. Блг. Подг.

ПЕРЕТІКА, -и. Межа между соседними участками. Шоб с сусідами задить, нитяз за перетіку на городі залазит. Лєв. Павл.

ПЕРЕТІРОК, -рка (устар.).
Большая деревянная кадка, в

которой зимой кунается вся семья. А ми сьогодні тиритірок гріймо! Лєв. Павл. Було, в тиритірку як натарисл. Пєк. Павл. Ср. переріз.

ПЕРЕТОЙ..., сов. Слово, заменяющее не подобранный по смыслу глагол. Дикі свині кукурєзу тиритой... і огород урлим. Стгл. Бог.

ПЕРЕТОКА, -и. 1. Овца, остающаяся год или два без ягнєнка Осінню тиритоку зарижмо. Ломы Вороб., Бчк. Петр. 2. Шерсть с такой овцы. Бчк. Петр.

ПЕРЕТОЛОЧИТЬ, сов. Истолтать. Корови в траву займили – всю тиритолочили. Бчк. Петр. Повсеместно. См также голочить, поталочить.

ПЕРЕТОЧИТЬ, сов. Изгрызть, источить в труху. Ноїхали горох порушимо, и то оті жучьки укєсь його тириточуть Ольх. Миші все насіння тириточили. Стгл. Бог.

ПЕРЕТРОЩИТЬ, сов. (неодобр.). Переломать, перебинть, переколотить. Стгл. Бог. См. также потрощить.

ПЕРЕТРУСИТЬ, сов. 1. Перетрясти. Повсеместно. 2. Сделать капитальный ремонт дома. Хату тиритрусить Енд. Семил., Стгл. Бог.

ПЕРЕХВОРАТЬ, сов. Переболеть. — Я вже перехворав. — *Перихворав, так захворави зантра.* Стгл. Бог. *Ми оце зріпом всі перехворали.* Мрч. Оля. Повсеместно.

ПЕРЕХИЛЯТЬ(-СЯ), ПЕРЕХИЛИТЬ(-СЯ). Перегибать(-ся), перегнуть(-ся); наклонить(-ся), наклонить(-ся). *Ану перехились — пошухай отам за кроваттю.* Стгл. Бог. *Тихенько перехилий, а то розоялеш.* Змс. Петр. Ср. нахлялять.

ПЕРЕХЛЯТЬ, сов. Очень проголодаться, истощать. *Чи ви вже так перехляли, що ни можити піджидати до обід?* Стгл. Бог. Ср. охлять.

ПЕРЕХНЯБИТЬСЯ, сов. Церкосьнуться в гримасе, склониться набок. *Шо ти за криваяка — день диньский ходити перехнябився!* Лев. Павл. *Чього ти перехнябився — чи шо болять?* Стгл. Бог. Ср. перекасагуриться, перекосоротиться, перекособочиться.

ПЕРЕХОВУВАТЬ, ПЕРЕХОВАТЬ. Церспрягивать, перепрятать. *І оце куди ни переховаю, і скрізь найде.* Стгл. Бог. *Периховуй —*

ни периховуй, кому треба, той найде. Змс. Петр.

ПЕРЕХОЖУВАТЬ, несов. Вынашивать телёнка дольше предпологаемого срока. *Дивись, це ще такого ни було, щоб пережувала так довго корова.* Стгл. Петр., Стгл. Бог.

ПЕРЕХРЁСТЯ, мн. Прутья, скрепляющие лапки сохи. *Погнулись перихрестя.* Реп.

ПЕРЕЦЬ, -цю. Перец. Повсеместно. † Хай йому перець. То же, что хай йому грець. См. грець. Стгл. Бог.

ПЕРЕЧЕПИТЬ, сов. Поставить подножку. *Вона його переचितя, він утік...* Стгл. Бог., Змс. Петр.

ПЕРЕЩИКНУТЬ, сов. (устар.). Сделать вытачки. *Карсет по талі перешикнула.* Крн. Остр.

ПЕРЕЯРКА, -и. Годовалая овца. *У сусіда здохла переярка.* Бл. Пль. Остр.

ПЕРІЩИТЬ, несов. Хлестать (о сильном дожде). *Дощ переце аж паціть.* Стгл. Бог. Ср. оперищить.

ПЕРСІНЬ, -я. Кольцо, соединяющее лезвие и рукоятку косы. *Ни зумли надить на косу персінь.* Бл. Пль. Остр.

ПЕРТАМОНЕТ, -а (устар.). То же, что партаманет. *Она взяла пертамонет.* Пль. Рос.

ПЕРТИ(-СЯ), несов. (экспр.). Переть (прост). 1. Идти, двигаться, не считаясь с препятствиями, поминься *Куди ти преса – тут уже й бис тебе вже кісно.* Бчк. Петр. 2. Нести, тащить что-то громоздкое, тяжёлое. *Шо ти преси таке важке?* Ст. Крш. Петр. 3. Красть, воровать. *Та він з роботи чього тіки ни прє.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПЕРЦЕ, -я. См. пїрце.

ПЕСИК, -а (устар.). Прядь волос. *Причисти свої песики Рєш.*

ПЕСІ, -ів, мн. (устар.). Волосы. *Прилизала пєсі на прєдїль.* Крш. Остр.

ПЕСІК, -а (устар.). Висок. *Сїдой пєсік у Миколи.* Бл. Пль. Остр.

ПЕТРА, неизм. (религ.). День памяти св. апп. Петра и Павла, 12 июля. *Висною, а маю місци як наше зузуля кувать і кує до Петра.* Стгл. Бог. *Сьогодні празник, Пєтра.* Змс. Петр.

ПЕТРИТЬ, **ДОПЕТРИТЬ** (экспр.). Понимать, соображать, додуматься, сообразить. *Він цє нічього ни петре.* Пдг. Рос. *Я в цьому ділі нічього ни петрю.*

Стгл. Бог. *Он оно шо, а я й ни допетрим...* Стгл. Бог.

ПЕТРІВ, ♦ **Петрів батї**, петрового батога. Цикорий. *Питрїв батїє от печинї, од жєкаудка.* На городї єсть. Лев. Павл., Стгл. Бог.

ПЕТУХ, -а. Петух. Повсеместно. См. также шівень, кочет.

ПЕТУШОК, шкв. 1. Уменьшит. к петух. Повсеместно. 2. Ирис, касатик. *Цє петушки – півники, єллубеньким цвітуть.* Бабушка на кладбиці насадила. Шрм. Рос. См. также шівник² 3.

ПЕЧЕРИЦЯ, -і. Шампиньон. У нєк: є краслюккі, опїонки, а пичиріця – цє сама єладжа. Бл. Семил. *Дунько, ти б пишла пичиріць нарвала.* Грн. *Калач.* *Ходім у лїє за пичиріцями.* Ломы Вороб. *На гумні вирєсли пичиріці.* Бл. Пль. Остр. *Ішла з роботи і по путї в садку пичиріць нарвала.* Кль. Лиск., Естр. Лиск., Стгл. Бог., Крш. Остр., Рєш.

ПЕЧИНА, -н. Отвалившийся кусочек глины со свода печи. *Чєлюсти в нічі треба підмєгати, а то того й дивись, шо пичїна в бориць упаде.* Стгл. Бог. Ср. шпарува.

ПЕЧИЩЕ, -а. Место на бывшем дворе, где стояла

печь, и сам двор. За глухою стіною – печище. Колись хата стояла. У нас по свободі самі печища. Сттл. Бог. Треба собі завезенія подавати на дамік, хай зроблять отут дамік на печищі. Сттл. Бог. Нів току печище захвачює, там нічого ни росте. Бчк. Петр. Ср. дворища.

ПЕЧУРКА, -н, **ПЧУРКА**, -н. Небольшая ниша снаружи русской печи для хранения и сушки мелких вещей. *Палажила у пичурку сушити варги.* Бл. Плб. Остр. Положи сірники на пичурку. Ломы Вороб. Сірники лжжать у пичуркі. Дрк. Рес. В пичурці стояв вутка. Рес. Пошукай, отам, наче, в пичурці сірники були. Сттл. Бог.

ПЕРТОЧКА, -н. Конопляная нательная вышитая рубаха. *Рез пертичка, жовіть, вишивана.* Енд. Семпл.

ПЕЧЬ, -і. См. шч

ПЕШКАДРАЛОМ, нар. (экспр.). Пешком. *І прийшлось нам тоді чухрати пешкадралом.* Грш. Каляч, Сттл. Бог.

ПЕШКИ, нар. См. пішки.

ПИДЗОР, -а. См. піззор.

ПИДРЯДДЯ, -я. Пропуск при косьбе. *Пидряддя... Неправильно косу бере, остадри пия косою.* Клб. Лиск. *Менше пидряддя бросай, когда косиш.* Лск. Лиск.

ПИДХВАБРИТЬ, сов. См. піхвабрить.

ПІКА, -н. Лицо. *На піці він рябомизий, ластів'ячий.* Сттл. Бог. *Як він і піку затулив і між хлопців заховався.* Крс. Петр. *Ото він, Іван, пішов на рибалку. Шо там дома і скотина, і все... Ото тика така, як мазниця.* Сттл. Бог. *Витри піку, он на лобі шось у тебе і на щоці.* Ольх. *Туді становиця тикою до того вугла і кажє... Прв. Каляч. На піку гарний.* Н. Икр. Лиск. *У тебе тика в сажі.* Жли. Рос. *У тебе уся піка вимазана.* Ломы Вороб. Повсеместно.

ПИКАТИЙ, -а, -е. Полноликий *Дичина потна, тиката.* Крп. Подг. *Мальчик тикатий.* Крп. Подг. *Дуже тиката.* Анюта Ндр. Ольх., Сттл. Бог.

ПИЛ, -у (устар.). Пыль. *Дивись скіки пилу та павутини по вузлах.* Стгл. Бог.

ПИЛІПІВКА, -и. Період Роджественського поста. *Та це,*

ПИЛЮГА, -и. Пыль. *Ану йдіть с хати – дивіця, яку пилюгу підняли.* Стгл. Бог. *Вітир піднявся, пилюгу нисе по вулиці.* Бчк. Петр. *Прибири ваянки, хай пилюгою ни припадають.* Мрч. Ольх. *Дуже багато пилюги.* Трц. Лиск. Повсеместно.

ПИЛЮЖИТЬ,
НАПИЛЮЖИТЬ.
Поднимать пыль, пылить, напылить. *Та ці побризкай ці шо – дивись, як ти напилюжив.* Стгл. Бог. Змс. Петр.

ПИЛЮКА, -и, **ПИЛЯКА**, -и. Большое количество пыли; то же, что пылица (разг.). *Дивись, яка пилюка скрізь, як наче тут зроду і ни вбираюсь.* Стгл. Бог. *Вітир яку пилюку підняв.* Бчк. Петр. *Пиляки, смітнику в хаті багато.* Ксм. Кант.

ПІЛЬНО, **ПІЛНО**, нар (устар.). Внимательно, пристально (смотреть). *Так пильно дивіця.* Стгл. Бог. *Куди ти задивилась так пильно?* Ектр. Лиск. *Так*

мабуть, у Пилипівку... Стгл. Бог. См. также хвиліпки.

ПИЛІПІВСЬКИЙ, -а, -с. Прилагат. от пиліпівка. *Пиліпівський вечір.* Рев. *Пиліпівський ніст.* Стгл. Бог. *Тільно дивіця на нас.* Крн. Остр. *Чього ти так пильно дивись?* Свр.Подг.

ПИР, -у. См. пір.

ПІРСКАТЬ, несов. Фыркать. *Коні пирскають, як воду п'ють.* Стгл. Бог. Ср. присвуть.

ПІСАНКА, -и. Крашеное яйцо. *На Пасху довшні бути писанки.* Хриц. Калач.

ПІСКАВКА, -и. Малёк пескаря. *Сміх один, а ни рибаяка.* пискавок наловив десь Бчк. Петр. *У ноги тискавки тискаюця.* Стгл. Бог.

ПІСКЛЯ, -і. О тщедушном человеке, ребёнке. *Таке було тискля, тиріс, ще й парубок який полувівся.* Бчк. Петр., Крн. Остр.

ПІСКЛЯТИ, -лят (-ів), ми. Мелкие трещинки на коже рук, ног; то же, что цыпки (разг.). *На руках завилась тискляти* Ектр. Лиск. *У його на ногах тискляти завилась.* Ломы Вороб. *У дитини тискляти на ногах, а мати хочь би глянула.* Бчк. Петр. *Поменні броди, а то тискляти*

завидуця. Пск. Павл. Було, босжкам. Ноги чьорні, як оце ботинки. Порепани, тискляти. Змс. Петр., Стгл. Бог. См. также щипка.

ПИТАТЬ, СПИТАТЬ.

Спрашивать, выспрашивать, спросить. *Знас щити дорогу, та ще питає* (пог.). Стгл. Бог. *Прийшов і питає*: Блг. Подг. *Він нічого ні сказав, а я ні спитала*. Змс. Петр. *Спитай дедушкы: пойдити літом рыбку ловить?* Стгл. Бог. *Він мни присмиєв, а я у його питаю: шо там, як він там*. Чрк. Павл. *Я Свету спроси, шо він у неї питає*. Мрч. Ольх. См. также спрашувать. Повсеместно.

ПИТЬ, несов. Выклевывать молодые зёрна подсолнуха (о воробьях). *Доброю нима од горобців: п'ють соняшники*. Бчк. Петр.

ПИХАТИЙ, -а, -е (устар.). Важный, высокомерный, надменный. *Сидить... пихатий, і через губу ни пикне*. Стгл. Бог.

ПИХКАТЬ, несов. Время от времени более интенсивно испускать огонь, жар. *Шо воно ото в губі так пихкає?* Стгл. Бог. *Сидить попирогою пихкає*. Бчк. Петр.

ПИХОРНУТЬ, сов (экспр.). Сильно толкнуть. *Пихорни її, шоб она ни някала*. Квтр.

Лвск. *Як пихорнула носком відро, оно так і покотилось*. Крн. Остр. См. также шпихорнуть.

ПИХТЕЛО, -а. Блюдо, приготовленное из желудка животного, начинённого ливером. *Завтра пихтєло будимо їсти*. Ломы Вороб.

ПИХТІРЬ, -я. О толстом, неповоротливом человеке. *Лижши, пихтірь, на лижанці* Крн. Остр., Бчк. Петр.

ПИХТО, неизм. ♦ Дід Пихто. Никто (в ответе на вопрос при цереспрашивании). — *Хто?* — *Хто, хто... Дію Пихто* Стгл. Бог.

ПИШАТЬСЯ, несов. Стесняться, вести себя нерешительно, церемонно. *Іди, свистун, сюди. Іди... тишиєся...* Оп. Подг. *Їжти, гостючки дороги, ни тишайтєся*. Стгл. Бог. *Їж, чього ти пишашєся...* Бчк. Петр. Сов. захишашєся.

ПИШНИЙ, -а, -с. О человеке, который пишашєся за столом. *Який же ти пишаний став*. Грн. Калич.

ПИЩИК, -а. 1. Стручок жёлтой акации с вышелушенными зёрнами и особым образом расплепленный, дуя в который, можно извлекать песок. *Давай я тобі пищик зроблю, будиши пиццать*.

Стгл. Бог. 2. Растение, нас по міжці посажена жемта акація, її ще тищікам називають. Мабуть того, що із стрючків роблять тищіки – нищать. **Стгл. Бог, Бчк. Петр.**

ПІЩИКИ, -ів, чаше мн. 1. Растение ирис садовий, касатик. До бузини добав тищіків, гарний бужет буди. **Бчк. Петр., Стгл. Бог. 2.** Произрастающее на песках растение с жёсткими ланцетовидными листьями, идущее на изготовление своеобразных кистей для побелки щіток. За тищіками дівчаток послали на піски. **Бчк. Петр. І счас із тищіків щітки в'яжем. Зме. Петр., Стгл. Бог.**

ПІВ... Пол... (половина). Хліба открая півбуханки та й півков. **Стгл. Бог. Повсеместно.**

ПІВЕНЬ, -вня. То же, что петух. У нас же цей год назунилося курчат чорних одинадцять штук, так хоро-о-оші півні порости. **Стгл. Бог. І півень півучій, і куриця. Ти бачила таке... Стгл. Бог.** У нас гарно півні співають. **Втб. Подг. Вижити півня із сада. Дрк. Реп. Півень пові курей на город. Бнд. Кант. І півень говорим Елд. Семил.**

кустарник жёлтая акация. У Вже треті півні простидали – значить, утро. **Грг. Подг. Повсеместно.** См. также кочет.

ПІВЗИНА, -и, ПІВЗЕНЬ, -і. Жерди, ветки, которыми укрепляют укладку сена или соломы, чтобы их не разнёс ветер. Піди на рубай півзини на стіг. **Стгл. Петр. Півзині ще треба нарізати – стіг качаєш. Бчк. Петр.**

ПІВЗИНИ, -зин (устар.). Специальное приспособление из двух связанных вместе жердей, используемое при вымочке конопли. Півзини – две палки, туди закладали коноплі, посередині связь. З обох сторін ликою вязали і кладуть у воду. **Урив Остр.**

ПІВІЖКИ, -(?). Вечеринка с песнями. Усі молоді збирались на півіжки. **Птр. Павл.**

ПІВНИК¹, -а. Уменьшит. к півень. Ох оцей півник і голкистий! **Стгл. Бог. Повсеместно.**

ПІВНИК², -а. 1. Луговое растение с узкими длинными листьями и тёмно-вишнёвыми цветами, по форме похожими на колокольчики. Було, на луках півників – всі луки красні. Ми їх їли, так ото рот

аж чорний. А тепер їх стало шось мало. Чи, мо, того, що вони й луки ни заливаюця... Сттл. Бог. 2. Плод такого растения. Ходить на луки півники рвать. Сттл. Петр. См. также валик. 3 То же, что петушок 2. Це петушки - півники, голубельким цвітуть. Бабушка на кладбищі насадила. Шри. Рос.

ПІВЧИ, -іх, мн. Певчие, церковный хор. Батюшка читас, півачі співають. Так гарно. Сттл. Бог.

ПІД', предл. Под. Подивись під столом. Сттл. Бог. Пудложи хоть трянку пуд цібарку. Урыв Остр. Повсеместно.

ПІД', поду. Помост из хвороста и брёвен для укладки стога сена, соломы. Треба зробити під. Грн. Калач. Під підготовив, де снопи класти. Лск. Лиск., Клб. Льск., Урш. Остр. Ср. подок.

ПІДБИВАТЬ, ПІДБИТЬ. 1 Прибить к чему-нибудь снизу, пришить с изнанки Треба оці чьоботи підбять, вони ще хароші. Сттл. Бог. Повсеместно. 2. Толкнуть под руку. Ви міні нарешно підбьаскти, шоб я писано писав. Сттл. Бог. 3. Подсыпать в опару муки, замесив тесто

покруче. Кісто ужсе, мабушь, пора підбивать, оно вже підійшло. Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ПІДБИГЦЕМ.

ПІДБИЖКОМ, нар. Очень быстро, порой переходы на бег (идти). Отказувала, так я всю дорогу підбігцем. Сттл. Бог. Коні бігом, а лошаата підбігцем, і ни встигають. Бчк. Петр. Всю дорогу шов підбіжком, а все таки опізнився. Ломы Вороб., Грн. Калач. Ср. підтюнцем.

ПІДБИЙ, -ю. Подкладка в одежде. Матерії купили на підбий. Ломы Вороб. См. также підбийка, підбойка.

ПІДБИЙКА, -и. То же, что підбий. Підбий підбийку до пав'ята. Нзр. Ольх.

ПІДБИЛЬ, -і. Лекарственное растение. Мать-и-мачеха (?). Підбиль – особе. Когда рана буде, накрить її, она все витягас. Підбиль ни цвіте. Росте кущами. Лев. Павл

ПІДБОЙКА, -и. То же, что підбий. На підбойку бири подишевшие шо-небудь. Бчк. Петр. Верх на пальті ще хароший, а підбойку треба мінять. Сттл. Бог., Крп. Поді.

ПІДБОР, -а. Каблук. У чьботах підбори треба

підбивать. Сттл. Бог. одскочив. Реп. Одорався підбор. Пер. Кавт. Ти підбори уже покровив. Ломы Вороб. Повсеместно.

ПІДБРЮДОК, -дка. То же, что воли 2. Підбрюдок висить чють ни до змлі. Ломы Вороб.

ПІДВАЖИТЬ, сов. 1. Приподнять шестом, вигой. Давай я отут підмажу, а ти шо-небудь підложми. Сттл. Бог. 2. Взвесить. Підважили пакляку, а она дуже важка, прийнялось надбирать, а то на пошиті ни приймуть. Сттл. Бог.

ПІДВЕСІЛКИ, -лок (устар.). Вечеринка молодёжи, друзей жениха и невесты, накануне свадьбы. Мине і на підвєсілки ни забули пригласить. Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ПІДВЕСТИ, сов. Подвести. Повсеместно. ♦ Підвести хату (устар.). Провести кайму жёлтой глиной (охрой) по периметру долівки. Баба хату підвила. Блг. Подг.

ПІДВЕСТИСЬ, сов. То же, что звестися. Сядиш, а тоді ни підведєся. Сттл. Бог.

ПІДВІКОННИК, -а. Подоконник. Підвіконники мінять треба. Сттл. Бог. У

Доскакалася, шо підбор неї цєйти на всіх підвіконниках. Бчк. Петр., Пшв. Рос. См. также колода, лавочка, підгом 2.

ПІДВІНЦЯ, нар. До верхней, суженной части кувшина. Молока надоїла тіки підвінця. Нятл. Вороб. Набрал йому глєчїк води підвінця і він усю випив. Сттл. Петр. Подивись, там нима глєчїки підвінця. Грн. Калач., Сттл. Бог. См. также вінце.

ПІДВОДА, -и. Конная повозка. Там на підводі мішок пшаниці. Реп. Сїно на підводі возали. Нагружали підводу зерном і вїзли на лїватор. Нїб. Кавт. Дїд поїхав по дрова підводою. Сттл. Бог., Врн. Павл.

ПІДГОДУВАТЬ, сов. Покормить ещё некоторое время, довести до оптимального веса. Кабана ще рано рїзать, ще треба трохи підгодувать. Сттл. Бог., Змс. Петр.

ПІДГОЇТЬСЯ, сов. Немного зажить, залечиться; то же, что поджигить (разг.). Ну шо твоя вивка – підгоїлася? Сттл. Бог., Змс. Петр.

ПІДГОН, -а. 1. Дверная или оконная рама. Осталось підгони паробить у хаті, і

щитай готово. Сттл. Петр. 2. Подоконник. Підгони я поробив дубові. Грн. Калач. Підгони уже поприли. Ломы Вороб. См. также підвіконник, колода, лавочка.

ПІДГОНКА, -н. То же, что підгон 2. Підгонка вже висохла од краски. Нимл. Калач.

ПІДГОРЛЯ, -я. Деталь ярма. Опустити підгорля, а то душе биків. Грн. Калач.

ПІДГОРТАТЬ,
ПІДГОРНУТЬ.

1. Подгрести, подгрести. Підгорни оте сіно до котичьки. Сттл. Бог. Шо ти ото нігами підгортаєш: у тебе шо – рук нема? Змс. Петр. 2. Окучивать картофель. Я сьогодні підгортала картошку. Твр. Бог. Доцік пройшов, треба картошку підгорнуть. Сттл. Бог.

ПІДГРІБАЛЬНИЦЯ, -і. Женщина, подгреблющая в период уборки сена, колосья. Я в покос на луки ходила підгрібальницею. Змс. Петр. Подгрібальниця граблями колос подерібак. Урыв Остр.

ПІДДАВАТЬ, **ПІДДАТЬ**. Поддерживать груз снизу, помогать, помочь поднять его на плечи. Піддай мшок, а ти

я так ни підніму. Сттл. Бог., Змс. Петр.

ПІДДИВЛЯТЬСЯ,
ПІДДИВИТЬСЯ.

Подсматривать, подсмотреть. Піддивляєсь, де вони пила – і слідим. Сттл. Бог. Хлюці й зроду піддивляюця за дівчятами. Лєв. Павл.

Повсеместно.

ПІДДІВОК, -вкв (устар.). Денушка-подросток. У нас на вулиці багато піддівок. Блг. Подг.

ПІДДУВАЙЛО, -а. Поддувало. Вибири попія із піддувайла. Мтр. Кант.

ПІДДЯГТИ, сов. Подолеть. Ти під кухайку ще шо-небудь піддягни, а ти там холодно, замерзшиш. Сттл. Бог., Змс. Петр.

ПІДЖИВИТЬСЯ, сов. Пожввиться. Так йому й ти едакож там нічим підживиця? Сттл. Бог.

ПІДЗИРАТЬ, несов. Подсматривать. Они часто в вікна підзирають. Ектр. Лиск. Ср. зирить.

ПІДЗОР, -а. Полоса ткани, украшенная кружевом, строчкой, вышивкой, которая укреплялась по низу кровати с таким расчетом, чтобы она выглядывала из-под покрывала. Коло койки підзор був, ну

знизу, з-під одіяла виглядає, і кружяку до підзорів, і скатерті, і покривала. Змс. Петр. Підзор нада уже постірають, а то гризний. Дрк. Рен. Підзор дуже довгий. Нвб. Кант. Треба усе достать: і накідушку, і пудзор. Урыв Остр. Підзор на тій підлі вистірала, а щяє ни знать, ш чього він. Бчк. Петр., Блг. Подг.

ПІДЬОМКА¹, -и. Позёмка. Дивись, яка підьомка підьомкє. Ломы Вороб. Ночю, мабуть, підьомка була – дорам потириносило. Стгл. Бог.

ПІДЬОМКА², -и. 1. То же, что груба. Ми зробили підьомку в латі. Нвтл. Вороб. Підьомка нова. Ддк. Петр. 2. Печка под кроватью. Стгл. Петр. Підьомка ішла по-під кроваттю, і топили вранці і ввечірі. Змс. Петр.

ПІДІСТИ, сов. Перекусить. Чього б міні підісти, а то до обід ни дожити. Стгл. Бог. Змс. Петр. Ср. підобідать.

ПІДКИДАТЬ.

ПІДКІНУТЬ. Подбрасывать, подбросить. Підкнє в грубу шє оровець. Змс. Петр. Ходіть в м'ячя грать. Я підкидаю. Стгл. Бог. Глянє, як Коля м'ячєк підкидає, іди і

украпиний. Стгл. Бог. Пили ти підкидай. Пер. Кант. Повсеместно.

ПІДКИДАЧ, -а. 1. Подбрасывающий карты отбивающемся при игре в подкидного дурака. Підкидачє шось слабуватий у вас, хлопці. Бчк. Петр., Стгл. Бог. 2. Подкидывающий мяч для удобного удара битой при игре в местный вариант лапты (в м'ячя). Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ПІДКЛИКАТЬ, сов. Подозвать. А він мене підкликав та й каже... Стгл. Бог. Повсеместно

ПІДКОТИТЬ, сов. 1. Подкатить. Повсеместно. 2. Подъярнуть, засучить. Підкоти штани, а то замочили. Стгл. Бог. Підкоти міні рукав – в мене руки в муці. Змс. Петр. Повсеместно.

ПІДЛАБУЗИТЬСЯ, сов. Удачно воспользоваться чем-либо, подзаработать, нажитись. Та він-то там харашо підлабузився. Бчк. Петр., Стгл. Бог. См. также підлягаться.

ПІДЛАБУНИТЬСЯ, сов. (неолобр.). 1. Пристроиться, устроиться. Підлабунився до школи, роби там шо хочи, ніхто йому ни начальник. Бчк.

Петр. 2. То же, что підлабузиться. *Улітку при яслях робила, так зривши підлабузилась.* Бчк. Петр. См. также підлягаться.

ПІДЛАТА́ТЬСЯ, сов. (неодобр.). То же, что підлабузиться. *Та він-то там, на Митаві, харавно підлатався.* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ПІДЛА́ТКА, -и. Накладка на полозьях саней. *Підбий підлатки, а то протерлись полозки.* Рен.

ПІДЛІ́ЗУВА́ТЬСЯ, **ПІДЛІ́ЗА́ТЬСЯ**. 1. Лестью, угодишностью снискать чье-либо расположение; то же, что подлизаться (разг.). *Підлиза — того ми до вчтіяки підлизуєця.* Стгл. Бог. Повсеместно. 2. О жидкости: при переливании из одного сосуда в другой потечь по первому сосуду, пролиться на землю. *Як би його налить, щоб ни підлизалось.* Стгл. Бог. *Як банка повна, так так ни наляем, щоб ни підлизувалось, хоть як ни старайся.* Змс. Петр.

ПІДЛІ́ТОК, -тка. 1. Птенец, только начинающий летать. *Гороб'ята були... такі, вже підлітки, і кийка їх достала.* Стгл. Бог. 2. Подросток. Стгл. Бог.

ПІ́ДМАЗКА, -и, **ПІ́ДМАЗОК**, -зка. Небольшой кусок сала, служащий для смазывания сковороды под выпечку (прежде всего блинов). *Голодному і підмазка дуже добра.* Бчк. Петр. *Це такий кусочок сала на підмазок.* Стгл. Бог.

ПІ́ДМАНИ́ТЬ, сов. Обмануть. Олх.

ПІ́ДМАСТИ́ТЬ, сов. Дополнительно сдобрить маслом, сметаной и т.п. *Щось тут наче олії мало. Треба ще підмастити.* Стгл. Бог. Ср. мастити.

ПІ́ДМІ́Т, -а, **ПІ́ДМІ́Г**, -а 1. Место в огороде, на котором сажали коноплю. *У нас в Бичку звали підмітами, прядівники звали підмітами.* У вас: прядівники, а у нас підміти. Стгл. Бог. *Треба підмит гарно заволочить.* Грн. Калач. *Треба підмит мирикопать.* Ломы Вороб., Бчк. Петр., Клб. Лиск., Кйм. Лиск., Птр. Остр. См. также прядівник. 2. Огород. *Приснилось: у Марченковому копав картохи... Уже давати бросать, уже ними нікого на підмітах. Це ж оно виділеко, а они огорки зуть підмітами.* Стгл. Бог., Нвбг. Петр. 3. Огород на низменном

участке У мене на тому підметі картохи були. Лек. Лиск. У нас подмети були у яру, коноплі сіяли, ділили їх по два подмета, а кому три подмети. Кям, Лиск.

ПІДМИЗИННИЙ, -ого. Безымянний (о пальце). Мизинць, підмизинний, середній, указатільний, вилкий. Сттл. Бог., Бг. Подг.

ПІДМОГОРИЧИТЬ, сов. Подговорить, уговорить. Шохьвора підмогоричили, він ночку притастирив машину дров. Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ПІДМОРГУВАТЬ,
ПІДМОРГНУТЬ.
Подмигивать, подмигнуть. Підморгує: мовчі, мол. Сттл. Бог. Підморгнув і кивав, щоб вийшла. Змс. Петр. Повсеместно.

ПІДНЕБЕННЯ, -я. Небо. Я чийом отикався – піднебєння болить. Сттл. Бог. Отік усе піднибєння чийом. Ломы Вороб. У хлопця піднибєння чьогась заболіло. Реп. Шохь по піднибєнню поксипало. Пск. Павл. Шкуринки з яблужа до піднибєння пристала. Ольх.

ПІДОБІДАТЬ, сов. Сттл. Бог. Перекусить, не дожидаясь обєда. Ідїть підобїдайти. а то це ще ни скоро... Ср. під'їсти.

ПІДОРВАНИЙ, -а, -с. Подорванный чрезмерно тяжёлой работой. Ни запрягай того коня, він підорваний. Сттл. Петр. Колодай бик підорваний Грн. Калач., Сттл. Бог.

ПІДПАДЬОМКАТЬ, несов. О переносе: издавать характерный для него звук, кричать. Підпадьюмкас пиритипиця, да? Сттл. Бог.

ПІДПАЛКА, -и. Розжиг. Це такі скоточки – ни підпалку. Сттл. Бог.

ПІДПАЛЮВАТЬ,
ПІДПАЛИТЬ. Поджигать, поджечь. Там дрова в сарай, так підпалив. Потушили. Сттл. Бог. Тіки ліс ни підпалить! Кси. Кант. Дрова сирі, підпалжтала, підпалжвала, а они ни горять ніяк. Змс. Петр. ...сілами кладуть та ждуть жи поїзд; підпалжють, коні становляця – бояця ж іти. Грн. Кант. Повсеместно.

ПІДПАРЬ, -і. Духота, испарения. Після дощу підпарь. Сттл. Бог.

ПІДПАСОК, -ска. Подпасок. Підпасок помаги настухові. Грн. Калач. Та я ще, мабуць, в третьому чи в четвєртому класі був, а вже литом робив підпаском. Сттл. Бог.

ПІДПЕРЕЗУВАТЬ(-СЯ), ПІДПЕРЕЗАТЬ(-СЯ). Подпоясывать(-ся). *Поясом підперезувались.* Пів. Лиск. *На ось, хвартук підпирижки.* Стгл. Бог. *Підпирижки плаття, а то довге.* Ектр. Лиск. *Підпирижки свас плаття* Твр. Подг. *Що ти підпирисався – чи спина болять?* Хриц Калач. *Ти підпирижись, а то холодно.* Ломы Вороб. *Підпирижись хоть матушкою!* Я кюку поясом потпирисала. Крн. Остр., Енд. Семил., Ст. Крш. Петр., Блг. Подг.

ПІДПЕРІЗКА, -и. Тесёмка, верёвочка, которая может использоваться в качестве пояса. *Дивись, оце таке – на підперізку годиця.* Стгл. Бог.

ПІДПІЛОК, -лка (устар.). Напильник. *Захватио підпильок: косовиця така, шо коса тупиця моментально.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ПІДПІЧЧЯ, -я. Пространство под печью, подшечк. *У нас в підпиччі цвіркун живе.* Рев.

ПІДПУЗНИК, -а. Деталь конской упряжи. *Підпузник держе сидяку.* Біз підпузника з зори йать нічья. Грп. Калач. *Наритник надівють амисто підпузника.* Грп. Калач.

ПІДРОБИТЬ, сов. Подремонтировать. *Зруба карчюмаку яку-небудь ти вісь підробе.* Стгл. Бог.

ПІДРУБ, -а, **ПІДРУБКА,** -и. Несколько нижних венцов в срубе дома. *Підруб там утєсь дуботий.* Ломы Вороб. *Хати ще гожа, тіки треба піокинуть підрубку.* Грп. Калач.

ПІДРУБЛЯТЬ, **ПІДРУБИТЬ.** 1. Подшивать, подшить край чего-либо. *Платок треба підрубить.* Ломы Вороб. *Я простині руками підрубляла.* Стгл. Бог. *Це я, мабуть, дуже широко підрубила?* Бчк. Петр. **Повсеместно** 2. Менять. *поснять нижние венцы сруба из-за их негодности.* *Хату ї треба підрублять, та лісу взять ніде.* Стгл. Бог.

ПІДРУЧНИЙ, -а (устар.). Лошадь или бык, запряжённые с левой стороны, не к борозде. *Підручного бика ни хони.* Грп. Калач., Стгл. Бог. Ср **борозенний.**

ПІДСАКА, -и. Рыболовная снасть, подсак. *А чім же в засусі ловили [рибу] підсакою?* Стгл. Бог. *Петька ловив підсакою рибу.* Рев. *Кались ми ловили рибу підсакою.* Грп.

Калач. *Пішов худочками рибу Петр. Рибу ловють на підсаку.*
Дис. В. Мам.

ПІДСИПАТЬ,
ПІДСИПАТЬ. 1. Подсыщать, подсыпать. **Повсеместно.** 2. Подливать, подлить (о жидкой пище). *Підсип міні ще борщу.*
Змс. Петр. *Іж. Давай, я тобі ще підсиплю. Чи тобі мій суп ни наражниця?* **Стгл. Бог.**

ПІДСІГНУТЬ, *сов.*
Подпрыгнуть. *Ти до стелі ни підсігнеш.* **Ломы Вороб.** См. также **підстрибувать.**

ПІДСІШОК, -шка. Столб с развилиной на конце. *Сараї роблять, так підсішки закопують. Стовпи рівні, а підсішок – угорі россішка.*
Стгл. Бог. *Треба тудя підсішок поставить.* **Ломы Вороб.** *А осюди б підсішки підставить.* **Пск. Павл.** *У сараї похилились підсішки.*
Грн. Калач. *Треба вже замінить два підсішки в хліві.*
Стгл. Петр., Ектр. Лиск., Бл. Піб. Остр.

ПІДСКОВЗНУТЬСЯ, *сов.*
Поскользнуться. *На льоду підсковзнувся.* **Стгл. Бог.**
Підсковзнулась та чуть ни внала. **Змс. Петр.**
Повсеместно. См. также **посковзнуться.**

ловить, а підсаку забунь. **Стгл.**
ПІДСЛІПНИЙ, -а, -с.
Подслеповатый. *У нас дід став підсліпний.* **Ломы Вороб.**

ПІДСМАЛІТЬСЯ, *сов.*
Слегка оналиться. *Діду, ти гляди там ни підсмались коло того костра.* **Стгл. Бог. Ср.**
обсмалить

ПІДСМИКНУТЬ, *сов.*
Поддёрнуть, подобрать. *Підсмикни сорочку с-під юпки вигляда.* **Стгл. Бог.**

ПІДСМІХАТЬСЯ, *несов.*
Подсмеиваться, подшучивать. *Нихараша над старими підсміхація...* **Стгл. Бог.**

ПІДСМІЮВАТЬСЯ, *несов.*
Подшучивать. *Теця хвале любимого зятка, родичі то це бачють і чистушки про нього і тецю співають – підсміюючи.* **Прв. Калач.**
Над старими людьми підсміювація гріх. **Стгл. Бог.**

ПІДСОЛОДИТЬ, *сов.*
Подсладить. *Шось він [озяр] наче ни солодкий, треба його трошки підсолодить.* **Стгл. Бог. Ср.**
посолодить.

ПІДСПІЛЬ, *нар.* Рядом, подряд. *Прошлий год і цей год – два глди підспіль.* **Стгл. Бог.**
Ми вже картохи ни підкопуем, копасм підспіль. **Стгл. Бог.**
Ни вибирай, бири підспіль. **Бчк. Петр.**
Три ночі

підспіль ни спала. **Льом**
Вороб.

ПІДСТАРКУВА́ТИЙ, -ц -с.
Староватий. не первой
молодості. *Та то вже такий*
парубок, підстаркуватий.
Стгл. Бог.

ПІДСТИЛКА, -и.
1. Подстилка. *Пора у свиней*
памінять підстилку. Стгл. Бог.
Повсеместно. 2. Половник.
Кесця поткала гарні підстилки.
Нзр. Ольх. *Поправ он, дивись,*
підстилку збив. Стгл. Бог.,
Кри. Остр. См. также пілочка,
постилка, простилка.

ПІДСТРІ́БУВАТЬ,
ПІДСТРІ́БНУТЬ.
Подірыгивать, подірыгнуть.
Бачити, як я високо
підстрибую? Стгл. Бог. *Можє,*
ти підстрибнеш шоб оту
гілочку нагнути? Змс. Петр.
Повсеместно. См также
підсігнути.

ПІДСТРУ́ГУВАТЬ,
ПІДСТРУ́ГАТЬ. Делать,
сделать острым; чинить,
очинить. - *Нашо Вам ножик?*
- *Карандаш підстругувати.*
Стгл. Бог. *Дивись, як я харяшо*
карандаш підстругала. Бчк.
Петр.

ПІДСУВА́ТЬ(-СЯ),
ПІДСУ́НУТЬ(-СЯ).
Пододвигать(-ся),
пододвинуть(-ся). *Підсувайся*

до мене, там скраю ще хтось
сядє. Змс. Петр. *Підсунь в*
грубу дрова. Стгл. Бог.
Повсеместно.

ПІДСУКУВА́ТЬ(-СЯ),
ПІДСУКА́ТЬ(-СЯ).
1. Подворачивать, подвернуть
рукава или штанины. *Тут*
глибоко, приїдиця штани
підсукувать. Змс. Петр. -
Куди це ти підсукалась? - *Та*
кісто місить собралась. Стгл.
Бог. 2. Подвзягаться. *Тонкий-*
тонкий та ще підсукався, так
хворостина прями. Бчк. Петр.

ПІДСЯ́БРИТЬСЯ, сов. 1.
Раздобыть, получить что-либо;
то же, что разжиться (прост.)
Шось в мішку понисла: видно,
чимсь уже підсябрилась. Стгл.
Бог. 2. Лестью, угодливиостью
добитися чьего-либо
расположения, благосклонности;
то же, что подольститься,
подлизаться (разг.). *Як би до*
його підсябриця, шоб грошич
дав. Блг. Подг.

ПІ́ДТИ́ЧКА, -и,
ПІ́ДТО́ЧКА, -и, **ПІ́ДТЯ́ЧКА**,
-и (устар.). 1 Нижняя часть
женской сорочки из
домотканого полотна или
более дешёвой однотонной
ткани, которая была пол
юбкой, в отличие от верхней
ситцевой части, которая могла
выступать и как блузка. *Гарна*

шивачка з цього полотна ще дві піттячки зуміє викроїть
Льв. Павл. Піттячка в
 женських рубашках була
 полотняна. **Ст. Крш. Петр.**
 Підтячка вже обтіралась.
Ст. Ольш Семил. Це в мене
 сорочка с піттичкою, сама
 шила. На їй верх уже
 подрався, а піттичка ще
 кріпка, ще можна до чьогось
 пітточить. **Стгл. Бог.**
 Раньше підточки носили
 рошшиті. **Дрк. Реп.** Раньче
 сорочки носили с підточками.
Тхр. Кам. 2. Нижняя женская
 сорочка с верхней частью из
 магазинной ткани, а нижней –
 из домотканного полотна.
*Нашо вона піттичку с
 прошвою на роботу носи?*
Бчк. Петр. Я сьогодні шила
 собі піттичку нову. **Стмл.
 Петр., Пив. Рос. 3.** Женская
 сорочка из домотканого
 полотна. *Мині мати шила
 нову піттичку.* **Кин. Остр.**
 Бабуся на смерть собі пошила
 піттичку. **Бзм. Павл., Крп.
 Подг. Ср. станок.**

ПІДТКА́ННЯ, -я. Старые
 вещи, которые драли на
 полоски для тканья дерюжек.
 У тебе піттка́ння цвітіє.
*Наша баба тож собрала
 піттка́ння.* **Нвб Кант. Ср.
 дражки, дра́ння**

ПІДТОПА́ТЬСЯ, *сов.*
 Быть не первой молодости,
 испытывать груз лет. *Да, вже
 годи ни ті, вже добре
 підтопа́я.* **Стгл. Бог.**

ПІДТО́РЖА, -а, -і.
 Субботний базар. *Завтра
 поїдем на підторжу.* **Грн.
 Калач.** *Ми на підторжа ни
 успіли.* **Ломы Вороб.**

ПІДТО́ЧИТЬ, *сов.*
 Пришить нижнюю часть из
 другого материала к женской
 рубашке. *Це в мене сорочка с
 піттичкою, сама шила. На їй
 верх уже подрався, а
 піттичка ще кріпка, ще
 можна до чьогось пітточить.*
Стгл. Бог.

ПІДТЮ́ПЦЕМ, *нар.* Устало
 йти быстрым шагом, порой
 переходя на бег. *Він, бедний,
 уже вморився, так слі
 підтюдцем вспівас за матерею.*
Стгл. Бог. Ср. підбігцем.

ПІДТЬО́МКУ, *нар.*
 Впотьмах, в темноте.
*Підтьомку повичерпали: свісту
 ни було і лампа ни горить.*
Бчк. Петр.

ПІДУПА́ЛИЙ, -а, -с.
 Захудалый. *Шось ти якийсь
 підупа́лий.* **Крс. Н.-Хоп.**

ПІДХВА́БРИТЬ, *сов.*
 Привести в порядок, побелить.
*І підхвабрить свою кухню,
 щоб лучши была.* **Двп Остр.**

ПІДЧУТЬ, *свт.* Стукайно
услышать, узнать. *Може,
нічкось, де сіно продають,
так зразу пиридливай міні*
Бчк. Петр.

ПІДШАЛНИК
(ПІДШАЛЬНИК), -а. Тёплый
платок, полушалок. *Зімою
носять підшалники.* Бнд.
Кант. *Молоді подарили два
підшалники.* Грн. Калач. *Міні
подарили підшалник.* Ломы
Вороб. *Ти пов'язи підшальник,
а то холодно.* Грн. Калач.,
Сттл. Бог.

ПІДШМОРГУВАТЬ,
ПІДШМОРГНУТЬ.
Поддёргивать, поддёрнуть.
*Виєкайся, що ти їх
підшморгуєш?* Сттл. Бог. Ср.
шморгать 2.

ПІДШТАНИКИ, -ів, *мн.*
Кальсоны; прост. подштаники.
*Он у тебе виглядають
підштаники.* Грн. Калач. *У
магазин привезли підштаники.*
Ски. Кант. *Я дідові підштаники
пошила.* Ломы Вороб. *Отакій
холод, а ти ходиш біз
підштаників.* Сттл. Бог. Ст.
Кри. Петр. Повсеместно.

ПІДШТОВХУВАТЬ,
ПІДШТОВХНУТЬ.
Подгалкивать, подтолкнуть. *Я
пишу, а він міні підштовхує.*
Сттл. Бог. *Підштовхни мене*

ззаді, а то ні жодичця..
Змс. Петр.

ПІД'ЯЗКА, -и (устар.).
Подвязка для чулок. *Ризинки —
це вже опосля їх носить
стали, а то були під'язки.* Ну,
такі *кирьовочки, ними и
під'язували* Сттл. Бог.

ПІЖМУРКИ, -рок (устар.).
Игра в прятки. *Давайти
гулять в піжмурки.* Блг. Подг.

ПІЗНІШ, нар. Позже. *А
пізніш пішли кучкою до того
Викця, налякали гарно, і,
гляди, признався.* Прв. Калач.
Я до вас прийду пізніш. Ломы
Калач. Повсеместно.

ПІЗНО, нар. Поздно. *Хватте
тоби вже вогаря, вже пізно,
йди в хату.* Сттл. Бог. *Ни
жод мене, я прийду пізно.* Змс.
Петр. Повсеместно

ПІЛ, *полу* (устар.).
Деревянная самодельная
кровать, топчан. *Ну ляж на
полу.* Он на *кроватьі, кажу,
ляж.* Змс. Петр. *Альошку
налякали, так він ото ноччюю
проснеця і начіна с полу все
скидать.* Сттл. Бог. *Лягай на
пл та й спи.* Ломы Вороб.
Треба вбрать тля. Кри. Подг.
*Нима на полу і пр'їнки — все
забрали твієткки.* Сттл. Петр.,
Ниб. Кант., Птр. Павл. См.
также пол, примістка,
примосток.

ПІЛКА, -и. Полотнище. *Ти пошив міні у дві пілки. Ломы Вороб. Шити ютки і в дві, і в три пілки. Стгл. Бог., Птр. Павл.*

ПІЛОЧКА, -и. То же, что пілстиска 2. *Застили пол пілочками. Нвб. Кант. Ткали таке на вистаку – пілочки. Підстизки наші. Шрм. Рос.*

ПІНЯТЬ, несов. См. пенять.

ПІР, пору. Многолетний зелёный лук. *У вас є отавий пір? А то я хотіла вам на розвід дати. Бчк. Петр. Нарви піру на городі. Нвб. Кант. Тіко сніг з землі, а пір вже заплинив, так що можно робить окрошку. Лев. Павл. Піди нарви у борщ пору. Стгл. Бог. Коли вже свій пір буде на городі? Ольх., Грн. Калач., Реп., Нвмд. Калач., Кми. Остр.*

ПІРИНА, -и. Птичье перо, пёрышко. – *А чього це пірина у борщ попала? – Та с курицею ж. Бчк. Петр., Стгл. Бог. См. также пір'їна.*

ПІРІЯ (ПИРИЯ), -ї (устар.). 1. Межа между соседними дворами, огородами. *Це я по тій тирі вербу сидив Птр. Остр., Клб. Лвск* 2. Огороды, расположенные на одной линии. *Людей на огородах*

маю На нашій пірї, дивись, нема нікого. Стгл. Бог 3. Нераспаханный край огорода. Оцю б пірїю роспахать та посадить шось. Змс. Петр.

ПІР'ІНА, -и. То же, что пірина *Пір'їна якась у подусці колицця. Стгл. Бог Повсемество.*

ПІР'ІНКА, -и. Уменьшит.-ласкат. к пір'їна. *Їх солоною водичькую, книшкы. Отак рас-рас – пір'їнкою. Рдч. Бог Нимо на полу і пір'їнки – все забрала пивістка. Стгл. Петр. Повсемество.*

ПІРНАТЬ, ПІРНУТЬ. Пыреть, пырнуть. *Купаюця, так пірнають. Як пірну, кае, та й ти вирну. Стгл. Бог. А тоді побачиш поплавець пірнає, а ти – хоп, і тягниш, тягниш рыбку. Змс. Петр Діти вітом, як жарко, так і пурнають у річку. Мрч. Ольх. Гарячьому ніхт пурнать в холодноу воду. Грн. Калач. Хватає тобі пурнать. Реп. Повсемество.*

ПІРЦЕ, -я. 1. Зелёный лист лука. *Він зівів пірце цибулі Кри. Остр.* 2. Кулинарная кисточка из нескольких куриных перьев, связанных вместе. *Найди міні пірце – пірїжхи помазати. Стгл. Бог Треба друге пірце зробити*

Екстр. Лиск. *Поддай міні банку з олією, там і пиріг стримить.* Стгл. Бог.

ПІР'Я, -я, мн. Перья птиц. *Треба пір'я нахвиртати на подушку.* Стгл. Бог. *Чього це в нас пір'я по всьому двору?* Змс. Петр. *Щас покличу півня, глянь, же у його гарне пір'я* Ст. Крш. Петр. Повсеместно.

ПІСКЛЬОН, -у. Пасльён. *В огороді багато піскльону.* Екстр. Лиск.

ПІСЛЯ, предл. После. *Він після того ни приходив?* Стгл. Бог. *Після Нового года я її ни бачила.* Змс. Петр. Повсеместно.

ПІСЛЯ, нареч. После. *Після його розстріляли.* Блг. Подг.

ПІСНИЙ, -а, -е. Не содержащий мясного, постный. *Сьогодні борщ у нас пісний.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПІСОК, -ску. Песок. *Долвку було замержи, піском висипати...* Бчк. Петр. *Дити везь день отам на бугрі в піску гракця.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПІСПА, -и. Мучной отвар для квашення яблук. *Пісту на роботі варили, завтра [яблука] заливать будим.* Бчк. Петр.

ПІСЬМОНОСКА, -и. Женищина-почтальон. *Письмоноска принесла міні письмо.* Пшв. Рос. Марія ця

всю життя письмоноскою робила, письма носила. Стгл. Бог. *Письмоноска пішла.* Блг. Подг.

ПІТІ, сов. Цойти. **Повсеместно.** ♦ *Піти у зяті.* *Женившись, уйти жить в дом жены. Батькові стидно, що син у зяті пішов: хата своя є, а в чужу пішов.* Бчк. Петр. См. также пристать.

ПІТІСЬ, сов. Достаться. *выпасть (на долю).* *Міні пішлось сьодні цій нозі: і на роботі вдарила, і водянку натерла.* Стгл. Бог.

ПІЧ, печі. Печь. *Колись, було, на печі погріцця хоть можно було, а тепер печі повикисали.* Змс. Петр. *Дома ни було. Самі п'єчі стояли.* **Урыв Остр.** Повсеместно.

ПІЧКУР, -а. Пешкарь. *Пічкурі с цього обриву здорово бируть.* Бчк. Петр.

ПІШКАДРАЛОМ, нар. (экспр.). Пешком. *І прийшлось нам тоді чхакрать пішкадралом.* Грн. Калч., Стгл. Бог.

ПІШКИ (ПІШКОМ), нар. Пешком. *Ми пішли тешком – я, систра і Володька.* Алф. Н.-Хоп. *На поли я ходю пішки.* Реп. *Надіялись, що хтось підвезе, а оно прийшлось всю дорогу пішки.* Стгл. Бог. Ви

на машині чи п'єшкі? Урыв
Остр. См. также напєшу.

ПІШОВ, *мєжд.* Оттогнос
для собак. Чи це собака у двір
забігла? Пішов! Стгл. Бог. А
ну пуйшов, ни лїть у курячє!
Урыв Остр.

ПІЩОРА, -н. Пещера. Тут
у нас піщора. Блг. Подг.

ПІЩУГА, -н. Увеличит к
пісок. Під сосною піщуги
такий, шо усім піскам пісок.
Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ПІТЬ, *несов.* Исполнять
церковные, духовного
содержания песни. То
зап'єм, то заспівєм — А яка
разниця? — П'ють, то по-
церковному, як хоронять.
Урыв Остр. Машакі так
красиво п'ють у церкві. Урыв
Остр.

ПЛАН, -у. Улица. На плїну
їдуть машини. Крп. Подг.

ПЛАТТЯ, -я. Платье.
Повсеместно.

ПЛАТТЯЧКО, -а Ласк к
плаття. А чього ти оцього
платтячка ни надівали? Оно
ж ще хороше. Стгл. Бог.
Хороше платтячко. Три.
Лиск.

ПЛАХІТТЯ, -я. Подолы
нескольких юбок. Раньше
юбки довгі носили; як
нарядиця дівка, так хтона
скільки плахиття. Дрк. Реп.

ПЛАХТА, -н (устар.).
Домогканая цветная неспитая
юбка. Це раньше юбки такі
носили — плахти. Енд. Семил
Плахта у сє двоже гарна. Вєк.
Лиск.

ПЛАЦНА, -н. Специальная
доска для стирки на реке.
Ниси бїльво на річку, клади на
плацну. Тхр. Кам.

ПЛАЧИНДРИ, -(?). Пирогн
с тыквой. Мате вєгда
плачиндри з гарбузом пикла.
Клб. Лиск.

ПЛЕМІННИК, -в.
Племяник. Живу сама, як в
нолі билина. С племіник —
одказавс. Рдч. Бог.

ПЛЕМІННИЦЯ, -і.
Племяница. С племіник —
одказавс. Племіниця тима.
Рдч. Бог. См. также
племєниця.

ПЛЕНИЦЯ, -і. То же, что
ліска. Плиниця — плетїнь на
15 колак, а плетїнь довгий. А в
Бичку плиниця називалась
яїска. Я плиниць триплив
багато. Вома плитеця на 15
колак. З нетовстого кїлячка,
можно привозить. Стгл.
Бог. Ср. плетїнь.

ПЛЕНТАТЬСЯ, *несов.*
Ходить, їздить куда-либо, где-
либо (обычно далеко или без
желания, без надобности), то
же, что таскаться I (разг.

неодобр.). *Де ж ти пчентався цілий день?* Стгл. Бог.

ПЛЕСКА́ТИЙ, -а, -с. Плоский, приплюснутый У *вуток же-то ніс пльскатий...*

Стгл. Бог., Змс. Петр.

ПЛЕСКА́ТЬ¹, несов. Ударями спеціального молотка выпрямлять, делать тоньше, острее; то же, что клепать 3. *На луки їздив, коси пльскав та одбивав.* Бчк. Петр.

ПЛЕ́СКАТЬ², несов. 1. Брести, тащиться. *Шо ти пльскаєш за мною по грізї - чи робить тобі більш нічого?* Лєв. Павл. 2. Говорить что-нибудь вздорное; то же, что молоть (прост.). *Аби ото язиком пльскав.* *Ходе по слободі язиком пльсц.* Стгл. Бог.

ПЛЕ́СО, -а. Отдельный участок, грядка. *З города все убрали, тіки осталоє пльсо капусти.* Рєп., Змс. Петр.

ПЛЕ́СТИ, **СПЛЕ́СТИ** (**ПОПЛЕ́СТИ**). 1. Плести, сплести. *Плїв в'ятір.* Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Вязать, связать, повязать (многим) крючком. *Я їм поплїв в'язки.* *Так міні дід Нириток руб див.* *Ни за те, ка, шо ти поплїв, а за те, шо умієш плісти.* Стгл. Бог. *Плїли ї кружаву до підзорів, і скатерті, і*

покривала. Змс. Петр. *Бабушка пліте онукам пльски.* Бєл. Кант., **Ломы Вороб.**

ПЛЕТІ́НЬ, -тєня. Плетень. *Плєтїнь довгий, городять на місті.* Стгл. Бог. *Який високи плєтїнь!* Трш. Лєск **Повсеместно** Ср. плєнїця.

ПЛЕТЯ́НКА, -н. Плетёная корзина. *Сплїла дві плїтянки і продала.* Крн. Остр.

ПЛЕ́ЦЬ, -я. Усадьба. *Йому уже плєць дали.* **Ломы Вороб.**

ПЛИ́ВСТІ (**ПЛИ́ВТИ**), несов. Плыть. *Утки може швидко плївти.* Грн. **Калач.** *Ни нада далеко плївсти.* *Надю, ти ще мала.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ПЛИ́ГА́ТЬ, **ПЛИ́ГНУ́ТЬ**. 1. Прыгать, прыгнуть. *Кїшка як плїгне с криші, а я спужалоє та кричу на сі: ой, хай тобі грець!* Чрк. Павл. *Іч, яка часа до м'яса.* *Пїди собі улови м'яса.* *Он плїсають горобці.* Стгл. Бог. **Повсеместно**. 2. То же, что скакать 2 *Пїйдим плїзати.* Блг. Подг.

ПЛИ́МНІ́СНИ́ЦЯ, -і. То же, что плємїнїця. *В їє свєдх дїтей нїмак, так вона дом перепїсала на плїмнїсницю.* **Урыв Остр.**

ПЛІ́ВКА, -и. Пенка. *Молоко п'є, а плївку ни любє.* Рєп.

ПЛІСЦЕ́, -я. Уменьшит. к плесо. *Посидила плісцё́ луку.* Птр. Павл.

ПЛІШИТЬ, несов. (экспр.). С грохотом, энергично рубить дрова. *Научи його так плішити, як ти рубиш дрова.* Бчк. Петр. Ср. заплішувать.

ПЛО́СКІНЬ, -і. Мужская особь конопли; посконь. *Пло́скінь біз зерна, она вибираєця раньс. На цілий місяць. А матірка остасця.* Стгл. Бог. Сперва убрали плоскінь, а матірка стояла до осені. Дрк. Рен. *Пляскінь помочуть, а матірка ще росте.* Стгл. Бог. Сначала убрали плоскінь, а та стояла до осені. Тхр. Кам., Ст. Крив. Петр.

ПЛОСКОВО́ВНИЙ, -а, -е. С прямыми волосами. *Ти якийсь плоскововний став після армії.* Бчк. Петр.

ПЛОСКУ́НЬ, -і. То же, что плоскінь. *Пло́скунь вибируть.* Влд. Лиск., Бл. Плб. Остр.

ПЛО́СКУНЯНИЙ, -а, -е. Изготовленный из плоскуні. *Із плоскунянаго пачатна шили радна і утирки.* Бл. Плб. Остр.

ПЛОХТА́ТЬ, несов. Всканывать землю. *Землю плохтати пада.* Вск. Лиск.

ПЛУГА́РЬ, -я. Сахарь. *Тепер плугарь, пахара нима,*

аже жжило слоги тес. Урыв Остр.

ПЛУГА́ТИРЬ, -я. При использовании живой тяги: идущий за плугом работник, пахарь. *Плугатирь букарь наляжжє.* Лемы Вороб. *Хто за плугом ходив, ото плугатирь.* Клы. Лиск., Клб. Лиск.

ПЛУКА́РЬ, -я (устар.). Двухлемешный плуг. *Плужарі рідко у казо були.* Крив. Остр.

ПЛУТА́ТЬ, несов. Говорить, рассказывать неточно, путать события. *Росказував гарно, а це плутати стив.* Лемы Вороб. *Плутас ото хто зна й шо, нічого не поймиш.* Стгл. Бог.

ПЛУТА́ТЬСЯ, несов. Скитаться, блуждать. *Це й Палыка... Плуталась-плуталась десь... Стгл. Бог.*

ПЛЮ́ШКА, -и, Тёплый плюшевый жакет. *Плюшки юй велика.* Трц. Лиск. *І плюшки були, чього тіки ни було.* Рдч. Бог. *А як же, і я плюшку носила, ванги же модні колісь були.* Цятно. *Це, мабуть, десь в конці пятидсятих годів.* Стгл. Бог., Бчк. Петр., Естр. Лиск.

ПЛЯ́МКАТЬ, **ПЛЯ́МКНУТЬ**. 1. Чавкать, чавкнуть; чмокать, чмокнуть, причмокывать, причмокнуть. *Гляди, усі кішки їбжаєця, як будиш так плямкати.* Бчк.

Петр. Він плямка, як морося.
Льонь Вороб. Їж гарно, ни плямкэй.
Пшв. Рос. Ну чього ти [зубами] плямкєси? Кажи шо-небудь.
Грн. Калач.
Повсеместно. 2. Сов. Ударить, пягнуть (перен.). Ну да, конєсно. Низнакома жєницїна. Плямкє [хорова] ногою та й...
Сттл. Бог.

ПЛЯШКА (ПЛЯЖКА), -н.
 Бутылка. Єсть прямо с пляшки горляку п'ють – дивниця тошно.
Клб. Лиск. Налий он в ту пляшку.
Мрч.
Ольх. Батько купив пляшку водки
Бид. Кант. Помай пляшку.
Нвб. Кант. Однєси пляжки в лавку.
Сттл. Петр.

ПНУТЬСЯ, несов.
 Стараться, силиться, тнуться. Іде з людьми разом і пнеця, пнеця і ни той...
Сттл. Бог.
Ср. вошнаться.

ПОБАБІТЬ, сов.
 Сморщиться (о руках, обычно после долгого пребывания в воде). Руки побабіють – ширшаві становляцця.
Лєв. Павл. В воді несь день возлась, аж руки побабіли.
Сттл. Бог.

ПОБАГАТО, нар. Помногу. Потрошку солили, потрошку вроді, ни побагато, а у погрібі на полях харашо баночьок стоить.
Калач. Ну побагато

наситїй [картох], а то важки.
Сттл. Бог. Она помідорів всїди побагато сажас.
Бчк. Петр. Дають побагато, гїктарів по п'ять.
Пшв. Рос.

ПОБАЛАКАТЬ, сов.
 Поговорить. Ну, посиділи, побалакати, я пішла в кімнату, начяла плакати.
Грм. Кант. Побалакали, на який день свайба.
Лєв. Подг. Треба побалакати з Іваном, може він нам огород вьоре.
Сттл. Бог. Повсеместно.

ПОБАЊКАТЬСЯ, сов.
 Искупаться, вымыться. Три чьоловіка побанькатись, а потам слєдучі.
Твр. Бог.

ПОБАЧИТЬ, Сов. к бачить.
 Це нада Івана побачить: він же казав сїна витисать.
Мрч. Ольх. Побачила тіки, шо він з двора пішов.
Бчк. Петр. Він самє жєницця. Коли ни побачїш, самє жєницця.
Сттл. Бог. Дїд побачїв та й одобрив.
Прв. Калач. Повсеместно.

ПОБАЧИТЬСЯ, Сов. к бачиться. Коли це ще з родичьми побачїсся.
Прв. Калач., Сттл. Бог.

ПОБЕХАТЬСЯ, сов. (жспр.). Вырасти (о многих). Яки гарбузи побехались.
Крп. Остр. Ср. вибєзаться.

ПОБИРАТЬСЯ, несов. Жить ницєствованием, подаяннями.

Було у одного сепиро дітей. А істи нічого. *Послав побірацяря.*
 Стгл. Бог. *Чи стидно тобі побірацяря? Грн. Калач* Чи дай боє згорить хата – тоді хоть вітши сумку і йди побірацяря. Стгл. Петр., Твр. Поди.

ПОБИРАХА, -и. Нищя; то же, что побірушка (прост.). *Прийма до нас побіраха.* Кри. Остр.

ПОБИРАШКА, -и. То же, что побіраха. *Щас уже цього нема, щоб побірашки ходили.* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ПОБИРУШКА, -и. То же, что побіраха. *Побірушка попросилась ночувать.* Реп. *Побірушка ходе по дворах.* Ломы Вороб., Бл. Плв. Остр.

ПОБИТЬСЯ, сов. Подраться. *Побились, а його нестямки бируть якби цс.* Стгл. Бог. Повсеместно. Несов. битися.

ПОБІГТИ. Сов. к бігти. *Діти побігли на річку.* Бнд. Кант. *Побіжи на огород вирни цибулинку.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПОБІГУЛЯ, -і. Целоседа. *Де ти була, побігуля?* Кри. Остр., Бчк. Петр.

ПОБІДКАТЬСЯ, сов. Пожаловаться, поделиться

нуждой. *Нікому побідацяря.* Стгл. Бог.

ПОБІЛЬШАТЬ, сов. Увеличиться; стать больше. *Та ти за літо побільшав.* *Мабудь, борць харашо ів...* Стгл. Бог. *Наче в вас кіз побільшало.* Чи це вже козьята так піросли? Змс. Петр.

ПОБЛАЖИТЬ, сов. Улучшиться (о здоровье, настроении). *Водички питилась, наче аж поблажило.* Бчк. Петр. *«Поблажило» нашій матери: то ни їла, а це й водички ни п'є* (о ситуации неоправдавшихся надежд на ожидаемое улучшение в каком-либо деле). Стгл. Бог.

ПОБЛУДИТЬ, сов. Заблудиться (о многих). *Жінки поблудили в лісі, а потам вже растаюквали.* Алф. Н.-Хов., Стгл. Бог.

ПОБЛЯ, предв. То же, что біля. *Паполуднуеш побля скирди [істи с собою биреш], приближиш додому – та в'єсть худоба.* Прв. Калач. *Посідаем побля костра, затягнем яку небудь тсю.* Прв. Калач. *Оп она, побля хіва.* Мрч. Ольх. *Він побля тину.* Ври. Павл.

ПОБОР. + Піти з побором. *Пойти с каким-то делом, необходимостью.* *Так, пошла...*

бабушка с поборо́м. Стгл. Бог.

ПОБРИЖЕНИЙ, -а, -с. Собранный в сборки. *Пошла — чулки побрижини, і от самого низу і до гори.* Пів. Лиск., Стгл. Бог., Змс. Петр.

ПОБУЛГАЧИТЬ, сов. Поднять, всполошить (о многих). *Людей уря тіки побулгачили, а діла нима.* Стгл. Бог.

ПОБУРИТЬ, сов. Слегка окраситься в связи с созревaniem (обычно о помидорах). *Помідори вже всі побурили. Ще день-два і начинимо їсти.* Стгл. Бог. Несов. буріть.

ПОВБИРАНИ, мн. Одетые (о многих). *Приходили усі риди. Гарно повбирани.* Прв. Калач.

ПОВЕРГАТЬСЯ, сов. Тяжело поработать. *Повергавсь би ти так, як я за свій вік, отуді б і казав.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. Ср. вергать.

ПОВЕРТАТЬСЯ, **ПОВЕРНУТЬСЯ**. Поворачиваться, повернуться. *Повиртайся тепер другим бокам.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПОВЕРЬОЗКА, -и. См. певорозка

ПОВЕЧЕРЯТЬ. Сов. к вечерять. *В цю процьону*

киділю увечері, як усі повичеряють, діти кланялись у ноги родитилям, казали: прости, тату, на великий ніст. Прв. Калач. *Побули там увечері, повичеряли.* Грм. Кант. *Они повичеряють, ще трошки посидять і рыходяця по домам.* Мрк. Кам. Повсеместно.

ПОВЗ (ПОМІЗ, ПОМУЗ, ПОУЗ), предл. 1. Мимо. *Наче, як хтось повз вікно пройшов. Чи то міні показалося?* Стгл. Бог. *Так він ото паміз двір пражодем.* Стгл. Бог. *Памуз вербичку по ягоди ходити.* Стгл. Бог. См. также пруз 2. *Вдоль, около. Там прямо памуз їх вуличка.* Стгл. Бог.

ПОВИВАЧ, -а. Сивальник. *Повивачем дитину вяжуть.* Ломы Вороб.

ПОВІДНА, -и. Сарай без одной стены (повітка?). *Іди возьми драбину, да став под повидною до криши.* Тхр. Кам.

ПОВІДНІШАТЬ, сов. Посветлеть. — *У хати темно. — Піди вікна оччини, оно й повидніша.* Стгл. Бог.

ПО-ВІДНОМУ, нар. При дневном свете. *Тряби було шукать повидному. А шо ти тепер поночі тим побачиш...* Стгл. Бог., Урыв Остр.

ПОВІЗДИХАТЬ, *сов.*
Издохнуть один за другим (о
всех, многих); то же, что
передохнуть (разг.). *Кили,
прокляті! Повиздихали б ви!*
Сттл. Бог.

ПОВИПИХАТЬ, *сов.,
перен.* Проводить в спячке
*Катька ще ні світ ні тьма
скотину повипиха* – і на
огород: то полоть, то убирати
картошку. Сттл. Бог.

ПОВИСМОКТУВАТЬ, *сов.*
Высосать всё, многое. *Я, як
холодець розбираю, так мозок
із кисток і повисмокую, і
повисмокую.* Сттл. Бог.

ПОВИТРИЩАТЬ, *сов.*
Многократ. к *витрищати* –
*Що ви робите? – Та нічого.
Так, сидимо, очі повитрищали.*
Сттл. Бог.

ПОВИШКРЯБУВАТЬ, *сов.*
Скребя, очистить всё, то же,
что *повыскрести* (разг.; здесь
перен.). *У чужани все
повишкрябував.* Крн. Остр.

ПОВІСМО, -а. Единица
измерения пеньки, связка.
Натерла я повісма канпель.
Бл. Птб. Остр., Сттл. Бог.

ПОВІТКА, -и. 1. Навес для
хранения хозяйственного
инвентаря. *В повітку, було,
гарби закичували. Сарай і
двері, і все. А повітка – з
одного боку самі стовпи.*

Сттл. Бог. *Дома і під
повіткою лучче спати, чім у
чужих людей на пирині.* Лсв.
Павл. *Миколаші усе
бунтуюця, шо вони [синдюки]
там мішлють, на повітку
лазять.* Сттл. Бог. *Повітки в
каждом дворі стояли.* Дрк.
Рсп. *Ми траву пит повітку
кладем, щоб прив'яла.* Клб.
Лиск. *Вирстак прийшлось під
повітку поставити: дощі
ідутъ.* Бчк. Петр. *Зажинить її
під повітку.* Ст. Крпн. Петр.
Понсместно. 2. Беседка. *У
саду напнули повітку.* Крн.
Остр. 3. Легкое жилое
помещение, пристроенное к
сараяу. *Повітку помазали і
поставили кровать.* Рсп.

ПОВІТАТЬ (ПОВ'ЄТАТЬ),
сов. Угостить. *Ой, а мис тебе
і пов'єтати нечим.* Урыв
Остр. Ср. *почтувати.*

ПОВКЛЯКАТЬ, *сов.*
Отпяться (о многих). *Держи
кріпче! Шо в тебе – руки
повклякали?* Сттл. Бог. Ср.
вклякнуть, уклякнуть.

ПОВНІЙ, -а, -е. 1. Полный.
Повсеместно. 2. О цветах:
махровый. *Я в людей бачила
повну ражу. Ох і красива!*
Сттл. Бог.

ПОВОЗОЧКА, -и. Ручная
деревянная тележка. *Я прийшла
повозочкою прохити: гарбузи*

притизти. Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ПОВОРОЗКА, -н. Тесемка или вервочка, которой что-нибудь завязывают. В цю питяю хакладували поворозки і зав'язувати за ногу. Пхв. Лиск. *Поддай міні оту поворозку – мішок зав'язать.* Сттл. Бог. *Возьми оту он поворозку та зав'язи мішок.* Мрч. Ольх. *Хто тубі повар'озки [од малахая] одрива каждый день?* Бчк. Петр. *Найди повер'озку та зав'язи мешечык.* Грц. Лиск. Повсеместно.

ПОВОРУШИТЬ Сов. к ворухити. *Оте сіно треба поворухити, щоб скоріш сахлю.* Крс. Петр. *В срубі поворухити ще раз та й можно верх закривать.* Сттл. Бог.

ПОВСТИНА, -н. Войлок. *Шо же оно ялазе, як повстіна, з дівана?* Мрч. Ольх. *Волостя два дні ни чісала, так оно збілось, як повстіна.* Сттл. Бог., Бчк. Петр.

ПОВСТЬ, -і. Рядно из овечьей шерсти, используемое в качестве одеяла, покрывала. У жнива харашо спать на повсті. Урыв Остр., Лск. Лиск., Птр. Остр.

ПОГЛАДЧАТЬ, сов. Пополнить, поголестеть. Він

поглядчяв, так хочь став на чьоловіка положий. Сттл. Бог.

ПОГЛЯД, -у. Взгляд. *У його і погляд увесь батьків.* Бчк. Петр., Сттл. Бог. ♦ *Немає й на погляд.* Нет несколько (о полном отсутствии чего-либо). *Яблук сейгод немає й на погляд.* Сттл. Бог.

ПОГЛЯДАТЬ, несог. Поглядывать. *Чього поглядаси? Випустить тебе?* Крс. Петр. *Своє поля – типер на наше поглядаси?* Сттл. Бог. Повсеместно.

ПОГЛЯДІТЬ Сов. к глядети 1, 2. *Просять за дитиною поглядіть, поки вони в город зідять.* Сттл. Бог. *Іди погляди, яка твирда.* Шшш. Ольх.

ПОВОБОР, -у. Пересуды. *Ни хочю я туди йти. Людям на поговор...* Сттл. Бог.

ПОГОДУВАТЬ, сов. 1. *Покормить.* *Порося ще погодусм трохи та й заріжм.* Бчк. Петр. *Гутуту, гутуту, звари кашу круту, підлявай малочька, пкядуй козачька (дет.).* Сттл. Бог. 2. *Скормить, использовать в корм.* *Дикі свині внадились в агорид.* *Кукуруза хароша була – погодували зеленцем її, щоб ни внадились.* Сттл. Бог.

ПОГОМОНІТЬ, *сов.* к **гoмoнiть**. *Де це ти була? – Та з бабою Харитиною трошки постояли, погомоніли.* Стгл. Бог. См. также **погутарити**.

ПОГОН, -а (чаще мн.). Молодой побег плодового дерева. *Погони у цьому году такі великі.* Клм. Лиск. Ср. паганець.

ПОГОНІЧ, -а (устар.). Погонщик быков или лошадей во время пахоты. *Погонич погнав волів нанувати.* Лемы **Вороб.** *Погоничьом був хлопаць годів п'яти.* Реп. *Батько за плугом шов, а я погоничем був.* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ПОГОСТЮВАТЬ, *сов.* **Погостить**. *Ну, як п'якостюкали? Ще хто був чи тіко ви?* Стгл. Бог.

ПОГРЕБИЦЯ, -і. Небольшой низкий сарайчик, шалаш над погребом. *Краска стоїть на погребіці.* Дрк. Реп. *Багаті строїли підвал, у нас перше діло – погребіця, погреб.* Ст. Крш. Петр. *Ми літом спимо на погребіці.* Стгл. Бог. *Погребіця – сарайчик над виходом.* Ектр. Лиск. *Кури на погребіци кучькуюця.* Кмн. Кам. *На погребіцю чижолого ни клали ничього – боялись провалиця.* Клб. Лск. *Та можно і в*

погребіци спати, щис тепло, жарно. Бчк. Петр. **Повсеместно.** См. также **погрібник**.

ПОГРІБ, -а. Погреб. *В погріб картохи клали.* Клб. Лиск. *Пирід погрібом курник построили.* Штрв. Лиск. *В погрібі картохи.* Реп. **Повсеместно.** Ср. вихід.

ПОГРІБАТЬСЯ, *несов.* **Делать гребки, гребти.** *Тут він узів ворячину – оту воряку, шо на прясні, – та й погрібасця.* Стгл. Бог. Ср. гребти 1.

ПОГРІБНИК, -а. То же, что погребіця. *У погрібник вилтками терти, хай протрясне трішки.* Бчк. Петр.

ПОГРОМКИ, -і в. Колокольчики, бубенчики для украшения конской упряжи. *Малода пари на хваитоні, да є погромками...* Штр. Павл.

ПОГУКАТЬ, *сов.* **Позвать.** *Дочку погукав та прощелня попросив.* Чрк. Павл. *Іди батька погукай, хай іде шавтрікати.* Стгл. Бог.

ПОГУТАРИТЬ, *сов.* То же, что **погомоніть**. *Давийти з вами погутарим.* Крп. Пюдг.

ПОДАВАТЬСЯ, *несов.* 1. Уменьшаться в количестве. *Нас тинер і трое, а пиріжки плохо подаюця.* Стгл. Бог. 2. **Сов.** **податься.** *Куда-либо*

отправитися, пойти (обычно быстро или неожиданно). *Платонівна з ранку кудись подаясь.* Сттл. Бог.

ПОДАВНО. нар. Тем более. *Каже, вони нам ни нужні. Ну, а як ми вам ни нужні, так ви нам і подавно.* Сттл. Бог. Я давно сплю, а він і подавно Реф. Повсеместно.

ПОДАЛІ, нар. Значительно дальше, ещё дальше; то же, что подальше (разг.). *Гачко, скажи своєму жинику, щоб він дуржавсь од неї подалі, а то вона тобі навішше мидалі.* Мрч. Ольх. *Отсунь оту стуяку подалі.* Сттл. Бог.

ПОДБРУДКА, -і. Кнеть гречихи. *Шо це на ниму валяюцца патибрутки з гречихи?* Бл. Плб. Остр.

ПОДВІР'Я, -я. Двор. *Їх подвір'я аж на краю сиза.* Ппв. Рос., Сттл. Бог.

ПОДГРІВАЛЬНИЦЯ, -і. См. підгрівальниця.

ПОДЕЙКУВАТЬ, несов. Поговаривать, злословя *Та люди же подейкують...* Значить, шось жи є. Сттл. Бог. Ср. туюять 2.

ПОДЗЄТНІТЬ, сов. Неожиданно получить, приобрести; то же, что подцелить (разг.). *Де ти мшиок подзєтив?* Шпш. Ольх.

ПОДИБАТЬ, сов. Пойти. *Подибайм скорій, а то опоздаєш на поїзд.* Вск. Лиск. Ср. дибать, надибать.

ПОДИВИТЬСЯ. Сов. к дивиться. *Паші. Подивимось, шо є тебе ночью буде.* Кре. Петр. *Виходю, подивилась кругом – нікого нема.* Алф. Н.-Хоп. *Я, як піду на кладбище, і думаю; шо якби підняв землю і подивився – шо они там роблять* Лкв. Подг. *Дивимсь, а він околом бізе. Ото же і подивниця гарно, як одне одному помагач.* Сттл. Бог. *Він і ни подивився на той знімок.* Злс. Калач. Повсеместно.

ПОДИНА, -и. Низменное место. *Баюри то лисках: оце подина, оце гора – оце й баюра.* Сттл. Бог. *Оце ж оно тут подина, а тут бугорок, треба його вирівнявати.* Злс. Петр., Бчк. Петр.

ПОДИНКА, -и. Уменьшит. к подина. *У подинці під горюк росте вицислений дубок.* Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ПОДИХАТЬ,
ПОДИХНУТЬ. Повсвять, повесть. *Вітирок чуть подиха.* Бчк. Петр. *На дворі тишина-а-а і вітирокьок ни подихне.* Сттл. Бог.

ПОДІЛОК, -лка. Огород. *Березки на поділку – страшиє.* Олх.

ПОДІЛЬШЛИВИЙ, -а, -є. Готовый поделиться. *Який він подільшливий чоловік.* Бл. Пльб. Остр., Сттл. Бог.

ПОДМЕТ, -а. То же, что подмет 1. *У нас подмети були у яру, коноплі сіяли, ділили їх по два подмета, а кому три подмета.* Клм. Лиск., Клб. Лвек., Птр. Остр.

ПОДОВБІТЬСЯ, сов. Покопаться, позаниматься какими-либо незначительными делами. *У дворі та на огороді подовбієся, а далі ни бірьють* Сттл. Бог. Несов. довбтисє.

ПОДОВШАТЬ, сов. Сделаться длиннее. *Чи кровать покороччяла, чи Міша подовшав...* Сттл. Бог., Урыв Остр.

ПОДО́К, -дка. Уменьшит. к під. *Треба спирва зділать подок.* Птр. Остр.

ПОДО́Л, -а. Низкое, ровное место. *На подолі пасяли картозі.* Бл. Пльб. Остр.

ПОДО́ПЛИЧКА, -и. Подкладка на плечах и в верхней части рубахи; подмышка. *Прадий підплічку до сороцькі.* Крн. Остр.

ПОДПЕРЕЗАТЬ, сов. См. підперезать.

ПОДПОЯ́СКА, -и. Шерстяной домотканый пояс. *І подпояської подпирезовались.* Енд. Семпл.

ПОДРАТЬ. ♦ Подрать яйца, сов. Пывынимать из гнезда, гнёзд. *Піду яйця на ясиню подіру.* Лев. Павл. – *Яйця подрав?* – *Подрав.* – *А куди подівав?* Сттл. Бог. Повсеместно. Несов. драть.

ПОДРІГАТЬ, сов. Сделать резкие, отрывистые движения ногами. *Оця корова ніяк ни може, шоб ни подрігати ногами.* Грн. Калач. *Треба подрігати ногами, шоб грязь обвазилась.* Сттл. Бог. Повсеместно.

ПОДРІВНИТЬ. Сов. к дрівнигы. *Нашо ти їх (арбузные корки) так подрівнила?* Сттл. Бог.

ПОДРОЧИТЬСЯ. Сов. к дрочиться 1 (о многих). *Сьогондя скотина може подрочіця.* Грн. Калач., Сттл. Бог.

ПОДРЯПАНИЙ, -а, -є. Поцарапанный. *У нас дучче почувать, чім у бабушки. У неї кровать ажось подряпана.* Сттл. Бог. Повсеместно.

ПОДРЯПАТЬ, сов. Поцарапать, оцарапать. – *Так Мисавєла чохнула тіки?* – *Лоб трішки подряпачи.* Сттл. Бог.

Валка подряпала собі морду.
Реш. *Підиш на видін за телями,
асі ноги об котючки подряпасты.*
Арх. Бутур. Повсеместно.
Несов. дряпавть.

ПОДУЖАТЬ, сов. Осилить,
одолеть. *Він мене ни подужа.*
Лемы Вороб. *Ану давай
боронця – хто кого подужа.*
Сттл. Бог. *Спорим, шо ти
мене ни подужасты.* Бчк. Петр.
Повсеместно.

ПОДУЖЧЕ, нар. Посильней.
Росхитайти мене подужче.
Сттл. Бог.

ПОДУРІТЬ, сов. Многор.
к дуріть 1. *Ти диви, та ці ви
подуріли...* Сттл. Бог.

ПОДУРНІШАТЬ, сов.
Поглупеть. *По-моюму, дівчина
расте і дурніша.* Сувсім скоро
подурніша. Бчк. Петр., Сттл.
Бог.

ПОДУШКА, -н.
1. Подушка. Повсеместно.
2. Покрывающая болото
растительность. *Лиман... І з
подушкою – на воді рятний
мох, можна загрузнуть.* Під
подушкою – глибина страшна
Сттл. Бог.

ПОЖАЛКУВАТЬ. Сов. к
жалкувать. *Ви, каже, ще
пожалкуєти, та пізно буде.*
Сттл. Бог.

ПОЖМАКАТЬ. Сов. к
жмакать. *Встать. Дитись, там*

же одежа, пажмакасты. Сттл.
Бог.

ПОЖОВКНУТЬ, сов.
Пожелтеть (обычно о листве).
Листя чьогось пожовкло
Сттл. Бог.

ПОЖОВТІТЬ, сов.
Пожелтеть. *Шось на їх
листячко пожовтіло.* Сттл.
Бог. Повсеместно.

ПОЖУРИТЬСЯ, сов.
1. Погрустить, опечалиться.
*Люди пожурились да й тили,
а як свос, даж оно усігда
поплачїш.* Лкв. Подг.
2. Запечалиться (о многих).
*Чього ви сидите пожуритись?
Чи яке горе?* Сттл. Бог. 3.
Пожаловаться. *От я вам
пожурю сь, шо тут
приключилось.* Урыв Остр.

ПО-ЗА, предл., с твор. п.
Вокруг. *Ану пройди по-за
хатою – може вони [курча]
там.* Сттл. Бог. *А чього ти
по-за огородом? Та і йшла б
же напрямю.* Змс. Петр.
Повсеместно.

ПОЗАБУВАТЬ, сов. Забыть
(о многом). *Та я вже, шо й
знала, позабувала.* Змс. Петр.
*Кого позабувала, а кого й ни
знала.* Сттл. Бог.
Повсеместно.

ПОЗАВЧОРА, нар.
Позавчера. Повсеместно.

ПОЗАВЧОРІШ, нар. Накануне позавчора. *Позавчоріш приходив до мене читати і розказував про це діло.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ПОЗАДКУВАТЬ, сов. к задкувати. *Кіль з'якався, позадкував.* Стгл. Бог.

ПОЗАКАНДЗЮБЛЮВАТЬ-СЯ, сов. Позагнутися крючками. *Ботинки нові, а носки уже позакандзюбувалися.* Крп. Остр. Ср. закапубууть.

ПОЗАКЛЯКАТЬ, сов. Многокр. к заклякнуть. *Автобуса довго ти було, так ми там позаклякали.* Стгл. Бог.

ПОЗАМУРИТЬСЯ, сов. Зарастн. *Було-то здорове хуторище, а цяє оно позамурилося.* Твр. Бог.

ПОЗАПЛІШУВАТЬ, сов. Многокр. к заплішувати. *Треба намороженки позаплішувати.* Ломы Вороб., Стгл. Бог.

ПОЗГОРТАТЬ, сов. Многокр. к згортиати. *Біленько позгортила, а гладить ніколи.* Стгл. Бог.

ПОЗДИШ, -а. Поздний, осенній щипієнок. *Поздиши малесинькі, нима з їх рожту.* Бл. Шлб. Остр.

ПОЗИВАТЬ, несов. Пригласяти. *На свайбу ходили*

позивати хтось з родства. Лкв. Подг.

ПОЗИЧ, уст. (только в поговорке). Заємщик, тот, кто часто одалжживається. *Позичь ходе біє сорочки.* Стгл. Бог.

ПОЗИЧАТЬ, ПОЗИЧИТЬ. Одалжживати, одолжити. *Колись у мене руб позичила, дала я їй руб.* Стгл. Бог. *Позичь міні грошиї.* Ивнв. 1 Кант. *Грошиї нима. Чи позичім?* Бчк. Петр. *Позичь трохи хліба.* Крп. Остр. *Позичь миску муки.* Реп. Повсеместно.

ПОЗІХ, -а. Зевота. *Позіх, позіх, піди по всіх (заговор против зевоты).* Змс. Петр., Бчк. Петр.

ПОЗІХАТЬ, ПОЗІХНУТЬ. 1. Зевати, зєвнуть. *Шо ти усе позіхаси? Іди лягай спати.* Втб. Подг. *Шо ти товкаси? Ни дала міні позіхнути.* Пер. Кант. *Тьотя Мими позіхає, спати хочє.* Стгл. Бог. *Погода така, шо весь день ходю позіхаю.* Змс. Петр. Повсеместно. 2. То же, что зазіхати. *Ни позіхай і на той кавун. Ниужелі туби одного ни хвати набєтись?* Бчк. Петр.

ПОЇДОМ. ♦ **Поїдом їсти**. Непрестанно бранити, мучити попреками; то же, что поєдом єсть (прост.) *Свєкруха нивєстку поїдом їсть.* Стгл. Бог.

ПОЇЗД, -а. Конная упряжка с участниками свадебного обряда. *На другий день приїжджав поїзд од жилиха: тройка коней, коней лентами убирала і робливими цвітами.* Грм. Кант. *Поїздові дорогу тиритинають, щоб підписли чярку.* Стл. Бог. *Раньше (во время свадьбы) поїзи наряджали і возили до церкви, катилися.* Лкв. Подг.

ПОКВІТАТЬСЯ, сов. Подружиться. *Ми з любовою поквітались чи не?* Кри. Остр.

ПОКИ, нар. 1. До каких пор. *Поки ти мучитимши мене?* Птр. Лиск. *Поки можно ждати його?* Ломы Вороб. *Поки ти там колатимися? Іди вже.* Стл. Бог. Повсеместно. * *Хто зна поки й дваси.* Очень долго. Стл. Бог. 2. Пока. *Поки дойшла заморилась.* Стл. Бог. См. также покіль.

ПОКИДЯЧ, -а. Мужчина, которого оставила жена. *Уже п'ять років він покидяч.* Блг. Подг.

ПОКИДЯЧКА, -и. Женщина, которую оставил муж. Блг. Подг.

ПОКИЧКА, ПОКИЧКИ, нар. То же, что поки 1. *Да це она покичка там буде?* Ектр.

Лиск. *Ну покичьки ж там можно стримить?* Стл. Бог.

ПОКІЛЬ, нар. То же, что поки 2. *На капюках статимши, покіль хочиш.* Урыв Остр. *Закрий кострую кришкою, а то розбовтайш, покіль дойдеш.* Урыв Остр.

ПОКЛАД, -у. Яйно (часто изготовленное из мела), которое постоянно остаётся в гнезде, чтобы туда же откладывали яйца куры. *Сходи яйця поклади, та ганди покладни возьми.* Стл. Петр. *Яйця всі ни дири, поклад остав.* Стл. Бог. *Хлопця поклад взяв, тилер ни найду, де кури нисуця.* Бчк. Петр.

ПОКЛІКАТЬ. Сов. к кликать. *Приходять люди — сусіди там чи кого покличуть.* Ттр. Кант. *Покличь міні матір.* Змс. Петр. *А шо же це воки Нину ни покликали?* Стл. Бог. Повсеместно.

ПОКОЛИХАТЬ. Сов. к колихать. Ця, Поля, буза мала — в колісці. *Мині мати каже: «Ти ж поколиши».* Срк. Бутур. *Поколиши дитину, поки засне.* Стл. Бог. Ср. похитять. Повсеместно.

ПОКОЛОШМАТИТЬ, сов. (эжипр.). 1. Взбалтывать, взмутить. *Воду всю покалашматив, тилер як сі пить.* Кри. Остр.

2. Избить, поколотить. *Так він його добре поколошмає?*
Стгл. Бог.

ПОКОЛУНАТЬ, сов.
Многочр. к колунать. *Таки вредні кури: усю присту покулунати.* Ст. Крш. Петр., Стгл. Бог., Змс. Петр.

ПОКОР, -у. Изъян, худая слава. *Она у нас діва біз покору.* Грн. Калач.

ПОКОРОТЧАТЬ, сов.
Сделаться короче. *Чи кровать покоро ччяла, чи Міша подовшав...* Стгл. Бог.

ПОКОТОМ, нар. Один подле другого, без особия порядка (лежать, спать и т. п.); то же, что вповалку (разг.). *Спали на долівці, покотом.* Стгл. Бог. ♦ **Покотом котіться.** Катіться, вращаясь вокруг своей оси. *Я, ка, повіюсь або ось у розлив покотіюсь покотом.* Стгл. Бог

ПОКРАСТИ, сов.
Поворотать. *Саня азів і покрав усі платки* Пхв. Лиск. *У мене хтось половички с сарая покрав.* Змс. Петр. Повсеместно.

ПОКРИВАЧ, -а.
Покрывало. *Тоді покривають покривачьом [покойника].* Тгр. Кант.

ПОКУТТЯ, -я, **ПОКУТЬ**, -і.
1. Красный угол, обычно под иконами. *Покуття – святий вугол. Кровать становлять до глухої стіни, там ти покуття, а покуття – оцей вугол.* Стгл. Бог. *Поминать ни йдуть: а чьом ж туди йти, як там Лєнін стоить на покутті? Лєніна поминать? А я кажу: «Саме Лєніна й нада поминать, потому що Лєнін нам життя дав, Лєніна і поминать».* Стгл. Бог. *На покуті сажали молодих.* Лєв. Павл. *Туди в чявунці ячмєнь варили [на кутю], в пічі. Як зваряци, ставили на покуть на ослинець в сіно.* Прн. Калач. *На покуті висять образи Рєн.* Повсеместно. 2. Угол на русской печи. *Подай на покутті кудвайку.* Стгл. Петр.

ПОКУЧИТЬ, сов.
Соскучиться. *Діти покучили по матері.* Крп. Подг.

ПОКУЧИТЬСЯ, сов.
Пожаловаться. *Несе в кармані, бачю калндарь: це я одним нису, они покучились, а я пообщяла.* Стгл. Бог.

ПОКУШТУВАТЬ. См. куштувать.

ПОЛ, -а. То же, что пїл. *Як пол був со зголовам, на ньом хороше стать.* Клб. Лиск.

Пол буду витирать. Енд. Семид. Пол робила з досок. В хатах же і становили ті поли. Пер. Кант.

ПОЛАПКИ, нар. Ощуплю. *Я палапки дойду тимер. Ломы Вороб. См. также помацки.*

ПОЛАСУВАТЬСЯ, сов. к ласуватися. *Ковбаскою поласувались. Давати чим-небудь поласуємось. Стгл. Бог.*

ПОЛАТАТЬ, сов. к лятать. *Бобо, ти б міні оці штанни полатала, я їх ще поносю. Стгл. Бог. Повсеместно.*

ПОЛАЯТЬСЯ, сов. к лаятися І. *Як поляюця, а они ж подруги були, корова додому вже ни йде. Алф. Н-Хоп. Та вони біс конця лаюця. Як чуть – уже полаялись. Стгл. Бог. Сусіди полаялись. Бл. Пль. Остр. Я з бригадіром полаявся. Ломы Вороб. Повсеместно.*

ПОЛІШАТЬ, сов. Стать легче; то же, что полегчать (прост.). *І я дочькі сказала, у яке врем'я міні полешало. Пль. Бог. Повешало нашії матирі: то ни їла, а це й водичьки ни н'є (о ситуации сомнительного улучшения). Стгл. Бог.*

ПОЛИВ'ЯНИЙ, -а, -с. Покрытый особым глинянитым сплавом, глазурью. *Полив'яні*

гачьки дорокше стоють, чім прости. Лєв. Павл. Раньче миски глиняні були – і прости, і полив'яні. Та й січас .. Ну вони ни совсім такі. Стгл. Бог. Я миску купила полив'яну. Ломы Вороб.

ПОЛІК, -а. Уменьшит. к піл. *Де стоить кровать, там раньши був полік. Екстр. Лєск.*

ПОЛІСКУВАТЬ, сов. Лосниться. *Кони гладкі, так і мяіскують. Стгл. Бог. Ср. виіскувать.*

ПОЛІЦЯ, -і (устар.). Полка, обычно самодельная. *Подивись в чулані на полиці. Стгл. Бог. На полиці лжжать палаяніці. Крп. Подг. Ложки лжжать на полиці. Дрк. Рєп. Поклади хліб на полицю. Ломы Вороб. Повсеместно.*

ПОЛІЧКА, -н (устар.). 1. Уменьшит. к полка. *Стгл. Бог. Бчк. Петр. 2. Деталь шуга, отвал. Черезо – це шо у плузі іде попереду лемини. Воно одріза землю, а леміш підріза, а полічка одвирта. Стгл. Бог.*

ПОЛІ, предл. Возле, около, подле. *Палі конкінага дворца тилята пасуця. Бл. Пль. Остр.*

ПОЛІЙ, -ою. Выступившая поверх льда или снега вода.

Поліи виступив. Бид. Кант.
Поліи уже замерз. Бид. Кант.,
Ст. Криш. Петр.

ПОЛІННЯ, -я. Полка,
пропояка. *Поління як начешиця,*
так все літо з огорода ни
вилазили. Стгл. Бог. *Як же*
оно вже й надошло, оте
поління. Зме. Петр., Бчк.
Петр. См. также полоття.
Повсеместно.

ПОЛІТІКА, -и (устар.). Вид
причёски: длинный чуб,
зачёсанный кверху. *Подивись,*
який пацан, а ш чубом:
політику бачь завів. Бчк.
Петр.

ПОЛОВА, -и. Мякина.
Ступи здорова, ячмінь товкли
Товчеш, товчши, поки полова
одділиця. Води гарячеської
туди вилеш – полова так і
поотходе. Прв. Калач. *Полова*
іже жита і пшениці, як віють.
Енд. Семпл. 2. Отходы после
обмолота и очистки зерна.
Полова – шо мілке, із зерна
китківця. Клуб. Лиск. Ср.
послед. 3. Верхняя часть
солемы с вымолоченными
колосьями *То солома, а то*
полова – разлиция вылика.
Стгл. Бог. *У тебе пальто в*
полові. Реп. *Коровам привязали*
полови. Ектр. Лиск. 4.
Солома. *На полові тоді спали.*
Клуб. Лск.

ПОЛОВЕЊЬ, -вня. Сарай
для хранения корма для скота,
ранее – снопов и т.п.
Половень, де корм кладуть
коровим. Енд. Семпл. *Для*
снопив робили половець. Клуб.
Лиск. Ср. половник.

ПОЛОВИЙ, -а, -е. Бледно-
жёлтый (о масти скота). *У нас*
коли були полові. Стгл. Бог.,
Гри. Калач

ПОЛЮВНИК, -а. Сарай, в
котором хранят корм для
скота. *Возьми в половнику*
вила. Гри. Калач.

ПОЛОВНИЧОК, -чка.
Уменьшит. к половник. *У*
діді половничок був. Ст. Криш.
Петр.

ПОЛОВНЯ, -я. Плямя.
Половня ахватила всю лату.
Реп. См. также волум'я.

ПОЛОТНО, -а. Холст
кустарного производства.
Сікли прядиво і ткали
полотно. Все з його шили.
Стгл. Бог.

ПОЛОТНЯНИЙ
(ПОЛОТЯННИЙ), -а, -е.
Полотняный, изготовленный
из полотна. *Сорочька.*
Станок крамний, а піттичька
полотняна. Стгл. Бог. *Я тобі*
падарку утирик палатянный.
Бл. Пль. Остр.

ПОЛОТТЯ, -я. То же, что
полотня *Як оно це полоття*

вже мірились: же літо з огорода ни викажиш. Сттл. Бог. Повсеместно.

ПОЛУДЕНЬ, -дня. Время еды между обедом и ужином, полдник. Уже полудинь, а ми ще ни обідали. Реп. Каров сьогодні приснали чуть ни в полудинь. Сттл. Бог.

ПОЛУДНУВАТЬ,
ПОПОЛУДНУВАТЬ.

Полдничать, пополдничать. Пополуднуєш побля скроби. Їсти с соблю биреш... Прв. Калач. Ідіть полуднувать, ви ж вже, мабуть, проголодались. Сттл. Бог. Стира ми будим полуднувать, а тоді вже вычрять. Ст. Крш. Петр., Крш. Остр.

ПОЛУДРАБОК, -бка (устар.). Деталь телеги, грядка. Як гарба рабиця – полудрабок, а в полудрабок задовбукация шаблі. Сттл. Бог. Прикрути полудрабок дротиною. Ломы Вороб.

ПОЛУКІНОК, -пка, 1. Укладка в 30 снопов. Ст. Крш. Петр. Просо длазми в полукіноки. Реп. 2 Укладка в 15 снопов. П'ятнадцять снопів називають полукінок. Пшв. Рос.

ПОЛУМИСОК, -ска. Неглубокая миска. В магазині ни дуже давно хароші

полумиски давали. Пдг. Рос. Нагип барицю в полумисок. Нвб. Кант.

ПОЛУМ'Я (ПОЛОМ'Я), -я. То же, что половня. Полум'я с-під стріхи як вдарило.. Сттл. Бог. Полом'я охватило ужесь двір. Ломы Вороб.

ПОЛУНИЦЯ, -і. Дикорастущая земляника. По полуніці на той бік Дону ницуправлялись. Там їх по базках хтозні й шо Сттл. Бог. У баби Мар'ї поза током були полуніці Зме. Петр. В лісі багато полуніці. Скш. Кант.

ПОЛУСАДНИК, -а. Палисадник. Красикий полусадник. Ярк. Остр. В полусаднику так гарно вишини цв.те. Реп. См. также городець, огородець.

ПОЛУТОРНИК, -а. Попуторагодовалый бычок. Полуторника вже можно запрячь Грш. Калач.

ПОЛЯГАТЬ, сов. Лечь (о многих или всех). Ми вже спать полягали – хтось стука. Сттл. Бог. Всі полягали? А то и свст выключаю. Бчк. Петр. Повсеместно.

ПОЛЯКАТЬ, сов. Попугать. Рокказували, шо полякати она хотіла. Алф. Н.-Хоп. Ото ми шо і робили: поспівайм, хлопці

полякаїм, чіриз костьор
пострибаєм. Прв. Калач.,
Стгл. Бог.

ПОЛЯКАТЬСЯ, сов.
Ислугаться (о многих). Учюра
еже те шо стать лягать
стукое в вікно. Ми поджаклись.
Стгл. Бог.

ПОМАГАТЬ, ПОМОГТИ.
Помогать, помочь. Треба,
мабуть, іти помагать. Грн.
Калач Питас: чи ви ки можи
б мні помагати? Стгл. Бог.
Скрьзь сами – помагати нікому.
Звс. Петр. Повсеместно.

ПОМАНЕНЬКУ, нар.
Потихоньку, осторожно. Ни
спіши, іди поманеньку. Стгл.
Бог. Якось поманеньку дойду.
Звс. Петр.

ПОМАНЮСІНЬКУ, нар.
Потихонечку, осторожно. –
Нашо Вам ножик?
Карандаш підстругувать. –
Оцей, да? Зламався? Ви
таманюсіньку тишіть. Стгл.
Бог.

ПОМАРНІТЬ, сов.
Привять, завять. Полила я
отравою. Листячко ото
помарнізо, а більш нічого.
Звс. Петр.

ПОМАСТИТЬ, сов.
1. Помаслить, едобрить,
заправить пинчу. Я салат олією
помастила. Ти з олією їси?
Звс. Петр. Бабуся помастила

вареники? Пер. Кант. 2.
Перемешать игральные карты
перед сдачей. На, здавай, я їх
уже помастив Стгл. Бог.
Несов. масгить

ПОМАЦКИ, нар. То же, что
навпемцки. Якось помацки
найшов сирники та засвітив
лампу. Стгл. Бог. См. туюже
поляпки.

ПОМЕЛО, -а. Венник.
Падміти помілам даянку. Бл.
Плб. Остр.

ПОМИЙНИЦЯ, -і. Лохань,
ведро для помоев. Ни давай
йому кружок, хай ни
бовтаєця. Наче помійниця.
Стгл. Бог. Викинь у
помійницю. Бчк. Петр. Випій
оцю воду в помійницю. Грн.
Калач. Повсеместно.

ПОМИЛИТЬСЯ, сов.
(устар.) Ошибиться. Це я
помилулась, пиваца шифувально.
Стгл. Бог.

ПОМИЛКА, -и (устар.).
Ошибка. Плів в'ятір і зробив
помилку. Ну чяце кажуть
ошибсь. Ми руських понімаєм
отлічно, нас тіко ністо ни
понімає. Стгл. Бог.

ПОМИН, -а. Поминки.
Батюшки вроді так каже, шо
помин - це нада гарячим
поминать. Мрк. Кам. См.
тажже поминання, помінкі.

ПОМИНА́ННЯ, -я. То же, что поминь. *І канун же першим ділом: варить кашу рисову із ізюмом... сладку, при поминанні.* Зли. Бог.

ПОМІЖ, предя. Между. *Поміж дворів закачувах.* Кри. Остр. *Він же поміж хлопців заховався.* Сттл. Бог.

ПОМІЗ, предя. См. повз.

ПОМІН, -а. Еда ми всіци, раздавемьє для поминания умершего. *Сей пляточок минє на помін дали. За се спасіба ми кажуть, се ж помін.* Урыв Остр.

ПОМІНКИ, -ок. То же, что поминь. *На мозіяхах я була, а на помінки вже, мабуть ни пойду.* Урыв Остр.

ПОМІРНЕНЬКИЙ, -а, -є. Уменьшит. к помірний. *Мама казала: «Оце така помірненька баночка». Ну, така... удобіна.* Спр. Подг.

ПОМІРНИЙ, -а, -є. В меру, впору, как раз. *Ти взяв помірну ложку їсти.* Екстр. Лиск. *У мене банка помірна.* Кри. Остр. *Кохточка по тобі помірна.* Реп.

ПОМІСТ, -осту. 1. Деревянный помост. *Постили поміст под сіно.* Кри. Остр. 2. Пол (деревянный). *З помістом у хаті тепліше, чім з дошквою.* Лєв. Павл.

Поміця поміст. Пив. Рос. *Постили на поміст лажник.* Реп., Бл. Пльб. Остр. Ср. долівка.

ПОМІШНИК, -а. Помощник. *У мене помішник уже росте.* Ломы Вороб. *Онучьок уже помішник.* Сттл. Бог. *Як такі помішники, тик лучче ніяких.* Крс. Петр. Ср. пособляльщик.

ПОМКА. † У помку (буць, стяць). На памяти (быць, стяць). *Він нам у помку і так...* Сттл. Бог.

ПОМНЯ́КШАТЬ См. мнякшати.

ПОМОВКА. † Про вовка помовка... (пог). Лёгко на помине. Сттл. Бог.

ПОМОГА, -а. Помощь, поддержка. *Уже появилась помога.* Екстр. Лиск.

ПОМО́К, -а. Гнёт, который кладут на лён при вымачивании. *У ріцці навалюють помок, а то вода (лён) покисе.* Птр. Павл.

ПОМО́КА, -и. Место вымачивания конюши. *Батько повіз конюши на помок.* Ломы Вороб.

ПОМУЗ, предя. См. повз.

ПО-НАД предя.; с твор. п. Вдоль. *Там по-над берегом білым верби.* Сттл. Бог. *Можно поїхати другою дорогою по-*

над Доном. Бчк. Петр.
Повсеместно.

ПОНАМОРКОВАТЬСЯ, сов. Устать (о многих). *Картохи виз день конили, так понаморковались страшно.* Стгл. Бог.

ПОНАРІКАТЬСЯ, сов. Приготовиться, появиться (о многих). *Тики понарікалися жыть на світі, а оно смерть.* Стгл. Бог.

ПОНЕДІЛОК, -лка. Понедельник. *У пониділок була стрія масляної.* Прв. Калач. *В пониділок їду в болницю.* Ппв. Рос. Повсеместно.

ПОНОВЛЯТЬ, **ПОНОВІТЬ**. Окончательно сделать, затереть все трещины и неровности на обмазанной глиной стене. *Уже і поновили кругом — хата стала, як цяцька.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ПОНОЧІ, нар. 1. В знач. сказ. Темно. - *А коли дедушка буде бриця? — Та дньом. Січас же поночі. Віл старенький, ни баче.* Стгл. Бог. 2. В потёмках, впотьмах. *Шо ти там побачиши поночі? Хай уже завтра.* Змс. Петр. Сусідка устас: *щс поночі.* Мрч. Ольх. *Треба було шукать по-видному. А шо ти*

тепер поночі там побачиши... Стгл. Бог.

ПООБПІКАТЬ, сов. Получить множественные ожоги. *Хата згоріла, і они попиклися — дід та баба, руки пообпікали.* Стгл. Бог.

ПООРАТЬ, сов. Вспахать (о многих). *У нас уже огороди всі поорали.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

ПОПАСКИ, нар. 1. Пасья на ходу. *Хай ідуть попаски, додому ще рано.* Стгл. Бог., Змс. Петр., Стгл. Петр., Бчк. Петр. 2. Позволя пастись на ходу. *Інали попаски і опізилися, а то ми устигасм до смерку.* Бчк. Петр., Стгл. Бог., Змс. Петр., Стгл. Петр.

ПОПЕКТИ(-СЯ), сов. 1. Испечься (о многом). *Витягати хліб, він уже йдосі попівся.* Бчк. Петр. Повсеместно. 2. Получить ожоги. *Хата згоріла, і они попиклися — дід та баба, руки пообпікали.* Стгл. Бог. Руки попичси. Енд. Семил.

ПОПЕЛЯНИЙ, -а, -е. Пепельный (о цвете). *Кутла платок попяляного цвіту.* Ектр. Лиск. См. также **попільнястий**.

ПОПЕРВАХ, нар. 1. Сначала, на первых порах. *А в мени свині, ці же дикі, свині*

попи буряки. Я думала попираєх - коні. Стгл. Бог. Він попираєх ще вроді стіснявся, а січас... Змс. Петр. 2. Раньше. Тоді ж попервах було, коли виходе таміж она деушикой, наутро показують простишь... Грм. Кант.

ПОПЕРЕД, ПОПЕРЕДУ, нар., предл. 1. Впереді. Харитонівна біжить попереду, а я заду плитусь. Стгл. Бог. 2. Перед. Поперед мени ни ходи, іди заді. Дрк. Реп. Она ще поперед його побачила ту дівчину. Тхр. Кам. Ни лізь у лекло поперед батьки. Крп. Остр.

ПОПЕРЕК, нар Поперёк. Повсеместно. См. також впоперек.

ПОПЕРЕК, -а. Поясница. В мене вже давно поперек болить. Дрк. Реп. Поперек болить - ни нагнусь. Стгл. Бог. Мужики кажуть попереха. Енд. Семпл. Розотри міни поперек лікарством - так болить. Тхр. Кам. За динь наробися, що і поперєка ни чуть. Ломы Вороб. Поперек дуже болить. Крп. Остр. Повсеместно.

ПОПЕРЕЛЯКУВАТЬСЯ, сов. Испугаться (о многих). Оно жось уже пізенько

хтось у вікно як застука, а ми з дідом попирилякувались. Стгл. Бог.

ПОПЕЛ, -у. См попіл.
ПОПНВАТЬСЯ,
ПОПНУТЬСЯ. Тянутьсся, потянутьсся за чем-либо. Попнуєсь на пічь за ваянками, а они делехо, ни достану. Стгл. Бог. Ти і ни потпнайся, ни достаниши всьо равно. Крп. Остр. Потпнись зорви вишню. Реп. Ср. пнутьсся.

ПОПИТАТЬ, сов. Спросить у многих, много раз; узнать. Злякалась зімітрясенія і намаглася: тіки у Росію. Тут потптали, попттали - а оно... Так они у Підколоднівці купили хату. Стгл. Бог. Попитаю у матирі. Ектр. Лиск. Попитай його, як пройти до магазіна. Ппв. Рос. Попитай у тьотки, де вона була. Дрк. Реп., Ольх.

ПОПИХАТЬ,
ПОПХНУТЬ. Толквть, толкнуть; то же, что пихать, пихнуть (прост.). Це баба така - попхнеш її, а вона упаде. Що тоді? Стгл. Бог. Ану геть, а то я так попхну, що политиш аж он в куці. Бчк. Петр. То ж він на моїй лотці. Попхнує і правниця. Стгл. Бог.

ПО-ПЦД, предл.; с твор.п. Под (о многих) Свагодні

празник, так баби по-під
сворами сидять: робить нізя.
Сттл. Бог. Повсеместно.

ПОПІЛ, -у. Зола. *Піди попів
виниси.* Дрк. Реп. *Раньче попів
калхоз собирав на удобрення.*
Сттл. Бог. *Попил сипали на
город.* Твр. Подг. *Іди вибири
попів з зруби, а то ростоплять
треба.* Змс. Петр. *Іраником
вбивали полотно [на ріпці],
на солці вистилали і вибіжжали
попілом сояшиноким.* Мрч.
Ольх. *Виниси попів.* Ивн. 1
Камг. *Попил на город виносили.*
Клб. Лиск. *Ничього ни було,
попел.* Самі міти були. Німецьки.
Урьв Остр. Повсеместно.

ПОПІЛНАСТІЙ, -а, -с. То
же, что попеляний. *Шось ота
курочька попільнаста пчохо
кляе.* Сттл. Бог. *Попільнастий
півмь тох.* Грн. Калач.

ПОПІЛНІЩЕ, -а. Место,
куда ссыпают золу. *Подивись,
чі на попільниці квочки нима.*
Грн. Калач. *Кури «купаюця»
на попільниці.* Сттл. Бог., Бчк.
Петр.

ПОПОВНІШАТЬ, сов.
Пополнеть. *Та не, це она стис
поповнішала, а то була
страшна худя.* Змс. Петр.,
Сттл. Бог., Ольх.

ПОПРАХУЩІЙ, -а, -с.
Попрошайка. *Це такий*

попрахушій, хоть шо випрасе.
Бл. Плб. Остр.

ПОПРИПАДАТЬ, сов.
1. Многокр. к припадуть 2.
Все плякою поприпадало
Змс. Петр. 2. Многокр. к
припадуть 4. *Корожи до води
поприпадали – ніяк ни
нап'яця.* Сттл. Бог.

ПОПРИШЕРХАТЬ, сов.
Многокр. к пришерхнуть.
Калкажі за ніч попришерхали.
Сттл. Бог.

ПОПРИЦИТЬ, сов., безл.
Покрывать прыщами. *Ти дивись,
як йому всю морду поприцило.*
Бчк. Петр. *Шоб тобі
поприцило!* (устар. бран.).
Сттл. Бог.

ПОПРОСЯННЯ, -я.
Участок, на котором росло
просо. *Сажли просо сабрали,
то попросиння.* Влд. Семил.

ПОРАТУХА, -и. Желщина,
которая помогает подготовить
понишки, помогает *поратъся.*
*І тут готувлять шо... ну,
обід Поратух зовуть,
готувлять.* Мрс. Кам.

ПОРАТЬ, ПОПОРАТЬ.
Выполнять, выполнить
необходимые хозяйственные
дела по дому, по уходу за
домашними животными,
птицей. *Ти скажи спасіба
людям, шо порали, а ти ще й
ласи.* Сттл. Бог. *Так, нада*

йти курочок поторкати. Сттл. Бог.

ПОРАТЬСЯ, ПОПОРАТЬСЯ (ВПОРАТЬСЯ). Управлятися, управитися по хозяйству, возитися с чем-либо.

Приходилось порация помогти.

Мрк. Кам. Я уже втораюсь.

Крп. Подг. Поки я хати вторалась...

Змс. Петр. Цілий день учьора поралась с тиллям.

Мрч. Ольх. Поки я вторалась,

а дід скотині дав. Сттл. Бог.

Я уже вторалась: завтрік

прикитовики, потрибриса скрізь.

Сттл. Петр. Повсеместно.

ПОРВАТЬ. ♦ Дать

порвать. Дать повод, показати

пример. *Оце дай порвать*

йому, титер надойдять буде

зробить свистун. Бчк. Петр.,

Сттл. Бог.

ПОРЕМЄНЬКІ, -ньок. Вид

лестної обуви. І чурякі, і

поремянькі. Енд. Семил

ПОРЕПАНИЙ, -а, -е.

Покритий трещинами. Було,

боськам. *Ноги чьорні, як оце*

ботинки. Порепані, пискляти.

Змс. Петр., Сттл. Бог.

ПОРЕПАТЬСЯ, сов.

Потрескаться. Зимля от сонця

порепалась. Екстр. Лиск. П'яткі

так порепачись. Крп. Остр. У

карови дійки порепались, ни

стойть дойця. Сттл. Бог.

ПОРЕСЛІВО, -а.

Неровности в нитках при

пряденні. *Бачиш, яке поресліво*

уделала. Енд. Семил. Ср.

перешуги.

ПОРІДДЯ, -я (устар.).

Порода. У *Мамоні гарне*

поріддя каров – калмагорьські.

Бчк. Петр.

ПОРІДОК, -дка Род. У них

увесь порідок такий

ниблагополужиний. Ольх.

ПОРОБІТЬ, сов. Поделати.

Дід Васів ще за живота

поробив собі і бабі гроби. Лкв.

Поді. Протряхне, тоді і

поробити. Сттл. Бог.

Повсеместно.

ПОРОБЛЕНО, неизм., в

знач. сказ. Наведена порча. *То*

йому пороблено, ни иначе, шо

ото він хворас. Сттл. Бог.,

Урив Остр.

ПОРОДИЧАТЬСЯ, сов.

Стать родственниками,

породнитися. Сттл. Бог.

ПОРОН, -а. Паром. *Порон*

це тереprima була через Дні.

Такий трос, і отиже тягли.

Сттл. Бог. *Котись на пороні,*

було, довго стояли. Змс. Петр.

На пороні така давка була, слі

умістивсь. Бчк. Петр.

ПОРОСНА, -ої.

Супоросная. *Свиня поросна,*

вже скоро й опоросиця.

Сттл. Бог. Повсеместно.

ПОРОСЯ́, -яти. Поросёнок. *Здасть то м'яя, то порося́, то корову́ і дещіжкі його.* Твр. Бог. *Десь забігло порося́.* Грн. **Калач.** *Поросит в'язи, а вони подохли.* Змс. Петр. *У нас порося́ ще маленьке.* Нвх. Ольх. Повсеместно.

ПОРОТЬ¹, РОСПОРОТЬ. Ратьєдинять, ратьєдинить по пивам что-либо сшитое. Шш., *та поре, та ниткам горе.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПОРОТЬ², ОТПОРОТЬ (экспр.). Сечь, высечь. Гвдн., *щоб тебе за це ни пороли.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПОРОТЬ³, ВПОРОТЬ (експр.). Интенсивно, энергично что-либо делать, начать делать, сказать. Порюв дощ., *Як ніч учьора втернів, нас ни намочив.* Стгл. Бог. *Дощ такий вторів, що цуцик з будки вез день ни вилізав.* Змс. Петр. *Таке вторе, що хоч стій, хоч падай.* Шш. Ольх.

ПОРОХНЯ́, -і. Труха. *Там сама порохня́ осталась.* Ломы. Вароб. *У чужалі парохня́.* Бл. Плб. Остр. *Зенив тильок, одна порохня́ осталась.* Реп., Стгл. Бог.

ПОРОЩА́ТЬ, несов. О звуках сильного дождя. Чюсти, *порощать дощяка який? Сиди*

у нас. Бчк. Петр. *Дощ як, аж порощить.* Стгл. Бог

ПОРСТКИЙ¹, -а, -е. Бойкий, быстрый. *Кажуть, порстике тиля або дитина порстка.* Стгл. Бог.

ПОРЧЕНИЙ, -а, -е. Порченый. Повсеместно. ♣ **Порчена** (нівєста). О девушке, не сохранившей целомудренность, невинность до замужества. *У порчіної нєвєстї лжєдлї калїтку дьохтем, сї мєг вїзти удївєць.* Грн. Кант. Ср. чесна.

ПОРЯДОК¹, -дку. Порядок. *У неї в хатї порядку ніколи тїма* Стгл. Бог. Повсеместно.

ПОРЯДОК², -дку. 1. Улиця. *Живє по тому порядку.* Блг. Подг. 2. Одна сторона улицы. *Та сєє на нашому порядку молодїх нікого і нїма, самї старїки живуть.* Стгл. Бог., Щучье Лиск.

ПОСАЖІРКА, -н (устар.). Рейсовий автобус. - *Мїшки позрузить у машину, а самому на посажїрку - Як вона буде, та посажїрка.* Стгл. Блг. *Пройшли усї с посажїрки, а сїночєка мого упїть нїма.* Бчк. Петр.

ПОСВАРНІТЬСЯ, сов. Погрозить пальцем. *Посварнїсь на собачку.* Стгл. Бог

ПОСЕРЕД, *проял.* То же, что *насеред*. Чього це вила посеред двора валяюця? Стгл. Бог., Бчк. Петр., Змс. Петр.

ПОСИДЕНЬКИ, *-нюк, ми.* Посиделки. Вичеряйти без бабушки: она пішла на посиденьки до куми, так що їй ни дождєся. Лев. Павл. Щєс баби на посиденьки собираюця. Дрк. Реп. В суботу [на Масляні] молода нивістка зваза у гості родичів на ятровкини посиденьки. Прв. Калач. Она тіки й тає то посиденьки, то походеньки, а діло робить — якби хтось. Стгл. Бог. Баби у Гални на посиденьки собираюця — робить, видно, нічого. Бчк. Петр., Ломы Вороб.

ПОСИПАЛНИК, *-а.* Выполняющий обряд посыпания. Обычно мальчики, молодые люди. Посипалник заходе в хату і спрашуєця: в який вугол посипать? Прв. Калач. Посипалники ходять утром. Стгл. Бог. Начінаєця Новый год, і ходять посипалники. Ідуть посипалники в хату і начінають посипать. Поки до утрині хазвонять, посипалники уже оббїзять. Нвтл. Вороб. Уже посипалники ни ходять. Ломы Вороб.

ПОСИПА́ННЯ, *-я.* Обряд обсыпания зерном красного угла утром в день памяти святого Василия (1 января по ст. стилю). *Посипалник заходе у хату і спрашуєця: в який вугол посипать? Хазяїни за посипання благодарять.* Прв. Калач., Стгл. Бог.

ПОСИПАТЬ, *несов.*
1. Посыпать. *Ну ото ж як умре покойник, вилосять, посипають зерном оце ж, пианиця чи житю там, той... Це для того посипають, щоб була жизнь, щоб уже больше ничто ни умирая.* Мрк. Кам. Далівку пісочком посипали. Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Выполнять обряд посыпания. *Посипалник заходе у хату і спрашуєця: в який вугол посипать? Прв. Калач. Посипали просом, тиеницею, житом.* Нвтл. Вороб., Стгл. Бог.

ПОСИДАТЬ, *сов.* Сесть (о многих). *Посідали тоді пообїдали.* Лкв. Подг. *Кури вже посідали, піти зачінить курник.* Стгл. Бог.

ПОСИПОРИ, *нар.* До сих пор. *Оце зутра пошла і посипори нема їє.* Урыв Остр.

ПОСІСТИ, *сов.* Поставить в полную зависимость, подчинить. *А ти їм в зуби ни дивись.*

Будим диваця — посядуть тебе. Змс. Петр.

ПОСІТИТЬСЯ, *сов.*
Износиться до прозорчости, до разрывов в ткани. *Занавієка одна сувсім посітилась.* Бчк. Петр. *Платочьок уже старенький, весь посітився.* Стгл. Бог.

ПОСКОВЗНУТЬСЯ, *сов.*
То же, что підсковзнуться. *Баба посковзнулась: оно огальодка була.* Пли. Кам. Повсеместно.

ПОСКУБЕНИЙ, -а, -е.
Поцрипанный. — *Вона ходьби поскубина.* — *А то хіба ни поскубина, як із вівці.* Стгл. Бог.

ПОСЛАТЬСЯ, *сов.*
Постелить постель. *Купили нове одяго, прийшли, послялися, наділи підодільник.* Калач. *Діду, тубі може послацяця, може, ти вже ляжши?* Стгл. Бог.

ПОСЛІД¹, -у. Послед. *Ще послід у корови ни вишиов.* Гри. Калач. Повсеместно.

ПОСЛІД², -у. Разного рода зерновые отходы. *Посліду багато на складу.* Бчк. Петр. *Чисте зерно сипти в одну кучу, а послід — у другу.* Стгл. Петр. *Молотили зерно, а остасцяця сьорне, оце послід.* Клм. Лиск. *Посип курки*

посліду. Гри. Калач. *В посліді завились миші.* Реп. Повсеместно.

ПОСМИК, -а. Удочка. *Посмик витянув, а там здорова риба.* Кяб. Лиск.

ПОСМІТНИК, -а.
1. Жаворонок. *Уже посмітники прилетіли.* Кри. Остр., Ектр. Лиск. 2. Мусорная яма. *Виниси розбиту банку на посмітник.* Ектр. Лиск. См. также смітник.

ПОСМІТТЮХА, -н. 1. Птица из отряда воробьных, живёт вблизи жилья человека, овсянка. *І як тіки посміттюха зімю ни замирза, біга собі по дорозі.* Бчк. Петр. 2. Хохлатый жаворонок. *Посміттюхи роблять гнізда у зимі.* Пер. Каят. 3. О человеке, который всё подбирает (перен.). *Нашо ти биреш з дороги разну гадюсть. Гляди, посміттюхою люди назвуть.* Бчк. Петр. *Сирьохси, геть ни бири його. Ох і посміттюха.* Ольх.

ПОСНІДАТЬ, *сов.*
Позавтракать. *І на магиаки оставляють хліб, водичьку — це же вроди і він [покойник] посніда.* Лкв. Подг.

ПОСНУТЬ, *сов.* Уснуть (о многих). *Уже всі поснули, а мене сон ніяк ни бере.* Стгл. Бог. *Набігались, так і вичери*

ни дождались – поспіли. Змс.
Петр. Повсеместно.

ПОСОБЛЯЛЬЩИК, -а
(неодобр.) Помощник. Та на
того пособляльщика надійця
нічого. Змс. Петр. Іди, таки
побляльщики нам ни нужні
Стгл. Бог. Ср. помішник.

ПОСОБЛЯТЬ,

ПОСОБИТЬ. Помогать,
помочь. Воно, може, й ни
пособе нічого. Може, ковсать
будиш, поки й дошкаю
покрикть. Стгл. Бог. Я одна
роблю, ніхто ни пособляє. Змс.
Петр. Воно, оце лікарство,
вроді пособля трошки. Лєв.
Павл. Повсеместно.

ПОСОЛОДИТЬ, сов.

Добавить сладкого, сделать
сладким. Шось она [каша]
ніжка. Може, її посолодить?
Стгл. Бог. Тобі кашот
посолодить, чи так будиш?
Вгб. Подг. Ср. відсолодить.

ПОСОЛОНЦЮВАТЬ, сов.

Полакомиться солєним. На ось
тобі смьодотьки, похляонцой.
Змс. Петр., Стгл. Бог.

ПОСПІВАТЬ, сов. Попеть.

Ото ми шо і робили:
поспіваім, хлєтців полякаім,
чїриз костьор пострибасм.
Прв. Калач., Стгл. Бог.

ПО-СПРАВЖНЬОМУ,

нар. По-настоящему. Так ти

по-справжньому хвораси, чи
тіки притворяєся? Стгл. Бог.

ПОСТАВ, -а. Кухонный
шкаф. Кажє мнє батько.
поставлю постав у кухню.
Вєк. Лєк.

ПОСТАВЦІ, -ів, мн.
Предметы домашней утвари,
стоящие на столе, на лавке,
под лавкой. Бачато поставців –
пагана хазяйка! Лєв. Павл.

ПОСТАНОВИТЬСЯ, сов.

Стать (о многих). Він як
розогнав коний прямо на цепку
– коні назад, голки
постановилися. Лєв. Подг.
Постановилися в ряд і жєдуть.
Стгл. Бог. Тоді постановилися
навколуючки, іще раз, дали
Моцці ікону... Лєв. Подг.
Повсеместно.

ПОСТАТЬ¹, -і. Фигура

Така же нидже у неї постать:
худа, як щетка та довга...
Мрч. Ольх.

ПОСТАТЬ², -і. 1. Полоса
огорода, поля, занятая для
обработки в один конец. Це я
майубь, дужє широкую постать
захватила – швидкобно буде
палоть. Стгл. Бог. 2. Часть
приусадебного участка, огорода.
Одну постать ришили
картохами засидить. Бчк.
Петр., Стгл. Бог.

ПОСТАЧАТЬ, *несов.*
Доставлять. *Я вам же буду постачати.* Ломы Вороб.

ПОСТИЛКА, -и. Половик.
Витруси постилки. Няб.
Кянт. *Треба повитрусувати постилки.* Скв. Кянт. См. также підстилка 2, підлочка, простилка.

ПОСТРИБАТЬ, *сов.*
Попрыгать. *Ото ми то і робили: наспівали, хопців полякаїм, чіриз костьор пострибасм.* Прв. Калач., Стгл. Бог.

ПОСТУПИТЬСЯ, *сов.*
Пообещать в ответ на просьбу. — *Ну, вроді поступилася?* — *Поступилася. У цей ж і Галя біре дитині {молоко}.* Стгл. Бог. *Поступилася брат дати гроший, а тоді ни дав.* Бчк. Петр.

ПОСУВАТЬ (-СЯ),
ПОСУНУТЬ (-СЯ).
Подвигать(-ся), подвинуть(-ся).

Ану посунься — розсівся як барян. — Та куди ж я посунуць? Тут уже ніде посуваця. Стгл. Бог. *Посунь борщ туди далі, а то він і ни закипить.* Зме. Петр. *Пилип, посунься, а то нима міста.* Бл. Пльб. Остр. *Ти посуньсь, так і я тут сяду.* Ломы Вороб.

ПОСУД, -у. Посуда. *Треба посуд мить.* Пяг. Рос. *Посуду*

нимиткого вітхільсь набурхальсь.
Стгл. Бог.

ПОСУДНИК, -а. 1. Лавки для посуды. *Посудник це лавки для посуду.* Блг. Подг. 2. Самодельный шкафчик для посуды. *Постав у посудник миску.* Блг. Подг.

ПОТАГАНЮВАТЬ, *несов.*
Время от времени таскать, воровать; то же, что поворовывать, потаскивать (разг.). *С кладової усе потаганил: як наче колом його усадібна.* Бчк. Петр.

ПОТЕКЛИЙ, -а, -о
Находящийся в начальной стадии созревания. *Помідори вже потеклі.* Зме. Петр. *Боклажани ще ни стил, а так тиси потеклі.* Стгл. Бог. *Боклажани тики потеклі, красних — де-ни-де.* Бчк. Петр. *Розбив два кавуни, і обидва потеклі.* Стгл. Петр.

ПОТЕЛПАТЬ (-СЯ), *сов.* 1. Пойти медленно, с трудом; то же, что потащиться (разг.). *Кудись потилилим.* Кри. Остр. *Прогнали, так потилилим додому.* Кри. Остр. 2. То же, что податься (экспр.). *Платонівна вже кудиль потилилася.* Стгл. Бог.

ПОТЕРПНУТЬ, *сов.*
Онсметь, одеревенеть (о многом). *Засиділася, то й ноги*

потерпи. Стгл. Бог. См. также терпнуть.

ПОТИКА́ТЬСЯ, ПОТКНУ́ТЬСЯ.

Устремляться, устремиться куда-нибудь; то же, что соваться, сунуться (разг.).

Поткнувся, як приїшлося, а той дулю йому під ніс. Бчк. Петр. Дід його добре вилаяв, так більш ні потикаєся.

Стгл. Бог. † Не потикать носа. Не показываться на глаза, не появляться. *Стійно, так він і носа ни потика.* Стгл. Бог.

ПОТИ́ЛИЦЯ, -і.

Ни батуйся, а то щяс по потилиці получиш. Втб. Подг. Як ударив Хведька по потилиці свого зятя, так той аж похлигнувся. Мрч. Ольх. Чього чюхаєш потилицю?

Гри. Калач. Якиш платок ни пов'язиш, сонце потилицю маниче. Лев. Павл. Він потилицею дуже вдаритя. Дрк. Реп. Батько тобі по потилиці надає, шо ти шибку вибив! Тл. Квнт. Повсеместно.

ПОТОЛО́К, -лка.

І. Поталок. В сволок був забитий зубок із борони, а в кімнат, тож в потолку було кільцо, тудя чіпляли коликку, так і колихали — я і свикруха. Гри. Квнт., Три. Лиск. См.

тажке етеля. 2. Чердак. У нас на потолку була тишиця насилана, так її миші всю пириточили. Стгл. Бог., Твр. Бог.

ПОТОЛО́ЧИТЬ, сов.

Потоптать, истоптать что-либо; то же, что потолочь (прост.). *Осудину потолочили.* Екстр. Лиск. Траву скотина потолочила, косить пагано. Стгл. Бог. Траву всю потолочили. Кри. Остр. См. также голочить, перетолочить.

ПОТОПТО́М, нар.

Напролом, не обращая внимание на то, что попадаетея под ноги. *Вітьку як жинили, стрілись дві свальби, і нава свальба пишла по їх потоптом.* Стгл. Бог. *Здоровіший, він, каже, потоптом іде між другими.* Стгл. Бог. *По ковзнях хтось ночью пройшов потоптом.* Змс. Петр.

ПОТОРБУВА́ТЬСЯ, сов

Поговорить, побеспокоиться. *Я іще давно поторбувався про його постоку.* Тхр. Квм.

ПОТО́ЧКА, -и.

Точильный камень. *В тебе нигожа поточка.* Гри. Калач.

ПОТРО́ШКУ, нар.

Понемщого. *Потрошку солили, потрошку вроді, ни побгато, а у псєрїбі на полях харашо*

бавочьок стоїть. Калач. Потрошкику набирай – ти ж тик і до рота ни данисеш. Імс. Петр. Доброго – потрошкику. 4 тгл. Бог. Ший потрошкику, ни стши. Кри. Остр. Повсеместно.

ПОТРОЩИТЬ, *сов.*
(ікспр.). 1. Побить, поломать на мелкне кусочки. Стгл. Бог. 2. Съесть всё полностью, без остатка Стгл. Бог. См, также неретрощить, ретрощить.

ПОТРУСИТЬ, *сов.*
Потрясти. *Бируть ту зимельку и його магілочки, ага. І писуть у церкву – шо они там делают; тоді привісе, ага. Тоді потрусє по магілочки, ага. Плес. Бог. Піди потрусє доразски, отам я викинула. Стгл. Бог.*

ПОТУРАТЬ, *несов.*
Обращать внимание. *Ни потурай, шо тебе дають... Як же ни потурать – воно ж-то аредно. Змс. Петр. Ви ни потурайти на його, він таке скаже, шо й ... Стгл. Бог. Ни потурай на людей, шє раз кажу тубі. Бчк. Петр.*

ПОТЯГТИ, *сов.* Потянуть. *Ану, потягни за оцей край. Стгл. Бог. Він її потягнув за собом у річку. Підг. Рос. Дивись, який возик трати дід потяг. Бчк. Петр. Несов. ТЯГТИ.*

ПО-ХАХЛЯЧИ (ПО-ХАХЛЯЧУ, ПО-ХАХЛЯЧОМУ), *нар.* На местном говоре украинского языка. *Дивно я ни чула, як ти балакаєш по-хахлячі. Остр. Кант. По путі в школу заходили в магазин і балакали всігда по-хахлячі. В школі тоже на пірیمєнах балакали так, а на уроках старались якось поруськи розговарювать. А приподаватілі на пірیمєнах тоже з нами по-хахлячі всігда балакали (респондент 1989 г.р. – М.А.). Нвмл. Калач. По-хахлячу говоріть Вск. Ляск. Повсеместно.*

ПОХВАТНЕНЬКИЙ, *-а, -с.*
Уменьшит. к похватний. *Схватила дрочьок пахватненькій... Бл. Пльб. Остр.*

ПОХВАТНИЙ, *-а, -с.*
Удобный. *Пахватний вінчьок, удобний чі в сінях підмисти, чі коло порога. Стгл. Бог. У тебе сокира пахватна. Ломы Вороб.*

ПОХИТАТЬ, *сов.* Покачать. *...латици за те, шо на релі похитають. Нвгл. Вороб. Бабушко, похитайти мене на ногах. Стгл. Бог.*

ПОХЛИПАТЬСЯ, ПОХЛИПНУТЬСЯ.
Захпёбываться, захлюбнугься,

поперхнутися. *Водой похлинувся.* Шпш. Ольх. Як ударив Хведька по потилиці свого зятя, так той аж похлинувся. Мрч. Ольх. Воду так б'єме п'є, аж похлипається. Сттл. Бог., Ектр. Лиск.

ПОХНЮПИТЬ(-СЯ), сов. Повесить голову в раздумьях, понуриться. *Чього ти похнюпився – чи яке горе?* Сттл. Бог. Сидить – голову похнютив. Зме. Петр.

ПОХОВАТЬ(-СЯ), сов. 1. Попрятать(-ся). *Де ни поховано, всиравно понаходе.* Сттл. Бог. *Оце робітнички поховались у холодильник та й сидять.* Грн. Калач. 2. Похоронить. *Оце, мабуть, надія, як поховали.* Врн. Павл. *Брата їх там поховано.* Блг. Подг.

ПОХОДЕНЬКИ, -нок (неодобр.). Бесцельное посещение различных мест. *Она тіки й знає то посиденьки, то походеньки, а діло робить – ябви хтось.* Сттл. Бог.

ПОЦАПАТЬ (ПОЦЯПАТЬ), сов. Подойть (часто о случаях, когда мало молока или недостаёт времени). *Іди пацамай нешику.* Крп. Подг. *Корову кой-як*

поцпама й побігла на роботу. Сттл. Бог. Ср. віркать.

ПОЦВЬОХАТЬ, сов. Небрежно помазать стены дома. *І що ж ти з околком зробила?* *Поцвьяхала і тильки.* Крп. Остр.

ПОЧАДІТЬ, сов. Угореть (о многих). *Ми отут надавно з дідом почаділи: верх закрити, а оно, видно, ще тїло.* Сттл. Бог. Ср. очманить 2.

ПОЧЕПЕННИК, -нка. Шляпа. *Купив собі новий почепеник.* Крп. Остр. *Наділа якісь почепеник на голову.* Крп. Остр.

ПОЧЕПИТЬ, сов. Повесить. *Таке ото, почипиши ковчор посирид хати.* Мрч. Ольх., Сттл. Бог.

ПОЧЕПКА, -н. Крючок, вешалка. *Он на почіпці висить кундя.* Реп.

ПОЧЕПЛЯТЬ, сов. Повесить во множестве. *На другий день [свййби] біседи хойшли. Тоді тройку коний як запряжуть – коні так і вилискуюця. Да звонки почіпляють, да в розинках ті коні.* Лкв. Подг.

ПОЧЕРЕВІНА, -и. Мясо с груди поросёнка. *Я одрізали м'ясо од почіревіни.* Дрк. Реп. *Онн великого кабана зарізали,*

почирівали титер багато.
Тхр. Кам.

ПОЧИНАТЬ, ПОЧАТЬ.
Начинать, начать. Уже всі люди почали траву косить.
Дрк. Реп. Як жать починали, оставляли кулису на один сніп, на Усіння його дожинали, свяченою водою бризкати і ставили у хаті в кулі. Прв. Калач. Ну, і почала она розказувать... Тхр. Кам.

ПОЧИНАТЬСЯ, сов.
Начинается. Двадцять свинько Хвилишки одміряють – починається піст до самого Різдва. Прв. Калач.

ПОЧИНОК, -чка. В пралке: вращающаяся катушка, на которую наматывается пряжа. Почінок упав і розбивсь.
Льомы Вороб.

ПОЧМАНІТЬ, сов.
Опьянеть (о многих). Кури наклевались вишнью і наливки і почьманіли. Змс. Петр., Стгл. Бог. Ср. очманіть 2.

ПОЧТУВАТЬ, несня.
(устар.). Угощать, угостить. Мати собираєтара поштувать нас блинцями. Лев. Павл. Ну, чім же вас там поштували?
Стгл. Бог. Треба гостей почтувать. Реп. Чім же вас там поштували? Змс. Петр. Сидимо на Паску, поштую

сестрів. Бчк. Петр. См. также гостить, пов'тять, пригощать.

ПОЧУБАТЬ, сов.
Подёргать за вихры (чуб) в качестве наказания. Так той думав, що битимуть, а він, дід, тіки почубав його. Стгл. Бог.

ПОЧУНЬКАТЬ, сов.
Погладить. Давай, моя крихітка, я тобі пузьку почунькаю.
Ольк.

ПОЧУТЬ, сов. Услышать. Я про це почула дяно.
Пер. Камі. Кажки дужче, а то він ни почюс.
Стгл. Бог. Повсеместно.

ПОЧУХАТЬ(-СЯ), сов.
Почесать(-ся). Об що б міні спину почухать? Ни так свирбить...
Стгл. Бог. Почухай спину.
Ектр. Лиск. Комарі кусають, а почухація ніззя: руки зайняли.
Змс. Петр.

ПОШАРУДІТЬ, сов. См. шарудіть.

ПОШЕРХНУТЬ, сов.
Пересохнуть, стать шершавым. Пити хочєтця – і зуби пошерхли.
Стгл. Бог. Ср. зашерхнути, пришерхнути.

ПОШЕСТЬ, -і,
ПОШЕРСТЬ, -і (устар.). Охватившая многих болезнь. Та це вона ни тіки в мене така хвороба, це, мабуть, якась пошесть.
Стгл. Бог. У

нас так на сім'ю пошерсть
найшла: усі у промислині. Бчк.
Петр.

ПОШКАРЯБАТЬ, сов.
Поскрести, поцарапати. Я оцю
сковороду кой-як пошкарябала,
а її б треба як слід
почистити. Стгл. Бог. То ти
стікло пошкарябан, як краску
шчипля? Лєв. Павл., Бчк.
Петр., Ски. Кант.

ПОШОРОХАТЬ, несов.
Попугать. Пошорохали, так
тилер боляця. Кри. Остр. Ср.
нашорохять.

ПОШПАРУВАТЬ, сов.
Подмазати, заделати тріщини
на обмазанній глиноій стіні
Вчора около пошпарувала, а
сьогодні побіжить треба.
Стгл. Бог. Несов. шпарувати.

ПОШПУРЛЯТЬ, сов.
(неодобр.). Покидати. А туди
грають навбитки. Хати-то
щє дітям висилити назбирани
яйця в когось пошпурлять.
Прв. Калач., Стгл. Бог.

ПОШТАЛЬЙОНКА, -и. То
же, що листмоноска.
Поштальйонка принесла
газету. Змс. Петр. Весь вік
проробила поштацькиною. Пдк.
Бог. См. також поштарька.

ПОШТАРЬ, -я. Почтальон
— Поштарь сьогодні ни
заходить? Заходив, приніс
письмо. Бнд. Кант.

ПОШТАРЬКА, -и. То же,
что поштальйонка. Принесли
поштарька письмо, а я ни
прочитаю. Кдб. Лєск.

ПОШТРИКАТЬ, сов.
Потыкати, истыкати чем-либо
острым. Они ж міні мішають,
твої ноги. Голка отак упаде і
поштрика тобі. Стгл. Бог.,
Бчк. Петр.

ПОШТУВАТЬ, несов. См.
почувати.

ПОШУКАТЬ, сов.
Поискати. Ходять и'яниці
грошей: пошукайти, ну
пошукайти. Стгл. Бог. Щєс
пошукаєм. Нима. Він же отут
ляьсав. Змс. Петр. Помпича,
акрали під осінь у сосід
тилятко. Пошукали, пошукали—
нима. Прв. Калач. Повсеместно.

ПРАВИТЬ, сов. Правити.
Повсеместно. † Правити
гроші. Требувати долг. Так він
з його праве гроші? Стгл. Бог.

ПРАВИТЬСЯ, несов. 1.
Направлятися і правиця
сюда, до мети Стгл. Бог. 2.
Грести. То ж він на моїй
лотці. Попхнув і правиця
Стгл. Бог.

ПРАЗНИШНИЙ, -в, -є.
Праздничный. Празнишні
рушники, вишиті, і буденні.
Грм. Кант. Це в мене
платочьок празнишний, я його
биріжу. Стгл. Бог. Єсть і

пришніші, і буденні і тухлі, і сапожски Млл. Павл.

ПРА́НИК, -а. Валёк для выколачивання белья. *Кладка була на ріці. На вирстаках натчуть полотна, а праником вибивати полотна.* Мрч. Ольх. *Удобним праником спідручно прать більво.* Лєв. Павл. *Було, накладеш двок відер, береш праник і на Єрок : прать.* Стгл. Бог. *Підем на річку, так ни забудь праник.* Дрк. Рєп. *Зроблять полотна, його так виб'ють праником, даж оно біле-біле було.* Лєв. Подг. *Праником пошти і ни пользуєця.* Ектр. Лєск. *Помильомай сорочку праником.* Крн. Остр. Повсєместно.

ПРАННЯ́, -я. Бельє, всци, требующие стирки. *Прання набразось, а взцяця за його ніколи.* Стгл. Бог., Змс. Петр. См. также **пратво**.

ПРАТВО́, -а. То же, что **прання**. *Нимочі пратво в ширітвасу.* Крн. Остр.

ПРАТЬ, ПОПРАТЬ (ВІПРАТЬ). 1. Стирать, постирать (выстирать). *Зактри собираюсь прать більво.* Дрк. Рєп. *Я попрали одну драпочку жовету, тоді сорочку, наволочку. Оце вже я і аморилась.* Мрч. Ольх. *Хіба як була, а то і зитони ніколи*

випраць; або чергу пасеш, або около мажши. Ст. Крш. Петр. *Баба пімча сорочки прать.* Лємь Вороб. 2. Мочить (о дожде; перен.). *Пасла вчѡри олець, так цілий день прав мене дощ.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. Повсєместно.

ПРАЦЮВА́ТЬ, несов. Работать. *Йди лучче на городі працію.* Ольх.

ПРАЩ, -а (устар.). Рогатка. *Це ти шо – горобцив с пращя бивь будиш?* Стгл. Бог.

ПРИБИРА́ЛЬЩИК, -а. 1. Тот, кто занимается уборкой на току. *Прибиральщики прибирають і складки у скирду поражню будилку.* Петр. Остр. 2. Уборщик. *Багато вас, таких прибиральщиків. Хто тіко після вас шукать буде.* Стгл. Бог.

ПРИБИРА́ТЬ, **ПРИБРА́ТЬ**. 1. Привести в порядок, убрать; то же, что **прибрать** (разг.). *У хаті трошки приберем, тоді піду пісочку принису, посилю коло порога, шоб пришик був.* Стгл. Бог. *Вже скоро вечерники прийдуть, а ми й у хаті ни прибрали.* Стгл. Бог. *Прибираю хату.* Ярк. Остр. 2. Убрать, спрятать; то же, что **прибрать** (разг.). *Десь же я*

його сама й прибухла, а тилер
ни найду. Стл. Бог.

ПРИБЛУДА, -и.
Приставший, прибудившийся
к чужому двору. *Приблуда. Ну
приблудився значить, ото й
приблуда.* Стл. Бог.

ПРИБЛУДИТЬСЯ, сов.
Пристать к чужому стаду,
двору. *Це до нас чиясь куриця
чужа приблудилась.* Стл. Бог.

ПРИБОР, -у. Уборка по
дому. *Прибору базито.* Стл.
Бог.

ПРИБРЕХАТЬ, сов.
Приврать. *Ни стики правди
скаже, як прибреше.* Стл.
Бог.

ПРИВЕРЗТИСЯ, сов.
(экспр.). Привидеться,
присниться. *І ото таке шось
приверзниця, а креснея і
нічого ни почини.* Стл. Бог.

ПРИВЕСТИ, сов. Дать
приплод (о животных). *Сука
була і привела двох цуцинат.*
Стл. Бог., Змс. Петр.

ПРИВІЧАТЬ,
ПРИВІТИТЬ. Приветливо,
ласково относиться, относиться
к кому-либо; то же, что
привечать, приветить (устар. и
прост.). — *А они начли Катьку
лавать: нашо ти й привічаем... —
Та ото ж раз привітила, а она
й унадилась.* Стл. Бог. Ср.
прикоськать.

ПРИВОЙ, -я. Ремешок,
которым в ярме связывают
кольцо с дышлом. *Привой
уп'сть поржавсь. Ломы Вороб.*

ПРИГЛУХУВАТИЙ, -а, -с.
Глуховатый. *Шо там він
пойме. Приглухуватий. — Ни
приглухуватий, а ціляком
глухий.* Стл. Бог.

ПРИГОРТАТЬ,
ПРИГОРНУТЬ.
1. Прижимать, прижать к себе.
*Я пригорнула до себе дитину і
пішла.* Блг. Подг. 2

Присыпать, присыпать.
*Пригортай гарно, а то он і
картохи зверху.* Стл. Бог.

ПРИГОЩАТЬ, несов. То
же, что гостить. *Зайшли в
гості. Треба ж нас чимсь
пригощять.* Стл. Бог.

ПРИДАНЕ, -ого. Приданое.
Повсеместно.

ПРИДА́НКА, -и. Участница
постельного обряда на свадьбе:
сопровожающая приданое,
выносящая простыню. *Придане
примозити іс свадьбою. Ідуть
підвод шук скілько, кладуть
скриню, кладуть подушки,
кривать, і приданка с курицею
на підводі. Утром, як
повстають, на другий день,
собирались. Тут усі
надибушки: ждуть ту ж
приданку, шо приїде с*

приквіттюю. Лкв. Подг. Ср. світликка.

ПРИДАТНИЙ, -а, -е, **ПРИДАТЛИВИЙ**, -а, -е. Спосібний. Вин до всього придатний. Кри. Остр. Ни ялик така придатна, якби на роботу така була. Кри. Остр. Яка дівчина придатлива. Ярк. Кам.

ПРИДБАТЬ, сов. 1. Заготовити, придбати. Шо придбати, то й поїти. Шо за літо придбаси, а за зиму поїси. Стгл. Бог. Сусідка придбала собі корову, п'ятеро курей на росп'яд. Мрч. Ольх. Треба його спирва придбати, а тоді їсти. Нпс. Рос. 2. Испорити. Упустила сковороду на нову тку. Все, предбала. Урив. Остр.

ПРИДИВЛЯТЬСЯ, **ПРИДИВИТЬСЯ**. Присматриваться, присмотреться. Чього придивлявся - ни вгадаши? Змс. Петр. Придивлясь, а вона куриця ни наша. Стгл. Бог. Єслі придивися - на першій взглед як штани, як вроді халощі, скда і тудя. Алф. Н.-Хон. Повсеместно.

ПРИЖУХНУТЬ, сов. Притихнуть. Ну, чього прижух? Грому злякався? Стгл. Бог. Прижухли хлопці.

страшно от таких казок. Бчк. Петр. См. также прикишкнуть.

ПРИЗВОДИТЬ, **ПРИЗВЕСТИ**. 1. Доводити, довести до логического конца, определить в дело. Она в дураки його призвила. Стгл. Бог. Грошиї багато, та я їх призвиду зразу. Стгл. Бог. - Чи там яку одижину: та я її призвиду. - А як це? - Та чи оддам, чи пирлишко, ну в обцим, призвиду к дію. Стгл. Бог. Не та браги призведе. Он. Подг. Да сього вже ни прижеди Господи! Урив. Остр. 2. Испорити, ухудшити. Оддали матерю шити, а там їє і призвели. Урив. Остр., Стгл. Бог.

ПРИЗВОЛЯЦЕ. ♦ Бросить на призволяще. Бросить на произвол судьбы. Десь поїхав, а см'ю бросив на призволяще. Стгл. Бог.

ПРИЗИРАТЬ, несов. Ухаживать. Щуч. Лиск.

ПРИЗНАВАТЬ (за кого), несов. Принимать (за кого), считать (кем). Доходивась по слободі, шо її вже за шпіонку признають. Стгл. Бог.

ПРИЗЬБА, -и. Завалитка. Дід весь день сидить на призьбі. Дрк. Рен. Заплити лозні призьбу. Кри. Остр.

Прізьбу намазала життєм.
Бд. Пль. Остр. Мати на прізьбі сидить вовну пряде.
Реп. Повсеместно. См. также **присна**.

ПРИЙМАК, -а. Зять, прийнятий в семью жєны, живущий в доме жєны. *Ото ж у прійми йде — ото пріймаками звали.* **Грм. Кант.** Вона собі пріймака принала. **Ломы Вороб., Реп., Сттл. Бог.**

ПРИЙМИ. ♦ У прійми ти (їти). Идти (пойти) на жительство к жєнє. *Прійми — ото ж як ото до вас би прійшли [жити с чоловіком]. Ото ж у прійми йде — ото пріймаками звали.* **Грм. Кант.** У його ж тати ни було, так він пішов у прійми. **Сттл. Бог.** У пріймах жити пасано: ти ж там ни хазяїн. **Змс. Петр.** См. также **прівстать у зяті**.

ПРИКАЗКА, -н. 1. Присказка, поговорка. *То в його приказки така.* **Сттл. Бог.** 2. Частушка *Ти багато приказок знайш.* **Сттл. Петр.**

ПРИКАЗУВАТЬ, несов. 1. Приказывать. **Повсеместно.** 2. Петь частушки. *Сів коло двора — гра й приказує.* **Сттл. Бог.** *Бойова дівчина: танцює, приказує гарно.* **Бчк. Петр.** *І ти ш лит гармилуку*

приказувала. **Ектр. Лиск.** *Вона частушки гарно приказує.* **Кри. Остр.** *А я і сказала, і приказувала.* **Урыв Остр. Ср.** **прієпівувать**, 3. Протяжно приговаривать слова жалобы при выражєнні горя. **причитать.** *Іду й чую дєсь аж коло Дону хтось тужє Ни так тужє, ни так тужє, та шє й приказує.* **Сттл. Бог.** См. также **причитувать**.

ПРИКЛАДНО, нар. Складно, в лад. *Співали усі прикладно* **Кри. Остр.** *Они прикладно уміє балакати.* **Ектр. Лиск.**

ПРИКЛАДОК, -дка. 1. Часть скирда. *Я сіни накосинций прикладок.* **Ломы Вороб.** 2. Большой скирд. *Прикладка такого на дві зими хватє.* **Бчк. Петр.**

ПРИКОЛЕНЬ, -лня. См. **прикорєнь**.

ПРИКОЛИХАТЬ, сов. Убляюкать, укачать. *Дитина кричить і кричить — наляку приколихала.* **Сттл. Бог.**

ПРИКОРЕНЬ (**ПРИКОРІНЬ**), -рня. Невысокий кол, к которому привязывають пасущийся скот; прикол. *Телят привязали на прикорині. Отака укмики коляка, загострина, у землю її заб'єш і прив'язуєш до неї*

тиля, чі коняку... Стгл. Бог. Бук уже такий сильний, що його на прикольні ни вдержати. Лєв. Павл. Корова вирвала прикорінь. Грм. Калач. Вбий отам прикольні та прив'яжи котик. Рєп., Бчк. Петр.

ПРИКОСЬКАТЬ, *сов.*
Приручить. *Поки ходила коло його, поки втажувала, поки прикоськала до себе. Лєв. Павл.*

ПРИЛИГАТЬ, *сов.*
Привязать с помощью налигача. *Як корока прийде, так ти її прилигаш. Ломы Вороб., Стгл. Бог.*

ПРИЛЯГАЙЩА, *-і.* Ватная безрукавка. *Міні паміли прилягайцю. Бл. Паб. Остр.*

ПРИЛЯГАЙКА, *-и.* То же, что прилягайща. *А скільки вати треба на прилягайку? Крм. Остр.*

ПРИМАЗУВАТЬ,
ПРИМАЗАТЬ. Обновлять, обновить, выравнивать, выровнять с помощью глины дөлівку. *Ну шо, начинать примазувать. Стгл. Бог. Дөлівку примазала, а грубу трогать ни стала. Стгл. Бог. Мене баба Вустя учіла дөлівку примазувать. Змс. Петр.*

ПРИМГЦУТЬ, *сов.*
Незадолго уснуть. *Іди, а я*

трішкі примгну. Крм. Остр. Ср. присниять.

ПРИМІСТКА, *-и (устар.).*
То же, что шіл Примісткою звали. *Як у хлівах стали молодьож; як літо в хаті жарко, так казали: «Та примістку намосте в хліві, та і буде спать». Дві палки, поперечка, накласте там дощичок, оце тобі і примістка. Шрм. Рос.*

ПРИМКНУТЬ, *сов.* На всякий случай, как бы слегка, закрыть на замок. *Підожди, примкну хату. Змс. Петр., Стгл. Бог. Ср. присунуть 2.*

ПРИМОВЛЯТЬ, *несов.*
Приговаривать. *Як кров замовляють: Мати Божю по горі ходила примовляла. Пхв. Лєск*

ПРИМОСТОК, *-тка (устар.).* Деревянная лавка, предназначенная для сна. *І на примістках тоді спали. Блг. Подг. Ср шл.*

ПРИНДІТЬ, *несов.*
Выражать своим внешним видом неудовольствие, обиду; то же, что дуться (разг.). *Слово сказали, а він начав сразу приндіть. Стгл. Петр. Ср. наприндігься, розприндігься.*

ПРИНІШКНУТЬ, *сов.* То же, что прижухнуть. *Як*

принишк, то вже шкоде.

Сттл. Бог.

ПРИПАДАТЬ,

ПРИПАСТИ. 1. С усердием прижаться к чему-либо. *Так захотів пити, що, як прижав до глечика, так і ни одорванси.*

Сттл. Бог. 2. Опустившись, наклонившись, прижаться к кому-, чему-либо. *А вона ото так плаче та до неї припадає.*

Сттл. Бог. 3. Прихрамывать. *Корова шось на одну ногу припадає.*

Сттл. Бог. 4. Покриваться пылью. *Прибери ваянки, хай пилюгою ни припадають.*

Мрч. Ольх.
Сттл. Бог.

ПРИПИНАТЬ,

ПРИПНУТЬ (ПРИП'ЯТЬ).

Оставлять, оставить на привокз, на привязи. *Припни теля.*

Клш. Остр. *Телят, кіз припинають копя, корову.* Сттл. Бог. *Нашо вона коло нашого току теля припинає?* Бчк. Петр. *Надолю припинать бычка.* Грн. Калач. *Нада теля кріпше припинать, а то одираниця.* Тхр. Кам.

ПРИПИНЯТЬ,

ПРИПНИТЬ.

Приостанавливать, приостановить. *Припни коня, я зіду.* Сттл. Бог.

ПРИПІВЗАТЬ, сов.

Придавить укладку осян сверху ветками, бревном и т.п. *Бура*

собираєця, ползу тришки припятаю стіз. Бчк. Петр.

ПРИПІЗНОВАТЬСЯ,

ПРИПІЗНИТЬСЯ. Слегка зашвабывать, запоздать. — *Шось ти наче припизнилась? — Та ще й здорово припизнилась.*

Сттл. Бог. *Пастухи с коровами шось припизнююця.*

Зме. Петр. Ср. *запизниться.*

ПРИПІЧОК, -чка.

1. Площадка перед устьем русской печи; шесток. — *Він у мене на припичку і стоїть [бориц]? — А де ж він дяжми бути? — Та десь жи доли.*

Сттл. Бог. *Миска стоїть на припичку.* Дрх. Реп. *Поставлю чугун на припичк.* Крп. Подг.

Повсеместно. 2. Небольшой выступ снаружи русской печи. *Припичок це маленький виступ, де можно класти сірники.* Тмр. Подг.

ПРИПЛЮСКНУТЬ, сов.

Съжаться, сжаться от холода, страха и т.п. *Корова от холода приплюска ій би теплою наколотить, так висівок нима.* Бчк. Петр.

ПРИПОСКНУТЬ, сов.

Пойти, побежать быстро, ускорить шаг, бег; то же, что припуститься (разг.). *Он він припоскнув по улиці.* Блг. Подг.

ПРИПРАХУВАТЬ, *несов.*

1. Расспрашивать, узнавать. *Тобі потрошку припрахувати про тилушку треба.* Бчк. **Петр** 2 Пригласять. *Припрахували хату мазати.* Стгл. Бог.

ПРИПУТЕНЬ

(**ПРИПОТЕНЬ**), -тня. 1. Птица (какая?). *Припутинь-дурак намостив миздо ни так.* Стгл. Бог. 2. Дурак, дурачок (бран., перен.). *Додумавси сусіцький припутень дівчонку на Дні повисти, чють ни втопив.* Бчк. **Петр**

ПРИРОБЛЯТЬ, *несов.*

1. Придельвать, пристраивать. *Хочю до хати приробити вірвуду.* Стгл. Бог. **Повсеместно**. 2. Подрабатывать. *І рад він хазяйство висти своє, да средств ни достас. Називасцян приробляс.* Блг. Подг.

ПРИРОДА, -и.

Происхождение, порода. *На природу дивляця, коли женяця.* Ппв. Рос. *Вона в ту природу, в батькову.* Стгл. Бог.

ПРИСИЛУВАТЬ, *сов.*

Заставить, принудить. — *Туди же треба якісь всіці висти? — Треба. Когось із хлопців присилую, приниволю.* Змс. **Петр.**, Стгл. Бог.

ПРИСИПАТЬ¹,

ПРИСИПАТЬ. Присыпать, присыпять. **Повсеместно**.

ПРИСИПАТЬ²,

ПРИУСНУТЬ. Ненадолго засыпать, досыпать, уснуть. *Присипави на нічі я, приуснула.* Стгл. Бог. Ср. **примгнуть**.

ПРИСІКАТЬСЯ, *сов.*

Придраться. *Чього ти присікався до мени? Скандале і присікався, а я ни знаю нічого.* Стгл. Бог. См. также **прискіпаться**. Ср. **сикаться**.

ПРИСІНКИ, -нок.

1. Крыльцо. *Кішка на присінках ерісця.* Лсв. Павл. *Присінки дуже високі.* Стгл. Бог. *Сідай, на присінках посидимо. силовей так гарно спінас.* Ольх. *Цибєрка стоить на присінках.* Калач. *Ми заховались од дядька на присінки.* Блг. Подг. *Вони на присінках лжати.* Ещд. Семил., Ппв. Рос. 2. Веранда. *Куржа сіла у присінках.* Нзр. Ольх. *Постой там у присінках.* Ектр. Лиск. 3. Ступеньки. *Он присінки наверх.* Три. Лиск. *Ти б прийшов присінки подправив.* Пск. Павл. *Сидять на присінках, балакають.* Лсв. Павл., Бзм. Павл.

ПРИСІНЦІ, -нець. То же, что присінки. *Барало я*

поклав на присіньці. **Ивн. 1**
Кант.

ПРИСКІПАТЬСЯ, *сов.* То же, что присікаться. *Оно шо присікався шо присікнівся.* **Стл. Бог.** *Чьо ти присікавсь до його? Ломы Вороб.* *Він як присікавсь до мени.* **Гри. Калач.** *Чього ти до мени присікавсь? Нвтл. Вороб.*

ПРИСКЛЯТА, -ят То же, что прискляти *На руках присклята.* **Рен.**

ПРИСКРИНОК, -нка. Небольшой ящик для мелких вещей, устроенный вверху справа сундука (скрини). *Карти в прискринку лижать, а в туди од Мишки ховаю.* **Стл. Бог.** *Положи гроші на прискринюк.* **Ломы Вороб.** *У прискринку лижить твій пачпорт.* **Гри. Калач.** *Кзкомь лижить у прискринку.* **Рен.**

ПРИСНУТЬ, *сов.* Обидеться. *Уже приснує і побіг.* **Кри. Остр.**

ПРИСПА, -и. То же, что призба. *На приспу ставь та вікна открий.* **Бчк. Петр.** *Такі вредні кури: усю приспу пожунали.* **Ст. Криш. Петр., Стл. Бог.**

ПРИСПІВУВАТЬ, *несов.* Припевать. *А як ото ні за шо (пєвчих нанимать), так самий піл ото ж читас і припівус*

потроху. **Гри. Кант.** *Гармония ж гра, а ми приспівусм чьотушки* **Лкв. Подг., Стл. Бог., Урыв. Остр.** *Ср приказувать.*

ПРИСТАВЛЯТЬ, **ПРИСТАВИТЬ**¹. Давать, дить обиднос название, оценку. *Кричить, кричить на Костянтиновича, присталя, присталя, а тоді студи же іде.* **Стл. Бог.**

ПРИСТАВЛЯТЬ, **ПРИСТАВИТЬ**².
1. Доставлять, доставить. *Він унес у сніг, так якось його приставив додому, хазяїна.* *Такий ото цуцих.* **Стл. Бог.**
2. Ставить, поставить варить. *Борць сьогодні пізно пристаила, так у мени ще й борцюю нема.* **Стл. Бог.** *Крутось, крутись – і борць ще ни пристаила.* **Крс. Петр.**

ПРИСТАТЬ¹, *сов.* Пристать. **Повсместно.** **✦** **Пристать у зяті.** То же, что у прийми піти (см. прийми). *Він до когось у Бичку пристав у зяті.* **Стл. Бог.** *См. также піти у зяті.*

ПРИСТАТЬ², *сов.*
1. Сильно устять *Іхав, іхав, аж коні пристали.* **Стл. Бог.** *Огороди поки копали, так пристали.* **Стл. Бог.** *Ни хажхалі коня, він і так пристає.* **Кри.**

Остр. 2. Отстать. *Ми или одно за вами, а тоде десь пристази.* Урыв. Остр.

ПРИСТІВАТЬ,
ПРИСТЕВНУТЬ.

1. Пристёгивать, пристегнуть. *І есть таке придохранєніє у нас (от стекла): пристібають булавки вниз головою.* Мрк. Кам., Стгл. Бог., Бчк. Петр.

2. Застёгивать, застегнуть. *Пристибни юнку шпалькою.* Кри. Остр., Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ПРИСТІНОК, -ника. 1. Часть стены, ограниченная оконными проёмами, простенок. *Оцей пристінок у нас скоро впаде.* Грв. Калач. *Пристінок начяв чогось гнить: мабути, тиче на його.* Бчк. Петр. *Дивись, як пристінок у вас вигляде.* Стгл. Петр. *Осталось побилить один присцінок.* Стгл. Бог. См. также **просцінок**. 2. Дополнительная пристройка к стене. *До сарка приплели присцінок.* Кри. Остр.

ПРИСТРЯТЬ, сов. Присоединиться, примкнуть к кому-либо, последовать за кем-либо; то же что пристать (разг.). *Один [петух] до білх курок пристряв.* Стгл. Бог. Ср. **розетряться**.

ПРИСТУПЕЦЬ, -пця. Ступенька. *Тут у вас на*

приступцях убіця можно. Урыв Остр.

ПРИСТУПКА, -и. То же, что приступець. *Сідай отут на приступках, посидь.* Стгл. Бог. *Там оставила — сім чі восім гарбузиків, внісла січас прямо отут на приступці поклича.* Стг. Подг. *Помий приступки.* Экстр. Лиск.

ПРИСТЬОБАТЬ, сов. Небрежно, в слешке пришить. *Кой-як латку пристьобача...* Стгл. Бог. ♦ **Ні прийий, ні прєгьобай.** О чём-, ком-либо куда не пригодном. Стгл. Бог.

ПРИСУНУТЬ, сов. 1. Придвинуть. *Присунь скамейку до стола.* Змс. Петр. Ср. **відсувать**. 2. На всякий случай, как бы слегка, закрыть на задвижку. *Присунь двері.* Стгл. Бос. Ср. **засувать**.

ПРИСУШИТЬ, сов. Приворожить. *Вона його присушила.* Ломы Вороб

ПРИТАРАХТИРИТЬ, сов. (экспр.). Принести, привезти; притащить. *Три сапєтки долок притарахтирим.* Бчк. Петр. См. также **притирить**.

ПРИТАЯТЬ, сов. Утаять. — *Засубили чі хтось притаяв?* — *Притаяв.* Стгл. Бог.

ПРИТВОРКА, -я. Ставень. *Зачини притворки.* Ярк. Остр.

У нас нові притворки. Екстр. Лвек. Пойди прив'язи притворку. Крм. Остр. Закривала притворками вийна. Бл. Пль. Остр. На ничь притворкі зачіняють. Твр. Подг. См. також віконниця.

ПРИТВОРЯТЬ, несов.

1. Совершать, проделывать что-либо необычно, из ряда вон выходящее; то же, что вытворять (разг.). *І ото він, як нап'сця, так і начинас притворять. Стгл. Бог.* 2. Кривляться, ломаться, грубо шутить с целью вызвать смех; то же, паясничать (разг.). *Жінка притворя, а він як начі і ни чоловік їй, мовчить, ни спить. Бчк. Петр.*

ПРИТІКА, -и (устар.).

Часть воловьей упряжи, металлический или деревянный стержень, соединяющий ярмо и дышло. *Притика мала, а біз неї і ни поїдиш. Бчк. Петр. Притику загубив. Бл. Пль. Остр. Треба витисить притику. Грн. Калач. Притика випала, і воли пішли сами Ломы Вороб.*

ПРИГІРНТЬ, сов. (экспр.)

То же, что притарахтирить. *Мішок кимсарь, було, на собі притирим... Стгл. Бог.*

ПРИТОРКАТЬСЯ,
ПРИТОРКНУТЬСЯ.

Прикасаться, прикоснуться. *Як приторкнусь до плити, так стиновиця [плаття] таке ... грубіє расплакюєця. Стгл. Бог. Таке боляче – нізя й приторкаєця. Змс. Петр. Який же й нежний: нізя й приторкнуться. Снг. Кант.*

ПРИТРУСИТЬ, сов. Слегка присыпать. *Сніжок земляю тіки притрусив. Стгл. Бог.*

ПРИТУЛОК, -лка. 1. Небольшая пристройка. *Зробили сарай, а до його ще приробилий який-небудь хлівчик, притулок. Сарай великий. Хлівець маленький. Стгл. Бог.* 2. Пристаннице. *Ніде собі притулку ни найде. Змс. Петр., Стгл. Бог. См. также прихилище.*

ПРИТУЛЯТЬ,
ПРИТУЛИТЬ. Присоединять, присоединить; прикладывать, приложить. *Нівста підходе, розріза хлібину. Коли ж хлібина уже розрізана, значить, оце уже все, уже ни притуляти. Грм. Кант. Ану притули оцей клаттик – чи він ни підойде. Стгл. Бог. До дікана, до оцього дікана притулити отаково во. Пль. Бог. Зрїбниши листочок, притуляти. Лєв. Павл. ♦ Притнулить горбатого до стїни. Сделать что-либо*

несочетаємос, неподходящее.
Урыв Остр.

ПРИТУЛЯТЬСЯ, ПРИТУЛИТЬСЯ.

Прислоняться, прислониться;
прижиматься, прижаться. Я ни
чочки, щоб она до мене
притулялась. Алф. Н.-Хоп.
Дивись, вимілився. Це ти,
мабуть, до стіни притулився?
Стгл. Бог. У хаті ніде даже
притуляється. Кри. Остр.
Притулився до стіни і заснув.
Смд. Подг. Повсеместно. См.
також тулять(-ся).

ПРИТЮПАТЬ, сов.
(экспр.). Прибрести,
приплестись. Слі-сві притюпає.
Стгл. Бог. См. також притюпати.

ПРИТЮХАТЬ, сов. То же,
что притюпать. В горат
притюхав уже вечірам. Бл.
Плб. Остр.

ПРИТЬМОМ, нар. 1.
Срочно. Тут треба все і
притьмом. Змс. Петр. 2.
Полностью, абсолютно. Ни
картох, притьмом нима
ничього — ни посадить, ни
їсти. Шрм. Рос. 3. Абсолютно
ничего не делає. Він сидить
притьмом увесь день. Ломь
Вороб.

ПРИНУМІТЬСЯ, сов.
Додуматься. І як ти приумілась
таке зробить? Кри. Остр.

ПРИХАТОК, -тка. 1. Кухня.
Спочала прибрала в прихаткі,
а потім в кімнаті. Кри.
Подг. См. також хатина. Ср.
кімнати 2. Небольшая жилая
пристройка к дому. Ми зділали
прихатак. Бл. Плб. Остр.

ПРИХВАЛЮВАТЬ, несов.
Хвалить время от времени.
Хазяйка кличуть та прихвалює.
При. Калач. Він любе, як його
прихваляхми, тоді він буде
старация. Стгл. Бог.

ПРИХВОРЮВАТЬ,
ПРИХВОРАТЬ
(ПРИХВОРНУТЬ). Болеть
часто, но не сильно, заболеть
несильно, ненадолго; то же,
что прихварывать, прихворнуть
(разг.). Начінаєця висна, а я
прихворюю. Калач. Шось у
нас Михайло прихворав, сьогодні
і в школу ни пішов. Стгл. Бог.
Шось я сьогодні прихворнула:
голова с самого ранку болить.
Змс. Петр.

ПРИХИЛИЦЕ, -а. То же,
что прихилок 2. Шо він шо
ідолі живе? Він же, як цуцик,
субі прихилиця ніде ни найде.
Ст. Кри. Петр.

ПРИХИЛІТЬСЯ, сов.
Найти пристанище. Шо він шо
ідолі живе, він же, як цуцик,
субі прихилиця ніде ни найде.
Ст. Кри. Петр.

ПРИХИЛЯТЬ,
ПРИХИЛИТЬ. Прикрывать,
 прикрыть. *Прихилий двері.*
 Стгл. Бог. *Прихилий оту*
віконницю дужче, а то її
вітер отхили. Змс. Петр.

ПРИХОВУВАТЬ,
ПРИХОВАТЬ.
 Припрятывать, припрятать.
Витяжку приховодяв приховувати,
а як ни приховавши... Стгл.
 Бог., Змс. Петр.

ПРИЦИНДАЛІ, -ій, мн.
 Принадлежности, составные,
 вспомогательные детали чего-
 либо. *Ти ж оці прициндалі ти*
забудь. Бчк. Петр.

ПРИЧАНДАЛІ, -ів. То же,
 что прициндалі. *Та там до*
того матицикла ще багато
причандалів треба. Стгл. Бог.

ПРИЧЕПУРИТЬСЯ, сов.
 Привести себя в порядок,
 принарядиться. *Куди це ти*
причипурилась? Змс. Петр.
Так, нажда причипурици
трахи, а то скоро гости
прийдуть Стгл. Бог.

ПРИЧИНАТЬ, несог.
 Оказывать признаки стельности.
Корова уже гарно причина.
 Ломы Вороб.

ПРИЧНЯТЬ,
ПРИЧИНІТЬ. Притворять,
 притворить. *Причиний скоріш*
двері, а то мух напущити.
 Стгл. Бог. *Причини за мною*

двері. Змс. Петр. *Причинши*
двері. Скв. Кант. Ср. *прочинять,*
зчинити, очинити.

ПРИЧИТУВАТЬ, несог. То
 же, что приказувать 2. *А сесть*
колись тужили, так
причитували. Типер ни
причитують. Грм. Кант. *Коли*
сидять коло покойника,
співвають сальми, причитують.
 Грм. Кант. Ср. *вичитувати.*

ПРИЧЛОК, -а. 1. Фасад
 дома. *Причолокі робили*
красиві. Твр. Подг. 2. Карниз.
Вон у дому причезок. Вск.
 Лвск.

ПРИЧУДИТЬСЯ, сов
 Причудиться, привидеться.
Розказували одна бабка, що сї
колясь отак таже причудилось,
що приходив домовий. Мрк.
 Кам.

ПРИШАЛЄПКУВАТИЙ
(ПРИШЕЛЄЛКУВАТИЙ), -а,
 -є (неодобр.). Бестолковый; с
 придурью. *Та отож,*
пришлєнкуватий, ума
нима. Стгл. Бог. *І що с тобою*
робить, такім
пришлєткуватим? Крм. Остр.

ПРИШЕРХНУТЬ, сов
 Слегка затвердеть, подмерзнуть.
Ночю мороз, видно, сарний
був, що на бирьгах пришерхло.
 Стгл. Петр. *Зимля трохи*
пришерхла Реп. *Надінь*
хримові
чєботи там пришерхло. Грп.

Калач., Стгл. Бог. Ср. зашерхнуть, пошерхнуть.

ПРИШМОРГНУТЬ, сов. Зав'язати на затяжну петлю. *Приморгниє* — *ото й зашморгом. Потягнеш за один кінець — оно й одшморенця. Гриша Харьків у хату дрова носе на в'язці. Накладе, приморгниє, на плече — і пішов.* Стгл. Бог.

ПРИШТУКУВАТЬ, сов. Пошутити, разыграти. *Такий чудний був. Шо-небудь приштукус. Ото раз... Дід Нитро привіз сноти, а Силка ще десь вилзе. Він бабі й каже: «Силка їде і отам у яру стоїть колесо розламалось». Она ж те колесо на пачку і пише, бедна. А він, Силка, їде.* Стгл. Бог.

ПРИШУГНУТЬ, сов. Припугнути. *Спасіба їм [мамонтовцям], шо они тоді трішки пришугнули оціх — ни знаю, болютивіків, маже: у ще церкву ни закрили* Плс. Бог. Ср. шугать.

ПРИЩИМКНУТЬ, сов. Прищемлять, прищемить. *Палиць прищिमкнув.* Бктр. Лвск.

ПРИЦУЛНІТЬСЯ, сов. Прижмуритися. *І прищюлюсь, і прижмурюсь, а в вушко ни потаду.* Стгл. Бог.

ПРИЧВЕЛОК, см. причілок.

ПРО, *предл.* 1. Про. Повсеместно. 2. На. При указанні на назначеніс какого-либо действия, предмета и тп. *Сьогодні купила в магазині платок, тпер є шо надіть про празник.* Плв. Рс. *То ж тако платтячко — про празник..* Стгл. Бог. ♦ **Про мене**. Что касается моего мнения: то же, что по мне (разг.). *Про мене — як хочти, міні всаравно.* Стгл. Бог. *Про мене Семене, аби я Іван (пог).* Стгл. Бог.

ПРОБИВАЧ, -а. Інструмент для пробивання отверстий в металле, пробойник. *Пробивач, шо жеєзязо пробивають.* Енд. Семия

ПРОБУХИКАТЬ, сов. Прокашлять в течение какого-то времени. *Пробухикав усю ніч.* Стгл. Бог.

ПРОВОДИ, -ів, ми. (релинг.). Радуніца, Красная горка. *Кажуть, перший день на Паску низзя ходить [на кладбище], а ниди іти на Проводи.* Лвк. Подг., Стгл. Бог., Змс. Петр.

ПРОВУЛОК, -лка Персулок. *Чіриз провулок бігають до школи.* Рен.

ПРОГА'ЯТЬСЯ, *сов.*
Потерять время зря, провозиться. *Та ти вже своє діло роби, а то сьогодні цілий день... прогайлась.* Стгл. Бог.

ПРОГЕН¹, -а. См. прогон.

ПРОГЛОТ'ИХА, -и.
Прозорливая. *Кішка наша така проглотиха.* Грн. Павл.

ПРОГОН¹, -а. Полоса среди посевов, посадок, оставленная для прогона скота. *Чи там єсть прогон для коров – ти не знаєш?* Грн. Калач. *Проген: проганяли скотину.* Урив Остр. *Прогон* промезжду хвібами оставляють для скотини. Клуб. Лиск., Кям. Лиск.

ПРОГОН², -а.
Приспособление для подвидной ловли рыбы. *Невію... На любе озеро. Такі прогони осикові, і направляють його (в следующую прорубь).* Стгл. Бог.

ПРОДІЛ, -а, **ПРОДІЛЬ**, -я.
Пробор. *Признала песі на проділь.* Кри. Остр. *Пробири міні проділ, а то я ніж річний ни зроблю.* Стгл. Бог. *Щось у тебе, наче, проділ нирівний? Чи то така мода?* Змс. Петр.

ПРОЖОГОМ, нар.
Стремглав, очень быстро (бежать). *Так він ото тамуз двір прожогом.* Стгл. Бог. Ср. прочесом.

ПРОЙДИСВІТ, -а.
Пронырливый, хитрый, ловкий в делах человек; то же, что пройдоха (разг.) *С тим пройди світом нічього здазувачи, він тебе і обмане, і обдуре, ти ще й винуватий будиш.* Стгл. Бог. См. таюже прогноза.

ПРОЙДИСВІТКА, -и. Ж.
род к пройдисвіт. *О-а-а, то така пройдисвітка...* Стгл. Бог.

ПРОКАЗАТЬ, *сов.* Сказать настойчиво, повторить. *Ото я йому і раз прокажу, і вдруге, і втретє – а він же ни чує нічого.* Стгл. Бог.

ПРОКИДАТЬСЯ,
ПРОКИНУТЬСЯ.
Просыпаться, проснуться. *Хароший Мша. Як спить. А як прокиниция...* Стгл. Бог. *Я прокинулась: а де Павло? – Та він у три часа встав і поїхав.* Змс. Петр. *Прокинулась, а воно вже розвиднимсь.* Стгл. Петр. *Типер приидиция рано прокидация.* Екстр. Лиск. *А чього ти так рано прокинувся?* Кри. Остр. *Як прокинулась сирид ночі, тоді ніяк ни засну.* Нитл. Вороб.

ПРОКИЛЬНУТЬ, *сов.*
Проквырять, сделать ямку. *Дас. В. Мам. Ср. прострашнуть.*

ПРОКОВТНУТЬ, *сов.*
 Проглотить. *Це ж ти розказувала, як Татинка пухицю в садіку проковтнула?* Стгл.
 Бог *Шось у горчі стало — няк ни проковтну.* Змс. Петр.
Пражуй, проковтний, а тоді балакай! Лев. Павл.
 Повсеместно.

ПРОКРАСТИСЯ, *сов.*
 Провороваться. У коллозі прокрался — його малися судити. Стгл. Бог.

ПРОЛЕМЗАТЬ (експр.).
 Сов. к лемзять. Я за п'ять кілометрів ходив. Пролемзай попробуй. Стгл. Бог.

ПРОЛИГАТЬ, *сов.* (експр.).
 Пробегать. Пролігала цілий день. Тыр. Подг.

ПРОЛІСКИ, -сок.
 Подснежники У нас у лісі багато пролісок Реп. Скоро будуть проліски. Ски. Кянт.
 Вже й проліски розцвіли Нлке. Подг.

ПРОЛОЖИТЬ, *сов.*
 Проложить. Проложи трохи піч, ото замерзшим. Крн. Остр.

ПРОМИНАТЬ,
ПРОМИНУТЬ Оставлять, оставить без внимания, пропустити. Та не, она як в слободу приходе, так нас ніколи ни проминає. Стгл. Бог

ПРОМІЗ, *предя.* То же, что поміж. І я проміз ними стану. Лтн. Семл.

ПРОНОЗА, -и. То же, что проїдшевіт. Вын такій проноза, шо усе дастате. Бл. Пль. Остр.

ПРООРАТЬ, *сов.*
 Пропахать Я як політима, так добриче ото по піску проорала. Добре, шо по піску, так ни дуже забилась Стгл. Бог.

ПРОПАСНИЦЯ, -і.
 1. Мальяря. Она тирихворала пропасницею. Дяв. Петр. 2. Лихорадка. Шось мене другий день пропасниця б'є. Стгл. Бог. См. также хинди.

ПРОПАСТИ, *сов.*
 Испортитися. Без нагріба титом няк нізя: уся іда пропаде. Лев. Павл., Стгл. Бог.

ПРОСИХАТЬ,
ПРОСОХНУТЬ. Просыхать, просохнуть. Повсеместно. Ср. протрихнуть, пречихнуть.

ПРОСТИЛКА, -и. То же, что востилка. На довівіці і простилок нема. Мрч. Ольх.

ПРОСТРИМНУТЬ, *сов.*
 Проткнуть. В групі як зачали Грумиз клякоча, так протримнуха аж отак через усе в ногу. Шрм. Рос. Ср. прокильнуть.

ПРОСТРОМЛЯТЬ,
ПРОСТРОМИТЬ.

Протыкати, проткнути; просовувати, просунути. Голову туди простромив, а назад ми витягне. Стгл. Бог. Ср. **ПРОШИРНУТИ**.

ПРОСТЯГАТЬ (-СЯ), ПРОСТЯГТИ (-СЯ).

Проживати(-ся), протягнути(-ся). Ця кровать міні мала — ноги нікуди простягти. Стгл. Бог. Я отам коло лавки як підсковзнула, так так і простяглась во весь рост. Змс. Петр.

ПРОТЕСОК, -ска. Обтёсанное бревно. Пратески гожі у стройку. Бл. Паб. Остр.

ПРОТОВПИТЬСЯ, сов. Провпиться в толпе, в тесноте. Господи, як тіки люди їздять у трамваях; ни протовпиться, кісно. Мрч. Ольх.. Стгл. Бог. Ср. **ВТОВПИТЬСЯ**.

ПРОТРИНЬКАТЬ, сов. Нерасчётливо израсходовать, потратить зря, неразумно; то же, что промотать (разг.). Хату продали, а грошики протринькали. Стгл. Бог. Ср. **РОСТРИНЬКАТЬ**.

ПРОТРИХАТЬ, ПРОТРИХНУТЬ. Подсыхать, подсохнуть. На коніх важжі с сириці. Пороскисали, як ковбаси. «Хай, — каже, — лижить. Я завтра нікуди ни

пойду. Оно протрихне». Стгл. Бог. На дворі тіки протрихло, а оно уп'єть дощ. Мрч. Ольх. У погрібник висипала терин, хай протрихне трішки. Бчк. Петр. Ср. **ПРОЧАХНУТЬ**.

ПРОХИТАТЬ, сов. Прокачать, истратить на качели. На Паску уділять нам по п'ять яєць, а ми підимо на релі та прохитасмо. Ніця прохитасмо, а істи ні: платили за те, шо на релі похитанть. Нвгл. Вороб.

ПРОХОДКА, -и. Прогулка. Хай ідуть: нидалеко тут, а їм у проходку буде. Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ПРОХОЛОДНУТЬ, сов. Остыть. В нічі вже й прохолонуло. Стгл. Бог.

ПРОЧАХНУТЬ, сов. 1. Остыть (обычно о состоянии в очаге печи, печки). В нічі вже прочахло, можно верх кривать. Стгл. Бог. 2. Слегка подсохнуть (о земле). Стгл. Бог.

ПРОЧИНИТЬ, сов. Приоткрыть (дверь). Ану, прочини трохи двері, хай дим витягне. Стгл. Бог.

ПРОЧОСОМ, нар. Прямым, стремительно. А она прочосом до нас у хату. Алф. Н.-Хоп., Стгл. Бог. Ср. **ПРОЖОГОМ**.

ПРОЧУХА́Н, -у, **ПРОЧУХА́НКА**, -и. *Взбучка. Гляди, щоб ти прочуханки не полувів. Бчк. Петр. † Дать прочухану (прочуханки). Задать взбучку. Батько як дознаєця, так дасть прочухану. Сттл. Бог.*

ПРОШИ́РЮВАТЬ, **ПРОШИ́РНУТЬ**. Протыкати, проткнути. *Каждий раз, як хліб пичуть – знаю, що у нас бабушка, як тіки пержу хлібину витягас, зразу прямо пальцем проширює і пириламлює і кладе на вікно. Каже, це покойник буде їти їсти. Ттр. Кант. Голка сскачила, так палець чуть ни насрізь проширює. Сттл. Бог.*

ПРОШМА́ГАТЬ, *сов.* (экспр.). Пройти энергично большое расстояние. *Ох і прошмагав. Нишком од самої Підколоднівки. Сттл. Бог. Ср. шмагать.*

ПРУГ, -а. 1. Продольный край, узкая полоса по краю ткани. *Пруги на матерії. Ото ж на одязі з одного боку рубець, а з длінного – пруг. Сттл. Бог.* 2. Полоска на теле – след от удара. *Лозиною так потяг, шо аж пруг остався. Сттл. Бог.*

ПРУ́ДКО, нар. Быстро. *Дивись, як прудко поїхав. Грн. Калач.*

ПРУ́З, *предл.* (устар.). То же, что повз. *Поїхали пруз тебе, там вроді дороги рімніша. Бчк. Петр.*

ПРУСА́ЧИКИ, -(?). Булочки. *Гляди, прусачіки ще гарячі, опичеся. Ст. Крш. Петр. Ср. бурсака.*

ПРУТИ́ТЬ, *несов.* Быстро бежать, мчаться напролом. *Куди це ти прутити як на пожарь, ні поїв, нічого... Бчк. Петр. А він прутить по куцях, аж п'ятки алипають. Грн. Калач.*

ПРУЧА́ТЬСЯ, *несов.* Вырываться, освобождаться. *Ти диви, воно ще й пручаєця. Сттл. Бог. Сов. випручаться.*

ПРЯ́ГТИСЬ, *несов.* Сильно чего-либо желать, стремиться. *Ни прягнись так рано їхать. Шо ти будиш там робить? Бчк. Петр.*

ПРЯ́ДИВО (ПРЯ́ДИВО), -а. 1. То же, что конопля. *Типер ни сіють прядиви. Ни сорочьку, на нитки ... прядиво – тиревийше. Сттл. Бог. Прядиво зацвіло саме літо значить. Бчк. Петр. Типер у нас ни сіють прядиво. Грн. Калач.* 2. Пенька. *Настояцій*

бати́, що корова ото пасуть, с прядіва. Сттл. Бог.

ПРЯДІВНИК, -а. То же, что підмет 1. У нас в Бичку прядівники звали підметами. У вас в Толучіюві прядівники, а у нас підмети. Сттл. Бог.

ПРЯДКА, -и. Пряхка. *Нова прядка.* Ярк. Остр. *Міні мати твоя прядку оддала – спасба їй за те, я на їй вовну пряду.* Сттл. Бог. *Галько, униси прядку, я буду пряхти.* Крн. Остр., Ектр. Лвск., Бл. Паб. Остр. См. также пряха.

ПРЯЖКА, -и. Ремень. Я підпіріуюсь пряжкою. Блг. Подг. *Ни базуйсь, а то шоб ти пряжки ти получиь.* Сттл. Бог. *Ти докричіся, що я тобі вчіплю пряжки.* Грн. Каляч. *Підпирижись пряжкою, а то холодно на дворі.* Сттл. Петр.

ПРЯМУВАТЬ, несоя. Направляться. *Вутята з озера йдуть сами і прямують ото до двора.* Сттл. Бог., Бчк. Петр.

ПРЯНУТЬ, сов. 1. Резко отскочить. *Ковинь так і прянув в сторону.* Крн. Остр. 2. Вырваться, устремиться куда-либо. *Із колхозу нікуди ти ни прямиш; живи, роби тут усю жизнью.* Бчк. Петр. *Так би, наче, й прянула...* Сттл. Бог.

ПРЯСЛО, -а. Изгородь из жердей. *Так він узив ворячину. ото воряку, шо на пряслі.* Сттл. Бог. *Ти замітила прясло, шо напротів Дусі? Це ж те місто, шо на картині нафариковано у великхто художника.* Змс. Петр. *Хвіртка є, а воно, чьортиня, чіриз прясло дазе.* Бчк. Петр. *Огород пряслом був огорожсиний, ни плитенем, а пряслом.* Скн. Кант. *Прясло позималось.* Ппв. Рос., Пск. Петр.

ПРЯХА, -и. То же, что прядка. *Пряхи уже рідко у кого остались.* Дрк. Рев. *У мени була харюши пряха, красива, пряха я.* Тхр. Кам.

ПТАШИТЬ, несоя. (экспр.). Много и с аппетитом есть; то же, что навораживать (разг.). *Оце ж часник їсти нузя, а я його пташму.* Мрч. Ольх. Ср. напташить.

ПТУШКА, -и. Птичка. *Наступив своїм латтем на птушку і роццавучів у дятлишку.* Сттл. Петр.

ПУГА, -я. Кнут. *Пуга, шо лошадь поганяють, а по-руськи кнут.* Енд. Семил. *Яєницю пугай знав.* Бл. Паб. Остр. *Лигонуть пугою чі лошадь, чі кобилу.* Енд. Семил., Лвск. р-н. ♦ *Хоч пугою лясни.* Совершенно пусто. *Прядиш у*

магазин, а там вже ну хоч пухом джсти! Урыв Остр. См. также пужало. Ср. пужално.

ПУГОЛОВОК, -вка. 1. Головастик. Там жабиныйт нима, там самі пуголовки. Змс. Петр. Та вони там в ерку жокити пуголовкія. Грн. Каліч. Пуголовки у діжці розвились, ніхто води ти міня. Бчк. Петр. Повсеместно. 2. Мелочь (перен.). С цих тилиць нічого ти буде. Шо воно за тилиці? Пуголовки. Ср. пув'яшок. Стгл. Бог.

ПУГУКАТЬ, несоев. Издавать характерный звук (о сове). Пугучка опять прилетіла і пугучас. Дрк. Рев.

ПУГУЧКА, -и. Сова. Пугучка опять прилетіла і пугучас. Дрк. Рев. Це ни к добру кус пугучка. Бл. Пль. Остр. Пугучка у нас на кладбищі по ночам кричить, аж сумно. Тпр. Кам.

ПУД, предл. См. під'.

ПУДЗОР, -а. См. підзор.

ПУЖАЛНО, -а (устар.). Кнутовище. Так він їх поганяє ни батогом, а пужалном. Стгл. Бог. Піди зріж вишину та зроби пужално. Грн. Каліч. Пужельно - то дерев'яна ручька. Евд. Семил. Бив, бив батогом кабілу да ще дабивас пужалном. Бл. Пль.

Остр., Ектр. Лиск., Ломы Вороб. Ср. пуга.

ПУЖАЛО, -а. То же, что пуга. Пахтук махає пужалом. Крн. Остр.

ПУЖЕЛЬНО, -а. См. пужално

ПУЖИНА, -и. Легковесное зерно, сорная трава, колосья, которые остаются после веяния. Ни просо скна пужина Лск. Лиск. Ср. гладки

ПУЗИРЬ, -я. 1 Нарыв. У мени на руці такий пузирь. Тпр. Подг. Ср. пухирь. 2. Стекло на керосновую лампу. Треба пузирь почистить. Стгл. Бог. Пузирь з лампи розбили, а вона як коли нужна. Зме. Петр. Пузирь розколоматилася, а ти тут ніт тьомну сиди. Бчк. Петр. Надить пузирь на лампу. Крн. Остр. Чи пузирів там у лавку ни привизли? Грн. Каліч. Повсеместно.

ПУЗОТЬОР, -в. О полном человеке. Тіка ліс ни підквітти Пузотьор! Ксн. Кант.

ПУЙШЬОВ, межд. См. пішов.

ПУКАТИЙ, -а, -е. Выпуклый, с круглыми боками. Стгл. Бог.

ПУНЬКА, -и. Небольшой (часто плетёный) сарай. Нада оту пуньку поламать. Дрк. Рев. Пуньки були ув бедних, а

жуморі у багатих. Лиск. р-ш. Пупька у нас для разкага барахла. Бл. Пльб. Остр. 2. Чулан. Пупька в нас називасмо, як у вас чулан. Лєв. Павл.

ПУПИК, -а. Небольшая выпуклость, шишечка; то же, что пупырлык (разг.). Мила банку, а на банці пупик на крижву. Крижки похлібамужались. Стгл. Бог.

ПУП'ЯШОК, -шка. 1. Завязь. Ідолови діти видушили ті яблучька ще пуп'яшками. Стгл. Бог. Усі пуп'яшки на бакшіі порвали. Ломы Вороб. В огудині скільки пуп'яшків, а здорових огірків нема. Мрч. Ольх. 2. Ребёнок небольшого роста (перен.). Один сяуже, а один ото приносив кутю, а там ще дві дівчини – пуп'яшки, такі, як Райка. Стгл. Бог. Ср. пуголовок 2. ♦ З самого пуп'яшка. С раннего детства. Прожила я биз матирі іс самого пуп'яшка, нікому ни нужна. Нвгл. Вороб.

ПУРНАТЬ, несов. См. пірнать.

ПУСТИНЯ, -і. Пустырь. Пустиню усто завгли, тинер і курцию вигнать з двара нізья. Бчк. Петр.

ПУТЛЯТЬ, несов. 1. Говорить что-либо, обычно несурзное; то же, что плести

(разг.). І ото путля хто зна й шо й про шо. Стгл. Бог. 2. Уходит от прямого разговора, ответа, путать собеседника. Другу нидляю путля зятьок, а нічього ни каже прямо. Бчк. Петр.

ПУТО, -а. Перевязь, которой стягивают передние ноги лошади во время пастьбы, путы. Кобыла путо жабыва. Ломы Вороб. Пайди міні путо. Грн. Калач. Та тим путом ни треба й путать, оно всаравно порвеція. Стгл. Бог.

ПУТРИ, -і. Блюдо из ячменя и сладкого кваса. Путря ікуті товчскої, з ячміню. Пив. Рос.

ПУТТЯ. ♦ До путіи. Как следует; по существу. Оно тут ни видно до пуття. Стгл. Бог. - До пуття нічим його кризти. Лизькай. Стгл. Бог.

ПУТЬ-ПУТЬ, неизм. Подзывные для цыплят. Стгл. Бог., Грн. Калач.

ПУТЬКАТЬ, несов. Подзывать кур. Хвати тобі путькать, іди в хату. Грн. Калач.

ПУХІРЬ, -я. 1. Прыш. Комарі покусали – вси в пухирях. Стгл. Бог. Шо це в теби яксь пухирі по лиці? Бчк. Петр. 2. Волдырь. От

кропови пухирі поскакували.
Ломы Вороб. Ср. шузирь 1.

ПУХКИЙ, -а, -е. Пушистый, пышный, мягкий. *Хліба моти як напиче, так він пухкий і ни черствіс довже, а із магазіни нікуди ни подобний.* Стгл. Бог. *Вареники полумілись гарні, пухкі.* Мрч. Ольх., Ольх.

ПУХТЯ, -і. О полной женщине. *Таку пухтю ніякий мороз ни возьме.* Бчк. Петр.

ПУЦЬВІРОК, -рка. Небольшой птенец. *Вам вже с курьми рівними бути, а ви он які пуцьвірки, даром шо біс коньяк їсте.* Стгл. Бог

ПУЧКА, -и. 1. Внутренняя часть кончика пальца. *Пучки пошкела.* Стгл. Бог. *Пучки порекались од води ховднн.* Бчк. Петр. *У мене уже пучки болять.* Ломы Вороб., Стгл. Петр. Ср. ламгух 2. Щепоть. *Кинь пучку соли.* Стгл. Бог. *Я туди всипала пучку сахарю та соли.* Мрч. Ольх. *Всип в борщ пучку соли.* Грн. Калач., Бл. Пль. Остр.

ПУЩАЙ, част. Пусть. *Пущай іде з богами.* Бл. Пль. Остр.

ПУХАТЬ, несог. Засовывать что-либо куда-либо, пихать. *Все в скриню пхас, все пхас. Там уже, мабуть, і пхать нікуди.* Стгл. Бог.

ПУХАТЬСЯ, несог. Толкаться. *А чього він пхасця? Стгл. Петр.*

ПУХКАТЬ, несог. Вскликивать, хныкать. *Піди до дитини подивись: чьогось она пхика.* Стгл. Бог.

ПУХНУТЬ, ПОПУХНУТЬ. Толкать, толкнуть, подталкивать, подтолкнуть. *Попхни на гору, а то важко коневі.* Грн. Калач. *Гляли, а то я тибі так попухну, шо гле заикотяться.* Стгл. Бог.

ПУШЕНИЧКА, -и. Початок молодой кукурузы. *Мати наварила пушенички.* Реп., Пль. Рос.

П'ЯТИРІК, -а (устар.). Пятёрка, пять рублей. *П'ятирик у родичів позичив, дружи́ – у дружи́, та й насобирав.* Бчк. Петр.

П'ЯТКА, -и. 1. Пятка. *Повсеместно.* 2. Нижняя часть ручки косы. *Поламалась п'ятка у коси.* Реп. 2. (устар.). Укладка снопов. *Сноги в п'ятки ставили. Маленьки такі.* Блн. Подг.

Р

РАВКАТЬ, несог. Лаять (о лисе). *Кабан більше ричить, а лисця, вона равкає.* Нкл. Панл. Ср. равкать.

РАВРАК, -а. Лягушка. *Літом равраки кричать. Хрш. Калач. У пруді страшно багато равраки. Грш. Калач. Дивись який раврак сидить на каміноці. Стгл. Петр., Бин. Вороб., Кзн. Тал. См. також жаба 2, жакавер, кречотень, лаврак.*

РАГОТАТЬ, несов. См. реготать.

РАДЕНЬКИЙ, -а, -е. Уменьшит. к радий Молоді раденькі були, обнімались, цюювались. Плів. Рос. Раденький, що дуренький. Стгл. Бог

РАДИЙ, -а, -е. Рад. доволен. *Вже й ни радий, що з ним з'язавсь. Стгл. Бог. Рада, що здихалась. Змс. Петр. Повсеместно.*

РАДІТЬСЯ,
ПОРАДІТЬСЯ.

1. Советоваться, посоветоваться. *Порадиця с сім'єю, кає, чи с чоловіком, чи с сином. Стгл. Бог. Ви продасте? – Та це ж с сім'єю треба порадиця. Змс. Петр. Я з битьком ни радилась. Ломы Вороб. 2. Договариваться. На другой день радниця свадьбу ізрать. Блг. Подг.*

РАДІВО, -а. Радно. *Стремить радіво у хаті Пів. Рос. Нурка, ходім на пошту, заплачим гроші за радіво.*

Петр. Лиск. Та в тебе радіви нима? Змс. Петр.

РАДІТЬ, несов. Радоваться. *Як мі на сх радєли. Урын Остр. Дитина до матирі радєс. Змс. Петр. І як ти упадєся за цією дитиною радєсм до неї. Стгл. Бог.*

РАЗ, ♦ Раз пуз раз, нар. Раз за разом. *Нашо ти його раз-пуз-раз кличєш, він і сам приблизить. Бчк. Петр., Стгл. Бог.*

РАЗВИТНИЙ, -а, -е. См. развитний.

РАЗОК, -жк. Нитка бус. *У мети був разок такого ... дутого намиста. Змс. Петр., Стгл. Бог.*

РАЗОМ, нар. Одновременно, вместе. *Іде з людьми разом Мрч. Ольх. Подожди, підим разом. Змс. Петр. Разом і квасом, порою з водою (пог.). Стгл. Бог. Ср. доразу.*

РАЗОЧОК, -чка. Уменьшит. к разок. *Це б сюди треба разочок намиста. Стгл. Бог., Бчк. Петр.*

РАЙ, -(?) . Ящик для муки, ларь. *Рай стаїть у чулані для жипища. Бл. Плів. Остр.*

РАЙДУГА, -и. Радуга. *Райдуга на небі крєсива. Блг. Подг., Ст. Крип. Петр.*

РАЙКА, -и. Сорт мелких яблук. *Садки у нас гарні. І*

китині сить, і яблука, і райки.
Плв. Рос. У нашому садку
водні райки. Плв. Рос. У
бабуки в садку була райка.
Змс. Петр. З райок добре
варення. Стгл. Бог.

РАКУША, -и. Речная
ракушка. Закирбувалась в
рибколхоз ракушу ловить.
Бчк. Петр. Ср. черепашка.

РАКША¹, -і. Ракуша,
сизоворонка. Он на вирбі
сидить ракуша. Ст. Крш.
Петр., Стгл. Бог.

РАКША², -і, *неодобр.*
Человек, при ходьбе широко
расставляющий ноги или
раскидывающий их в стороны.
Бчк. Петр., Стгл. Бог.

РАЛО, -а (устар.).
Сельскохозяйственное орудие
для мелкого рыхления почвы,
борона; часть плуга. *Ралом*
ую дорогу поковиряли. Ломы
Вороб. *Рало* було дерев'яне з
железними зуб'ями. Птр.
Павл., Вал. Лиск.

РАНЕНЬКО, нар.
Уменьшит. к *рапо*. *Та ти*
сьогодні раненько встала.
Змс. Петр., Стгл. Бог.

РАНИШ, нар. Раньше,
прежде. *А раниш була клубника*
Плв. Рос., Стгл. Бог.

РАНКОМ, нар. Утром.
Завтра ранком устанимо і
підемо. Ломы Вороб. *Ранком*

чутти, як жінки ідуть сіно
зромадити. Ст. Крш. Петр.
Ти пойдеш ранком чи в обід?
Стгл. Бог. Повсеместно.

РАНО, нар. Рано.
Повсеместно.

РАНОК, -нку. Утро. *Ще*
довго до ранку. Грн. Калач. *З*
самого ранку і почнуть. Плв.
Рос. *Кажний ранок я ходю на*
рибачку. Плв. Рос. *Уже і*
ранок наступив, а люди з
роботи ни йшли, вночну
роботи. Тхр. Кам. *Мишка ото*
ж сквиства, болів цілий ранок.
Стгл. Бог. *Іс курьми весь*
ранок воюдаюсь. Стгл. Бог.
Повсеместно.

РАСПАШОНКА, -и.
Женская одежда особого
покроя, кофта. *Распашонки*
носили. юбки. Птр. Павл.

РАСПУЖНИК, -а. То же,
что *опудало*. *Погана дівчина,*
як распужник. Птр. Павл.

РАТИЦЯ, -і. Кошты.
Корова поставила ратиці на
сіно. Пер. Кант. *Вівця хрмас,*
шось у ратицю попало. Ломы
Вороб. *У корови ратиці треба*
пообрубувати. Крн. Остр. *В*
лісі слди од ратиць лось так
и остались. Клб. Лиск.
Заломилась ратиця у корови,
нада лічить і ни тукать у
стадо. Тхр. Кам. *У лошади*
надлямились ратиці. Жлн. Рос.

У корови ратиця заламилась, нада лічить. Дрк. Реп. Повсеместно 2. (перен.) Нога. Він дерива у ратицю загнав. Стмл. Петр. Біжмть, аж ратиці лущить. Стгл. Бог.

РАТИЧКА, -и. Уменьшит. к ратиця. Аж ратички пообламувались. Пек. Павл.

РАТУВАТЬ (РЯТУВАТЬ), ВІРАТУВАТЬ (ВРАТУВАТЬ). Спасать, спасти, оказывать, оказать помощь в трудной, трагической ситуации. Тяля у ясла впадо, насилу виратував Ломы Вороб. Рятуйте мене, люди. Кри. Остр. Ой, да рятуйте, люди добрі, хата горить! Смл. Подг. Начало роставать, так дві вулиці утопило. Іздили ратувать машинами. Стгл. Бог. Тяля у компанку ускоміло, насилу вратували. Стгл. Бог.

РАЦЮГА, -и. Большой рак. Ого, якого рацюгу я видрав. Стмл. Петр., Стгл. Бог.

РАЧИТЬ, НАРАЧИТЬ. Заботиться, помогать; стараться, добиться результата. Він любе рачить. Бл. Пльб. Остр. Ану, чого ти тут нарисіза? Стгл. Бог., Мрч. Ольх.

РАЧКИ, нар. На четвереньках. Простодн рачки цілий день у полі, тоді ни розжжжж. Смл. Подг. Сквозько,

хочь рачьки лзь. Стгл. Бог., Реп.

РАЧКУВАТЬ, несов. Согнувшись, кропотливо чем-либо заниматься. Все літо в огориди рачкуєш. Стгл. Бог.

РАШНИК, -в. Сак, которым вброд ловят рыбу. В ризлив рашником гарно ловить рибу. Стмл. Петр.

РАЮВАТЬ, несов. Вести праздный образ жизни, отдыхать. Оце ось сіно покосимо, тоді і раювать можно. Ольх. Ага, раніє, поки та батьком та матирею. Стгл. Бог.

РВАНЦІ, -ив, мн. Блюдо из раскатанного в тонкий пласт и порванного руками теста; галушки. Кинь рванці в воду. Стгл. Бог. Рванці уже зварились. Нвб. Кант. Ми гарно поїли рванців. Пер. Кант. Для мойого батьки як рванці, так были ничього ни нада. Кльб. Лшк. Зварить сьогодні рванці. Стмл. Петр. Повсеместно. Ср. щепанці.

РЄВИЩЕ, -в. Ситуация, когда коровы, почуяв кровь, начинают реветь, рыть ногами землю, бодать друг друга. Рєвище як зробили сирид лук, пирикалили одна одну. Бчк. Петр. Вчюра було страшне рєвище. Грн. Калач. Ни гони

коров чіриз ревище, а то вони там вісгда ревище роблять.

Стл. Петр.

РЕВТИ, ЗАРЕВТИ.

1. Громко протяжно мычать, замычати. Корова чьоджсь вес день реве. Наче ж і ти млодна. Стл. Бог. Корова мене побачила і зарева. Пив. Рос. Повсеместно. 2. Плакати, заплакати; то же, що реветь, зареветь (раз). Ніхто ще ні був, а вона вже реве. Ни реви, хвати. Бид. Кант. Она лдорово ржла. Пив. Рос. А они як зариве. Я аж злякалась: чи думало, що случялось? Стл. Бог. Повсеместно.

РЕГІТ, -готу, РЕГОТ, -у.

Хохот. Там такого реготу, аж стіни гудуть. Нвтл. Вороб. Я твій регот чула ввечорах. Крв. Остр. Підняли таклі регот, що аж стеля тримить. Грн. Калач. Там такого реготу, аж стеля піднімається. Стл. Петр. Бог. Повсеместно.

РЕГОТАТЬ, несое.

Хохотати. Хлопці риготали все кино. Пив. Рос. Ми риготали до упаду. Пив. Рос. Один плаче, а ті усі ригочуть. Ломы Вороб. Вони риготали до упаду. Грн. Калач. Бачь, ригочуть, шось см весело. Урьл Остр. Усе ти ригочиш. Бд. Пль. Остр. Молодьяж

собралась і ригоче Дрк. Реп. Повсеместно.

собралась і ригоче Дрк. Реп. Повсеместно.

РЕГОТАТЬСЯ. Сміятися, хохотати. Ригочусь до утра, як дурочка. Мрч. Ольх. Люблю того козака, що ригочиця. Крв. Остр. Хлопці риготались в клубі. Цзр. Ольх. Всі з його ригочюця. Смл. Подг. Повсеместно.

РЕГЕДЖЕЛІ, -жель (неодобр.). Ноги. Шо ти свої ригиджелі розкинув чіриз усю хату, і пройти ніде. Стл. Бєі.

РЕГЕДЗУЛІ, -уль. То же, що ригеджелі. Гаянь, які Вєрка тухлі на свої ригидзулі начішала. Ольх.

РЕЛІЯ, -і Качели. А релія була – така бичьови. На Паску уділять нам по п'ять яєць, а ми підмо та на релі прохитисмо. Нвтл. Вороб. См. также вєрл, колихашка.

РЕМИГАТЬ (РЕМИГАТЬ), негов. 1. Жєвати жвачку. Усі корови начали ремигать. Грн. Калач. Корова пиристала ремигать. Ектр. Лиск. Корова шось ни ремигас. Ломы Вороб. Корова ремита – це значить жвачку жєє. Стл. Бог. Шо-то корова ни ремигас – либо захворала. Дрк. Реп. 2. (перен.). Медленно жєвати. Скорій ремитай! Стл.

Бог. *Оця сіно ремисж*. Кри. Остр.

РЕМІНЯКА, -н. Увеличит. к ремінь 1. *Батько був сина рімнякою*. Бид. Кант. *Гляди, щоб я ни взяв рімняку...* Стгл. Бог.

РЕМІНЬ, -мя. 1. Ремсень. Повсеместно. 2. О выделанной коже крупных животных. *Ремню треба б на зв'язки, та де ж його возьмеш.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

РЕМСТВУВАТЬ, несов. Завидовать, ревновать. *На його усі люди ремствуть*. Ломы Вороб. *Один на одного ремствух: то багато в його того, то отку багати.* Стгл. Бог.

РЕ ПАНЕЦЬ, -щя. 1. Трещина. *На руках репанці од буряків, на вітру чістила.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. 2. Покритый трещинами. *Нормальнах динь нима, самі то репанці, то гнилі.* Стгл. Бог.

РЕ ПАНИЙ, -а, -с. Потрескавшийся, в трещинах. *Спикла хліб, а він увесь репаній вийшов.* Стгл. Петр., Стгл. Бог., Змс. Петр.

РЕПАТЬ(-СЯ), РЕПНУТЬ (ПОРЕПАТЬСЯ). Трескаться, треснуть (потрескаться); лопаться, лоснуть (полопаться).

Сливи репаюця од мороза. Пер. Кант. *Зимая порепилась од морозу.* Ломы Вороб. *А ми ж на буряках мерзли. Було прийшли – кров з рук тич: порепакция.* Стгл. Бог. *Ду кивути тіки можем диткинухж – він так і репнув.* Змс. Петр. *Та в його така здорова морда, шо ось репне.* Мрч. Ольх. Повсеместно.

РЕПЕТУВАТЬ, несов (экспр.) Громко кричать, плакать. *Діти репитують*. Тыр. Кам. *Дитина цілий день репитух.* Тыр. Кам. *Чого ти репетуєси?* Дав. Петр. *Катка репетувала цілий день за двором на Серьку.* Мрч. Ольх. *Чого в тебе дитина репитух?* Реп. Повсеместно.

РЕПІТ, -у. Крик, вопль. *Пишов репіт по всиму силу* Стгл. Петр.

РЕ ПНУТИЙ, -а, -с. Треснутий. *Диню яку ни возьму – і репнута.* Стгл. Бог. *Ти репнути кажу ни бери.* Урыв Остр., Змс. Петр.

РЕПОТИНА, -н. Трещина. *На руках репотини.* Стгл. Бог. *Вишині старі, полопакция – репотина, значить, они ссахне.* Змс. Петр.

РЕПТУХ, -а. Плетеный мешок с ручками для сена, соломы; две дуги из жлы,

перешлетенные веревками и связанные вместе. *Набив повин ретух сіна коневі.* Ломы Вороб. *В ретух наложили соломи* Ектр. Лиск. *Я позичив сім ретухів сіна, так треба оддати.* Стмл. Петр. *Корова нима, так і ретух ни нужен став — ни знаю, де він і є.* Блг. Подг. *Сіно ми носим на ретухі.* Пів. Рос., Блг. Подг., Стгл. Бог.

РЕП'ЯХ (РЕП'ЯХ, РСП'ЯХ), -а. Репей. *Реп'яхів начиняла на чулки.* Крв. Остр. *Начинялись до панчів рип'яхи.* Ектр. Лиск. *Коза рип'яхів багато набрала.* Ломы Вороб. *Овечка вся в рип'яхах.* Реп. *Вівця прийшла вся в рип'яхах.* Прв. Рос. *Де це ти лазила, що вся в рип'яхах?* Змс. Петр. Повсеместно.

РЕП'ЯШОК, -шка. Трваа череда. *Чередой наливаця, рип'яшкі таки.* От золотухи. Лєв. Павл. *Покутай його у рип'яшкях.* Пск. Павл., Стгл. Бог.

РЕХНУТЬСЯ, сов. Сойти с ума; то же, что рехнуться (прост.). *Вин рехнувся.* Бл. Пдб. Остр.

РЕШЕТИТЬ, несов. Перед покритием крыши соломой покрывать латы камышом. *Зранку завтра нашнем*

ришитить корпусник. Стмл. Петр.

РЕШЕТО (РЕШЕТЕ), -а. Решето. *У мене решета нима.* Блг. Подг. *То сито єсте, а то решете.* Трц. Лиск. *На решете в'яли сирго.* Трц. Лиск. Повсеместно.

РЕШИТЬ, сов. Убить. *Ни слухали, ни ходи додому, решу зразу.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

РЕШОТКА, -и. Спинка кровати. *Я усігда в'шаю плаття на решотку.* Пів. Рос., Стгл. Бог., Змс. Петр.

РЖА, -і, только ед. Ржавчина. *Ржа обручі поїла.* Ломы Вороб. См. также іржа.

РИБАЛИТЬ, несов. Рыбачить. *Він же тобі в'ятурі плете. Може, будиш рибалить.* Стгл. Бог. *Ми з ним поїдем рибалить.* Змс. Петр. *Вода прибуде, а ми сядим на лотку і поїдем рибалить* Бчк. Петр. *Він там рибалє, і бачиш у березі.* Стгл. Бог.

РИБАЛКА, -и. 1. Рыбная ловля. *Пішов на рибалку.* Стгл. Бог. Повсеместно 2. Рыбак. *Поїхачи в Терешківку, в сільсьост (туди, правда, ратуши була): шо тут у вас за рибалки? В'ятурі потрусили ..* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

РИБЕНЯ́, -яти. Маленькая рыба. *Батько сьогодні вловив туди одно рибені.* Грн. Калач. *Піду, маже, рибеня же вловлю.* Стгл. Бог. Повсеместно.

РИБИ́НА, -и. Одна рыба; то же, что рыба́на (разг.). *Утка вловила рибину.* Грн. Калач. *Пару рибин вловив ниллохих, а то таже - тіке кісці.* Стгл. Бог. Повсеместно.

РИ́ГА, -и. 1. Большой сарай. *В старину всігда в ризи мочотили зімою. І ми мочотили в ризи.* Тхр. Кам. 2. Большая соломенная корзина. *Стара рига попреза, а нову хтось іслер.* Урыя Остр.

РИГА́ТЬ, несов. О рвать; то же, что рвать (разг.). *Ти ни тий багато, а то вл'сть будиш ригать.* Грн. Калач. *Іван натився да як начав ригать.* Бл. Пль. Остр. *Як начяла ото ригать, вивиртас її - і один раз, і другий раз до відра.* Ольх. *Кішка чьось нажрхалась - ригає.* Стгл. Бог.

РИГА́ЧКА, -и. 1. Рвота. *Яго шось уп'сть ригачка напача.* Грн. Калач. 2. Отырвока. *Найєся до ригачки.* Стгл. Бог.

РИ́ГЛІ, -ів. Жерди, которые кладутся на телегу при погрузке сена или соломы. *Зроби на ход риглі, пойдим по саламу.* Грн. Калач.

РИ́ЖИЙ, -а, -е. 1. Рыжий. Повсеместно. См. также рудий. 2. Коричневый. *Продавали кашемир рижого цвіту.* Екстр. Лиск. *У вас ссть рижи краска?* Нлкс. Подг.

РИ́ЛО, -а. 1. Вытянутая вперед передняя часть головы животного. *Собака рило усе замагала.* Крп. Остр. *Свин'ї позадирали рило.* Грн. Калач. 2. (персн., бран.). Лицо человека; то же, что рыло (бран.). *Рило ни умите.* Нвх. Ольх. *Умий рило сжк замагате.* Крп. Остр.

РИ́ЛЯ (РИЛЛЯ́, РИЛЛЯ́), -і. 1. Вспаханное поле. *Через риллю приходидця ганять чергу.* Бчк. Петр. *Дорогу праскочили, а туди звирнули у риллю і жастряли.* Стгл. Бог. *Куди ти по рилі попереа?* Ольх. *Трактор поїхав чіриз риллю.* Риллю волочать. Бнд. Кант. *По риллі важко ходить.* Ломы Вороб. *На рилі багато коров.* Нзр. Ольх. 2. (персн., устар.) Давно не мазанный глиняный пол. *Таки рилі, шо дивидця страшно, ни то шо по її ходить.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

РИ́НВОЧКА, -и. Жёлоб, сливная труба. *У кришці ринвочка жлзана из дискон небольшая.* Твр. Бог.

РИНКА, -и. Небольшой глиняный горшок, кринка. *Ринка була повна молока.* Пів. Рос. *Розтоплють масло у ринці і ставлять на стіл.* Ст. Крш. Петр.

РИЦ, -у. Скрип. *Чьобати у Маньки з рикам, так і ричуть.* Бл. Пльб. Остр. *Десь міні як рип почувся.* Крш. Остр. ♦ За одним рипом. Одночасно, вместе. *Підожди, побимо за одним рипом.* Стгл. Бог.

РИПАТЬ, несов. 1. Часто открывать и закрывать дверь со скрипом. *Діти дверьми рипають, хату вирипали, і стало холодно.* Ломы Вороб., Стгл. Бог. 2. Сов. *вирипать*. Частым открыванием дверей выстудить дом. *Діти дверьми рипають, хату вирипали, і стало холодно.* Ломы Вороб. *Хату вирипали.* Стгл. Бог.

РИПАТЬСЯ, несов. 1. Часто открывать дверь *Що ви рипітєсь беспрививно?* Екстр. Лиск. 2. Ходить туда-сюда, шататься. *Хвите рипація с хати на хату.* Крш. Остр. *Рипація тут, мішай, холоду в хату напускай.* Смл. Подг., Стгл. Петр.

РИПИТЬСЯ.

НАРИПИТЬСЯ. Настанвать, настоять. *Воно ни треба було і рипиція з ними їхати.* А вона

нарипцалась: в одном поїду. Стгл. Бог.

РИПІТЬ, несов. Скрипеть. *В морозний день сніг рипить під ногами.* Екстр. Лиск. *Сніг як під ногами рипить.* Реп. *Пиро рипить, а воно наче повозки їде.* Стгл. Бог. *Вирба шатакція і рипить.* Бчж. Петр. *Двері рипити, треба чіпсь тиснути.* Змс. Петр. *Хвіртку ни причинили, так она усто ніч рипіла.* Рдч. Бог.

РИСКА, -и. Крошка, грамм (о малом количестве). *Зранку в роті й риски ни було.* Стгл. Бог.

РИСКАЮ, -а, 1. Шнурки. *Рискало — це шнурки у кожаних.* Енд. Семил. 2. Подвижный блок. *Піднимали рискалам колакая на жвантарю, а він, колакая, як абарвеція.* Бл. Пльб. Остр.

РИСУШКА, -и. Сорт мелкой кукурузы *А ми цей гот посадили на городі рисушки* Бл. Пльб. Остр.

РИТКА, -и. Снаряд в ткацком стане, при помощи которого подготавливают основу для наматывания на навой; приспособление для равномерной подачи пряжи. *Треба ритки поробити нові.* Ломы Вороб. *Биз риток ни накрутили пряжи на навой.*

Клб. Лиск. На ріткі клали пасмо. **Крм. Остр.**

РИХВА, -и. Железний обруч на ступице колеса телеги. *Рихви с коліс поспадали.* **Ломы Вороб.**

РИХТУВАТЬ, несов. Ремонтировать, ікшправлять. *Каждий хазяїн, поки живе, і рихтує – то те, то те.* **Змс. Петр.**

РИШАКА, -и (пречр.). О человеке, не умеющем решать, но пытающемся это делать. *Ришай, ришай. Ришака...* **Стгл. Бог., Бчк. Петр.**

РІВНОТА, -и. Ровная поверхность. *А кручі оцеї не було, що у нас оце озьдечке, а з дітварюю заняли овець, коров по рівноті.* **Шрм. Рос.**

РІВЧАК, -а. Ров, канава, ручей. *Лшов начю і упав у рівчак.* **Ломы Вороб., Ппв. Рос., Евстр Рос.**

РІДКИЙ, -а, -е. 1. Редкий. **Повсеместно.** 2. Жидкой. *Рідкаї барці ти зварила.* **Ломы Вороб. Рідкій суп Ивл. Калт. Шось каша дуже рідка. **Блг. Подг. Повсеместно.****

РІДНИЙ, -а, -е. Родной *Він же рідний – його й жєшко.* **Стгл. Бог. Повсеместно.**

РІЖОК, -жкя. 1. Угол, уголок. *На лижанці жарко, так на ріжку.* **Мурка**

примостилась. **Стгл. Бог. *Його окриді до лук, на ріжку.* **Стгл. Бог.** *Послідня хата на ріжку.* **Блг. Подг. См.** также **рєжок** 2. 2. Молодой росток растения в форме небольшого рога. *У рогозі рїжок. Ну, видьборниш, а там ото ж рїжок.* **Стгл. Бог. См.** также **рєжак**. 3. Часть суши, выходящая за ровную линию берега в реку; коса *У ріжку черепашина стоїть і лодка наша там привязана.* **Бчк. Петр.** 4. Часть суши, омываемая водоёмом; небольшой полуостров. *Ходили по ягоди у рїжок.* **Стгл. Бог.****

РІЗАК, -а. 1. Растение резак. *Озери заростають рїзаком. Як заросте ним, так скотина ни може тирилясти – рїже: таке колюче оно.* **Стгл. Бог.** 2. Растение столетник. *А ти, Хведорівно, настий собі рїзак у медом.* **Бзм. Павл.**

РІЗАНИЙ, -а, -е. Резанный. **Повсеместно.** ♦ **Різаний гній.** Топливо, нарезанное с помощью лопаты из навоза, накопившегося в стойле животных, и высушенное на солнце. *Різаного гною сувсім нема.* **Бчк. Петр. Ср гній 2, роблений гній.**

РІЗДВО, -а. Рождество. *На Рїздво у гости ідуть сім'ями.*

и з утра до церкви ходили молицця. Бчк. Петр. Двадцять сьомого Хвилилки одмічяють, починаючи піст до самого Різдва. Прв. Калач.

Повсеместно.

РІЗЕЦЬ, -ця. Нож с кривим лезвнем у ложечников. Різець мій уже штукував. Ломы Вороб.

РІЗНИК, -а. Мясник, занимающийся убосм скота. Поки різника покликали а корова здохла. Бчк. Петр. Протів Гриші луччеського різника нима. Стгл. Бог.

РІПА¹, -и. Рса. **Повсеместно** ♦ Ріпа росте. О сильном загрязнении. У дитини у вухах та під нігтями ріпа росте, а її і байдуже. Бчк. Петр., Стгл. Бог

РІПА², -и. Панорогник. Квитку ріпи висмижували. Нжб. Бутур.

РОБАК, -а. 1. Большая личинка навозного жука. В язь січас на робака гарно бире. Бчк. Петр. 2. Навозный червь. Робакі – шо у животі. Енд. Семпл. Ср. ропавка 2. 3. Дождевой червь. Після дощю робакі повилізши. Стгл. Бог 4. (перен., устар.). Слизь, вытекающая из носа; то же, что сопля (прост.). Ти дивись,

який робітк під носом! Висякайся цяе же! Стгл. Бог.

РОБИТЬ, ЗРОБИТЬ.

1. Делать, сделать. Старайся всегда робить як думчс, хужс само помучця. Грн. Калач. Роблять подушку [для покойника] із сухого чебчіка, це трава така, а ссли його нима, то в подушку кладуть сіно. Мрк. Кам. Ложки дири'яні, сами робили. Срк. Бутур. У коморі стіни роблять з дрібненького лісу. Пив. Рос. Іщс міні такий корабиль зробить. Стгл. Бог. **Повсеместно.** 2. Работать. В колхоз треба робить. Ски. Кант. Робить на жваїні дорогі важко. Бнд. Кант. Нада ітти робить. Стгл. Петр. Мати по коровниках робила. Вск. Лиск. Вин робе на гироді. Бл. Пльб. Остр. **Повсеместно.** 3. Действовать. А це хочь і при совзукій власті було, а церква робила. Пльс. Бог.

РОБИТЬСЯ,

ЗРОБИТЬСЯ Делаться, сделаться. Таке типер робицца на білому світі. Стгл. Бог. Шось йому зробилось... Змс. Петр. **Повсеместно.**

РОБІТНИК, -а

Работник. Шось із тебе паганий робітник. Стгл. Бог. **Повсеместно.**

РОБІТНИЧОК, -чка.
Уменьшит. к робітник. Дивись,
який в мене робітничок росте.
Плг. Рос.

РОБЛЕННИЙ, -а, -с.
Искусственный. На базари
продавали робляні квітки.
Стмл. Петр. ♦ **Роблений гній**.
То жє, что гній 2 *Топить с*
чим: два вози робляного гною
та один різаного. Бчк. Петр.
Ср. різаний гній.

РОГАЧ, -а. Ухвл. *Рогачів*
тепер нема. Тмр. Кам. Хліб
рогачом витгували. Пер.
Кант. *Рогачі счас ни нужни*.
Тмр. Кам. *Возми рогач та*
постав чавун у піч. Ломы
Вороб. *Глечік стоїть за*
рогачими. Нвб. Кант. *Достань*
рогачом ис печі чавун. Смл.
Подг. Повсеместно.

РОГАЧІЛНО, -а.
Деревянная ручка рогача.
Синок, ти б зробив нове
рогачілно. Грн. Калач.
Рогачільна - це у рогача. Енд.
Семл.

РОГІЗ, -озу. Рогоз (рогоза)
Рогіз увесь на сухому і
латаття на сухому. Стгл.
Бог. *Кристяця соломою, ізі*
литою, ізі рогозом. Стгл.
Бог. *Тоді ми солому скидали, а*
рогозом укрили. Зис. Петр.
См. также рогоза.

РОГОЗА, -и, То жє, что
рогіз. *З рогози крутили*
перевесла. Реп. *Плавали*
на лодці і весь день нічого,
криме рогози, не їли. Лев.
Павл.

РОГОТУЛЯ, -і. Рогатка. *Ни*
стриялі з роготулі. Реп.

РОГУЛІ, -ів. Названіє
жителєй села Писаревка
Кантемировского района
Воронежской области. *Рогулї в*
Писарівкі живуть. *Це рогулї*
до нас приїдв. *А рогулянка де*
ж? Пер. Кант. Ср. кикоть 3.

РОГУЛЬКА, -и. Часть
моговила. *За рогульку*
чіпляють пряжу. Ярг. Бутур.

РОДИМЕЦЬ, -мця, брат.
1. То жє, что грець. *Ой, хай*
йому родимець! Бчк. Петр.,
Стгл. Бог. 2. Черт, леший. *Ни*
родимця ти ни знаеш. Бзм.
Павл.

РОДИМИЙ, -а, -с.
Врожденный, свойственный
от рождения. *Та він родимий*
такий був. Блг. Подг.

РОДИМКА, -и. Родинка.
Прямо на носі родимка. Екстр.
Лиск. *Ни спині у мене здорова*
родимка. Нвб. Рос. *То в тебе*
така родимка, шо її трогать
нізя. Стгл. Бог.

РОДИНА, -и. Родственники,
родня. *На свадьбі була вся моя*
родина. Нвб. Бутур.

РОДИНИ, -ни. Праздник в честь рожденья риб'янка. *Ходем на родини сходим, на малянького подивімся.* Урыв Остр.

РОДИЧ, -а. Родственник. *Він міні родич доводиця.* **Ломы Вороб.** *Ходили до родичів.* Ппв. Рос. *Знаю, ходила с подружками ввечірі мликала родичів.* Грм. Кант. *Усім родичям понаміряв харошої трави.* Сттл. Бог. *На празник зобразили всі родичи.* Нвм.л. Калач. *Він — синок, она — дочічка, ти онучьок. (Це саме родичі).* Сттл. Бог. **Повсеместно.**

РОДИЧАТЬСЯ, несов. Поддерживать родственные отношения *У його мамка амерла і в мени тоже амерла, так оце родичаємся.* Пліс. Бог. *Они хоч і далекі родичі, а родичаюця.* Сттл. Бог., Бчк. Петр., Змс. Петр. См. также **роднитися**.

РОДИЧКА, -я. Родственница. *В яксті прайисла родичка.* Реп. *Це вона тобі якоюсь родичкою доводиця?* Сттл. Бог. **Повсеместно.**

РОДНИТЬСЯ, несов. То же, что **родичаться**. *Вони нам дальні родні, а бачь, родняця.* Урыв Остр.

РОЖА¹, -і. Болезнь свиней. *Кабан захворав рожою.* Грн. Калач.

РОЖА², -и. 1. Мальва. *Да баба посадила рожу, а вона густа стала.* Петр. Павл. *Отут пирид віквами треба рожу посадить.* Змс. Петр. 2. Алтей. *Алтейка рожга називасця, от кашля.* Лев. Павл.

РОЖАК, -а. То же, что **ріжок** 2 *Ми, як були дітишками, так рожакі с річки тигали и слі.* Тхр. Кам.

РОЖАН, -я. Молодые ростки камыша. *Рожан висной солодкий на вкус.* Дрк. Реп.

РОЖЕН (РОЖЕНЬ, РОЖОН) -жів. 1. Деталь саней, заостренный кол. *Зроби на сані гарні рожни, а то чиятра в віс їхать.* Грн. Калач. 2. Острый деревянный шест, которым носят солому в скирд. *Рожень лежить під навесом.* Ярг. Бутур. *Дедушка нима у вас рожна?* Ст. Криш. Петр. *Нанижи спит на рожані.* Криш. Остр.

РОЖНИТЬ, несов. Носить сею или солому **рожном** в скирд. *Сьогодні нікому рожнить солому.* Грн. Калач.

РОЖОК, -жкв. 1. Зубец у вил. Бчк. Петр. 2. То же, что **ріжок** 1. *Цитина забилась об рожок стола.* Ектр. Лиск.

РОЗАНЦІ (РОЗИНЦІ), -ів, мн. Печенье из тонких полосок теста, сваренных в масле; хворост. *Розинці зварила бабулика. Розанці варять в олії.* Бял. Кият. *Завтра розинців натипімо.* Ольх. Ср розванці.

РОЗБИРАТЬСЯ, РОЗОБРАТЬСЯ.

1. Разбираться, разобраться. **Повсеместно.** 2. Раздваться, раздеться. *Ми почали всі розбірація.* Влш. Остр. *Розбирайся: чього ти одитий сидиш? Чи ти ще куди підий?* Стгл. Бог. *Тіки розобралась, а оно хтось стука.* Змс. Петр., Дрк. Реп. Ср. роздигаться.

РОЗБИШАКА, -я (экспр.). Бойкий, предприимчивый. *Розбишака - це бойкий. І бойкий, і доб'ється скрізь.* Стгл. Бог.

РОЗБІСІВ, -ова, -ове. Увеличит. к бісів. *Як заюця, так кажуть: та розбісови ти дитина.* Чрк. Павл.

РОЗБОВТУВАТЬ, РОЗБОВТАТЬ.

1. Взабалтывать, взболтать. *В олій ось місяці міся розбовтві.* Стгл. Бог. **Повсеместно.** 2. Расплёскивать, расплескать. *Закрий каструлю кришкою, а то розбовтайш, покиль дойдеш.* Урыв Остр. *Ідолова ж і робота: поки воду донесли,*

піввідра розбовтали. Змс. Петр., Стгл. Бог. 3. Израсходовать (о жидкости). *Уже я відро води розбовтала* Стгл. Бог.

РОЗБУРКУВАТЬ, *несок.* Тормозить, разгонять сон. *Ни розбуркуй мене, я ще спатиму.* Урыв Остр., Стгл. Бог.

РОЗБУРКУВАТЬСЯ, РОЗБУРКАТЬСЯ. Приходить, прийти в себя после сна. *Вставай да розбуркуйся, пара в школу.* Смл. Подг. *Поки розбуркаєця після сна.* Стгл. Бог. *Він ще сонний, ни розбуркаєця нік.* Бчк. Петр. *А дочічка наша вже й розбуркалає.* Ольх.

РОЗВАЗАТЬ, *несов.* Развлекать, отвлекать от дурных мыслей. *Коли міні пагано, мама моя мене розважас.* Лєв. Павл.

РОЗВАНЦІ, -ів, мн. Изделие из теста. *Треба розванців натипти.* *Розванці зачсрствіли уже.* Ньб. Кият. Ср. розанці.

РОЗВЕДРІТЬСЯ, *сов.* Установиться хорошей погоде после дождя. *Нидожеди, скоро розведриця.* Пєк. Павл.

РОЗВЕЗТИ, *сов.* Начать длительную, нудную работу; то же, что развести (разг.). *Ну*

куди ти оцс розвізла! Пск. Павл., Стгл. Бог.

РОЗВИДНЯТЬСЯ,
РОЗВИДНИТЬСЯ
(**РОЗВИДНЯТЬСЯ**), безл.
Рассветать, рассвети. *На дворі уже совсім розвиднялось.* Кри. Остр. *Уже совсім розвиднялось Ломы Вороб.* *Уже розвидняйри.* Екстр. Лиск. *На вулиці вже розвиднилось Реп.* *Розвиднеця, так я полізу достану мисуратинку та хліпін ваянок.* Стгл. Бог. *Ни дивилась і на чяси – скіки, а розвиднилось і встали.* Змс. Петр. См. также розгіляться 2.

РОЗВИТНИЙ, -а, -е.
Умный, толковый. *С Маскви приїхав сусіт Петька, якій став він розвитний чалавік.* Бл. Плб. Остр.

РОЗВОДИНА, -и. Дышло, соединяющее передние и задние колеса телеги. *У мене в ходові розводина лопнула і нічим тепер їхать.* Стмд. Петр. *В отому ходові поламалась розводина.* Грн. Калач.

РОЗВЯЗЬ, -і
Развязавшийся снам. *Чьомо це по двору валявся розвась?* Реп.

РОЗГІВЛЯТЬСЯ,
РОЗГОВІТЬСЯ. |
Разговляться, разговеться. *На Наску уже люди розгівлялися*

послі большого поста. Грн. Калач. *Приходить додому і розгівляюця.* Грм. Кант. **Повсеместно.** 2. (персн.). Рассвети; посветлять. *На дворі уже розговілось.* Мрч. Ольх. *Розговілось на дворі, а то з утри темно було.* *До корови ти видно йти, оступишся – и владешь десь, ото усе тобі й молоко.* Мрч. Ольх.

РОЗГІН. ♦ У розгін (орать)
1. Способ вспашки, при котором пахут от середины к краям. *Орють у склад і у розгін.* Пив. Рос. 2. Способ косьбы, при котором косят от середины к краям. *Шось я ни найму. У розгін він начав косить?* Бчк. Петр. Ср. у склад.

РОЗГОВОР, -у. 1. Разговор, речь. *Про це ни було ніякого розговору.* Стгл. Бог. **Повсеместно.** 2. Местное наречие. *У нас такий розговор, а у їх иначій.* Блг. Подг.

РОЗГОДИНЮВАТЬСЯ,
РОЗГОДИНИТЬСЯ, безл.
Распогоживаться,
распогодиться. *Наче як розгодиниоця...* Стгл. Бог. *З утра хмарилось, а к вечеру розгодиниоцясь.* Твр. Бог., Ст. Кри. Петр.

РОЗГОРТАТЬ,
РОЗГОРНУТЬ. 1. Разгрести, разгрести. *Тоді його розгортають бульдозиром по полю. Навоз розгортаємо по полю бульдозиром.* Пшв. Рос. *Разгорни оту землю, розривай.* Стгл. Бог. 2. Разнорачивать, развернуть. *Разгорни дитину, а то ж їй жарко.* Бчк. Петр. *Ану розгорни оцю бодажку: це ни оно?* Стгл. Бог.

РОЗГУБИТЬ, сов.
 Растерять. *Дивись, це я носки розгубила десь по двору.* Стгл. Бог. *Було ж і багато шпильок, і всі розгубила.* Змс. Петр., Бчк. Петр.

РОЗДИВЛЯТЬСЯ,
РОЗДИВИТЬСЯ.
 Осматриваться, осмотреться; разглядывать, разглядеть. *А в мени свини поїли буряки. Я думала потирвах – коні. А від каже: «Ти роздивись. Коні ж їдять зверху, а це – с-під землі».* Стгл. Бог. *Ну, я ж пішов їх (іконы) роздивляця.* Пшв. Бог. *Як роздивився, а тут лижуть ці каміночки, ці хто знає що.* Влс. Гриб. Повсеместно.

РОЗДІВЛЯТЬ
(РОЗІВАТЬ, РОЗІВЛЯТЬ),
РОЗДІЯВИТЬ (РОЗІЯВИТЬ).
 Широко раскрывать, раскрыть (рот, пасть); то же, что

разсвать, разинуть (разг.), разявить (прост. несовбр.). *Ну, розівай ротик, см кашу.* Урыв Остр. *Ни розівай рот!* Реп. Повсеместно. * **Роздівлять рот.** Отшлекаться, считать ворон. *Стоїть там, рот розівив* Ломы Вероб. *Не зівай по сторонам, не роздівай рот!* Лев. Павл. *«Чого стоїш – рот роздявив?»* Стгл. Бог. *Ну що ти стоїш, роздявив рот?* Екстр. Лиск. *Стоїть, рот роздявив.* Пшк. Павл. *Чого ти рот роздявив?* Тир. Кам. *Да ти усїгда роздявиш рот і забудиш, за чім пайшов.* Урыв Остр. Повсеместно.

РОЗДОБИТНИЙ, -а, -с. О человеке, умеющем достать любую вещь. *Да він такий мужик роздобитний.* Екстр. Лиск.

РОЗДОВБАТЬ, сов.
 Раздолбить. *Куриця яйце роздовбла і випила.* Стгл. Бог.

РОЗДРАТУВАТЬ. Сов. к дритувать. *Собаку роздратував, так она як скажена.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

РОЗДРЯПАТЬ, сов.
 Распарпать. *Вин усю пилу роздряпав.* Бл. Пшв. Остр. *Винку роздряпав, і кров тиче.* Стгл. Бог.

РОЗДЯВА (РОЗДЯВА), -и. Рассеянный человек; то же, что разява, разиня (прост., пренебр.). *Посіла, роздява, гроці, що тинер робить?* Кри. Остр. *Я, як роздява, все забуваю.* Киб. Лиск. *От уже роздява так роздява...* Стгл. Бог. *То дружка ни услідила молоду, роздява була.* Рдч. Бог. • **Роздяв ловить.** То же, что вытрішки ловить. *Пішов роздяв ловить.* Пск. Павл.

РОЗДЯГАТЬ (-СЯ),
РОЗДЯГТИ(-СЯ). Снимать верхнюю одежду; раздевать(-ся), раздеть(-ся). *Роздягайтесь в нашій хаті.* Стгл. Бог. *Роздягни дитину жарко.* Мрч. Ольх. Повсеместно Ср. **разбираться 2.**

РОЗЖАЛІТЬСЯ, сов. Проявить жалость. *А тоді ото розжалісця - іде.* Стгл. Бог.

РОЗЖЕВРІТЬСЯ, сов. Разгорется. *Там ще с жар, паложси тоненьких скіпочок, ото розжєврісця.* Стгл. Бог.

РОЗЖИТЬСЯ, сов. Достать, приобрести что-либо; то же, что разжиться (прокт.). *Хлопці розжислися мячом.* Пшв. Рос. *Де б розжисця сіминов с цвітів?* Ектр. Лиск. *Він хить лукавало розжєвєдєр.*

Шпш. Ольх. Нічим я ни розжєсємєсь. Стгл. Бог.

РОЗЯВКУВАТИЙ
(РОЗЯВКОВИТИЙ), -а, -с. Рассеянный, невнимательный. *Який він розявкуватий, загубив мазахай.* Бл. Пльб. Остр. *Ни поїму: він тіки розявкуватий чи ще й дурний?* Стгл. Бог.

РОЗЯПИТЬ
(РОЗДЯПИТЬ), сов. То же, что одзяпнуть. *Чього ти дєвєрї розяпили?* Шпш. Ольх., Стгл. Бог.

РОЗИНКИ, -нок. Украшения (какие?) *На другий день (свадьбы) бєсєди ходили.* *Тодї трєйку коний як запряжуть - конї так і вишискуюця.* *Да звонки почіпляють, да в розинках ті конї.* Лкв. Подг.

РОЗКОЛБАТЬ, сов. Выяснить, разобраться в чем-нибудь, с трудом распутав что-нибудь сложное, неприятное. *Трудно розколбать це діло, а робить бїльшє нічєго.* Бчк. Петр.

РОЗКОЛИНА, -и. Трещина, образующаяся на зсмле от зная. *Суша постємєла, так страшні розколєни поробились у муку.* Бчк. Петр.

РОЗКОЛУПУВАТЬ,
РОЗКОЛУПАТЬ. Расковыривать, расковырять.

Бояльцька та тіки присохне, а він її втесть розколупас. Ниніш ти її розколупусти? Чешниця? Потирли! Стгл. Бог. Ср. сколупувать

РОЗКОХАНІЙ, -а, -е. Ухожений. *Яка розкохана жінка. Пнв. Рос. Нивістка мов дуже розкохана. Пнв. Рос.*

РОЗКОШЛАТИТЬСЯ, сов. Растрепаться. *Щось у мене волосся розкошлатилося – піду трошки причіснуць. Стгл. Бог.*

РОЗКОШНИЙ, -а, -е. Полный, солидный. *В маладасьці я була раскошна. Крп. Кам. У Захара раскошна баба. Нзр. Ольх.*

РОЗКРЕКТАТЬСЯ, сов. Раскрихтеться. *Чього ти розкрихтався? Чи що болить? Стгл. Бог.*

РОЗКУДЛАНІЙ, -а, -е. Растрёпанный, взлохмаченный. *Весь день ходю розкудлана, як з ранку ми роцїсалась, так і ходю. Стгл. Бог. Шо ти сидишь така розкудлана ходиши? Урыв Остр. Змс. Петр. Ср. кудлатий. См. также расплываний.*

РОЗКУЙОВДИТЬ, сов. Разворошить, растрепать. *Геть, одстань! Дивись, ти міні все волосся розкуйовдив! Стгл. Бог. Ср. закуйовдить.*

РОЗКУМЕКАТЬ, сов. Понять, разобраться. *Щось я ніяк ни розкумекаю, як отут дальші плисти. Ти ни поймиши? Стгл. Бог. Ср. кумекають.*

РОЗКУРОХКАТЬ (РОЗКУРОХТАТЬ), сов. Разобрать, разворошить. *Ти гляди, розкурохкаси лісапет, и зобрати нікому буди. Бчк. Петр. Шо ти тут шукає? Я все зложила, а ти раскурохтов. Стгл. Бог.*

РОЗКУШТУВАТЬ, сов. Распробовать. *Та то ти ни раскуштувала. Раскуштууй – він добрий. Стгл. Бог. Та шо там вона дала – я до пуття й ни раскуштувала. Змс. Петр. Повсеместно.*

РОЗЛИВ, -у. Разлив, весенний паводок. *Худім на розлив, покатаємось на човни. Бчк. Петр. В лісі кругом розлив залива. Кпб. Лмск. Та це вже скіки годів розливу нема. Змс. Петр. Раніше ж розлив оті огороди на шлу тотів. Стгл. Бог.*

РОЗЛІТАЙКА, -и (устар.) Теплая верхняя женская одежда наподобие пальто. *Раніши носили ми розлітайки. Пер. Кант. Справив міні батько раз розлітайку Пер. Кант.*

РОЗМАЗНЯ́, -і. 1. Жидкая каша. *Косарям наварили розмазни*. Грн. Калач. 2. (перен., пренебр.). Нерешительный человек; то же, что размазня (пренебр.). Бчк. Петр.

РОЗМИНУ́ТЬСЯ, сов. Разойтись в дороге; то же, что разминуться (разг.). *Як би, щоб ни розминувця*. Екстр. Лшк. *Де ж це ми з ним розминувши?* Стгл. Бог.

РОЗМОВА, -и. Разговор. Слово за словом, і пошла розмова. Крс. Н.-Хос.

РОЗМОВЛЯ́ТЬ, несом. 1. Разговаривать. *Тікай, міні ніколи с тобою розмовлять*. Тхр. Кам. *Розмовляю так: «Никуда ни хади, будь дома»*. Реп. 2. Рассуждать, думать. *Я так розмовляю, що ни нада вам нікуди усього жити в цьому домі*. Тхр. Кам. *Я так розмовляю, що нада іти полоти картихи*. Дрк. Реп.

РОЗНОСИ́ТЬ, несом. Очень быстро бежать (о лошади), идти в разнос. *Гляди, він любе розносить*. Грн. Калач.

РОЗОРЯ́ТЬ, **РОЗОРИ́ТЬ**. 1. Ломая, уничтожая, разрушить, опустошить. *Михайло машину розорив*. Стгл. Бог. *Розорив снідо*. Змс. Петр. 2. Расстроить. *Чьоловіка розорив*. Стгл. Бог.

3. Раздражить. *Собаку розорив – розоратував*. Стгл. Бог.

РОЗОРЯ́ТЬСЯ, **РОЗОРИ́ТЬСЯ**. 1. Выходить из себя, браниться, ругаться; то же, что разоряться (прост.). *Чього ти розорієся?* Стгл. Бог. *Іван кажни день розорієця на дівчат*. Стгл. Бог. 2. Ломаться, сломаться. *В його машина розорілась*. Стгл. Бог.

РОЗПА́ЛКА, -и. Растопка. *Дров уноси на розпалку*. Крн. Остр.

РОЗПА́ЛЮВА́ТЬ, **РОЗПАЛІ́ТЬ**. Разжигать, разжечь. *Гасу ни було, растоплювать нічим було*. Тхр. Кам. *Подий міні сірники, я срублю розпалку*. Ст. Крш. Петр., Стгл. Бог.

РОЗПАНА́ХАТЬ, сов. (экспр.). Сильно разрезать или разорвать что-л. *Страшно розпанахав ногу чирипанкою*. Бчк. Петр. *Цьоти розпанахави Шши*. Ольх. *Я сьогодні вранці як ужала, так итани отак о розпанахала*. Стгл. Бог.

РОЗПА́ТЛАНІЙ, -а, -е. То же, что розкудланый. *Шо ти ото ходили такий розпатланій?* *Шо тобі – вижеко причісання?* Стгл. Бог. *Ходю всі день розпатлана: ніколи ни то*

причісання, а й усюру глянуть.
Змс. Петр.

РОЗПАТЛЯТЬСЯ, *сов.*
Растрепаться (о волосах).
Підожди – оддісанкь. Поки добіжжє хвєкакєсь, рєкєтєтєкєсь.
Змс. Петр. *Піо платком волость розпатлялось.* Стгл. Бог.

РОЗПАТЯКАТЬСЯ, *сов.*
Разболтаться. *Чоє ви там розпатякались?* Стгл. Бог.

РОЗПАТЯКУВАТИ, *несов.*
(неодобр.). Многословно рассуждать; то же, что разглагольствовать (разг.). *Щє й розпатякує: щє ж то я ни я. Хто ж тебе буде слухать?* Стгл. Бог.

РОЗПЕРЕЗАННИЙ, -а, -с.
Развязанный *Розперезаний* *квартих.* Енд. Семпл.

РОЗПЕРІЗКОЮ, нар. Не подползанный. *Що ти ходиш розперізкою? Підпирєжєсь, оно лєднєш буде.* Стгл. Бог.

РОЗПЕРІЗУВАТИСЯ,
РОЗПЕРЕЗАТИСЯ.
Распоясываться, распоясаться.
– *Нєкуди вжє їсти.* – *Рєспирєжєсь.* Бчк. Петр.
– *Дєйшов до сєдєнєв, а ви бєтєнок, розтєй...* – *Рєспирєжєсь?* *Рєз явивєш шєкурєк.* Стгл. Бог.

РОЗПИТУВАТИ,
РОЗПИТАТИ.

Расспрашивать, расспросить; разузнавать, разузнать. *Трєбє лєдєй рєспитєть, а тєдї вжє...* Стгл. Бог. *Що ти рєспитєши? Оно тєбї нєжнє?*
Змс. Петр. *Пєйдє рєспитєй, шє тєм у мєгєзєн прєвєзлє.*
Урєв Оєтр. Пєвєсємєстєо.

РОЗПІРКА, -н. Разрез (обычно на юбке, платье) как элемент края. *Оно стєдєнєвєтє жєнцє с тєкоє висєкоє рєспєрєкоє ходитє: їз дєвчєчєх гєдєв, мєбуть, вжє вєйшлє!*
Лєв. Пєвл. *Ютєкє ззєду з рєспєрєкоє.* Стгл. Бог.

РОЗПЛЄСКУВАТИ
(**РОЗПЛЄСКУВАТИ**),
РОЗПЛЕСКАТИ. Делать, сделать плюсом; растлющивать, растлющить. *Я рєсплєскуєю звєдї, як трєбє тєнєнєкє.*
Бчк. Петр. *Лємїх рєсплєскує.*
Стгл. Бог. *Нє сєкєрєу зєплєшєку рєсплєскуєю.* Стгл. Бог. *Пєрєжєкє трєбє щє рєсплєскєть.* Пєд. Рос.

РОЗПЛЮЩИТИ, *сов.*
Раскрыть (глаза). *Нє вєтєв очї рєсплєщєть – вжє їсти.* *Пєдї хоч умийєсь.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

РОЗПОЛАГАТИ, *несов.*
Надеяться, предполагать. *Вєн жє рєспєлєзєв, шє мє йєго пєдєвєзємо.* Стгл. Бог.

РОЗПРУДИТЬСЯ, *сов.*
(перен.). Разогнаться,
разбежаться. *На вулицю,
нибойсь, розпрудився.*
Бчк. Петр. *Стої! Куди ти
розпрудився?* Стгл. Бог.

РОЗПУКУВАТЬСЯ,
РОЗПУКАТЬСЯ.
Раскрываться, раскрыться (о
почках, бутонах). *На яблуні
вже цвіточки розпукуються.*
Стгл. Бог. *Скоро розочки
розпукаються.* Змс. Петр.

РОЗРАЯТЬ, *сов.* (устар.).
Отговорить, отсоветовать. *Вона
вже й погодилась, а родичі
розрають.* Стгл. Бог. *Розраїли,
россудили, щоб ми в парі ни
ходили.* Шпш. Ольх. Ср.
нараять.

РОЗРЕГОТАТЬСЯ, *сов.*
(неодобр.). Раслохотаться. *Ну
чого ви розреготались?* Екстр.
Лвск. *І ото розреготались... хто
та й чого.* Стгл. Бог.

РОЗРИКОСИТЬ, *сов.*
Подвергнуть осуждению,
сплетням. *Мабуть, тима такої
гарної сусідки, щоб ни амїла
свою сусідку розрикосить.*
Лвс. Павл.

РОЗРІЗНЯТЬ,
РОЗРІЗНИТЬ.
1. Разрознивать, разрознить. *І
они (жених и невеста) ідуть,
бируци за руку, щоб їх ніхто
ни розрізнив.* Грм. Кант.

*Таточкы розрізнили в магазині,
а я ни замїтила – купила на
одну ногу.* Змс. Петр. 2.
Различать. *Я отих дівчат ни
розрізняю, де яка.* Стгл. Бог.

РОЗСІДАТЬСЯ,
РОЗСІСТИСЯ. 1.
Рассаживаться, рассеется
Повсеместно. 2. Только сов.
Занять много места. *Ану
посуньсь. Россїмсь, як бариня.*
Стгл. Бог.

РОЗСІШКА, -н. Развиллина
на конце столба. *Ставили рівні,
а підсішок – угорі розсішка*
Стгл. Бог.

РОЗСКУБТИ, *сов.*
Разлешить, расщипать. *Вилости
збичось – ни роскубеш* Стгл.
Бог.

РОЗСОВУВАТЬ,
РОЗСУНУТЬ. Раздвигать,
разлвинуть. *Треба розсунуть
накіяня, щоб лучше сїхлю.* Шпш.
Рос., Стгл. Бог., Бчк. Петр.

РОЗСТІБАТЬ,
РОЗСТЕБНУТЬ.
Расстегивать, расстегнуть. *Ану,
розстїбни міні оцю пузирцю,
щобь я ніжк ни розстїбну.*
Стгл. Бог. *Нивдобна халодяка,
кузиків бизато. Пока їс
застїбнеш да розстїбнеш.*
Урив Остр. *Розстїбай до
конця.* Змс. Петр.

РОЗСТРЯВАТЬСЯ,
РОЗСТРЯТЬСЯ (неодобр.)

Раставаться, растаться. *А я у нею ніяк ни ростраюсь.* Бчк. Петр. *З радікулітом ніяк ни ростраюсь.* Стгл. Бог. Ср. пристрять.

РОЗСЮМРИТЬСЯ, сов. Разреветься, расплакаться. *Россюмрилась на три ниділі.* Бчк. Петр.

РОЗТАВАТЬ, **РОЗТАНУТЬ**. Таять, растаять. *Іж уже морозене: оно ж ростане.* Змс. Петр. *Сніг ще й ни думає раставать.* Стгл. Бог.

РОЗТАПША, -і (неодобр.). Неуклождй, неповоротливй. *От уже ростаншо — нічого ни зроби як слід.* Стгл. Бог.

РОЗТІРЬОХА, -и (неодобр.). Рассеянный, постоянно теряющий что-либо человек; то же, что растеряха (прост.) *Та це така розтіряха, шо все розубе, а тоді й ходи шука.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. См. также **розтрьона**.

РОЗТОВКМАЧИТЬ, сов. (экспр.). 1. То же, что **розтовкити**. *Яйце в сумці так і розтовкмачила.* Стгл. Бог. 2. **Растовковать, разьяснить.** *Яому поки розтовкмачіши...* Стгл. Бог.

РОЗТОВКТИ, сов. Размозь, растолочь, разбить на мелкие кусочки. *Розтовчі чжничьку в борщ.* Стгл. Бог. *Сіль*

ссохлась — елі ржтовкла. Змс. Петр. *Треба розтовкити сіль, а то вона грудками.* Урьв. Остр. Повсеместно.

РОЗТОПЛЯТЬ, **РОЗТОПИТЬ**. Разводить, развести огонь в печи. *Треба грубу растоплять.* Ломы Вороб. *Я учора у пічі растопяла, а ти сьогодні.* Ломы Вороб. *Та вона раненько зайшла я тіки пічь растопила.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

РОЗТРАМБУЛИТЬ, сов. Растрепать, разорвать, распротыпить. *На шо він пачто растрамбулив, ни усика швачки тепер шмиє.* Бчк. Петр.

РОЗТРЕБУШИТЬ, сов. Разобрать; то же, что **распротыпить** (прост.). *Лісакст розтребушити леши усього, собрать зумій.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

РОЗТРИНЬКАТЬ, сов. (неодобр.). Легкомысленно, без толку истратить, истрасходовать; то же, что **растрьяжирить** (разг.). *Хазяйство розтринькати.* Бчк. Петр. *Та ростри-и-инькали нима нічого грошей.* Стгл. Бог.

РОЗТРОЦИТЬ, сов. Раздавить, разбить вдребезги. *Каже, на ложку наступив,*

так так і розстроців. Стгл. Бог.

РОЗУМАКА, -и. Умный,мышленный, догадливый. *Ох и разумака! Нжб. Бутур.*

РОЗУМІТЬ, несов. Понимать. *Я це ще ни розумів, та шо они молилася. Плс. Бог.*

РОЗХИТУВАТЬ,

РОЗХИТАТЬ.

1. Расшатывать, расшатать. *Ни розхитуй стулку — сядь як сиди. Стгл. Бог* 2. Раскачивать, раскачать качели. *Дедушка, розхитайти мене, а то я сам ни розхитаюсь. Стгл. Бм. Ср. хитати, цохтати.*

РОЗХЛЮПУВАТЬ,

РОЗХЛЮПАТЬ.

Расплёскивать, расплескать. *Ни розхлюпуй воду, а то її далеко носить. Грн. Калач. Поки воду домисла, пальцину розхлюпала. Стгл. Бог. Повсеместно.*

РОЗХОМУТАТЬ, сов. Снять лому. *Іди розхомутой кобину. Грн. Калач.*

РОЗХРІСТАНИЙ, -а, -с. Незастегнутый, с раскрытой грудью. *Шо ти ходиш розхрістаний? Ломы Вороб. Та він всегда ото такий розхрістаний. Стгл. Бог. Такий холод, а ти ходиш розхрістаний Ломы Вороб.*

РОЗХРІСТАТЬСЯ
(**РОЗХРІСТІТЬСЯ**), сов.

Иметь неаккуратный вид, небрежность в одежде; расстегнуться. *Кудись спішити розхрістався. Стгл. Бог. Ше раз розхрістаєсся, і із дому ни випустю більш. Бчк. Петр. Глянь, рубашка розхрістилася. Енд. Семпл.*

РОЗЧАВУЧИТЬ, сов. (экспр.). Раздавить. *Наступив своїм зап'ятем на птушку і роцхавучив у цятишку. Стмл. Петр. Роцхавучив, як жсабу. Ростомтати і роцхавучити — це одно. Стгл. Бог.*

РОЗЧАХНУТЬ, сов. Разломать, разводя две сросшиеся ветки дерева в разные стороны. *Ни пустю більш у садок, чьорти яблоньку зломали, так прямо і роцахнули. Бчк. Петр., Стгл. Бог. Ср. одчахнути.*

РОЗЧАХНУТЬСЯ, сов. 1. Разломаться в том месте, где расходятся две ветки. *На її торік стілки яблуж було, шо в одиному місті аж ветки роцахнулись. Стгл. Бог.* 2. Сильно разъехаться в разные стороны (о ногах). *Корова на льод збігла, так роцахнулася, шо чуть ни нисли її на руках до берега. Бчк. Петр.*

РОЗЧВАКАТЬ, сов. Развести гризь. *Роцхавали гризь*

на дорозі, що і ни пройдиш.
Стмл. Петр.

РОЗЧУХУВАТЬ,

РОЗЧУХАТЬ. 1. Расчёсывать, расчесать. *Ни роццюхай – вни скоріш заживе.* Стгл. Бог. *Ти ни рощухувай, а то базстиме.*

Урив Остр. 2. Понять, разобраться (экспр.). *Ти, діду, поки роццюхастя, шо до чього...*

Стгл. Бог. Ср. розкумекать, розцолопять.

РОЗШКРЬОБАТЬ(-СЯ),

сов. (экспр.). Разносить(-ся) (об обуви) – *Нати Ваші [тухлі], а то Вам ці мазі. – Та рошикрьобались, так виликі стали.* Стгл. Бог.

РОЗШМАТУВАТЬ, сов.

(экспр.). С силой разорвать на части; то же, что разодрать (разг.). *За коляку зачітнися – так і розшматував сорочку пополам.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

РОЗШМОРГНУТЬ, сов.

Развязывать, потянув за один конец, узел, завязанный зашморгом. *Ану подитнися, шо там таке, шось я шик ни рошиморгну – мабуть затиєза.* Стгл. Бог.

РОЗШТОВХАТЬ, сов.

Расталкать. *Хитців розштохав і в середену захомався.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

РОЗШОЛОПАТЬ, сов.

Разобраться, выигнупь. *Наконець ця бестолоць рошишолопала, шо од сї требувалось.* Лєв. Павл. Ср. второпать

РОКУШКА, -и. Нога.

Поставила рокушки на стулце і обувайця. Крп. Остр.

РОМАН, -а. Ромашка.

Зація роман Реп.

РОПА, -и (устар.). Рассол.

Мати наварила ропа і називала м'ясо. Стгл. Бог. ♣ **Солоний**, як рома. Очень соленый. *Борц солоний, як ропа.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

РОПАВКА, -и. 1. Клещ,

паразитирующий на скоте. *Ропавку найшла на вівці, стриєла висною і найшла*

Бчк. Петр. *У теляти під пузом ропавки.* Грн. Калач. 2. Белый навозный червь. *Дитись, скільке ропавок у кучі.* Стмл.

Петр. Ср. робак 2. 3. (перен.). Жаба. *Сидить тут .. ропавка стара.* Мрч. Ольк.

РОПТАТЬ, ЗРОПТАТЬ.

Трусить, струсить. *Він зроптан і побіг до дому Ломы Вороб.*

РОСИЧКА, -и. Уменьшит. к

роса. *Дуже багато росичкі.* Грн. Лиск.

РОТАНІТЬ, несов. Кричать.

Чого ротаніть? Нжб. Бутур.

РОХКАТЬ, несов. Нетромя

хрюкать. *Свння, чути, рохкас*

*Чього їй треба? Я ж їй
нидавно виносила.* Стгл. Бог.
Ср. хрокхть.

РУБА, нар. Ребром, на
ребро. *Типер кирпич руба
ставляй.* Ломы Вороб., Стгл.
Бог.

РУБАНЕЦЬ, -нця.
Небольшая толстая палка,
полено. *Зложизи рубанци
в кучу.* Нвб. Кант. *Огріла
рубанцем по стині.* Нвб. Кант.
Подай міні отой рубанець.
Ломы Вороб.

РУБАТЬ, несов. Рубить.
Дрова треба рубать. Твр.
Кам. *Рубать дрова.* Ярк.
Остр. *Вин рубав капусту на
городі.* Бл. Пльб. Остр. *Дрова
рубאותь і колють.* Енд.
Семил. Повсеместно.

РУБЕЛЬ, рубля (устар.).
1. Валек с поперечными
желобками для катания холста,
белья. *Колись так і гладили –
рублем та качалкою.* Стгл.
Бог. *Я рублем погладила
білля.* Нвб. Кант. *Биреш
рубель, сорочку зиртайш – и
качяш.* Кляб. Лиск. *Треба
сарочки пакачать рублем.* Бл.
Пльб. Остр. *Рубель робили
красивий.* Пив. Рос. *Холсти
льняні катали рубельом.* Рен.
*Рубель іпользували для
гладіння білля, ним качали
качяку з білляом.* Рдч. Бог.

*Ниси міні рубель, я буду холст
катать.* Тхр. Кам., Пльс. Бог.
2. Деревянное приспособление
для увязывания сена и соломы
при перевозке; толстая жердь,
прижимающая погруженные
на воз солому или сено. *Клади
рубель на гарбу, та пойдимо за
сінам.* Ломы Вороб. *Дядько
тужи затме рубель.* Пер.
Кант. *Рубель кладуть.* Влд.
Лиск. *Узяв рубель – сіна
увязувать.* Бл. Пльб. Остр. 3.
Часть жерницы (приспособления
для первичного обмолота?).
Рубель мне солому Ярг.
Бутур.

РУБЦЯВІЙ, -а, -с.
Неровный, покрытый выбоинами.
Пяска буза каменюка, рубцява.
Твр. Бог.

РУДА, -и (-ні). Глина. *Руда –
це глина.* Блг. Подг. *Глина
це ж руди по-нашому.* Блг.
Подг.

РУДИЙ, -а, -е. Коричневый.
Мама купила руде пальто.
Чалки руді Бнд. Кант. *Он він,
з рудим портфелем.* Пер.
Кант. – *Піду додому. – Піди
додому ти скажи рудому. –
Рудому чи рябому? – Рудому, у
їх там цуцик рудий.* Стгл.
Бог. Ср. ривий 2.

РУДУВАТИЙ, -а, -с
Коричневатый, рыжеватый. *Іс,*

врно: начс, оно в тебе було рудувате [волосся] Стгл. Бог.

РУНДУК, -а. 1. Деревянный жесткий диван. *Лягай на рундуки.* Ярг. Бутур. 2. Вход в подполье около печи. *Рундук зробали широкий.* Стгл. Петр.

РУНО, -а. Шерсть *Прясти руно.* Енд. Семил.

РУСЯВІЙ, -а, -е. Русый. *Не, він ни чьорнявий, а русявий.* Стгл. Бог.

РУЧАЙКА, -и. Палка, которой бьют по мячу; то же, что бита (разг.). *В мячя срають, так ручайкую ж ото б'ють.* Стгл. Бог.

РУЧЕНЬГА, мж. Уменьшит. к руки. *Замерзли рученята? Иди - погрій.* Бчк. Петр.

РУЧІЦЯ, -і. Кол, прикрепляемый к подушке теленг и поддерживающий её борта. *Ручіця серед дорози поламалась, и оно стовязло.* Бчк. Петр.

РУШАТЬ(-СЯ),
РУШИТЬ(-СЯ). Трогаться, тронуться в путь, двигать(-ся), двинуть(-ся) (чаще о скоте). *Пора уже скотину рушати.* Ломы Вороб. *Корова уже рушавоця на паву.* Стгл. Петр. *Підходю, а він рушає.* Стгл. Бог. *Пора рушатиця.* Стгл. Бог. *Давайте рушати.* Бчк. Петр. *Ну, рушился? Встав?* Стгл.

Бог. *Ну давай, Михайло, рушити.* Грн. Калач.

РУШИТЬ, ПОРУШИТЬ. 1. Молот, смолот на крупный размол. *Прийдіця кукурузу уско рушити - порося нічим кормити.* Бчк. Петр. *Поїхали горох порушимо, а то оті жучьки увесь його пириточуть.* Ольх. 2. Снимать шелуху с зерна. *Я завтра повизу просо рушити.* Стгл. Петр. 3. (перен.) Интенсивно грызть семечки. *Рушили насіння.* Кра. Кам.

РУШКА, -и. Небольшая мельница крупного размолы или мельница, очищающая просо от шелухи; крупорушка. *Повизу на рушку просо.* Ломы Вороб. *На рушку пошти і нічыло тизти, та трѣби, покиту, мабути.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

РУШНИК, -а. 1. Полотенце. *Бабушко, чім міні утираця? - Та рушником же й утирайся. - Полотенцем? - Полотенцем.* Стгл. Бог. *Там у мени рушники висять.* Утринику рушником. Пер. Кант. *Я витала два рушника.* Скп. Кант. Повсеместно. 2. Длинное вышитое полотенце, употребляемое в обрядах и для украшения икон и др. *Була лігістраця, так казали*

становити на рушник. Висходять молодих стрічать – на рушниці хліб. Його шикють, вишавують. А яким витираються – полотенеце. Стгл. Бог. Рушники такі – на стіни вішали. Бчк. Петр. У нас, короче, була бабушка, старая очивь, стара, і она делала сама рушники, то їсть вишавала їх, там разні голубі бути, птиці, вобщє прикольно було. Нвмл. Калач. Повсеместно. См. також витирач, утирок.

РУШНИЧОК, -чка. Уменьшит. к рушник. Смугнастий рушничок. Стгл. Бог

РЮМАТЬ, **РОЗРЮМАТЬСЯ**. Плакати, расплакаться. Ти ни рюмай, розрюмаця й нам ни догдо. Смл. Подг.

РЮМИТЬ, несов. То же, что рюмать. Санька усе рюма. Бл. Пльб. Остр.

РЮМСАТЬ, несов. То же, что рюмать. Чуть шо – скорі рюмсає. Брз. Подг. Ср. сюрить.

РЯБЕЦЬ, -бця. Коршун, ястреб. Рябиць сів на дерево. Пав. Рос. Рябець у нас куриця вкрай. Бзм. Павл. Рябиць покрав курей. Смл. Подг.

РЯБКО, -а. Род кушання из пшека и гречневой муки;

пшєнный суп с клєцками. *Иди, мамо, рябко варить* Крн. Остр. *Рябко роблять з тїона і їдять з квасом*. Ллск.

РЯБОЄ. См. обос.

РЯБОМИЗИЙ, -а, -е. Веснушчатый, конкпатый. *На лиці він рябомизий, ластів'ячий* Стгл. Бог.

РЯБОТИННЯ, -я. Маленькос углубленс, щербина на лице, теле; рябина. *Ряботиння по лиці: віспою пирижворкга, ще як мала була, ото й ряботиня*. Стгл. Бог.

РЯВКАТЬ, несов. То же, что бутить 1. *Слухай, як рявка бугай* Крн. Остр. Ср. равкать.

РЯДЕНЦЕ, -я. Уменьшит. к рядно. *Он на отолу рядєнці скіток утисы*. Стгл. Бог., Три. Ллск.

РЯДНИНА, -и. То же, что рядно. *Десь я начє бачила – ряднина валялась – накрить оці картохи*. Стгл. Бог. *Вельми с собою ряднину*. Укр. Рос.

РЯДНИНКА, -і. Уменьшит. к рядника. *Росстели ряднику у дворі* Крн. Остр. *На огороді їлі у дворі простелим ряднику, сядим у кружок і їмо* Срк. Бутур., Стгл. Бог.

РЯДНО, -а Толстый холст из пеньковой или грубой льняной пряжи, вала (см. вал 1),

а також изделие из такого холста. *Рядно у мене чисте. Рядно має вишила дочка.* Бид. Кант. *Рядно вже старе.* Скв. Кант. *Учюра стірали рядно.* Кми. Остр. *Рядно підстилали на лантух.* Твр. Бог. *Ваше рядно у нас на городі на грядкі.* Рев. *Рядна раніше були полотняни да такі дряпучі.* Твр. Кам., Трц. Лиск., Блг. Подг., Дрк. Реп. См. також рядюга.

РЯДОК, -дка. 1. Полоса скошенной травы. *Рядки на лузі лижать.* Блг. Подг. **Повсеместно.** 2. Пробор. *Дивись, який у тебе рядок мирівний. Пробири як сміх.* Сттл. Бог. 3. Способ повязувати на голові платок, при котором из-под одного шматка видніється невеличка полоска другого. *Пакрилась на рядок.* Брз. Остр.

РЯДЮГА, -н. 1. То же, что рядно. *То рядюга з валу.* Сттл. Бог. *Рядюгу ми прислали на сетку кровати.* Скв. Кант. 2. Домотканый половик. *Виткала різноцвітні рядюги. Весь пол рядюгами вислан.* Ниб. Кант. *Рядюги були вже грязьні.* Пср. Кант. *Бабушка виткала рядюги.* Бид. Кант.

РЯДЮЖКА, -н. Уменьшит. к рядюга. *Витрусі рядюжкі.*

Ярг. Бутур. *Сусідка виткала рядюжку.* Ст. Крш. Петр.

РЯМКА, -н. Небольшая рама. *Дядько зробив рямку.* Ектр. Лиск.

РЯМЦІ (РЯМЦЯ), -ів, мн. 1. Оконная рама. *Памий рямці.* Ппв. Рос. *У вікнах рямця уже попріли.* Ломы Вороб. 2. Рамка для портрета. *Рямці синочок у школі зробив.* Бчк. Петр., Сттл. Бог.

РЯСИ, ряс, мн. Сборки на одежде. *Піддявку шили на вати, з рясами.* Птр. Павл. *Ряси — це як пішло розкладаш.* Пдг. Рос. *Катьку схватича, кужух із рясами поділа...* Сттл. Бог.

РЯСНЕ, -ого. Ветка дерева, украшенная цветами и блестками, стоящая у невесты на столе во время свадьбы. *Рясне цвіте, прямо горить на столі.* Смл. Подг. Ср. теремок.

РЯСНИЙ, -а, -е. 1. Обильный, густой. *Яблуня була рясна.* Крп. Кам. *Яка яблуня у вас рясна.* Стмл. Петр. *Диви, які рясний садок.* Яблук рясно. Змс. Петр. *Ох і рясний же ліс увесь.* Сттл. Бог. **Повсеместно.** 2. Широкий, пышный, сборчатый. *Ютка бува рясна, рисна и гарна.* Ппв. Рос. — *А ютка рясна бува? А*

як же. Колись же рясні були.
Сттл. Бог. Повсеместно.
♦ Рясна шуба. Шуба со
сборками по талии. Нжб.
Бутур.

РЯСНІТЬ, несов. Быть
обильно покрытым плодами.
Яблуні як рясніють. Як ни
обсипляця, так будим з
яблуками. Сттл. Бог.

РЯСНО, нар. Густо,
обильно Сади цвіли рясно
Реп. Як рясно вишні цвітуть.
Ломы Вороб. Один год так
рясно було, та здоровий
[терен] Сттл. Бог. Яблук сей
год рясно. Бчк. Петр. У нас в
городці вишні рясно цвіли.
Лев. Павл. Повсеместно.

РЯСОТА, -н. Высокая
степень урожайности чего-
либо. У в цьому гаду слив
рясота. Зцв. Кант.

РЯХА, -н (груб.). Лицо.
Отяку ряху паів. Сттл. Бог.

РЯШКА, -н. То же, что
ряха. У його ряшка - як ни
лотне. Сттл. Бог.

С

САГА, -н. Понижение
рельефа с остаточной водой
после паловодья. Летом может

высыхать. Така ложбина. То
грядина - туди й сюди, там
трава. А тут осока, лепеха. А
по їй, по сазі, - засухи. Сттл.
Бог. Сесечина - сага, і таже
засуха остасця посередині.
Сттл. Бог. Треба в оцю сагу
выкосити. Бчк. Петр. Напали
сціки риби у сазі. Бчк. Петр.

САГАЛАСТІЙ, -а, -е.
Высокого роста. Якийсь
мужик пішов сагаластий.
Ломы Вороб.

САДОК, -дка. Сад. Ходили у
садок покулять. Нитл. Вороб.
У садові садків ни було, ни
токах були. Там же і січяс ще
кой-де яблуні остались. Сттл.
Бог. Кажний год ходили с
Пилькой за ландухами в садок
до Рыбалчиных. Арх. Бутур. У
нас маленький садок. Трц.
Лиск. Повсеместно.

САЖКА -н. Уменьшит. к
сага. Памуз вербичку по ягоди
ходили, і отак - сажка. Сттл.
Бог.

САКА, -н. Осеннее
полупальто на вате. Сака була
на ваті. Нжб. Кант. Сакі. Дітині,
по колєні, чуть ширишнький,
рукави заковражичьками. Птр.
Павл.

САЛИТЬ, ПОСАЛИТЬ.
Попадать, попасть мячом в
игрока при различного рода
играх. Млячсн же сачили. Як

посалять – виходити з ігри.
Стгл. Бог., Змс. Петр., Нвгл.
Вороб.

САЛО, -а. 1. Сало. Дурне, як сало біз хліба (пог.). Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Вечеринка перед свадьбой. Сало збирали. Птр. Павл.

САЛОТОВКА, -и. Пест для домашнього обихода. Зроби салотовку, а то нічим картохи товкати. Стгл. Петр. См. також товкач, товкачка.

САЛЬМА, -и. Псалом. Коли сидять коло пикійтаци, співають сальми, причітують. Грм. Кант. Сальму ми співаємо, що звьозди впадуть і місяць, і стане тьма тьмуця... Лкв. Подг.

САЛЬЦЕ, -я. Уменьшит.-лакск. к сало 1. Хороче, тонке сальце. Трд. Лжск. Повсеместно.

САМ, -а, -о. 1. Один. Микита остався сам тинер. І глухий... Стгл. Бог. Ти сама в хаті? Змс. Петр. Так ото она ночью на Явана Кутала сама по садкам ходила, все яксь травки вишукувала. Прв. Калач. Повсеместно. 2. Сам. Ни троегі, я сама занису. Стгл. Бог. Дочко, спи, спи – я вранці сама корову подою. Влс. Гриб. Ложки дурня'ні,

сами робили. Срк. Бутур. Повсеместно.

САМА-САМИНОЮ, нар. Одна-однієшенька. Нима з рідних нікого, осталась сама-саминою. Стгл. Бог.

САМЕ, немзм. Самый, -ая, -ос; как раз. А саме жаря буля. Стгл. Бог. А на Покрову, кажуть, зареве дівка як корова. Саме время свадьби гулять. Прв. Калач.

САМЕ, част. Лишь, только. Діо саме спить та спить. Поки його спить? Стгл. Бог. Там уже насіння нима, сами сміття. Бчк. Петр.

САМИЙ, -а, -с. Один. А як ото ні за шо (нднимать певчих), так самий піп ото ж читас і приспівус потороху. Грм. Кант. Там сама мілочь. Стгл. Бог.

САМОПІХОМ, нар. Без приглашения. Вперся самопіхом. Нвгл. Вороб.

САМОРОДНІЙ, -я, -с. Самодельный. Тачька самородня, з варби. Стгл. Бог.

САМОТКАННИЙ, -а, -с. Домотканый. Крамна сорочка. То ж було самоткане, а це кримне. Стгл. Бог.

САМОШЕЙЧЕКА, -и. Цельнокройная рубаха из домотканого полотна. Тоді

носили самошейчеки. Петр. Павл.

САПАЧКА, -и. Тяпка. Це у мені од сапачьки мозолі таки ще з літа. Кль. Лвек.

САПЕТКА, -и. Арба с высокими бортами, которые наставляли, если собирались возить солому, хвою и т.п. Три сапетки галок притархонирив, ото й потяни з його. Бчк. Петр.

САРМА, -и. Незамрзающее место на реке. В сирму попов. вода ни замерзла зимою на родниках. Стл. Бог.

СВАДЬБИЦЯ, -і. Подготовка к свадьбе. У нас свадьбиця, нима джми времени поїсти. Бл. Пль. Остр., Бчк. Петр.

СВАЙБА, -и. Свадьба. Собирають вичьорину пирю свайбою. Лвк. Подг. А про невесту казати молодичька наша, а після свайби — молодичя наша. Лвк. Подг. Сначала запойти, а тоде вже свайба. Урыв Остр. У подруги на май свайба. Пив. Рос., Реп.

СВАЛЬБА, -и. Свадьба. Кажуть, шо доц на свайбу ни к свьозам, а к багатству. Прв. Калач. А то як уерахають свайбу. Пль. Бог. Свайбу гуляли в столови. Бчк. Петр. Будни, онучья, на

свайбах грати. Мрч. Ольх., Грн. Калач., Стл. Петр., Ст. Крш. Петр.

СВАРИТЬСЯ, **ПОСВАРИТЬСЯ**. Грозить, погрозить, часто делая соответствующий жест рукой с вытянутым указательным пальцем. *Посварись на дедушку, посварись: ну-ну, нізя.* Бчк. Петр. *Сварниця — це стивать.* Стл. Бог. *Ни сварись, я ни боксь.* Шпш. Ольх. *Ану, Поліночка, посварись на діда пальчиком.* Ольх.

СВАТ¹, -а. Сват. Повсеместно.

СВАТ², -а (спец.). Железный стержень внутри ткацкого челнока, на котором вращается шпулька. *Шукала, шукала — нима свата.* Бл. Пль. Остр.

СВАТАНУХА, -и. Просватанная девушка. *Римше, було, сватанухами по году, два ходили усьо чесно, толково.* Век. Лвек.

СВАШКА, -и. Свадебный чин. *Свашка сидить на крижні подушкі.* Пив. Рос.

СВЕКЛА -и. Ботва свеклы. *Свекла жь яди.* Пер Кант. *Кинь свиням свекли.* Бчк. Петр. Повсеместно.

СВЕКОЛКА, -и. Уменьшит. к свекла. *Так, піду ще*

оберемоцьок свилоки парчу.
Стгл. Бог.

СВЁКОР, -кра. Отец мужа, свёкор. *Мій свёкор дуже гарний чоловік.* Пів. Рос. Повсеместно.

СВЕКРУХА, -н. Мать мужа, свекровь. *Чілзяли колячку так і кахихали – я і свикруха.* Грм. Кант. *Казав піл, що це грішно – обувать. Як ховала свикруху – ни обувала.* Лів. Подг. *Мін з дитинкою пособляють і мати, і свикруха.* Брз. Подг. Повсеместно.

СВЕРБІТЬ, несов. Чесаться, зудеть. – *Подивись, чи багато в мене в голові луті – Та не – А так оце і свирбіть. Так би й чісав, а кожа болить.* Стгл. Бог. *Корохта була, Свирбіть до нивомажності.* Лів. Павл. *Рука свирбіть.* Мрч. Ольх.

СВЕРДЕЛ, -дла. Сверло. *Свердичи привили у життяну лавку.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

СВЕРДЕЛИЦЬ, -лця. То же, что свердел. *Синок, принеси із повітки сверделиць великий, на полиці лежить.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

СВЕРДЕЛЬЧИК, -а. Уменьшит. к свердел. *У мене єсть добротний свирдєльчік.* Хрц. Калч. *Пуйди возьми свирдєльчик в уелу на дочівці.*

Трц. Лиск., Бчк. Петр., Стгл. Бог.

СВИЛЬ, -і. См. сіль.

СВИНАРЬ¹, -я. Работник свинофермы *Свинярм пипер чьобити видидить.* Бчк. Петр.

СВИНАРЬ², -я. Луговое растение с сочным стеблем, жёсткими листьями и специфическим вкусом и запахом. *Свинярі чистять туди їдять.* Бчк. Петр.

СВИНКА, -н. 1. Уменьшит. к свиня. Повсеместно. 2. Шайба для игры на льду. *Раньше свинку робили з дерева. Зараз свинка ризинова.* Блд. Кант.

СВИНЯ, -і. Свинья. *Красива, як свиня сива* (пог., ирон.). Цдг. Рос., Стгл. Бог. Повсеместно.

СВИРІПА, -и. Суренка. *Зи свиріпою і картох ни видно на городі.* Пів. Рос. *Свиріпа у нас в полі росте.* Евтр. Лиск., Пів. Рос.

СВИСТУН, -а. 1. Свисток, свистулька. *Паче і ни схлигне: свистун свій, батько йому зробив, десь загубив.* Бчк. Петр. 2. Тот, кто постоянно свистит, любит свистеть; то же, что свистун (разг.). *Ану, йди, свистун, сюди. Ти ни бійся...* Стгл. Бог., Оп. Подг.

СВИТА, -и (устар.). Вид верхньої одяжки, свита. ...*то свиту-кобку, то білу свиту.* Стгл. Бог. *У діда гарна була свита.* Нвб. Кант. *Укривались свитами.* Змс. Петр. *Свйти баби, старухи одівали, і мужики. Таке – з базаликом.* Твр. Бог. Повсеместно.

СВІТКА, -и (устар.). Уменьшит к свита. *Ну по Савці світка!* (пог.). Лев. Павл. *Світка з овечької шерсті.* Кльб. Лиск. *Ходить ні в чьому було, свитки шити.* Пцл. Рос. Повсеместно.

СВІТЦІ. То же, що стувки. *Дири'янки свитці.* Ярк. Остр.

СВІЛЬ, -і. См. сіль.

СВІТ, -у. Мир, вселенная. *Нашого циту по всьому світу* (пог.). Стгл. Бог. ♦ **Білий світ**. То же, що світ. *А тепер п'єсте, і оно литить чіриз увесь білий світ.* Стгл. Бог. *Таке тепер робицца на білому світі.* Стгл. Бог. ♦ **У білий світ** (іти). *Куда глаза глядят (пойти). Пішов у білий світ.* Стгл. Бог. Ср. галасвіта.

СВІТІЛКА, -и. Участница свадебного обряда со стороны невесты; обычно младшая сестра или другая родственница. *На моїй свальбі главной світилкою була маленька*

троюрідна сестричка, она ниса хаату. Лев. Павл. *Придике выкутали у світилки – молодшої систри невести. Она сиділа на сундуку: назначяла цину. Оця ж світилка, она мажоденьки, она нисе фату згаді – держе, як у церкву ідуть вінчать.* Грм. Кант. *Я світилкою була на свальбі.* Кльб. Лиск. *Світилками бируть молодих дівчат.* Пер. Кант. Ср. придиакка.

СВІТИТЬ, несов. 1. Светить. Повсеместно. 2. Зажигать огонь в лампе. *Світло рано ни світили* Стгл. Бог.

СВІТЛИЦЯ, -і. Девичья комната (?). *Молоду збирали всігди в світлиці* Кльб. Лиск. Ср. кімната.

СВІТЛО, -а (устар.). Керосновая лампа. *Світла були кірасінові.* Твр. Подг. *Світло рано ни світили.* Стгл. Бог. *Світло потухло, а гасу нима і грама.* Бчк. Петр.

СВОЛОК, -а. Матица. *На сволока заліз тоді, там намостив собі та і сидить.* Алф. Н.-Хон. *В сволок був чабитий зубок із борони, а в кімнаті, таж в потолку було кольцо, туду чіляли колыску.* Грм. Кант. *Оце матиця, раньши она називалася сволок,*

і під його золотий клачи. Для щастя, для багатства. **Нвгл. Вороб.** На сволок нужно дерево рівне і довге. **Дрк. Реп.** Затягнули сволока – ставлять крокви. **Лєв. Павл.** Раньше були стелі з сволоком. **Бнд. Кант.**

СВЯТВЕЧІР, -а. Канун Різдва, сочельник. Носили вже кутю в святвечір. Дітей було багато і жонані носили Тіко до своїх хрєсних. Отак шайка в хату прийде і хто-небудь каже: «Пристав батько ти мати, нати вам вичерю». Хазяйка кумтус ти прихвалюк. А тоді одарить треба. Грошів ни було моди давати, того шо їх ни було. **Пра. Калач., Стгл. Бог.**

СВЯЧЕНІЙ, -а, -е. Освященний. Тисю свяченою водою дітей од зляху бризкали. **Пра. Калач.** Там у мене дєць в бутилоцці свячена вода була. **Стгл. Бог.** На тобі ось пасочьки. Свячена. **Бчк. Петр.** Водичькою ото ж він бризка, ото уже свячена водичка. **Плс. Бог.**

СЕБІЛЬ, -бєля. Рыба укладка. – Де ти сибилів ловили? – Та сибилє скрізь. **Верховка.** Она повирху плаває. **Бчк. Петр.** Хлюці піймали

нивиличького сєбили **Пив. Рос., Евстр. Рос.**

СЕ, част., мест. Это. Се я нагадаю їм стуло поставіть. **Вск. Лвск.** За се спасибо ни кажутъ, се ж помін. **Урыв Остр. См.** также це.

СЄДЕНЬ, нар. Сегодня. Ни сєдень-завтра присдуть гості, а в мене щє: ничого ни зроблено. **Урыв Остр.**

СЕЙ, мест. Сей платочок минє на помін дали. **Урыв Остр.** ♦ Сей год. В этом году. Сей год пошти, можно сказати, ни бачили, яке оно – сонце. **Стгл. Бог.** Сей год щє ни сляів ні годної сеті. **Стгл. Бог.** Сей год зробити сарай для коров, для виростити. **Бчк. Петр.** ♦ Се літо. Этим летом. Се літо Маруська щє ни приїжджєла? **Стгл. Бог.** ♦ Сей день. Сегодня. Сейдинь я ни учіняла, і кіста нима. **Кри. Остр.**

СЕМІДІЛУХА, -и. Об активної (во многом напоказ) жєнщинє, вєспивающєйєя и не в свои дела. Ця сусідка вроді нипагана жінка, да дужє ж она симиділуха. **Лєв. Павл.** Та її послухати, так така вжє... симиділуха... **Стгл. Бог.**

СЕМПАРОК, -рєк. То же, что серпанок. Вольми симпарок та поглядь брєкє. **Дрк. Реп.**

СЕРДЯГА (СЕРДЬОГА), -и. Ласково-сострадательное название какого-либо человека в значении: бедняжка, бедняга; то же, что сердечный (прост.). *Ну він и сердяга: до самої ночі на роботі.* Втб. Подг. *Та вона, сирдьога, намучилась.* Сттл. Бог.

СЕРЕДОХРЕСТЯ, -я. Крестопоклонная неделя. Сттл. Бог., Бчк. Петр., Змс. Петр.

СЕРПАНОК, -ника Марія. *У мене сирпаник у шихванері лизить.* Кмн. Кям.

СЕРЧАТЬ, несов. Ворчать. *Ну і баба ота стара биз конца сирчить на кого-небудь.* Тхр. Кям.

СЕЧ, -і (устар.). Моча. *Шось тут як сечню воля...* Змс. Петр. См. также сцязки.

СІНО, -а. См. сіно.

СІРНИК, -а. См. сірник.

СІВИЙ, -а, -е. Сизый, пепельный с беловатым налётом. *Всі кролі були білі, а один був сивий.* Иви. І Калт.

СИВЕНЬКИЙ, -а, -е. Уменьшит-ласкат. к сивий. — *Дивись, які яєдки. — Сивенькі, гарні.* Сттл. Бог.

СИКАТЬСЯ (СЦІКАТЬСЯ), несов. 1. Кидаться (в драку). *І ото фразу сикаєця бияця.* Сттл. Бог. 2. Намереваться сделать

что-то. *Сцїкалась-сцїкалась молока, а шось ни прийшла.* Змс. Петр. Ср. *прєсікаться, сукаться.*

СІЛУВАТЬ, несов. к прислуывать. *Його ніхто ни сїлував, ни сам так схотів.* Сттл. Бог.

СИНОЦВІТ, -у. Виночок садовий, грамофончик. *Гарню як синоцивіт цїтє, плитиць обоплїв увесь.* Бчк. Петр. *Треба отут синоцивіт посадити, хай плитецця.* Сттл. Бог.

СИНЯВКА, -н. Один из видов сыроежек. *Синявка зачіравила.* Пср. Калт.

СІПАТЬ, несов. Лить, наливать (о жидкой пясце). — *А шо у Вас їсти? — Борщ.* — *А де Ви його взяли? — Та наварив.* — *Ну сипте.* Плс. Бог., Сттл. Бог., Змс. Петр. Сов. всипать, насипать.

СІР, -у. 1. Творог. *Бабушка в киділю варила вареники с сиром.* Пшв. Рос. *Треба сир уїбрати на Макшину — варенички варить.* Змс. Петр. *На базарь сир носила.* Тмр. Подг. *Пиріжки я любив с сиром, я білим усього любив. А тили рідко. Вареники с сиром кажду киділю, а пиріжки чьогось рідко.* Рдч. Бог. Повесемство. 2. Простокваша

(?). Сір дуже кислий. Дрз. Ольх.

СИРІЦЯ, -і. Недублена, не до конца выделанная кожа, сыромять. На коні віжки с сиріці. *Ото я ськоходні приймаю, а они порожисали, як ковбаси.* Стгл. Бог. Рукавиці с кожї, с тоненької, вигіненої харашо кожї, ни с сиріці. Стгл. Бог.

СИРОВАТКА, -и. Сыворотка. Змату сироваткою затюды, от він, кабаняка, і витир. Бчк. Петр. *Та й на сировациі можно кїсто замїсить.* Стгл. Бог. Кажуть, що сироватка дуже ползна. *Будьш пить?* Змс. Петр.

СИЧАТЬ, несов. Шипеть. На сковороді картолика сичить. Вода збігла сичить. На дровях вода сичить. Гуси сичять. Стгл. Бог.

СИЧІКІ, -ів. Жареные семечки. *Ходить сичікі їсти.* Крн. Остр.

СІВБА, -н. Сев. Чі сівбу кончили, чі уборозину. Сгн. Подг., Стгл. Бог., Змс. Петр. См. также сїмба.

СІВЕРКИЙ, -а, -е. Холодный. *Учора був сивиркий день.* Пшв. Рос.

СІВЕРКО, СІВЕРКО, нар. Холодно, сыро. *Сивирко с самого ранку, ти убирайся лучче.* Бчк. Петр. *Вроді і літо,*

а на вулиці вечіром сивирко як-то Ольх. З утра було сиверко на оворі. Втб. Подг. Ага, на оворі сивирко. Змс. Петр. *Сьодня на вулиці сивирко.* Дрк. Рен. *Кали сивирко, носи крутять.* Пшв. Рос., Бл. Плб. Остр., Ломы Вороб.

СІГАТЬ, несов. Припять. Хлопці сїгають чіриз мостик. Дрк. Рен. *Сїгать ніхто так ни амів.* Тхр. Кам.

СІДАЛО, -а. 1. Пасест. Ага, *литить, литить туди, на сїдало.* Стгл. Бог. *Пивать сів на сїдало.* Пер. Кант. *Кури пішли на сїдало.* Пшв. Рос. Повсеместно. 2. (перен.). Постоянное место пребывания, дом. *Ну шо? Пора, мабуть, на сїдало.* Стгл. Бог. *Ще побули у нас, а потом і каже: «Ну, дочка, я навсрно, поїду на сїдало на своє, шось я сам себе чистяую вже хуже і хуже».* Пшс. Бог.

СІДАТЬ, СІСТИ. Садиться, сесть. *Ну сїдайти ж ничерять.* Грм. Кант. *Де б його сїсти..* Стгл. Бог. *Сїдши, а тоді на ноги ни піднімися.* Змс. Петр. *Ото, бувак, на сани сїдають, тулупами укривались і пошов.* Пшв. Рос. Повсеместно.

СІЙБА, -н. То же, что сїмба. *Сїють ячмінь, просо це висіяна сїйба.* Пшв. Рос.

СІЛЬ, солі. Соль. *Привозють хлібину і сіль.* Пшв. Рос. *Йона купила сіль.* Три. Лиск. *Сало солить – треба крутку сіль.* Сттл. Бог. *Що це за сіль така – якась ни солоня?* Лсв. Павл. *Якась сіль ни солоня.* Урыв Остр. *Тут солі вже нема – підсип.* Змс. Петр. Повсеместно.

СІМ, семи. Семь. *Дураку сім верст ни кривинка (пог.).* Пдг. Рос. Повсеместно.

СІНИ, -сй. 1. Сени. Ану. *біжи, он кури пішли в сіни* Сттл. Бог. Повсеместно. 2. Коридор. *В синах стоять чеберки.* Бид. Кант. *Літом ми варим їсти в синах.* Пшв. Рос. Повсеместно.

СІНО, -н. Сено. *Оце як сіно лежить, і ідуть і рвуть.* Лсв. Павл. *Яке пахує сіно!* Мли. Калач. *Сена сей год багата.* Урыв Остр. Повсеместно

СІНЦЕ, -я. Уменьшит.-ласк. *є сіно* *Яке сінце хороше!* Три. Лиск. *Піди сінци корові насмикай.* Сттл. Бог. Повсеместно.

СІПАТЬ, СІПНУТЬ (ИЖІПАТЬ) *Дергать, дергнуль (поддергать).* *Чи він тиріяжкокає, чи він його посіпав?* Сттл. Бог. *А він як сіпне його до себи...* Змс. Петр.

СІРІВЕЦЬ, -вця (-вню). Домашний хлебный квас. *В мени батко сіривець любив тки так.* Твр. Бог *Хотіла холодний борщ зробити, а його сіривцо нема.* Змс. Петр. *Треба зробити сіривця.* Мрч. Ольд. *З сіривця роблять холодний борщ.* Бид. Кант.

СІРКА, -и. Сера. *В вухах сірки багато – треба почистить.* Сттл. Бог.

СІРНИК, -а. Спичка. *Купи сірників, а то плитку розпалить нічим* Втб. Подг. *Сірники одстирили, ни жакурцювати.* Сттл. Бог. *Піду в магазин, куплю сірників.* Дрк. Реп. *Сховай сірники, а то діти вольнуть – биди нароблять.* Тгр. Кам. *Забула сірники купити.* Урыв Остр. *Подай міні сірники, я грубу розпаю.* Ст. Крш. Петр. Повсеместно.

СІРОПЛІТ(КА), -и. Плотва. *Яка там туби плотва. Це сіропліт.* Бчк. Петр.

СІТЬ, сєт. Сеть. *Сей год ще ни сплів ни годної сєті.* Сттл. Бог. Повсеместно. Ср. валок, мережа.

СІШКА, -и. Колышек с развилиной на конце. *Як варять у казану, так позабивають сішки, а на їх кладуть рючажок і вишають*

казан. Стгл. Бог. Ср. підсішок, розсішка.

СІЯНКА, -и. Лук-севок. Кути цибулі-сіянки. Бчк. Петр. Уже нада сіянку садить. Нвб. Кант. Повсеместно.

СКАВУ-СКАВУ, *зужолодр.* О скулящей собаке. *Шо ж він, чі кидатимширя, як баче – он скіки людей... Він ото скаву-скапу та й...* Змс. Петр.

СКАВУЧАТЬ, *несов.* Скулить. Цуцинятко чьожь скавучить. *Мо, воно замерзло?* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

СКАЖЕНИЙ, -а, -е. Сумьшестпий, рабушезавинийся. *Скажена погода на дворі.* Стгл. Бог. *Шо ти, як скажена, стрибали по хаті?* Лєв. Павл. *Діти такі скажені.* Тмр. Подг. *Ти шо – чі скажений?* Пер. Кант. *У цьому году висна рання, уже по-під містком вода біжить, як скажена.* Мрч. Ольх.

СКАЗНІТЬСЯ, *сов.* Взбоситься. *Ти шо – сказився?* Пив. Рос. *Соясьм дівчини сказилась.* Тмр. Подг., Стгл. Бог., Бчк. Петр., Змс. Петр., Блг. Подг.

СКАКАТЬ, *несов.*
1. Скакать. *Повсеместно.*
2. Плясать. *Ни було ниякой гармоні, ніхто ни скавав, ни співав.* Лєв. Подг. *Тут уже і*

гармоні була. І грали, і скакали до самого вечора. Лєв. Подг. *На свадібі всі гості скакали.* Дрк. Рен. *На свадібі так скакали всі, шо ніхто и минути ни сидів.* Кяб. Лєск. *Ой, у нас дівчата так скавуть...* Тхр. Кам., Тмр. Подг., Ярк. Остр., Влад. Лєск., Вєск. Лєск. См. таже шлігать 2.

СКАЛАМУТИТЬ, *см.* каламутить.

СКАЛИЗНИЧАТЬ, **ПРОСКАЛИЗНИЧАТЬ**, **КАПРИЗНИЧАТЬ**. *Дитина скализнича, вєз день проскализничала.* Дрк. Рен.

СКАЛКА, -и. Деталь пряхов, на которую наматывают пряжу. *Скалка поламалась. Сходи за скалкою до сусідки.* Нвб. Кант. *Нава нову скалку купить.* Тхр. Кам.

СКАНДЗЮБИТЬ, *сов.* Скорчить. *Морду скандзюбіме, сам на себе ни положий.* Лєв. Павл.

СКАРЛЮЧИТЬ(-СЯ), *сов.* Скрючиться, сжаться. *Чього ти скарлючівся – чі замерз?* Стгл. Бог.

СКАСУВАТЬ, *сов.* Отменить. *Це ж туди всі долги колхозні скасували.* Стгл. Бог.

СКАТЕРТИНА, -и.
1. Скатерть. *Вільми скатертину витари.* Бшд. Кант. *Застели стіл*

скатиртиною. Ньб. Кант. 2. Присбр. к скатерть. Хочби там яку скатиртину на стіл кнула. Сттл. Бог., Бчк. Петр.

СКАТЕРТЬ, -і. Повсеместно.

СКВЕРНИЙ, -а, -с. Плохой. Ох і скверні лади (карты). Сттл. Бог.

СКВИГНУТЬ, несов. Ныть, плакать. Шо за зловредна дитиночка? Цілий день тіко й знає, шо сквигнуть. Лев. Павл. См. также скигнуть, сквигтять.

СКВИГТАТЬ, несов. То же, что сквигнуть. Мишка ото ж сквигтає, бавіє цілий ранок. Сттл. Бог.

СКИБКА, -н. Отрезанный ломоть, кусок. То ти дуже товстих скибок нарізав. Сттл. Бог. Добра скибка кавуна. Пер. Кант. Одріж її скибку кавуна. Мрч. Ольх.

СКИБОЧКА, -н. Уменьшг. к скибка. А шо ж ти одну скибочку їди і все. Сгн. Подг.

СКИДАТЬ, СКИНУТЬ І. Снимать, снять (об одежде, обуви). Я ботинки скидаю, она надівас і біжить. Срк. Бутур. Скинь оту сорочьку, поки ти її носитимши! Сттл. Бог. Скидайти пальти — жарко. Пер. Кант. 2. Родить,

произвести на свет раньше срока; то же, что скинуть (прост.). Їня корова скинула. Сттл. Бог.

СКИДАТЬСЯ, сов. Внезапно встревожиться, прийти в беспокойство; то же, что всполошиться (разг.). Тут она скидалась свого тьєма. Пшв. Рос. Скидались: де діти? де діти? Сттл. Бог.

СКИДАТЬСЯ, несов. Быть похожим. Вона більш на матір скидається. Сттл. Бог.

СКИЛЯЖИТЬ, несов. Пасмехиться. Поки ти будиш з мене скиляжить? Сттл. Петр. Ср. наскиляжить.

СКИРДА (СКИРТА), -н. Скирда. Січас скирди машини кладуть. Тир. Подг. Скирда вже начята. Трц. Лиск. На полі солома в скиртах стоїть. Пшв. Рос. Сіно косим, сушим і складаєм уже дама в скирти. Кьб. Лиск. Укр. Рос., Сттл. Бог., Бчк. Петр.

СКИРДУВАТЬ, несов. Складывать сено в скирды. У колхозі уже три дні сіно скирднують. Дрк. Рен. Сіно копнили, скирдували. Сттл. Бог.

СКІКИ (СКІКО, СКІЛЬКИ) нар., мест. Сколько. І там же готувати, і жуєно все, і дають, скіки

хочеш, наїдаюця. Твр. Бог. Скільки раз мине биля. Нвд. І Кант. Скільки днів осталося? Ярк. Остр. Скільки ни кажеш, а йому ніт нішто. Сттл. Бог. Скільки тобі гми? Бнд. Кант. Повсеместно. См. также стільки.

СКІПКА, -и. Щепка. Покидай оті скіпки до дров. Змс. Петр. Пти пособирация скіпок на склад. Бчк. Петр. Пти якусь скіпку найти під ножку підложить, щоб стія ни шатався. Сттл. Бог.

СКІПОЧКА, -я. Уменьшит к скіпка. – Скіпочок нам нішто сьогодні ни висе. Я забула, шо нима скіпочок. – Треби бимажечкою росточивати. Сттл. Бог.

СКІПСАТЬ, сов. Поймать, быстро и неожиданно схватив зубами, когтями; то же, что сдпать (прост.). Так лачи – як скіпси, так смерть і прийдитакий він вовкодав. Бчк. Петр.

СКІСОК, -ска. Сильно сточенная узкая полоска косы. Осіком же сточили, ото такий скісок і остався. Сттл. Бог., Бчк. Петр.

СКЛАД. ♦ У склад (орать). Способ вспашки, при котором пахуют от середины участка таким образом, что пахасты

земли ложатся внутрь. Оруть у склад і у розгін. Ппв. Рос. Ср у розгін.

СКЛАСТИСЬ, сов. Сложиться. Ми склалися с систрою – дали братові по трицять п'ять рублів. Ппс. Бог.

СКЛИКАТЬ, СКЛИКАТЬ. Созывать, созвать. Увечірі тещя, та і родню скликати, йшли у гости. Ппр. Калач. Повсеместно.

СКЛІЩИТЬСЯ, сов. Крепко сцепиться. Собак розогнав, а вони скліщались, и чіриз ворота [плизали]. Так вони на їх зависли... Сттл. Бог.

СКЛО, -а. Стекло. Горюку нізя було, потому шо посипали на святій вузол, на икону, а там скло було. Нвдл. Вороб. У мени у кухні скло розбілось, нужно вставить. Дрк. Рсп. Хоть би скло устачивать у вцяді. Мрч. Ольх. Скло, глянь, уже цмерзло. Ктб. Лиск. М'ячем розбили скло. Ппв. Рос. Повсеместно.

СКЛЯНКА, -и. 1. Кусок стекла. Систри загнала в ногу склянку. Бнд. Кант. Гляди ж, там склянок багато. Сттл. Бог. Прибири оту склянку і дороги, а то хтось наступе.

Бчк. Петр. Повсеместно. 2. *Стакан. Чай в склянці. Вск. Лиск.*

СКЛЯНУХА, -и. Стежанийна башка. *Насомаа склянку огурков. Вск. Лиск.*

СКНИГНУТЬ, несов. То же, что сквигнуть. *Ни скнигни, дам і цього хліба.*

Бчк. Петр.

СКОВЗАТЬСЯ, несов. Кататься на льду на собственных ногах. *Сковзався на льоду, підсковзувся. Стгл. Бог. Діти за двором сковзавця.* **Бчк. Петр.**

СКОВЗЬКИЙ, -а, -е. Скользящий. *Риба сковзька, виприснула з рук. Стгл. Бог. Ой, чуботи у мене які сковзькі.* **Бчк. Петр. Дорога сковзька. Змс. Петр. Мішки... Согоми туди натюккають, заг'яжунь, ще там, може, водичкою падають і на мороз. Туді оно сковзьке таке, що ниможно. **Прв. Калач Повсеместно.** См. также слизький.**

СКОВЗЬКО, нар. Скользко. *Гляди, там сковзько на вулиці. Щоб ни впаа.* **Стгл. Бог.** См. также слизько.

СКОЇТЬСЯ, несов. (устар.) Случиться. *Отакже-то скоїсь.* **Стгл. Бог.**

СКОЛОТИНА (СКОЛОТЯНА), -и. 1. Пяхта.

Пастая сколотяну у чюлан. Втб. Подг. – А куди оцю сколотину? – Та у свиняче вилий. **Стгл. Бог. Поїж с сколотиною хліба свіжего.**

Бчк. Петр. Вилий сколотину пороситі. Ломы Вороб. Добра каша с сколотян. Навб. Кант. Повсеместно. 2. *Каша, сваренная на пахте. Сколотяну кажин раз як масло збиваю, так і варю.* **Бчк. Петр.**

СКОЛОТИТЬ, сов. См. колотить.

СКОЛУПУВАТЬ,
СКОЛУПНУТЬ.

Сковыривать,ковырнуть. *Шо ти ото біс конца ту болячку скулупусти? Тіке підживе, а він він'сть скулупує.* **Бчк. Петр., Стгл. Бог. Ср. ризкалупувать.**

СКОРИК, -ка. Хлебная корка. *Скорик обрізати буду.* **Енд. Семиа.**

СКОРОДА, -и. Сочное растение поименного лука, горьковатое на вкус. Используется вналогично луку. *Зробили добрий салат із скороди з сметаню.* **Лск. Павл. Борщ варили з щювсм, с скородю. *Та й так їх їм.* **Стгл. Бог. День у день біга за скородю.** **Бчк. Петр., Екстр. Лиск., Змс. Петр.****

СКОРОДИТЬ, *несов.*
Боронить. *Начали скородити
пахоту.* Твр. Подг.

СКОТИНА, -и. Домашній
скот. *Скотина вже на пемі.*
Стгл. Бог. Скільки скотини
побили. Блг. Подг.
Повсеместно.

СКОТИНИНА, -и. То же,
что скотиняка. *При такій
справі та й ни продать
скотинину. Ни знаю, яку тоді
можно продать.* Бчк. Петр.

СКОТИНЯКА, -и.
1. Единич. к скотиняк.
*Скотиняку (здесь: корову)
запрягли в борону.* Блг. Подг.
*У його, було, як приступ, так
він риве, як скотиняка.* Стгл.
Бог. 2. (бран.). Скотина (о
чловеке). Бчк. Петр.

СКРАЛІ, (-?). Детская игра,
в которой десять маленьких
палочек сбивается п'ятью
большими. Блг. Подг.

СКРЕГОТАТЬ, *несов.*
1. Скрежстать, скрипеть. *Він
во сні всігда зубами скригоче.*
Шш. Ольх. 2. Стреготать.
Сорока скригоче. Стгл. Бог
3. Квасать. Влд. Лиск.

СКРЕСНУТЬ, *сов.*
Начаться, возникнуть. *Война
скресла.* Естр. Лиск. Вск. Лиск.

СКРИВА, нар. Искося.
*Чього ти на мене скриви
поглядиси?* Натл. Вороб.

СКРИНЯ, -і. Сундук. *В
скрині, там багато бабського
хламу.* Лск. Павл. *Прибири
оцей платочок в скриню.*
Чього він валяється? Стгл. Бог.
*Ідуть подвод штурх скілько,
квадуть скриню, кладуть
подушки, кровать, і приданка
с курицею на підводі.* Лск.
Подг. *Таня, достань із скрині
чистий рушник.* Дрк. Рен.
*Раньше були ни шафанери, а
скрині.* Бид. Кант. *Возьми
платок у скрині.* Три. Лиск.
Раньше с скарбами йшли кимж.
Дрз. Ольх. Повсеместно.

СКРІЗЬ, нар. Везде. *Убири
у хаті. А то скрізь шрушки
валяються.* Втб. Подг. *Скрізь
ляляли, скрізь нима.* Стгл. Бог.
*Скрізь шоб вишло: і із нєг, і із
рук.* Пхв. Лиск. *Ходять у лєс,
рубають клечення і привозять
на підводі. І украшають хати,
ворота, поріг.* Скрізь Тройц.
Натл. Вороб. *Літом скрізь
доци йшли у жлива, а в нас нє.*
Тхр. Кам. Повсеместно.

СКРІБКА, -и. Лопата. *Цє
скрїбка чимого сніг откидати.*
Клб. Лиск.

СКУБТИ, *несов.* Дєргать;
щипать (обработывать птицу)
*А ночью готувались: камтот
варили, курей скубли, на камун
рис варили.* Грм. Кант. *Схубла
учьора курку.* Мрч. Ольх.

СКУЙЎДИТЬ, *стл.*
(неологр.). Включив, соорудить.
*Що ти ото скуйовдила на
голові? На що оно положе?*
Стгл. Бог.

СКУМЕКАТЬ. Сов. к
кумекать. *Ніяк ни скумекаю,
як би отут получче латку
налатать.* Стгл. Бог.

СКУПІТЬСЯ, *сов.* Сделать
все запланированное на даний
момент покупки. *Вона скупиця,
йому позвоне, вип її виле.* Сбр.
Остр. *Ви вже скупились? А я
ще піду росади подивлюсь.*
Змс. Петр.

СКУСИТЬ, *сов.* Сманить. Я
його все-таки скусила. Кяб.
Лвск.

СКУЧКУВАТЬСЯ. *сов.*
Собраться вместе. *Що це
циплята скучкувались –
маже їм холодно?* Втб. Подг.

**СЛАТЬ (ПОСИЛАТЬ),
ПОСЛАТЬ**¹. Слать, послать.
Повсеместно.

СЛАТЬ, ПОСЛАТЬ².
Стегати, постелити. *Йди лягай,
я тобі вже послала.* Стгл.
Бог. Повсеместно.

СЛИЗОґА, -н. Скользко.
*На дворі така слизота, що ни
дай Бог.* Стгл. Бог.

СЛИЗЬКИЙ, -а, -е.
Скользкий. *Що це воно
слизьке таке?* Стгл. Бог. Ср.
сковський.

СЛИЗЬКО, *нар.* Скользко.
*Діду, ти сьогодні сиди дома:
на вулиці страшно слизько.*
Стгл. Бог. Повсеместно.

СЛІДОМ, *нар.* Вслед,
слідом. *Слідом за дідом.* Стгл.
Бог. *А баби слідом в'язали.*
Пвв. Рос. Повсеместно.

СЛІПКО, -а (експр.).
Слепой, слепец. *Оце ще міні
сліпки! Давай я латку затягну!*
Стгл. Бог., Бчк. Петр

СЛОБОДА, -н (устар.)
1. Большое село с церковью в
отличие от хутора, где церкви
не было. *Таких валинків в
слободі ні в кого нема.* Стгл.
Бог. *Ни то у слободі, і в
районі хужого нема.* Стгл.
Бог. *Край слободі ото твиг,
скотину гоняють.* Стгл. Бог.
*Сьогодні їздила у слободу за
крупамі.* Мрч. Ольх. *Щоб
землю лєчє ділити бузо,
слобода ділилась.* Влг. Подг.
2. Центр села. *Худіть в
слободу, там лавки якісь
чужі прийшли.* Бчк. Петр.,
Мрч. Ольх. Ср. хутір.

СЛОБОДНО, *нар.*
Свободно. *Як видержав ти
весь піст та ще й в чистий
чтвер уранці скупався –
щитий очістився, можна на
Наску їти слободно.* Ппр.
Калач., Стгл. Бог.

СЛУХАТЬ, *несов.* Слушать.
Я слухала пісню. Ярк. Остр.
Слухала, слухала – ни поїму...
Сттл. Бог. А ти слухай, що
тобі кажуть. Змс. Петр.
Повсеместно.

СЛУХМЯНИЙ
(СЛУХНЯНИЙ), -а, -с.
Послушний. У тьотки у
Дуньки хлопці слухмяний. Бл.
Плб. Остр. Ну і хлопці у вас
слухняний. Тхр. Кам. См.
таке слух'яний.

СЛУХ'ЯНИЙ, -а, -с. То же,
что слухмяний. У мене синок
слух'яний. Грн. Калач. Був
слух'яний та мамник, а
жнивися – мати і ни підходь.
Бчк. Петр. Ти ж хлопчик
хороший, слух'яний... Сттл.
Бог.

СЛЮНДРИТЬ, *несов.*
Беспрерывно швакать. Чього
ти слюндриши? Крн. Остр.

СМАЛДИКАТЬ, *несов.*
Производить слук, шум ударами.
Хвасте тобі смалдикать, уже
надоїло слухать. Грн. Калач.,
Реп.

СМАЛІТЬ, *несов.* 1. Сов.
осмалить. Опалить, обжигать.
Свиней лучше всього солямою
смалять. Тоді й сало добріше.
Сттл. Бог. 2. Сов. висмалить.
Жадно, много пить – А шо ж
у його лічють? – Льогки. –
Якби ни пив, так, може, ще б

пожив, а то ж водку смає.
Сттл. Бог. Глечік молока
висмалив заризом. Сттл. Бог.

СМАЧНО, нар. Вкусно.
Понравилось. Такі хлібці харощі.
Оно якраз було голоднувати...
Смачно було, смачно. Пис. Бог.

СМЕРК, -у. Только с
предлогом до: сумерки. Буду
до смірку плисти, щоб мою
роботу було видно. Сттл. Бог.
Гнали попаски і опізнились, а
то ми устигем до смірку.
Бчк. Петр.

СМЕРКАТЬ,
СМЕРКНУТЬ, безл. О
наступлении сумерек:
смеркаться, смеркнуться. Вже
смеркло. Блг. Подг. Сиди, Векло
ще ни смеркло (о необоснованно
затянувшись пребывании в
гостях, на посиделках). Сттл.
Бог.

СМЕТАНА, -и.
Кисломолочный продукт типа
ряженки. Молоко кип'ятили і
смитану робили. Грн. Кант.
Треба у квас добавити
сметани. Урыв Остр. Кутли
моляка, закипятила його і
запустила ряжинкой. І вона
пряччя получила така
сметана. Сбр. Остр. Шось у
мени сметана ни сіга: чи я її
дуже заричьюко запустила?
Сттл. Бог. У тебе сметани
німа на запуску? Змс. Петр..

Пер. Кант. ♦ **Добра сметана.**
См. добрий.

СМЕТНИК, -а. См. смітник.

СМІКАТЬ, СМІКНУТЬ
Дёргати, дёрнуть. *Ключькою сіно смикають.* Стгл. Бог. Солому смика і смика потихенько. Шпш. Ольх. Треба йти корові сіно смикати. Мрч. Ольх. Повсеместно.

СМІЛИВИЙ, -а, -е (устар.). Смелый. *А він оказався такий сміливий: було два питухи, так він їх розкопив.* Стгл. Бог.

СМІТНИК, -а. 1. То же, що посмітник 2. *Мухор одисив на смітник викини.* Дрк. Реш. *А чього це віник на смітнику валяється? Він же щє нильохий.* Стгл. Бог. *У нас таке зилє на смітнику ростє.* Урив Остр. 2. То же, що сміття. *У неї повин дьвр смітнику.* Нвв. Рос. *Смітник сип в отуям.* Мрч. Ольх.

СМІТНИЧКА, -и. То же, що посмітник 1. *Як же хороше смітничьки співають.* Тьр. Подг. Ср. посміттюха 2.

СМІТТЯ (СМІТТЄ), -я. Мусор. *А шо це за сміття взялось?* Стгл. Бог. *А куди ти сміття викидаєш?* Змс. Петр. *Вимити сміття с хати.* Нвб. Кант. *Хто так пудмітак, шо сміттє пуд всніком оставів?*

Урив Остр. *Скіи ми сміття віттіль вигрибли...* Мрч. Ольх. *Виниси сміттє.* Мни. Калач. *Грнші – це сміттє; на їх і дивиция ни нада.* Клб. Лиск. Повсеместно.

СМОКТАТЬ, ПОСМОКТАТЬ, Сосать, пососать. *Тиля смокчє корову.* Бнд. Кант. *Сладко смокчши.* Шпш. Ольх. *Шо ти смокчши – канхаєт?* Стгл. Бог. *Дитя налмактала ціцьку і бросила.* Бл. Пльб. Остр. *Дай канхаєтика хить посмоктати.* Змс. Петр. Повсеместно. Ср. висмоктувати.

СМОЛЯК, -а. Смуглый (о человеке). *У його обидви сани такі смоляки.* Бчк. Петр.

СМОЛЯЧКА, -и Ж. р. к смоляк. Бчк. Петр.

СМУГА, -и. Полоса. *Лозиню як удариш або батогом скотиняку, так кров'яна смуга.* Стгл. Бог. *На руках смуги.* Нвгл. Вороб. *Надія платок, а він із смугами.* *На чистому чамує – гравля полоска.* *Надіє сорочьку, а на комири смуга.* Стгл. Бог. *Сорочька уєя у смугах, а він в їй ходи.* Бчк. Петр.

СМУГНАСТИЙ, -а, -є. Полосатый. *Смугнастий – це значить по полотні сині полоски.* *Чи там розови.* *Чи які.* Стгл. Бог. *Смугнастий*

СЛУХАТЬ, *несов.* Слушать. *Я слухала пісню.* Ярк. Остр. *Слухала, слухала – ни пойму...* Стгл. Бог. *А ти слухай, що тобі кажуть* Змс. Петр. *Повсемество.*

СЛУХМЯНИЙ (СЛУХНЯНИЙ), -а, -е. Послушный. *У тьоткі у Думькі хлопці слухомий.* Бл. Плб. Остр. *Ну і хлопці у вас слухняний.* Тхр. Кам. См. *такоже слух'яний.*

СЛУХ'ЯНИЙ, -а, -е. То же, что слухняний. *У мене синок слух'яний.* Грм. Калач. *Був слух'яний та мамник, а живився – мати і ни підходить.* Бчк. Петр. *Ти ж хлопчик хароший, слух'яний...* Стгл. Бог.

СЛЮНДРИТЬ, *несов.* Бесперервно плакать. *Чього ти слюндриш?* Кры. Остр.

СМАЛДІКАТЬ, *несов.* Производит звук, шум ударами. *Хвiate тобі смалдикать, уже надо́ло слухать.* Грм. Калач., Рев.

СМАЛІТЬ, *несов.* 1. Сов. осмалить. Опалить, обжигать. *Свиней лучче всього соломкою смалить. Тоді ї сало добріше.* Стгл. Бог. 2. Сов. висмалить. Жадно, много пить. *А шо ж у його лікють?* – Льодки. – *Якби ни тив, так, може, щс б*

пажив, а то ж водку смале. Стгл. Бог. *Г'мечік молока висмалія заразом.* Стгл. Бог.

СМАЧНО, нар. Вкусно. *Помравилось. Такі хлібці хароші. Оно якраз було голоднуватю...* *Смачно було, смачно.* Пкс. Бог.

СМЕРК, -у. Только с предлогом до: сумерки. *Буду до смирку пластити, щоб мою роботу було видно.* Стгл. Бог. *Гнали попаски і опітнулись, а то ми устигасм до смирку.* Бчк. Петр.

СМЕРКАТЬ, **СМЕРКНУТЬ**, безл. О наступлении сумерек: смеркаться, смеркнуться. *Вже смеркю.* Блг. Подг. *Сиди, Векю: щс ни смеркю* (о необоснованно затянувшимся пребывании в гостях, на посиделках). Стгл. Бог.

СМЕТАНА, -и. Кисломолочный продукт типа ряженки. *Молоко кип'ятили і смитану робили.* Грм. Кант. *Треба у кисс додати сметани.* Урыв. Остр. *Кутили молока, закипятила його і запустила ряжинкой. І вона прим получила така смитана.* Сбр. Остр. *Шось у мени смитана ни ста: чи я її дуже гарячюю запустила?* Стгл. Бог. *У тебе смитани нима на запуску?* Змс. Петр.,

Пер. Кант. † Добра сметана.
См. добрий.

СМСТНИК, -а. См. смітник.

СМІКАТЬ, СМІКНУТЬ
Дєргать, дєрнуть. *Ключькою сіно смікають.* Стгл. Бог. Солому сміка і сміка потихенько. Шпш. Ольх. Треба йти кормі сіно смікати. Мрч. Ольх. Повсеместно.

СМІЛИВИЙ, -а, -е (устар.)
Смелый. *А він оказався такий сміливий: було два питухи, так він їх розогнав.* Стгл. Бог.

СМІТНИК, -а. 1. То же, що посмітник 2. *Мусор одиеси на смітник викини.* Дрк. Рєв. *А чього це піник на смітнику валяється? Він же ще ниплахий.* Стгл. Бог. *У нас таке зілля на смітнику росте.* Урыв Остр. 2. То же, що сміття. *У неї повин двір смітнику.* Нвп.Рєс. *Смітник сил в оту дму.* Мрч. Ольх.

СМІТНИЧКА, -н. То же, що посмітник 1. *Як же хороше смітничьки співають.* Твр. Подг. Ср. посміттюха 2.

СМІТТЯ (СМІТЄ), -я.
Мусор. *А що це за сміття взялось?* Стгл. Бог. *А куди ти сміття викидаєш?* Змс. Петр. *Вимити сміття с хати.* Нвб. Кант. *Хто так пудмітає, що сміття пуд всикам оставів?*

Урыв Остр. *Скім ми сміття віттіль виєрибли...* Мрч. Ольх. *Вилиси сміттє.* Мнн. Калач. *Гриші – це сміттє, на їх і дваниця ми нада.* Клб. Лєск. Повсеместно.

СМОКТАТЬ,
ПОСМОКТАТЬ. Сосать, пососать. *Тія смокче корову.* Блд. Кант. *Сладко смокчим.* Шпш. Ольх. *Шо ти смокчєш – канхвет?* Стгл. Бог. *Дітя насмактала цццьку і бросила.* Бл. Плб. Остр. *Дєй канхветика хить посмоктати.* Змс. Петр. Повсеместно. Ср. висмоксувати.

СМОЛЯК, -а. Смуглый (о человеке). *У його обидва сини такі смоляки.* Бчк. Петр.

СМОЛЯЧКА, -н. Ж. р. к смоляк. Бчк. Петр.

СМУГА, -н. Полоса. *Логіною як ударши або батагом скотиняку, так кров'яна смуга.* Стгл. Бог. *На руках смуги.* Нвгл. Вороб. *Найшла платок, а він із смугами.* *На чистому чомусь – єрєта полоска.* *Надів сорочьку, а на комірї смуга.* Стгл. Бог. *Сорочька уся у смугах, а він в її люди.* Бчк. Петр.

СМУГНАСТИЙ, -а, -с.
Полосатый. *Смугнастий – це значить по полотни сині полоски.* *Чи там рокові.* *Чи які.* Стгл. Бог. *Смугнастий*

рушничьок, накідка. Ми
полосатий ни кажим. Може,
кто й назива полосатий, ну
більшістьво – смугастий.
Молодьаж називас полосатий.
Сттл. Бог.

СМУХ, -а. Выделанная или
требующая выделения шкура
животного. Питро смух мені
продав. Блг. Подг. Оце н'ять
смухів треба оддиль чинить.
Гри. Калач. А скіки це смухів
треба на кожух? Сттл. Бог.
Повсеместно.

СНІДАТЬ, ПОСНІДАТЬ.
Завтракати, позавтракати.
Пізнім снідай – здоровіший
будим. Лєв. Павл. Ти вже
снідала? А то сідай з нами.
Сттл. Бог. І ни могиляки
оставляють хліб, водичьку: це
ж вроді і він посніда. На другій
день ідуть на могиляку снідати.
Лєв. Подг. Ми тільки поснідали.
Ольх. Поснідаєм і робить.
Хрщ. Калач. Я з батьком
сяду снідати. Ппв. Рєс. Уже
всі поснідали. Бнд. Кант. Я
никали рано ни снідаю. Тмр.
Подг. Пішли снідати! Блг.
Подг.

СНІЗКА, -я (чєсар.). 1.
Часть воловьей упряжи. Ярмо...
З одного боку заніз, а з другого
– снізка, а снізка притягасця
– заволчька. Сттл. Бог. Она
була і молодю така роззява:

один раз на полі сніжи
розгубила. Бчк. Петр. 2
Высокие боковые стенки арбы
Покладуть, і они розложиста.
І отак кладуть, кладуть
снопи, пока заповнють вот
ет сніски. Твр. Бог.

СНЯДІТЬ. Несов. к
заснядїть. Кружки, як ни
миль, так снядють. Сттл.
Бог., Шпш. Ольх.

СОВАТЬСЯ, несов.
1. Соваться. Ще й совасця
биця. Ти ж протів його й
близько ни годися. Сттл. Бог.
2. Вести себя беспокойно, не
сидеть на месте. І шо за
дитина: так і совасця. Тхр.
Кам. Привик ти совасця все
время. Рєп.

СОВІТА, -и. Грусть, тоска,
печаль. От такої совіти
можно з ума зійти. Лємы
Вороб., Гри. Калач.

СОКИРА, -и. Топор.
Сокира дуже важка. Лєв.
Павл. Візьми сокиру – дров
нарубай. Втб. Подг. Поточить
бі сокиру. Урыв Остр. Шукай
... сокиру під лавою (пог.).
Сттл. Бог. На сокиру запліску
рослєску. Змс. Петр. Подай
міні сокиру. Дрз. Ольх.
Повсеместно.

СОКИРКІ, -ків. Растение,
используется как
лєсарственное. Сокирки од

Горидавок. Боридавки по руках надавають, так це парити.
Лєв. Павл.

СОКІР, -ора. Осокорь.
Багамизови лєвада була по-над річку: сокори там, і яблуні, і терен, і верби. Стгл. Бог. *В місі росте сокір.* Пер. Кант.

СОКІРА, -и. См. сокіра.

СОКОТАТЬ (ЦОКОТАТЬ), несов. 1. Кудхтать. *Питушок накічє, зурочьок скликає.* Стгл. Бог. 2. (перен.). Болтать, трещать. *Ни сокочи, жінко.* Натл. Вороб. 3. (перен.). Заботиться о ком-нибудь. *Вона так коло його сокоче.* Стгл. Петр.

СОКУПНІЙ, -я, -с. Совместный, обшній; совокупный (как правило, о детях). *Уже родилжє сокупня мого отця і мачьохи, сокупня, Маруся.* Пєс. Бог. *А сокупних дітей у їх, значить, нима?* Стгл. Бог. См. також сукупній.

СОЛІНА, -и. Крупишка соли. *Соліна в око потрапи - чуть ни здурів: боліло.* Бчк. Петр. Повсеместно.

СОЛОДІТЬ, несов. Иметь привкус сладкого. *Шось борц як начє солодить. Ти ни замічєши?* Стгл. Бог.

СОЛОДКИЙ, -а, -е. Сладкий. *Солодкий кавун.* Дрз. Ольх. *На оцій яблуні яблука*

такі солодкі. Бчк. Петр. Повсеместно.

СОЛОДЧИЙ, -а, -с. Более сладкий. *Добрий камтот, треба б солодчього.* Стгл. Бог.

СОЛОДУХА, -и. Блюдо из мелко нарезанной сахарной свёклы. *Солодухи пикли ис солодких буряків.* Клб. Лиск.

СОЛОДУШКИ, -(?). Блюдо из ржаного солода. *Колісь доточили солодушки.* Дрз. Реп.

СОЛОМАХА, -и. Жидкое блюдо из муки. *Соломата робіцця без пшона - густа, як опари.* Лиск.

СОЛОНЕНЬКИЙ, -а, -с. Солёный. *Та Ви-то любити солоненьке.* Стгл. Бог. Повсеместно.

СОЛОНЕЦЬ, -иця. Декоративный портулак. *Це колісь солонець називали або бутурлак. Це старинні цвіти.* Змс. Петр., Стгл. Бог.

СОЛЯНКА, -и. Солонка. *Насип соли в солянку.* Бнд. Кант. *Щобь таке пристособити під солянку?* Змс. Петр., Стгл. Бог.

СОНЕЧКО, -а. Солнышко. *Я сядлі астава ис й слявцько ни зоймаю.* Змс. Петр. Повсеместно.

СОНЦЕ, -я. Солнце. *Кури посідати ис та сонця.* Стгл. Бог. Повсеместно.

СОНЯШНИЦЯ, -і. Остроє захворювання жодудочно-кишечного тракту. *Соняшницю старі бабки уміють лічити*. Дрк. Реп. См. також соняшниця.

СОПІЛКА, -н. Дудка, род свирели. *Я амію грати на сопілці*. Пів. Рос.

СОПЛЯК, -а. 1. Слизь, втекаюча из носа. То же, что сопли (прост.). *Ху, який сопляк! Піди висякайся!* Стгл. Бог. Повсеместно. 2. О слабом, ничтожном, презренном человеке. *А ти, сопляк, куди лізем?* Стгл. Бог. 3. (устар.) Сосулька. Сосулька. Раньше их називали сопляками. Кант., Бчк. Петр., Стгл. Бог.

СОРОЧКА, -и. Рубашка. *Крамни сорочка. То ж було самоткише, а це крамне. Стяж уже так мало кажуть.* Стгл. Бог. *Я уже готовий. Носки надся. А Ви встаньтн, дедушка, я буду сорочки надівити*. Стгл. Бог. *Міші купили нову сорочкчу*. Пів. Рос. *В ниділю робити грїх, а в поніділяк низзя купити або сорочку міняти, а то всї брехні на тебе будуть*. Прв. Калач. Повсеместно.

СОРОЧЧАНІЙ. ♦ **Сороччане мило** (устар.) Хозяйственное мыло. *Сороччане гарно одмива*

мизтн, тіки намочіне треба стірати. Бчк. Петр.

СОСНА, -и. 1. Дерево сосна. **Повсеместно**. 2. Сосновый лес. *Посіялали мне у сосну гілки підпилювати*. Бчк. Петр. *Там на Підкалоднівкх дороза була прямо чриз сосну*. Стгл. Бог.

СОСУНЧА, -ати. Телёнок, жеребёнок, сосунций матку. *Сосунця біга за кормною*. Грн. Калач., Бчк. Петр.

СОЯШНИК, -а. Подсолнух. *Один нанявся до козака у робитники – толоть сояшники*. Стгл. Бог. *Як сояшники убиру, так і зіму буду ождидати*. Дчн. Бог. *Сояшники ми титер ни садим – горобці ни дають, випивають*. Ст. Крт. Петр. *Скоро будим сояшники бити*. Дрк. Реп. *З сояшників робимо масло*. Штр. Павл. *Сояшники посіяли*. Прг. Калач. Повсеместно.

СОЯШНИЦІ, -ниць. То же, что соняшница. *Сояшницї напади – живіт болить*. Тепер апіндіцит. Лев. Павл. *Живіт болів*. Казали, *сояшницї напади*. *А шо оно таке...* Стгл. Бог.

СОЯШНЯЧИЙ, -а, -е. Подсолнечный. – *Дати тобі наклїня? – А же – сояшняче чи гарбузьяче?* Змс. Петр. *Чього оці сояшнячі шляпки сирид*

дтора валяюция? Пер. Кант.,
Сттл. Бог.

СПАДАТЬ, СПАСТИ
(ПОСПАДАТЬ). Сваліваться,
сваліться. *На ноги надівати*
очкурці, а отутички заду
питтям делали, а в питтяю
натмсували шнурок і шнурком
об'язували ногу, щоб они не
спадали. Пхв. Лиск. Біжу,
чриваки постяквіи... Сттл. Бог.
Шось в тебе штани спадають.
Урьв Остр. Повесемство.

СПАЛІТЬ. Сов. к палить.
К вечеру розигралась буря,
молнія, ерім і запалила дню
кухню, і спалила, і все
погоріло. Калач.

СПАННЯ, -я. Процесс сна.
Тобі ще спання ни надоіло?
І спить, і спить... Сттл. Бог.,
Бчк. Петр.

СПАПАШИТЬСЯ, сов.
Спохватиться, успеть
сориентироваться. — *А х сам*
собі: морсонуть у морду? — Та
чього ж Ви? Морсонули б... —
Та я, кажу, ни спапаніиця.
Сттл. Бог.

СПАПЕШИТЬ, сов. Быстро
схватить, подхватить. *Де ти*
його спапешила? Нис. Рос.

СПАРИТЬСЯ, сов. См
париться.

СПАСІВКА, -и. Успенский
пост. *Мухи у Спасівку саме*
кусячі. Сттл. Бог., Змс. Петр.

СПЕКТИ. Сов. к шекти 1.
Усім розділим, шо спичуть.
Срк. Бутур. *Як хліб спекти?*
Печі ж нима. Твр. Бог.
Повесемство.

СПЕНЧАТЬСЯ, несов.
Спорить, пререкаться. *Чього*
ти ще й спичяся? *Мовчала б*
ти соніла в одну дірку. Мрч.
Ольх. *Ни спичайіся, слухай,*
шо тобі кажуть. Мрч. Ольх.
См также сперенчаться.

СПЕНЯТЬ, несов. То же,
что певять. *Сам китворив ділов,*
а на других спеняє. Дрк. Реп.

СПЕРВА, нар. Сначала.
Нада стирвіи влочиць хліб в
мед тричі. Мрк. Кам. *Спирва*
ж барыць ідять, а туди вже
шось добріше. Сттл. Бог.
Батько спирва бере ікону.
Лкв. Подг. *Спирва конопля*
замачювали, туди сушили і
терли. Клб. Лиск.

СПЕРЕНЧАТЬСЯ, несов.
То же, что спенчаться. *Він ще*
й стирничця... Сттл. Бог.

СПЕРЕСЕРДЯ, нар. Со зла.
Ну, підожди. *То він*
спересердя, він охалоне. Сттл.
Бог.

СПИНАТЬСЯ, несов.
Тянуться, приподнимаясь на
ногах, лапах. *Мурка, чього ти*
спичяся? *Тут тього ничього*
нимас. Сттл. Бог. Ср.
попннаться, зопннуться.

СПИНЯТЬ, СПИНІТЬ

Останавливать, остановить. *Та спини ти дитину!* Стгл. Бог. *Ти б махнула, спинила та сказала. А то нікому нічого.* Стгл. Бог. *Він її спинає, а она все своє робе.* Мрч. Ольх. *Нащо ти його спинила!* Пер. Кант. *Жінка притвоя, а він як начі і ни чоловік її, мовчить, ни спина.* Бчк. Петр.

СПИТАТЬ. Сов. к питать.

Спитати у станції, коли автобус на Кравцовку. Ольх. *Спитай: она в город ни поїде?* Пер. Кант. Повсеместно.

СПВАТЬ, несов. Петь.

Моя мама так співають любила. Да она, правда, і співала гарно. Втб. Подг. *Літом їдуть баби с поля і пісні співають.* Дрк. Реп. *Теця хвале любимого зятька, родичі то це бачуть і частушки про нього і тецю співають – підміюцця.* Прв. Калач. *Дівчата хосили – пісні співали.* Бчк. Петр. *Гуляки були один день співали, плясали, грали на баябайках, гармониках.* Грм. Кант. Повсеместно.

СПВУХА, -и.

Хорошо поющая жепщина. *Баба Лиска така вже співуха була, була вже як заспіває...* Урьв. Остр., Стгл. Бог.

СПВУХИ, -ух.

Певчис. *Бабок пригласили на обід, співух.* Нв. *одбувають обід.* Мрк. Кам.

СПІД. -оду. Пнз. *Треба надіть шо-небудь під спід, а то холодно.* Змс. Петр. *Бирн вареничок зі споду, там він дужче в маслі.* Стгл. Бог. *У мене висить же, шо надівать на мене зверху, а шо на споді – все лжжить закутане.* Грм. Кант.

СПІДНИЦЯ, -і. 1. Нижня юбка. *Кума шила йому спідницю.* Дрк. Реп. *Спідницю надівали під шараван.* Бнд. Кант., Пнв. Рос., Тхр. Кант., Реп. 2. Ночная сорочка. *Та тоді в спідницях і купались.* Хрд. Калач.

СПІДНИЙ, -я, ← Нижній. *Дайти міні спідній блинець, він саме добріший.* Стгл. Бог. *Нада постратъ спідні наволочки.* Мтр. Кант.

СПІДСПОДУ, нар. Сниту. *Бирн спідсподу, ато роситли.* Стгл. Бог. *Вітир спідсподу піддуває.* Мтр. Кант.

СПІЙМАТЬ, сов. (устар.). *Поймать. Як спіймають – дійствітльно він украя, так повісять зразу отъ. Це ще моя прабаба розказувала.* Стгл. Бог. *Як спіймасти курицю.*

миси її стоду. Пдг. Рос. См. также вловити, впіймати.

СПІРНИЙ, -а, -с. Скорый, быстрый. *Спірний кінь*. Нвгл. Вороб.

СПІТНІТЬ, сов. Запотеть. *Накрили борць таріжкою, а вона і спітніла*. Нвгл. Вороб.

СПІХ, -у. Расторопность. *Дай, Боже, спіх і ахоту на ету рабкту* (пог.). Стгл. Бог.

СПОВІВАЧ, -а. Свинвальник. *Нивістка моя сповівачем дочку ни в'яже*. Кдб. Лыск.

СПОДОМ, нар. Вынзу, сыгу. *Сподом оборвали влини, а вгорі їс*. Нвгл. Вороб.

СПОДОНОВУ, нар. Вновь. *Таріжки мила сподонову*. Мрч. Ольх. *Прийшлось сподоньжу білать усю хату після тужарн*. Мрч. Ольх.

СПОЧАТКУ, нар. Сначала. *Спочатку розказжи, як твое здоров'я*. Ольх.

СПОЧУВАТЬ, несов. Отдыхать. *Так, вже пора спочувать лягати*. Ольх.

СПРАВА, -и. Упитанность (о скоте). *При такій справі та й ни продасть скотинину*. Ни знаю, яку тоді можна прикрати. Бчк. Петр.

СПРАВЛЯТЬ(-СЯ), **СПРАВИТЬ(-СЯ)**.

1. Отмечать, отметить по

установленному обычаю. *Потом обіс справляють борць, латина*. *Латину самі кришили, варили*. *Цю латину називають галушки*. Чрк. Павл. 2. Изготовить или купить для обзаведения; то же, что справит (прост.). *Пальто йому хороше справили*. Бчк. Петр. 3. Ремонтировать(-ся), отремонтировать(-ся). *У Нинки тлівізор справляв Михайлає Василь*. Стгл. Бог. *Бабушка, бачите, у мене і лампаця кольбоса і справляюця*. Стгл. Бог.

СПРАВЛЯТЬСЯ, несов. То же, что *виравлигься*. *Хватте сидіть, пеліскувати, треба справляция іти до корови*. Мрч. Ольх.

СПРАВНИЙ, -а, -с. Здоровый, упитанный. *У Сирьзги там харя така о, Сирьзга справний*. Сгв. Подш., Стгл. Бог.

СПРАХУВАТЬ, несов. Спрашивать. *Кума уже спрахує: «Шо же йому робить?»* Пдп. Квм.

СПРИСНУТЬ, сов. Сорваться, соскользнуть. *Рука спринула*. Шшш. Ольх., Стгл. Бог.

СПРОХВАЛА, нар. 1. Медленно, не спеша. *З гори стускаєся спрехвала*. *Ни швидко*.

Стгл. Бог. 2. Не круто, отлого. Гара, каже, то крута, а то спрхваля. Стгл. Бог.

СРАЧ, -у (груб., неодобр.). Крайний беспорядок. В хаті такий срач, що ніде й ногу поставити, а її і байдуксе. Стгл. Бог.

СТАВОК, -ва. Пруд. У нас уся дітвора ходє на ставок купаця. Втб. Подг. Наші руки ходють аж на ставок. Дрк. Реп. Ставок – це пруд. Нвл. 1 Кант. Пацлі на ставок купаця. Мтр. Кант Нагажить ставок. Урив Осір. Вони рибу ловлять у ставку Камен. В нашом ставку всі купаця. Клб. Лиск., Алф. Н.-Хоп.

СТАЙКА, -и. 1. Пучок. Оце буде одна стайка, а це друга (рогоза), і в їх буду цибулю влізати, буде вінок. Стгл. Бог. Спроси, скільки стайок жита він нажав. Клб. Лиск. 2. Укладка из 15 снопов. Нику косять і в стайки кладуть. Лиск.

СТАЛИТЬСЯ, несов. Хвастаться, хвалиться. Поки ти будиш сталиця своїм хазяйством? Стгл. Петр Хватє тобі сталиця тирид ним. Нвл. Вороб.

СТАНОВИТЬ, **ПОСТАВИТЬ**. Ставить, поставити. У руки хрест

становлять. Грм. Кант. Ни трогай, постав на місто! Стгл. Бог. Повсеместно.

СТАНОВИТЬСЯ, СТАТЬ. 1. Становиться, стать. Ни становись на поріг. Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Остановливайтесь, остановиться. А як обратно ідуть, уже з нівєстою, тоді уже починають перестривати: перемрожуєть же дорогу або солами кядуть та ждуть же поїзд; підпажють, коні становляця – бляця ж іти. Грм. Кант.

СТАНОК¹, -нка. 1. Блуза с широкими длинными рукавами. Надінуть станки, на груди ленти зав'язуть. Трц. Лиск. 2. Верхняя часть нижней женской рубахи. Могла заменять блузку Рубашка шшита, як плаття. Кохта називалась станок, а ютка підтічка. Петр. Павл. Піттицька це добра, а станок увесь нікудишній. Стгл. Бог.

СТАНОК², -нка. Деревянная форма для производства самана и кизяков. Стару солому кидают, розміять, а тут подкидають вилами, а коні міють, потім такі ... станки роблять... Твр. Бог. Станками гній носили. Стгл. Бог.

СТА́РЕЦЬ, -ця (устар.). Нищий, живущий подаянием. — *А хлі-і-і-ба... Як старця обобрали. — Та ото ж, накраяла криці.* Сттл. Бог. *Як побировався, то старець.* Блг. Подг. ♦ *Як під дурним старцем (нога). Очель большая. В його нога як під дурним старцем.* Пцл. Рос.

СТАРОБРА́ЗІЙ, -я, -с Старообразный. *Він це молодий. То він на морду старобразий.* Сттл. Бог.

СТАРОСТА, -и. Свят (в шлюбному обряді). *На могоричъ приходе батько, мати, хресті, староста. Староста стукає у двері палкою.* Лкв. Подг. *Святатся старості в присідали.* Сттл. Бог.

СТАРЮ́КА, -и Шерсть прошлогоднього настрига. *Старюки насобирила у людей, буду хлопцям плести носки.* Бчк. Петр., Ломы Вороб.

СТЕБЕЛ См. сті́л.

СТЕБЛЮ́, -а. Стебель растения. *У сояшника стебло ровний.* Блг. Подг.

СТЕЖЕЧКА, -и. Уменьшит. к стежка. *Де оце бабина хата, стежечка. Так на стежеці кучка насипана вроді туди нисло.* Сттл. Бог.

СТЕЖКА, -и. Дорожка, тропинка. *Уже та й стежка*

заросла, то якій ходили у садок. Мрч. Ольх. *Як підли на город, то іди по стежкі.* Дрк. Реп. *А она ни баче нічого? І стежки ни баче?* Сттл. Бог. *Іди по стежці, ни звиртай нікуди.* Тхр. Кам. **Повсеместно.**

СТЕЛІ́НА, -и. Часть потолка между двумя балками. *Одні стеліна сувсім обваломилъ.* Бчк. Петр., Сттл. Бог.

СТЕЛЯ́, -і Потолок. *Раньши стелі низькі були: мода така.* Вск. Лиск. *У наші хаті висока стеля.* Пцл. Рос. *Дуже міні трудно стелю мазать: хата висока.* Дрк. Реп. *Основа криші — це крокви, на їх кладуть лати, потом ослають стелю.* Лск. Пцл. *Ми стелі кожду весну мійм.* Хриц. Калач. *Типер, бач, яка стеля рівна в нових хатах.* Тхр. Кам. *Раньше лату строїли и стелю ни мазали.* Кзб. Лиск. *У хаті обвалмаєсь стеля.* Пер. Камт. **Повсеместно.**

СТЕРНОВКА, -и. Отходы после обмолота. *Палажили стирновки вівцям.* Бл. Пцл. **Остр., Реп.**

СТЕРНІ́, -і. Жнивье. *Раньши так бідно жили, нічого було обувать, даже по стирні босьяком ходили.* Дрк.

Реп. *Каясь на полі хліб горів, так ми бігли тумить босяком по стирні і ни чоли. А тоді вже як назад ішли, так сі пройшли, та й ноги ж нахидоті вже.* Стгл. Бог. *На стирні я сколола усі ноги.*
Пів. Рос., Влад. Лиск.

СТЕРПІТЬ, сов.
 Сдержаться, стерпеть. *Я б ото ни стерпіла, висказали їй.* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

СТЕЦЬКО, -а. О человеке с семенящей походкой. Ну вилитий стицько, коли с сумками біжить. Олх.

СТИКАТЬСЯ, несов.
 Бывасть, находится. *Я й так дома ни стикаюсь, тько шо роботи по горло.* Лев. Павл.

СТИЛ См. стіл.

СТИРЧАТЬ, несов.
 1. Выступать над поверхностью, выдаваться, торчать. *Дивись, там зіздох стирчить, забий його.* Стгл. Бог. 2. Присутствовать, находится где-либо (о присутствии неуместном, нежелательном); то же, что торчать (разг.). *І чього ж там стирчить до цієї лори?* Стгл. Бог. См. также стриміть.

СТІГЛО, -а. Место стоянки скота в период пастьбы. Де-небудь скотина становицца на стігло. *Хоть на полі, хоть*

у цісі, по-над Доном. Стгл. Бог. *Поїдимо по-над горою, та на стігло, а тоді по пісках.*

Стгл. Бог. Ср. тирло.

СТИКАТЬСЯ, несов.
 Сходиться краями (об одежде). *Піпжак ни стикаєдця - а все пачано живе.* Бчк. Петр. *Динись, за зїму як потравилась - юлка ни стикаєця.* Стгл. Бог.

СТИЛ, -ола. Стол. *Сїдайти за стил.* Пів. Рос. *Поїзи? Прибирай с стола.* Стгл. Бог. *Отой стил треба винисти.* Трц. Лиск. *Постав на стил.* Ярк. Остр. **Повсеместно.**

СТИЛЕЦЬ, -ля. Небольшая скамеечка. *Стілець, той, шо я корову дою на йому, кудись дївсь.* Бчк. Петр. *Дід Проха робе гарні стільці.* Пер. Кавт. *Сїдай на стілець!* Лев. Павл., Стгл. Бог.

СТІЛЬКИ (СТІКО, СТІКН), нар. 1. То же, что скіки. *Сєлі в церква буза тут, а то ж вона за стіки кілометр...* Пис. Бог. *Стіки ми ни бузи у вас, ще більше ни будем.* Бл. Паб. Остр. *І стільки ж там того борцю.* Доїдай! Змс. Петр. *Стіко стїж ця хустинка?* Ст. Крш. Петр. 2. Столько. *Стіко стое, стіко і заплатю.* Ломы Вороб. **Повсеместно.**

СТІЛЬЧИК, -а. Уменьшит. к стілець. Сядь он на стільчику. Сиг. Кант. Сиди на лаві і ноги положи на стільчик. Лєв. Павл. Цяк стільчик возьму. - А писать? На табурецці будиш? Стл. Бог., Бчк. Петр., Трц. Лєск.

СТІПАНИЙ, -а, -є. Изношенный Та ні, твій [пяток] дужче стіпаній. Я свій тіки риз стірала, а ти свій хто зна й скіки. Стл. Бог.

СТОВБИЧИТЬ, несов. (неодобр.). Стоять без надобности. Одойди, ни стовбичь, ти ж тут міні мішаги! Стл. Бог.

СТОВБОЛА, нар. Вниз головой. З драбини политів стовбола. Стл. Бог. См. также сторчака.

СТОВБУХАНЕЦЬ. ♦ Стовбуханця (стовбуханців) дать. Избить, задать трепку. Бчк. Петр., Стл. Бог.

СТОВП, -а. 1. Столб. Обалють стовп надом, зверху наб'ють каліци або кристожину і понавіснуть туди гармоні, сагоги... Прв. Калвч. Шо ти стоїш як стовп? Стл. Бог. Повсеместно. 2. (устар.) Дорожка для проезда между двумя наделами земли. Як до

пайки прохать, так стовпи були. Блг. Подг.

СТОВПЧИК, -а Уменьшит. к стовп. Стовпчики заб'ли в воді. Птр. Павл. Повсеместно.

СТОЖАРНЯ, -і. Собранные вместе несколько стогов сена. Бчк. Петр.

СТОРОЖУВАТЬ, несов. Сторожить. быть сторожем. Йому руку камбайном одрізало, так він ото сторожував на бакши. Стл. Бог.

СТОРОНА, -и. 1 Отдаленные места. Кудись виїхав на сторону. Стл. Бог. 2 Не местные жители. Не тіки наші, а й сторона іде, і ото всі їдуть. Стл. Бог. На цій сазі сторона косе. Бчк. Петр.

СТОРОННІЙ, -я, -є. Не местный житель. Михайло сина жене - А у кого ж він бире? - Та чікєь сторонню. Стл. Бог. Самі сторонні. Я думала наші. Стл. Бог. Заходили якісь люди, ни наші, сторонні. Стл. Бог. Заходив тут сторонній чоловік, спримував сина продажного. Бчк. Петр.

СТОРЧАКА, нар. То же, что стовбола. Я отик чють ни политіца, сторчака. Стл. Бог. Сторчака падать страшно. Мтр. Кант

СТРА́ВА, -и. Продукты, еда. *См'яє бачиш, яка страва, биз мяса ни обідаєм.* Кліб. Лиск. *А холодець – перва страва була.* Век. Лиск.

СТРАМА́, -и. Безобразие, срам. *Каже: «Вст слободу пройшов, так так нима у хаті, як у тебе». – Чьомо? – Та страма.* Сттл. Бог *Ой Боже, яка ж це страма, дочко.* Грн. Калач. *Це страма: в коланці висохла вода.* Реп., Бчк. Петр.

СТРАМНИЙ, -а, -с. Шлюхой, нестриганий. *Старий – то страмний якійсь, зогнутий.* Сттл. Бог. *А він там, сатана, такий страмний був, такий стримний. Білобригай такий...* Сттл. Бог. *У мене у головах три подумальки. Хоть страми, а три.* Сттл. Бог.

СТРАМНЄ́НЬКИЙ, -а, -с. Пренебрежит. к страмний. *Тросік страмнєнький,разу парвнєся.* Сттл. Бог.

СТРАМНО, нар. Плохо. *Та я, як зайду до кого, так зроду ни дивлюсь, чи воно гарно, чи страмно.* Сттл. Бог. – *У нас долівка була набита. – Она й у нас набита. Ну страмно.* Сттл. Бог. *Ни батуйся. Так страмно. Геть!* Сттл. Бог. Ср. пагано.

СТРАМНОПІ́КИЙ, -а, -с. Некрасивый на лицо. *А, отой страмнопікий? Сттл. Бог.*

СТРАМОТА́, -и. Стыдоба. *Шо ти так нарядився? Прямо страмота!* Урыв Остр., Бчк. Петр., Сттл. Бог.

СТРАХІВ'Я́, -я. Ужас. *Я вже бачила всяке страхів'я.* Нятл. Вороб.

СТРИБА́ТЬ, СТРИ́БНУТЬ. Прыгать, прыгнуть. *Кішка стрибнула на стіл і тришпиркула глечик с смиткою.* Лев. Павл. *Чіриз костри в'єть стрибани хто сам, хто по парах або тройках.* Прв. Калач. *Начінають стрибать, де можно пиристрибнуть.* Бчк. Петр. *Собака як стрибнув на дочку, так так і впаля. Шо ти, таке «тчим» держуть.* Мрч. Ольх. *Діти стрибать з містка* Пив. Росс. **Повсеместно.**

СТРИ́ГТИ(-СЬ), несов. Стричь(-ся). *Завтра я буду овець стригти.* Ломы Вороб. *Дію, тобі, мабуть, стригтись вже пора. Диви, як ти заріє.* Сттл. Бог. *Сашко, тобі вже стригтись треба.* Підг. Рос.

СТРИМІ́ТЬ, несов. То же, что стричать. *Там уже годів п'ять нима нічього, самі колячки стримлять.* Сттл. Бог. *Заліз на дерево. Там і виш*

стримить. Стгл. Бог. *І чього б я там стримів цілий день?*

Стгл. Бог. *Дивись, де голка стримить*. Ломы Вороб.

СТРИМКИЙ, -а, -с. Стоящий дыбом, не прилегающий. *Сіно стримке, на віз мало його іде* Бчк. Петр.

СТРІВАТЬ(-СЯ), СТРИТЬ(-СЯ). 1. Встречать, встретить. *І тут мине стрінуть возді сила..., хто-нібудь стрічав*. Зли. Бог. *Ми за хлібом ішли, Коля стрівся*. Сбр. Остр. *Я інко стрів якраз на дорозі: ішов додому*. Тхр. Кам. См. также стрічать. 2. Принимать (о гостях). *І як же вони тебе стрілаї?* Урыв Остр. *Я сж кажеме зсто стрілаза, на вітяжку стояла*. Урыв Остр.

СТРІХА, -н. Нижний свиснувший край соломенной крыши. *А де ж ти під стріхою видрав, да?* Стгл. Бог. *Щис дощ піде, ховайтись під стріху*. Дрк. Рен. *Як дощ ішов, ми під стріхою стояли*. Тхр. Кам. *У Малані хата із стріхою*. Птр. Павл. *Горобці живуть під стріхою*. Бзд. Кант. *С стріхи вода капас*. Пер. Кант.

СТРИЧАТЬ, несов. То же, что стрівать. *Ходить стрічат*

гостей. Реп. *Я стрічю за містком карову*. Ппв. Рос.

СТРІЧЕННЯ, -я. Сретенье. *На Стрічистия дивися: курка з казкжі воду п'є – казуть же: висна ранка*. Прв. Калач. **Повсеместно**

СТРУГ, -а. Инструмент для грубой обработки древесины. *Колись ворячця стругали стругом, кору дубжву стругали стругом*. Гривалиця *обстругати*, держак *обстругати* Стгл. Бог.

СТРУМНИЙ, -а, -с. Стройный. *Дочька така у мени струмна*. *Як тристинка*. Втб. Полг.

СТРЬОНА, -н. Бахрома, образующаяся выдернувшейся ниткой или от изношенности ткани. *Штани у стрьонах, а він міз люди пішов*. Бчк. Петр. *Дивись, у тебе стрьона с-під ютки оборти*. Стгл. Бог.

СТУГОНІТЬ, **ЗАСТУГОНІТЬ**. Издавать, издавать глухой звук. *На горіці шксь як истугонить*. *Шо б воно там стугоніло – ни знаю*. Стгл. Бог.

СТУКАТЬ, несов. Стучать. *Прибігас в два чьаса братік і ото ж стуха нам у вікно* Пле. Бог. *Уско чич у нічі стухас*. Бл. Пль. Остр.

СТУКОТІТЬ,

ЗАСТУКОПІТЬ, *несов.* Часто стучать, застучать. *Чього стукотів у двері?* Крн. Остр. Тут ніяк в голову нічого ні йде, а вона ще й стукотить. Ст. Крш. Петр. А тут хтось у вікно як застукотить, так ми налякались страшно. Стгл. Бог.

СТУКОТНЯ, -і. Шум, производимий стучанням. *Що ви ото таку стукотною підняли?* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

СТУЛКА, -и. 1. Стул. *Принеси ще одну стулку.* Шив. Рос. 2. Табуретка. *Я стулки покрасила синім цвєстом.* Бнд. Кант.

СТУЛЯТЬ, СТУЛІТЬ.

Соединять, соединить вместе. *Стуляє дві дошки до кучі.* Крн. Остр. *Розламає, а тепер ни стулю.* Стгл. Бог.

СТУПА, -и. Приспособлене, первоначально каменное, с пєстом, приводимым в движение с помощью ног; ступа. *В ступі товкли тїмоно.* Рєв. *Просо в ступі товкли* Крн. Остр. *Ступа камінна була, а товкач дирів'яний, залізним обручем стягнутий, і його ногами ото...* Стгл. Бог.

СТУПКИ, -ок. Ступени. І стулки, і приступки говорять. Бнд. Семл. *У Клавки в хату*

ступки круті. Хрш. Калач. См. также приступка, сїдїні, свнцїи.

СТУСАН, -а. Тумах, толчок. *Йому таких стусанїв надавали.* Клб. Лєск.

СТЬОБАТЬ, *несов* 1. Сов. *стьобуть.* Хлєстать, хлєстнуть. *Лїтвого бика, було, батогом як стьобнем, щоб дошкулило.* Стгл. Бог. 2. Сов. *вистьобать* (экспр.). Съестъ (жощкоє), черпая ложкой; то же, что выхлебать (црєст.). *Миску борцю вистьобав і харош.* Стгл. Бог. 3. Сов. *постьобать* (экспр.). Поестъ. *Самий бєрц постьобав.* Стгл. Бог. 4. Быстро и часто дєргать (о рыбной ловле). — *Стьобаси рїбу? — Стьобав, сьгодні ловиця.* Бчк. Петр.

СУВИЙ, -ю. Кусок, отрезкани. *На платти оцього сувїю хвате.* Клб. Лєск.

СУВОДІТЬ, *несов.* Сильно, ощутимо сквозить. *Там так сквозяк суводить, що й...* Стгл. Бог. *А ти жаси, як од дверей тяєне? Аж суводить.* Стгл. Бог.

СУДДЯ, -і. Судья. *Вин поїхав до судді в город.* Шив. Рос. *Повсемєстно.*

СУДНИК, -а. Шкаф для посуды. *Посуда стоїть в суднику.* Ектр. Лєск. *Судник причїняє, і нікому ни видно,*

шо там є. Бл. Плб. Остр. В мене вся посуда стоїть в суднику. Твр. Подг. Пузырьки в суднику. Трц. Лиск. В хаті судник прибивали до стіни. Клб. Лиск.

СУЗДАЛО, -а. 1. Огородное пугало. *Іван стая, як суздаю: от-от лопне, ходе, пузо уперед себе несе, ни повернеця.* Мрч. Ольх. *Шо ти ото вбрався, як суздаю?* Мрч. Ольх. 2. (перек.). Неряшливо, нелсно, безобразно одетый человек; пугало. Мрч. Ольх. 3. Неповоротливый, неуклюжий человек; пугало. - *Та піджди, поки оце суздаю поверниця. - А шо це таке - суздаю? - Та оце ж оно і є.* Змс. Петр.

СУКАТЬ, ЗСУКАТЬ. Сучить, осучить. *Матужків нада, а сукать нікому.* Бчк. Петр. *Батько вилів сукать дратву - буде латити чьобит.* Грн. Калач. *Пржжу треба сукать уже.* Крн. Остр. *Ану осукай міні оці нитки - занавеску повісить.* Стл. Бог. Повсюдство

СУКАТЬСЯ, несов. Приставать к кому-либо. *Она картохи чистила, а він сукався, так і шимонука йому в руку.* Бчк. Петр. *Ни сучись до хлопця - ти ж велика уже дула.* Бчк. Петр., Стл. Бог. Ср. сикаться.

СУКРУВАТЕНЬ, -тя. Узелок на пряжке. *Зов'язався сукруватинь на пряжці.* Крн. Остр.

СУКУПНИЙ, -а, -є (устар.). То же, что сокуний. *Це ж він взяв її з дитиною? А сукупних дітей в їх тимас?* Стл. Бог.

СУМЕЦЬ, -ця. Простенок. *Плотники уже сумці зрубали.* Крн. Остр. *Які великі сумці.* Бл. Плб. Остр.

СУМНИЙ, -а, -є. Расстроенный, недовольный, опечаленный. *Вона сидить така сумна.* Урив Остр., Стл. Бог.

СУМНО, нар. Страшно. *Одной сумно в хаті ночувать.* Дрк. Реп. *Бувало, зимою в яру вовки виють, аж сумно.* Твр. Кам. *Сумно там було жить.* Реп., Стл. Бог.

СУМУВАТЬ, несов. 1. Печалиться. *Мужик бросив, так як вона сумув.* Крн. Остр. 2. Всесторонне обдумывать, обсуждать. *Сумували, сумували, шо його робить, як його дучче зробити.* Стл. Бог.

СУНУТЬСЯ, несов. Двигаться (часто медленно). *Сувься ближче до мене, тут міста багато.* Змс. Петр. *Дивись, яка туча сунуци.* Бчк. Петр. *Вона тожотичи ступили.*

Ото сунця, як гора. Стгл. Бог.

СУНУТЬСЯ, сов. Сделать стремительное движение вперёд, устремиться. *Ворчячю отсутив... як сунця, а лятка шатка.* Стгл. Бог. *Він сунувся туди, ну тизно вже було.* Клб. Лвк.

СУПЕРЕЧИТЬ, несов. Возражать, перечить. *Ти ни супиреч міні.* Бл. Плб. Остр.

СУПИРИТЬСЯ, несов. Сердиться, хмуриться. *Чього ти на мене супирися – чи я тобі доажив?* Бл. Плб. Остр.

СУПИТЬСЯ, несов. 1. Принимать угрожающий вид, нагнув голову, выставив наскрэд рога. *Оцей бичьок всігда супиця.* Грн. *Калач, Корови супиця бичця, а пастухів нима.* Бчк. Петр. 2. Обижаться, сердиться, выражать своим видом недовольство; то же, что дуться (разг.). *А они вьсо равно: супиця і супиця. Усю жизнь супиця.* Стгл. Бог. *Чього супиця: обідився? А ти ни обіжайся; бабушка правду каже.* Стгл. Бог. См. также **пасушиться**.

СУПОНЯ, -і. Супонь. *Роз'язалась супоня.* Грн. *Калач, Зав'язи супоню, та й пойдимо.* Реп.

СУПРЯГА, -и (устар.). Объединение крестьян в старой деревне для выполнения различных сельскохозяйственных работ. *Ну, супряга. Це ми супрягалися вдвох – у нього одна кобила і у мене – і пахали.* Ст. Крп. Петр.

СУПРЯГАТЬСЯ, несов (устар.). Объединяться. *Це ми супрягалися вдвох.* Ст. Крп. Петр.

СУСЛИЧОК, -чка. Маленькая, тонкая и сухая баранка; супка. *Мати купила сусликів.* Ломы Вороб. См. также **сущик**.

СУСТАВНИК, -а. То же, что **петрів батіг**. *Суставник Петрів батіг. Рауть його і паруть.* Лвб. Павл.

СУТОЧКА, -и. Место между домом и сараем. *Вили стидать в суточкі.* Нвб. Кант.

СУХМІНЬ, -і. Сухая и знойная погода, долгое отсутствие дождя; то же, что **сумень** (устар. и прост.). *Сухмінь стояла увесь іюнь.* Бчк. Петр.

СУХОВРЯКА, -и. Сухое дерево. *Сирид двора лижить суховряка.* Крп. Остр.

СУХОПІДСТОЙ, -у. Сухостой. *Ходім сухопідстой стлясмо.* Ломы Вороб.

СУЦІЛЬНИЙ, -а, -е.

1. Сплосной, цельный Стгл. Бог. 2. Скрученный. *Руки як суцільні поробились.* Кри. Остр.

СУШЕНИКИ, -ів, мн.

Сушёные фрукты. *Я вилза на лорище та сушениками* Твр. Бог. См. также сушняк.

СУШНИК (СУШНЯК), -у.

То же, что сушеники. *Собири там на жмлізі сушняк, а то, мабуть, дощч підє.* Гри. **Калач.** *Як вродиця багачко круш, насушим сушнику, а зимою будим озвар варить.* Ст. Криш. Петр.

СУЩИК, -а. То же, что сусличок. *В магазин привили сущики.* Пив. Рос. *Таких гарних сущіків купила в лавці.* Мочіла в могоці та й їча. Мрч. Ольз.

СХАМЕНУТЬСЯ, несов.

Спохватиться. *Схаминулась, а вже нічого ни зробили.* Стгл. Бог

СХВАЧУВАТЬСЯ,

СХВАТИТЬСЯ. Быстрым движением хватать, вскочить; то же, что схватиться (прост.). *Я ото же схватилась, а він і каже: «Отцу прохов».* Пис. Бог. *А ти чого схватилась так рано? Спи.* Бчк. Петр.

СХІДЦІ, -ів. То же, что ступки. *Дошли до східців, а він ботинок розтой...* Стгл.

Бог. *У мене глибокий пагріб, аж десять східців.* Тхр. Кам. *Східні ліні плотники нові зделали.* Држ. Рен. *Підойшов, а лавинник ото же на східних сидить* Бчк. Петр. *На східних чуть ни влав.* Ломы Вороб. **Повсеместно.** См. также свитці, пристулка.

СХОВАТЬ(-СЯ), сов. Спрятать(-ся). *Сховай сирники, а то дити возьмуть – бида нараблять* Тхр. Кам. *Вин схавался у лату, а я шукав, шукав же.* Бл. Піб. Остр. *Ришки сховици в очереті.* Твр. Бог. См. также заховати.

СЦИКАТЬСЯ, несов. См. сикаться.

СЦІПИТЬ, сов. Сцепить, крепко сжать. *Собака зуби сціпили і дурчить.* Кри. Остр. *А ти зуби сціпила та й мовчі.* Стгл. Бог.

СЦЯКИ, -ів, мн. То же, что сеч. *Виниси оті сцяки в відрі – поки вони стямтисцуть?* Стгл. Бог.

СЮМРИТЬ, несов. Горько плакать. *Сюмре і ни схлипне: куди мати поїхала?* Бчк. Петр. Ср. рюмсить.

СЮРЧАТЬ, несов.

1. Журчать. *З гори кало річки вже солодні сюрчали вода.* Бчк. Петр. 2. Стрекотать. *За срубою усю ніч сюрчав*

свірчыок-сюрчыок. Мрч. Ольх.
Десь цвіркун сюрчить Иви. І
 Кант. См. также *цвіріччати*

СЬОРБАТЬ, *несов.*
 Производит шум, поглощая
 жидкую пищу. — *Це ж він*
[шумик] чує, що ми вичеряєм. —
Чує, що чмакаєм та сьорбаєм.
 Стгл. Бог.

СЬОРБАТЬ, *несов.* Есть, с
 шумом втягивая жидкую
 пищу. *Це борщ їсти, так*
сьорбає, да? Як гаряче, так
сьорбає. Стгл. Бог.

СЯБЕР, -ра. Сосед. *Піду до*
свбра посидю. Ломы Вороб.

СЯГАТЬ, *несов.* Широко
 шагать, перешагивать. *Сягай*
швицке чіриз воду. Кры. Остр.

СЯКАТЬ, **СЯКНУТЬ**
(ВІСЯКАТЬ (-СЯ)).

Сморкаться(-ся), высморкаться(-ся),
 сморкнуться. *Шо ти ото*
шморгаєш біс конца? Піди
вискайся. Стгл. Бог. *Я ж*
тобі платочьок дала, сикай
в платочьок. Зме. Петр.

Т

ТА (Й), союз. І, И, да (и).
Він та вона, та старий та
стара. Стгл. Бог. *Наварили*
та й стоїть. Лєв. Павл.

Повсеместно. 2. Но, однако
Та воно б то так, та шось ти
входи. Стгл. Бог. **Повсеместно.**

ТА, част. Да. *Та ти там*
скоро? Стгл. Бог. **Повсеместно.**
 † *Та ні.* Да нет. — *Ну шо ж ти*
- заплатила за свет? — *Та ні,*
міні сьогодні ніколи було
сходити. Зме. Петр.

ТАК, нар. Так. **Повсеместно.**

ТАКИЙ, -ого. Мест.,
 указат. *Такє хороше.* Ярк.
 Остр. *В таку погоду ни*
хочещя й с хати виходить.
 Зме. Петр. См. также *отакий*

ТАКИЧКО (ТАКОЧКИ),
 нар. То же, что *отакички.* Ну
 чі ми *насправдок.* *Такичко,*
радї інтересу. Прв. Калач. *І*
такичко загадували, який
урожай буде. Прв. Калач. *Так*
оце такочки розказують.
 Грм. Кант.

ТАЛАНІТЬ, *несов.* Взять в
 чём-либо. *Оно, зиди, кому як*
таланить. Мрч. Ольх.

ТАЛДИЧИТЬ, *несов.*
 Упрямо твердить одну и то
 же; то же, что *долдонить*
 (прост.). *Шо ти міні талдичиш*
про його вез день? Уже
надоїло. Стгл. Бог. См. также
галдонить.

ТАЛДОНІТЬ, *несов.* То
 же, что *талдичить.* *Він усе*
талдоне Бл. Пльб. Остр. См.
 также *турукати.*

ПАЛИНКА, -и. Платок. *Ліфни талийкі палинсь в палиці Кми. Остр.*

ПАМ, нар. Там. Повсеместно.

ПАМАША, -і (несодобр.). *Пачно гороянійся (о человеке). Бчк. Петр.*

ПАМАШИТЬСЯ, несов. *Свешить, торопиться. Пачкнився із дому і забув шматки Бчк. Петр.*

ПАМЕЧКИ

(**ПАМЕЧКО, ПАМОЧКИ**), нар. Там. *Оно тамочки, як тіки ними поста, тоді свадьби. Грм. Квкт. — Де рушник узять? Тамичко, у шихванері. Ольх. А в нас утам он хароша, нова [ікона]. Утам, зак'яньти — тамички. Плс. Бог. Тамичка був магазин. Бл. Піб. Остр. Тамочки скількі жияи. Крп. Кам. Повсеместно.*

ТАНБА, -и. Дамба. *В Бичок іхать тільки чириз танбу. Стмл. Петр. Колись такі розливи були, шо ни тіки танбу заливало, а ото й пошти до стовпія, до проводів, вода пошти доходила. Змс. Петр., Бчк. Петр., Стгл. Бог.*

ТАНУТЬ, ПОТАНУТЬ. *Таять, потаять. — Ну шо там сніг уже потав? — Та він шось і ни дума тануть. Змс. Петр.*

ТАРАДАЙКА, -и. *Двухколёсная телега. Ми*

їздили в город на тародайкі. Грп. Лиск.

ТАРАНТАС, -а. *Лёгкая повозка. Бригадір съодня коня в тарантас запряг. Бзм. Павл.*

ТАРАХКАТЬ, несов. (экспр). *Грохать. Чим ти там тараккаси? Стгл. Бог.*

ТАТІВ, -ова, -ове. *Отцов. А тоді ще один умер — татів ото ж батько, ну, то прадід, а то дід. Грм. Канг.*

ТАТКО, -а (устар.). *Отец. А тоді, як я підросла, а тоді батько, татко, люді татко звали, вступив у колхоз. Срк. Бутур*

ТАТО, -а (устар.). *Отец. Тата мене с собою на роботу возьме. Дрк. Реп. Тато їде в город. Ектр. Лиск. Просим: «Тату, вільми іс собою». Грп. Лиск.*

ТАТОЧКО, -а. *Ласкат. к тату. А они і каже: «Да вали, таточку, подохнуть, а сад посохне. А міні на його, проклятого, усю жизнь дивиция» Лск. Подл.*

ТАХТІРИТЬ, **ПРИТАХТІРИТЬ** (экспр.). *Тащить, притащить. Віткіля ти його притахтириш? Стгл. Бог. Тахтири оберемок сіна с конюшні. Бчк. Петр.*

ТЕЛІХНУТЬ, сов. (экспр.). *С силой ударить. Як тиліхнув*

звезника. Сттл. Бог. Ср. опіріціть.

ТЕЛІЦЯ, -і. Тёлка. С цих тилиць нічого ни буде. Шо воно за тилиці? Пудиловки. Сттл. Бог. У Сирвоги корова і тилиця. Здорова... Бчк. Петр. Отилилась корова, приписла тилицю. Мрч. Ольх. Я буду тилицо зімуть. Люмы Вороб. Тилиця у чериду ни ходе. Прв. Рос. Зімукали корову й тилицо. Грн. Калач. Повсеместно.

ТЕЛІЧКА, -и. Уменьшит - ласк. к телиця. Одгадай загадку: «Бичьок підколов красну тиличку». – Ни таю, ни одгадаю. – Це значить Бичьок, Підколоднівка, Красногорівка, Тудучійова. Сттл. Бог. См. также телушка.

ТЕЛІЧКОЮ, нар. Только в исподней рубаше. Встала та й ходю тиличкою. Як дурна. Сттл. Бог. См. также теляком.

ТЕЛІПАТЬ(-СЯ), несв. 1. Мотать(-ся), раскачивать(-ся). В'ятр на одній тиці тілінасяця. Сттл. Бог. Подрізай оти китиці. Шо они тілінаюця? Мрч. Ольх. Бубонік на шатиці тілінасяця. Лєв. Павл. Тілінасяця вирьовка. Ярк. Остр У теби шось тілінасяця Люмы Вороб. Його як ни чісать, так

кучьки шерсті тилипаюця. Клб. Лиск. Повсеместно. 2. (перен., пренебр.). Идти, пойти; то же, что топать (проег.), тапиться (раз). Як смеласиця він іти, так туди й тіліпайти. Сттл. Бог. Начальник діна куди поилоть, туди й тіліпа. Сттл. Бог. Нічіво сїбе 25 кілометров тилипать. Лєв. Павл. Як дурні, нашо б ми у таку дальну потилипали.. Учюра же ходили – хвати. Бчк. Петр

ТЕЛІТКА, -и. Стадо телят. Он на лузі пасеця тилітки. Рен. См. также черічка.

ТЕЛУШЕЧКА, -и. Уменьшит. к телушка. – Ми тут чули, шо у вас тут чі тилушичка продажня? – Ди хто 'на як, яку ви ціну будити давить за ту тилушичку. Лєв. Подг. Як тилушичка рожалась, її у колхоз оддавали. Плп. Кам.

ТЕЛУШКА, -и То же, что телячка. Бичька удамо, а тилушку оставимо. Сттл. Бог. Обізатільно родітілі нівєсти дарять тилушку. Лєв. Подг. У нас отилилась тилушка. Трд. Лиск. Повсеместно

ТЭЛЬБУХ, -а. 1. Отдел желудка жвачных животных, рубец. Кендох із скотиняки

Тельбух... *Одно і то же. Із порксяти – бог. Стгл. Бог. Матирі ніколи: вона тельбух качка. Бчк. Петр. 2. Желудок (?). Як розріжуть свиню, так ни кажуть, що желудок викинули, а тельбух. Як заболить – ни кажуть тельбух заболів, а желудок. Стгл. Бог. См. также кеңдюк. Ср. требуха*

ТЕЛЪМАК, -а. Бестолковый, глухой. З цим тильмакам так просто ни збалакася – треба дуже гарно наїстися гороху. Лєв. Павл. Тильмак такий, що нічого ни поліма. Крп. Остр., Бчк. Петр.

ТЕЛЯ, -яти. Телёнок. Теля молоком довго напували, так там такий бузімок виріс. Пдж. Бог. Бог ни тилья – баче й віттіля (пог.). Стгл. Бог. Підши на висн за тильям, всі ноги об колючки подряпали. Арх. Бутур. Піду тилья приведу, а то скоро коркии прийдуть. Дрк. Реп. Корова отилила двос тильят. Дрз. Ольх. Повсеместно.

ТЕЛЯКОМ, нар. То же, що тельчкою. Незарно здорові дівчині тильяком по хати бігать. Лєв. Павл.

ТЕЛЯТКО, -а. Уменьшит.-лєск. к тель. Там же тьас

тильятко, йако ж напоїть треба. Цтє. Бог. Тильятко мичить – пить хочє. Три. Лєск. Пригопи тильятко. Пав. Рос. Повсеместно.

ТЕМРЯВА, -н. Темнота, темень. Всю нічь така темрява. Тыр. Кам. На дворі така темрява. Змс. Петр. Стгл. Бог.

ТЕНЕТКА, -н. Очень худой, «светящийся» человек. Вєкєлє нічього ни їсть, ходє як тинєтка. Мрч. Ольх.

ТЕПЕР (ТАПЕР, ТЕПЕРА), нар. Теперь. Тепер харашо жить. Пав. Рос. Ну і що тилєр робить? Змс. Петр. Тилєра у баби весєло. Енд. Семил. Тилєр будимо робить. Пав. Рос. Повсеместно.

ТЕРЕВЕНІТЬ, несов. (экспр.). Говорить зря, без толку, несерьёзно; то же, что трєшть (груб. прост.). Аби ото тиривєнитъ, яликєм молотъ. Стгл. Бог. І ото сидять під дворєм тиривєнитъ. Змс. Петр.

ТЕРЕЗИ, -ів (устар.). Весы. Терєли – дві тарїлки. На одній тарїци сирі кладуть (ну, хунти – сирі), а на другу – шо віша. А похирєдені – стрєлка.

І сїчас жуция тирєзи? – Не, їх нима тіх вісїєв. Ужє і в колхозі були – вишкї, сирі на пуд, на два пуди. А тоді цє

стали такі уже віси, на кілограми. Сттл. Бог.

ТЕРЕМОК, -мки. Елемент свадябного ритуала: деревце, украшенне сладостями, цвєтними лоскутками. На свадябу тиримок уряжали. Твр. Бог. Ср. рясне.

ТЄРЕН, -рву. Тєрн. За дворами терну багато росте. Дрк. Реп. Сей год терну було скрїзь багато. Змс. Петр. Уже терн цвїте. Ломы Вороб. В цьом году багато уродилось терну, тепер є ш чього варить озвар Пшв. Рос. Повсемєстно.

ТЄРЛИЦЯ, -ї. См. терниця. Під сараєм стоїть терлиця Реп.

ТЕРНИКИ, -ів. Зросли тєрна. У терники не пшжають: терн шц ячлений. Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ТЄРНИЦЯ, -ї. Мялка, трепалка для обработки конопли, льна. Коноплі терли на терлиці. Крн. Остр. Я у його попытаю терлиці. Вктр. Лиск. Наша тєрниця розламажє Ломы Вороб. Тоді на тєрницю терти. Пшв. Рос. Плотник здїлав наву тєрницю. Бл. Пшб. Остр. Сухі коноплі хороше терлись на терлиці. Кяб. Лиск. Повсемєстно.

ТЄРНИТЬ,
ОТЄРПНИТЬ. Немєть, занемєть; затєскаць, затєчь. Ти дивись, нога як отєрпла – ни стану. Змс. Петр. Руки як чють, так і терпнуть. Сттл. Бог. См. также затєрпнуть, потєрпнуть.

ТЄРТИ, НАТЄРТИ. Терєть, натєрєть. Поросїті кукурузи тєрба натєрти. Твр. Подг. Шось мїні правий чьобїт тре Сттл. Бог. Повсемєстно.

ТЄРТУШКА, -и. Тєрка. Помри моркаву на тєртушці. Ншб. Кянт. Натри тїляті буряків на тєртушку. Реп. Картохі терли на тиртусці. Крн. Остр. Терли на тиртусці моркаву, буряк, добавляли капусту, картохи – и така добра солянка була. Кяб. Лиск., Трц. Лиск., Бл. Пшб. Остр.

ТЄСЛЯР, -а. Плотник. Батько був у мєни тєслєр. Кяб. Лиск.

ТЄТЄ, немзм. (дет.) Спать. Ходїм будимо тєтє. Сттл. Петр.

ТИБЕЛЬ, -бля. Кольшєк (подобне гвєздя), с помощью которого соединяются два бревна срубa. Як ребяли хату, так тїрчюють двї дїривини і прибивають тїблями. Тїбли дубові Тїпер все зможитили

свіздам. Хоть они і дмеч,
свіздки, а всьо равню ни так
прочно, як колись. Сажали на
шми. Або ото тибиль. Стгл.
Бог. В оцю стіну треба три
тиблі. Грн. Калач.

ТИГИ КНУТЬ, сов.
Стукнуть. Чую, по криші шось
як тисикне. Нис. Рос.

ТИЖДЕНЬ, -дня. Неделя.
На тім тижні хліб пекла. Ти
знаєш, як я коло його
уморююся. Стгл. Бог. В цей
тиждень попрапа все баранло.
Мрч. Ольх. Я харчів узня на
цілий тиждень. Ломы Вороб.
А за тиждень до Пасхи
вербна нудія. Ппв Рос. Вин
ушов з даму на тиждень. Бл.
Пльб. Остр. Повсеместно.

ТИН, -у. 1. Плетень. Он
коло тину стоить ослін. Ст.
Крш. Петр. Тин роблять із
тонких гілок вирби. Бид.
Кант. Прив'язи кобылу до
тину. Ломы Вороб. 2. Забор.
Тин уже елі стоить, треба
труски підлаидть його. Ппв.
Рос. У дворі тин поставили.
Крн. Остр., Реп. 3. Изгородь.
Ппв. Рос.

ТИНЯТЬСЯ, несов.
Качаться при ходьбе,
спотыкаться. П'янай тиняється.
Стгл. Бог. Захвирож. Тинякся
– оце й усе. Бчк. Петр.

ТИРИТЬ, несов. (экспр.). 1.
Сов пригирить. Тащить,
притащить. Віткізь це ти його
притириш? Стгл. Бог. 2. Сов.
стирить. Воровать, своровать,
украсть. Хтось у дворі циберку
стирив. Грн. Калач.

ТИРЛО, -а. Место у реки,
озера, где обычно ставят скот
в обеленную пору, выходит на
берег домовняня птица. Тирло
– місто, де скотина
становиця в обід. Стгл. Бог.
Де кутячс тирло коло
Довгалівки. Стгл. Бог. Корови
пасясь до обід, потом їх
приказали на тирло. Твр. Бог.
Корови уже на тирлі. Крн.
Остр. Коров погнази на
тирло. Ломы Вороб. Вивці
стоять на тирлі. Кмн. Кам.,
Екстр. Лиск., Ст. Крш. Петр.
Ср. стігло.

ТИРЛУВАТЬ (-СЯ),
ОТИРЛУВАТЬ (-СЯ).
Останавливать(-ся),
остановить(-ся) стадо на
отдых и водопой. С скотиною
отирлувались коло Кібіря. Стгл.
Бог. У нас коров тирлуютъ
коло пруда. Ломы Вороб.

ТИСЯЧУВАТЬСЯ, несов.
Грубо, непристойно ругаться.
Ласця, тисчюкця, дітей
пирилякв усіх. Бчк. Петр.

ТИ́ГАРЬ, -я. Кнтор. *Вин у церкві титарям робс.* Бл. Пль. Остр., Стгл. Бог.

ТИ́ХШЕ, нар. Тише *Здилай зук тихше.* Сьг. Кант.

ТИ́ЧКА, -и. Небольшой шест, кол, с помощью которого что-либо закрепляют на земле. *Я підіждзсяю – в'ятір на одній тиці тіліпацяця.* Стгл. Бог. *Вин як ухвате за тичьку, так він, сазанька, як крутнув і потяг?* Х. Стгл. Бог

ТІ-ТІ-ТІ, межд. Подзывные для кур. Влад. Лиск Сь. также тю-тю-тю.

ТІК, току. 1. Расчищенное место или специально оборудованная площадка для молотбы, очистки и просушки зерна; ток. *Де камнюкою молотили і ціпами – оце, було, тіком зуть.* Ст. Крш. Петр. *А в дворі сумно звали тік.* Твр. Бог. *Снопш привозили с поля на тік і молотили ціпами.* Кль. Лиск. *Од кимбіліна зерно одвозили на тік.* Стгл. Бог. *Горобці злітілись на тік.* Бид. Канг., Пив. Рос 2. Огород при усадьбе. *Хати остаюця, а по токах дорога буде. направлення таке.* Стгл. Бог *Виниси сміття в тік.* Стгл. Петр. *Ви уже зорали свій тік?* Ектр. Лиск. *Я од бабушки утік*

– та у тік. Бчк. Петр., Звс. Петр.

ТІКА́Й (-ТЕ), тоцько *повелит.* Уходи(-те). *Тікай з доржги, а то я тебе зоб'ю.* Дрк. Реп. *Тікай, ти міні мішаси.* Стгл. Бог. *Тікай, міні ніколи.* Твр. Кам. *Тікай, пакедова ни стукнув.* Бл. Пль. Остр. **Повсеместно.**

ТІКА́ТЬ, несов. Убегать. *Розлітайка буза Ї на себе і тікають у верби.* Грм. Кант. *Ну ти ни тікай!* Бид. Семил. *Кури тикають од чюдей.* Грн. Калач. *Як би я тикала з матими дітьми?* Ст. Крш. Петр. *Наша корова чисто тіка с чірюм* Пив. Рос. **Повсеместно.** Сь. также втікать.

ТІ́КО (ТІ́КИ, ТІ́ЛЬКИ, ТІ́ЛЬКІ), неизм. 1. нар. Только. *Тіки нікста сіла і жиних у той...* Грм. Кант. *Я ж розказувала про сводо ката. Ни дає спать. Тіке ляжу...* Сбр. Остр. *Тількі поехали з дому.* Урив Остр. *Тіко-тіко стало видно, і ми тили.* Нлкс. Подг. **Повсеместно.** 2. част. Только, лишь. *Ну, ви тіко ни смітись.* Влс. Грнб. *Тоді тільки чавуниці були.* Срк. Бутур. *Тіки ти це все ни записуй. Ладно?* Ст. Крш. Петр. **Повсеместно.**

ТІКОШО, нар. Тільки що. *Тікошо од нас вишов твій товариш.* Бчк. Петр. - *Ти давно прийшла?* - *Тікошо.* Стгл. Бог.

ТІЛПАТЬ, См телинать.

ТІЛЬНА, -ої. Стельная. У сусідів корова вже здорово тільна. Грн. Калач. Повсеместно.

ТІМІННИЦЯ, -и. Корочка на темечке младенця. У дитя уся галава у тімінниці. Бл. Пльб. Остр.

ТІМ'Я (ТІМНЯ), -я. Темя. *Подивись, що це в мене на тім'ї - чи дець роздрала?* Стгл. Бог. *Ударилась пряма тімнем.* Бл. Пльб. Остр., Три. Остр.

ТІПАТЬ(-СЯ), несов. Трясти(-сь). *Лихорадка тіпа.* Стгл. Бог. *Щодня двома і трьома нападами тіпа його пропастарі.* Стгл. Петр. *Часто так бува, що уста ніч його тіпа - жисти парневі нема прямо.* Бчк. Петр.

ТІПАТЬ, несов. (устар.). Трепать. *Прядиво тіпало.* Стгл. Бог. *Дід пишов тіпати прядиво.* Грн. Калач. *Коноплі садили, тоді їх тіпали, носами топтали, микали мички, а тоді пркли, ткали.* Лєв. Подг. *Я коноплі буду тіпати.* Ломы Вороб., Мрч. Ольх., Пив. Рос.

ТІТЬКА, -и. Женская грудь. *Хлопчик ще сасе тітьку.* Бл. Пльб. Остр. См. также цитцяка.

ТІЧКА, -и. Стая собак во время течки. *Тічка бігла, так я у двір сі успіла забігти.* Бчк. Петр. *Собака дець до тічки пристала - цілий день нема.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ТІЧКУВАТЬ, несов. Сбиваться в стаи во время течки. *Як собаки тічкують, так їх обходить дучче.* Бчк. Петр., Змс Петр., Стгл. Бог.

ТОВАРИШУВАТЬ, несов. Дружить (о мужской дружбе). *Товаришував з ним іс самого малства.* Стгл. Бог.

ТОВАРОШНИК, -а (устар.). Тряпичник. *Товаришник їзде с тряпками.* Ешд. Семпл.

ТОВКАЧ, -а. Пест. *Товкачом товкли в ступі просо.* Рєп. *Помни гарно картохи товкачам.* Нвб. Квят. *Товкач муху покаже (пог.).* Стгл. Бог. Повсеместно.

ТОВКАЧКА, -и. То же, что товкач, салютовка. *Подай мін товкачку - сало потовкти.* Стгл. Бог. *Потовчі картошки товкачку.* Крн. Остр. *Товкачка то наша... розколатась.* Ектр. Лєск. Повсеместно.

ТОВКТИ, несов. Толочь. *Ступа здорова, мчимь товкли.* *Товкли, товкли, поки полонки*

одділяють. *Води гаряченької туди відляси – почовка так і поотіаде.* Прв. Калач. *Тонько, іди товкати пшано.* Грн. Калач. *Поросяті картохи товчимо.* Стгл. Бог. **Повсеместно.**

ТОВКТИ СЬ, несов. 1. Толкаться. *Третю ниділю черида товкциця на одному місті.* Бчк. Петр. *Ни товчесь по копаному.* Урыв Остр. **Повсеместно.** 2. (персн.). Хлюпотать, суститсья. *Вичирять зробим... і так до півночі товчесья.* Прв. Калач. *Товчесья весь день на ногах.* Екстр. Лиск. **Повсеместно.** 3. Путаться под ногами, окалячиваться. *Шо ти тут товчесься, іди вже додому.* Урыв Остр. 4. Постоянно о ком-то говорить, кого-то упоминать. *Шо ти мене одно про ся товчесья.* Урыв Остр.

ТОВКУВАТЬ, несов. Толковать, рассуждать. *Шо ти все товкуси про його.* Екстр. Лиск. *Товкує одно і то ж.* Крн. Остр.

ТОВПИГА, -н (несодобр.). Тупой, непонятливый, плохо соображающий человек; то же, что тупица (разг.). Бчк. Петр.

ТОВСТИЙ, -а, -с. Толстый. *У, який товстий.* Як калмік Лтн. Семил. *Та вона там така товсти, шо в двір єлі*

пролазе. Стгл. Бог. *Це дуже товсті шитки.* Бчк. Петр. **Повсеместно.**

ТОВСТЕЛІЗНИЙ, -а, -с. Очень толстый; то же, что толстенный (прост.). *Дивись, який дрючок товстелізний і він його притер.* Стгл. Бог.

ТОВСТЮЧИЙ, -а, -с. То же, что товстелізний. *Бачь, лавошник який товстючий, як наче кабан.* Бчк. Петр. *Товстючий – як ни лонне* Стгл. Бог.

ТОВЧЕЇНИКИ, -ів. Картофельное пюре. *Було, як підсядим до товчєників, так тіки диржись.* Грн. Калач. *Давайте ліпить (? – М.А.) товчєники.* Рен.

ТОГВІДНЯШНІЙ, -я, -с. Прошлогодний. *А тогвїднїшнє вчєрнє щє добре.* Урыв Остр. См. также тогалтнїй.

ТОГОЛІТНІЙ, -я, -с. То же, что тогвїднїшнїй. *В мени всі кури молоді, тоголїтнї, а старих всіх порубили.* Стгл. Бог. См. также торїтнїй.

ТОГО ШО, союз. Потому что. *То він у рай пішов, того шо умер на великий празник.* Лкв. Подг. **Повсеместно.**

ТОДІ (ТОДЕ), нар. То же, что отоді. *Оти вся сторона дратом загорожена, а тоді козою усторч.* Стгл. Бог.

Висною поле діскують, колоцуть, а туді сіють. Пшв. Рос. *Туді в чявунці ячмінь варили, в тчі.* Прв. Калач. *Тоді тройку коний як запряжуть коні так і вилясують.* Лкв. Поді. *Сперва я, тоде ти.* Урьв Остр. **Повсеместно**

ТОЙ¹ (та, те), мест. Тот. **Повсеместно.** ♦ Той год. 1. *Прошлый год. Це вона, мабуть, той год приїжджжяла?* Стгл. Бог. 2. *Будущий год. Так це вам на той год у школу?* Стгл. Бог.

ТОЙ², неизм. Употребляется взамен опущенного описания известной ситуации. *Скажам – отпорю, селі той... Битиму, ни знаю як.* Грм. Кант.

ТОКАРА, -н. Увеличит. к тік 2. *С такого токарі можно накопачь картох порядкам.* Бчк. Петр.

ТОЛКУША, -і. Надоедливый человек, толкующий одно и то же. *Хвати тубі, толкуша. Одно по одному як заладе.* Бчк. Петр.

ТОЛМАЧ, -я. Бестолковый человек. *Толмачь, а ни хлотиць, ни поніма у книжках.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ТОЛЮКА, -и. 1. Поле под паром. *Скотина пасецця по жнецьях, по толоце і вигонс.* Енд. Семил. *Було, тіки воли*

по толоці ходить. Петр. Павл. *На толоці пасецця коні.* Екстр. Лиск., Бл. Плб. Остр. 2. *Выгон для скота. Згоним устх тилят на толоку.* Пск. Павл. *На толоці пасецця скот.* Ст. Кри. Петр. 3. *Пастбище. Їх на толоці пасуть.* Пшв. Рос. 4. *Пастбище в поле. Висною на толоці крутимось, а в іюні уже на луки гоним.* Кри. Остр.

ТОЛОЧИТЬ, **ВИТОЛОЧИТЬ**. Топтать, выпогать; мять, помять *Ни дж Бог тобі хвоста, шоб траву ни толочыла.* Пск. Павл. *Ни ходи в огирки, ни толочы агудину.* Стгл. Бог. *Свині на бакину зійшти, так шо побли, а шо витолочили – багато шкоди наробили.* Змс. Петр. *Ни толочі траву, а то ни виросте.* Кри. Остр. **Повсеместно.** См. также **перетолочить, потолочить.**

ТОНЯ. ♦ Тоню гягтя. Медленно, с трудом идти, гвщиться. *Куди це вона напужкалась, потягла тоню.* Бчк. Петр.

ТОПКА, -и. Топливо *Топки на зіму чи хвата.* Ломы **Вороб.** *Пюччериді топку у хату носили* Блг. Подг. *С цих дров топка пагана.* Змс. Петр., Стгл. Бог.

ТОПНУТЬ, УТОПНУТЬ.

Тонуть, утонуть. Далеко ни пливи, а то утопиши. Ломы Вороб. В тому отері люди часто топнуть. Стгл. Бог.

ТОПЦОВАТЬСЯ, несов.

Ходить, передвигаться с места на место на небольшом пространстве; то же, что топтаться (разг.). Тутцювся цілий день, а робити ни видно. Змс. Петр. Лягай! Поки ти будиши тупцюваця? Стгл. Бог.

ТОРБА, -и Сумка. А торба – це маленька сумка. Клуб. Лиск. Їхали в обоз с торбами всігда. Рен.

ТОРБЕНЬКА, -и. Мешок для кормежки лошади. Торбенька... Лошадь їсть. Влад. Лиск.

ТОРБИНА, -и.

1. Котомка. – А торбина ще є? – Не, вже немає в домі. Торбина називалась у нас полотняна, ішшита і зашморгувалась. Пастухи з ними ходили. Стгл. Бог.
2. Сумка. Каждый день с торбиний ходю на базар. Кми. Остр., Пшв. Рос.

ТОРБИНКА, -и. То же, что торбина. Гля, яка у неї торбинка. Мрч. Ольх. У овчаря торбинка вісить ззаді Кри. Остр. Висип муку в

торбинку. Ломы Вороб. Собака украда торбинку с харчами. Грн. Калач., Бл. Шаб. Остр., Ектр. Лиск., Бмд. Кант.

ТОРБИНОЧКА, -и. Уменьшит. к торбинка. Прахудилась моя торбиночка. Три. Лиск.

ТОРІК, нар. Прошлый год. В прошлом году. – Це ще проишлий год? – Ага, торік. Стгл. Бог.

ТОРІШНІЙ, -ня, -ж. 1. То же, что тогалітній. Кажуть, с торішніх тижит м'ясо саме добре. Бчк. Петр. Та він міні нужен, як торішній сніг. Жли. Рос. У мене з віз сіна торішнього ссть. Стмл. Петр. У нас іще багато торішньої амії. Змс. Петр. 2. (перен.). Предыдущий. Що це оно зашелепкалось? Торішній козарь? Стгл. Бог.

ТОРІШНЯК, -я. Бык на втором году Подержу торішняка до осени, а тоді продам. Стмл. Петр., Бчк. Петр.

ТОРКАТЬ(-СЯ),
ТОРКНУТЬ(-СЯ). 1. Трогать, тронуть; касать(-ся), коснуть(-ся). Торкни маятник, а то остановився. Стгл. Бог. Нога так болить – торкнуця ніззя Лев. Павл. Голова так болить,

шо нізя й торкнуця. Нис.
Рос. Трошки торкнулась до
скла, а воно лопнуло. Дрк.
Реп. Чього до мени торкаця.
Мрч. Ольх. Я до його ни
торкавсь, воно само впадо.
Гри. Калач. Груба така хроче,
шо нильзя торкнуця. Кри.
Остр. Ти до плати ни торкайся.
Ломы Вороб. Повсеместно. 2.
(персн.) Погонять. Прімерно,
ідиш волами: торкай їх,
торкай, хай ідуть. Паляй.
Сттл. Бог.

ТОРОХТІТЬ, несов.
Производить стук, шум, треск;
то же, что таракать (разг.) Я,
каже, чкую, шо Паша
палжичьками торохтить, а я
шелестю, шелестю до столки.
Сттл. Бог. Ни торохти, я
нічього ни розбиру. Реп.
Повсеместно.

ТОРОХТУШКА, -н.
Погремушка. Тарахтушка
замалась. Бл. Пль. Остр.

ТОРОЧИТЬ, несов.
Повторять одно и то же,
твердить. Шо ти міні про його
торочиш. Гри. Калач

ТПРСЬО, межд. Подзвонные
для лошади. Чуко, ночку хто-
та бігас кричить «тпрсьо-
тпрсьо». Бл. Пль. Остр.

ТРАВА, -н. Трава
Повсеместно.

ТРАВИЦЯ, -і. Уменьшит.-
ласкат. к трава. Лягай на
травлицю. Три. Лиск.

ТРАВИЧКА, -н. Уменьшит.-
ласкат. к трава. Піди нарви
травички. Сттл. Бог.
Повсеместно

ТРАПІТЬСЯ, сов. 1. То же,
что натравиться. Брали водку
і закуску, а другі хто трапиця.
Лкв. Подг. Бачеш, який їй
чьоловік гарний трапився.
Мрч. Ольх. 2. Случиться.
Нічього ни трапилось. Шпш.
Ольх.

ТРЕБА, неизм. Необходимо,
следует, надо. Скотину намуля,
треба гладить. Сттл. Бог. Я
казав: і кишинь ни треба, аби
цивіл і ни оладали. Сттл. Бог.

Щобружольникін треба?
Треба. Нвгл. Вороб. Треба
вечерять варить. Дрк. Реп.
Повсеместно.

ТРЕБУХА, -н. Требуха. У
віаці, у корови трибуха, а ни
тельбух. Сттл. Бог.

ТРЕМТІТЬ, несов. Дрожать.
Моя тьотка дуже жадна. Ну
за всім тримить Дрк. Реп.
Чього це ти так тримити?
Гри. Калач. Усе у сиреден
тримити. Ломы Вороб. Тили
рвєця до корови, аж
тримити. Сттл. Петр.
Повсеместно.

ТРЕТЦАН, -а. Шерстяная юбка. *Купила мені матка третцан.* Петр. Павл.

ТРЕТЯК, -а. Домашнее животное по третьему году. *Держуть корову і бика-третяка.* Стгл. Бог. *Купили третяка на м'ясо.* Грн. Калач., Ст. Крш. Петр.

ТРЕБІНКА, -и. Вешалка. *Отут кухайка висіла на трібінці...* Шв. Рос.

ТРИВКІЙ, -а, -с. Питательный. — *Кужуруза як пішла, я днів п'ять на застрік варила. — О-о-о, онд як кужуть, тривка. Качанчік здівси і чувствуюця. Ни те шо... чаю пол'си, і тут жи їсти хочєця.* Змс. Петр. См. также **тримний**.

ТРИМНИЙ, -а, -с. То же, что **тривкий**. *Житний хліб тримний.* Грн. Калач.

ТРИНДИКАТЬ, *несов.*
1. Изображать с помощью губ музыкальное сопровождение. *Давай, танцюй — я буду триндикать.* Бчк. Петр. — *Додаму-у-у! Продав батько худобу, а мати индика, ходе та й триндика.* Стгл. Бог.
2. (перен.). Бренчать. *Триндич на гітарі. Грають ни уміс, а тіки триндиче.* Крн. Остр.

ТРИНІГ, -нога. Треножник, тренога. *Бачиш, де посідали*

[кури]: на триніг. Стгл. Бог. *Чамунець стикичи на триніг.* Бчк. Петр. *У пічі триніг пирикінувся.* Крн. Остр. См. также **триніжок**.

ТРИНІЖОК, -жка. То же, что **триніг**. *Постав чавун на триніжок.* Ломы Вороб. *Одмиси на огнище триніжок.* Грн. Калач., Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ТРИЧІ, *нар.* Трижды, три раза. *Тодж кождий члвчїк довжєси трічі зимчі кинуть.* Мрк. Кам. *Нужєси ти міні аж трічі.* Стгл. Бог. *Надє спирва вжєчїть хліб в мед трічі.* Бчк. Петр. *І мате таже трічі благословєжє.* Льв. Подг. **Повсеместно.**

ТРИМНИЙ, -а, -с. Мелкий. *Такий терин сейгод уродився трімний.* Стгл. Петр. См. также **дрібний**.

ТРИНІЧКИ, *нар.* Уменьшит. к **тріньки**. *Дай міні хоть трінічки.* Стгл. Бог.

ТРИНЬКИ, *нар.* Уменьшит. к **тріньки**. *Побудь хоть ци тріньке.* Стгл. Петр., Стгл. Бог.

ТРИСКА, -и. 1. Щепка. *Підє трісок набири коло дривині.* Грн. Калач. *Я трісками толяю у грубі.* Ломы Вороб., Ньб. Кант. 2. Кора дерева как дрова. *Піч топили трісками.* Шв. Рос.

ТРІШЕЧКИ, нар. Уменьшит. к **трішки**, чуть-чуть. *Дай кинхвета укусить хочь трішичкы*. Сттл. Бог.

ТРІШКИ (ТРОШКИ, ТРОХИ), нар. Немного. *Вода була трішки замерзла, а тепер ростала: пошти в валянках ни к ліцу ходить*.

Сттл. Бог. *В мени сала трохи є, і свіженьке*. Змс. Петр. *Коля устрівся, а тада трошки поглядя Сашка є Сірвогаю*. Сбр. Остр. *В болницю ходили – ну, може, трошки помогло*.

Влс. Гриб. *Уся сім'я обляждала горщик (на старый Новый год). Як він трохи тріснув, то жди биди*. Прв. Калач. *Они повичеряють, іще трошки поседять і ростодияри по домам*. Мрк. Кам. Повсеместно.

ТРОЙЧАТА, -ат, мн. Види є трєма зубьями. *Ну, то є види – двойчата, а то – тройчата, а є чтирчакы*. Сттл. Бог., Бчк. Петр. Ср. четирьохрешка.

ТРОЩИКУВАТЬ, негов. Быстро грызть. *Трощикус, тіке шкуруинки одлітають*. Швш. Ольз.

ТРОЩИТЬ, **РОЗТРОЩИТЬ**. 1. Ломать, разломать на мелкіє части; крушить. *Ложка є стола впала, дирин'яна, а дід на неї настунив – так і ростроцив*

Сттл. Бог. 2. Есть є жадностью и мною. *У Митра зуби як свої, і насіння луці він, і яблука трощить, і осирки*. Бчк. Петр. Ср. погрозить.

ТРОЯК, -а (устир.). Трєхрублєвая купюра. *Позичь міні трєак до базарю*. Ломы Вороб. Повсеместно.

ТРУНА, -и. Гроб. – *Чи труну нисуть на плычах? – Та труну жє, на плычах*. Сттл. Бог. *Колысь казали труна, зарєз зрєб жи*. Твр. Бог.

ТРУНДУК, -а. Бестолковий. *От трундук ростє: сто раз ни скажыш – ни пойме*. Бчк. Петр.

ТРУС, -а. Кролик. *Цей год у нас сорок трусів*. Рєп. Труси зарєзали. Енд. Семил. *Папа трус усю капусту на зароді*. Бл. Цлб. Остр.

ТРУСИТЬ (-СЯ), **ПОТРУСИТЬ (-СЯ)**.

1. Трясти(-сь), выпрєсти. – *Ти давно сажу трусиця? – Пирид правниким потрусила*. Змс. Петр. *Лихирадка трусе*. Прв. Калач. Повсеместно. 2. Дрожать. *Козини родітізі приїхати, тик він болциця, аж трусициця*. Сттл. Бог. *Ти шо – курей края, шо рука трусаря?* Бчк. Петр. *Ни їде, реве [коржма], трусициця вся*. Алф. Н.-Хоп. Повсеместно. 3. Выбирать рыбу из сетей.

Підійшов... Один трусе сепи
Подитись, каже, яка риба.
Змс. Петр. *Тырешикиці трусуть*
і трусуть в'ятирі. **Сттл. Бог.**
Повсеместно. 4. Производять
 обыск. *Сьогодні в хуторі міліція*
буде самогонку трусуть. **Гри.**
Калач. Повсеместно.

ТРУХЛЯК (ТРУШЛЯК) -а
 Дуршлаг. *Для цього діла*
трухляк треба іміть. **Бчк.**
Петр. *Подави боклажани*
в трушляці. **Нвб. Канг.**
Повсеместно.

ТРЮШКОМ, нар. Трусцой
Хтось іде трюшком. **Гри.**
Калач., Сттл. Бог.

ТРЯПОШНИК, -а (устар.).
 Тряпичник. *Я свисток купив у*
тряпошника. **Ломы Вороб.** *Ти*
прибирай своє барихло, а то
оддам тряпошникові. **Гри.**
Калач., Сттл. Бог. *Тряпошник*
Їздив, за всяке стар'ю міняв...
грибишки, грибінці. *Ну, таку*
разу мілочь. **Сттл. Бог.**

ТРЯПЧАННИЙ, -а, -е.
 Тряпичный. *У тряпчанному*
магазині зараз ривізія. **Пив. Рос.**

ТРЯСНИК, -а. Болотистое
 место, трясина. *Трясник і*
трясина – це одне слово. **Енд.**
Семпл.

ТРАСЦЯ. † *Трасця тобі в*
янку! (устар.) Экспрессивный
 ответ на явную ложь, оговор.
Сттл. Бог.

ТУЖИТЬ, несов. Причитать
 (чаще по покойнику).
Причитання по покойнику,
плачь. Тужуть і пиридають
поклон своїм родітям. **Гри.**
Канг. *Раньче хашли ни зміли*
тужить, а наймали москалів
Сттл. Бог. *Я, як хоронила, ни*
тужила. Жакко було, плакала.
А с тужать. **Чрк. Павл** *Туже*
страшно. **Хриц. Калач.** *Мама*
нидовго пожила і вмерла. Ми
остались сами *Горе було,*
тужили. **Срк. Бутур.** *Чуж, ни*
так хтось туже ни змнику на
другому. А она Мархва, хлопць
же вмер – пириказали. **Сттл.**
Бог. Повсеместно. 2. Горевать.
Тужить – це горевать. **Енд.**
Семпл.

ТУЗЛУК, -а. Бочонок для
 кваса или воды *Він вже, як*
тузлук, товстий **Пив. Рос.**

ТУЛИТЬ(-СЯ), несов.
 Приклонять(-ся); придвигать(-ся).
Ни тулись до стіни! **Лєв.**
Павл. *Що ти ото тулиши? Оно*
ж совсім туди ни іде! **Сттл.**
Бог. *Чього він до неї тулицця?*
Він же їй ни пара. **Гри. Калач.**
Чього ти до мени тулиси?
Кри. Остр. *Дитина до нього*
тулицця, а йому й байдуже.
Мрч. Ольд. **Повсеместно.** См.
 также притуляться.

ТУПІЦЯ, -і. Тупой топор, который используется не для рубки дров, а как вспомогательное средство в необходимых случаях. *Ниси свою тупицю, будим оддирати.* Змс. Петр. *То сокира, а то тупиця. С ж равниця...* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ТУПОЛЯ, -і. Тополь. *Під вікном туполя росте.* Кры. Остр.

ТУПОРИЦЕ, -а. Ручка для топора, топоритце. *Сокира с тупорища сскакус, требаи маєш туди залішити.* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ТУРИТЬ, ТУРНУТЬ. Быстро гнать; прогонять, прогнать. *Ти корову ни тури.* Ломы Вороб. *Скотину ни требаи тури.* Грн. Калач. *Він його як турнує...* Бл. Плб. Остр. *Турни сраків з города.* Реп.

ТУРЛУК, -у. Мелкие ветки, лоза. *У коморі стіни роблять з дрібненького лісу: турлук звеця.* Ппв. Рос. *Стіни переплітались турлуком.* Вск. Лиск.

ТУРЛУКОВИЙ, -а, -с. Сделанный из плетня, обмазанного глиной. *Кабан розламав турлуковий сарай.* Ломы Вороб. Ср. лозянка.

ТУРЛЯТЬ, ТУРНУТЬ. Сваливать, свалить, опрокинуть.

Огород був, так дід Омельчук поставе студало, а хлопці турнуть ти у лиман вкинуть. Стгл. Бог. *Він мене турнує прямо у грязь.* Грн. Калач. *Ни треба було турляти.* Змс. Петр. *Турни, щоб упала.* Шаш. Ольх. Повсеместно.

ТУРОМ, нар. Быстро (гнать). *Скотину гнали туром.* Грн. Калач

ТУРУКАТЬ, несов. 1. То же, что талдонить. *Хватє турукать.* Бл. Плб. Остр. 2. Наушничать, напёптывать. *Хватє турукать, а то у морду дай.* Бл. Плб. Остр.

ТУТЕЧКИ, нар. Здесь. *Я тупичка загубила ключ.* Реп. *Ось же тіки тутечки були.* Стгл. Бог. *Тупичькі нема никаго.* Твр. Подг.

ТУТІШНИЙ (ТУТІШНИЙ), -я, -с. Здешний, местный. *Хтозні, чії ми є, а тутішні зроду.* *Усі тутішні. І мертві, і мертвіші мертвих – всі тутішні.* Стгл. Бог. *Да він паринь тутішній, він усе зна.* Бл. Плб. Остр. *Дарья тутішня – чього ти зря балакаєш.* Реп. *То чьоловик пішов ни тутішній.* Кры. Остр. *Хіба ти тутішній?* Ломы Вороб. *Тутішня пільмоноска молоденька.* Вск. Лиск.

ТХІР (ТХІРЬ, ТХИРЬ, ТХВИРЬ, ТХОРЬ). Хорь. *Тхір усіх курей подушив. Ломы Вороб. Ти тхора бачила коли-небудь? А у нас у курнику був.* Стгл. Бог. *Бросайця на всіх, як тхвирь.* Крм. Остр. *Тхорь славався у иору.* Бл. Пяб. Остр. *Тхір висосав мозок у куриці.* Грн. Калач. *А я нас тхірь курей поїв.* Тыр. Подг. *В курник забрався тхирь.* Ектр. Лиск. См. также хір.

ТЮКАТЬ, ТЮКНУТЬ. 1. Тюкати, тюкати. Повсеместно. 2. (перен., только несов.). Осуждать. *Люди тюкають на дівчину, тіки вона ни потура на їх.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. Ср. *подейкувати.*

ТЮЛЮ, *межд.* Отгонное для волков. *Я як закричу тюлю!* Грн. Калач.

ТЮЛЮКАТЬ, *несов.* Кричать «тюлю», травить волка. *Як набачим вовки, так треба тюлюкати.* Бл. Пяб. Остр.

ТЮРЯ, -і. Кушанье из крошечного в подслащенную воду кусочков хлеба. *Захотили тюрси.* Нвб. Кант. *Ежти тюрю, малока нима.* Реп. *Цавай тюрі навидимо аботно.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ТЮТНА, -и. То же, что отютнина. *Тютнина вже попіла.*

Пер. Кант. Дівчина рае тютину. Пяб. Рос.

ТЮТІ-ТЮТІ, *межд.* Подзывное для кур. Бчк. Петр., Стгл. Бог., Реп.

ТЮТЯ, -і. Курица (дет.) *Бабушко, чого ци тютя у кушіді сидить?* Бчк. Петр. Повсеместно.

ТЯГАТЬ, *несов.* Таскать. *Баба Ольга за піст охляне, шо тоді тягати ювки, як кенді.* Стгл. Бог. *Поки тягав пірїжски, поки всі витягав.* Змс. Петр. *Шо ти ото пьгати такі важкі мішки?* *Россинов би пополам.* Мрч. Ольх. *Приходияця і дитину скрїзь тягати за собою.* Грн. Калач. Повсеместно.

ТЯГЛО, -а. 1. Рабочий скот и упряжь. *Висною на тягло уся опора.* Ломы Вороб. *У його нима тягла.* Бяг. Подг. 2. Скот. *У нанов тягла бузе багато.* Птр. Пябл.

ТЯГТИ, *несов.* Тянуть. *Хвядула возик тя-тя та її бросив.* Пдг. Рос. Сов. *потягати.* Повсеместно.

ТЯМИТЬ, *несов.* Соображать. *Він же, як божур, нічого ни тїме.* Стгл. Бог. См. также шупить.

ТЯМКАТЬ, *несов.* То же, что тямить. *Та він уже койшо тїкати начав.* Грн. Калач

ТЯМОВИТИЙ, -а, -с.
Понятливый, сообразительный.
Хлопця гарний, тямовитий.
Стмл. Петр.

ТЯПКУВАТЬ, несов.
Обрабатывать огород с помощью тяпки. *Город треба вже тяпкувати, а то бур'яну багато.* Втб. Подг. Тяпкувати треба раніше город. Твр. Подг. Пошли тяпкувати картошки. Екстр. Лиск., Сттл. Бог., Птр. Павл.

ТЬОВКНУТЬ, сов
Ударить. *Грудкою по стеклу тьовкнув.* Бчк. Петр.

ТЬОПАТЬ, несов. Идти, схать медленно, с трудом; то же, что тащиться (разг.). *І чього б ти туди тьопала по слободі...* Сттл. Бог. *Та чи вона ж схоче тьопати так далеко.* Грн. Калач. *Грязь налипла на ботинки, вони тьопают елі-елі.* Бчк. Петр.

ТЬОПАТЬ, несов.
Торопливо есть (жидкое), черпать ложкой; то же, что хлебать (прост.). *ТЬопа борщ.* Сттл. Бог. *Заходив колісь, Насипала йому, так він тьопав, як з жгороди випирся.* Бчк. Петр.

У

УБИРАТЬ (-СЯ).

УБРАТЬ(-СЯ). 1. То же, что **вбирать(-ся)**. 1. *Зараз убиратось і піду.* Змс. Петр. – *Убирайся скорій.* – *Та я його сама одіну.* Сттл. Бог. *Як умерла моя мати, дак позвала я чюдей – обмили її, убрали.* Лкв. Подг. *Убралися і пішли на вулицю.* Блг. Подг. 2. **Наряжать(-ся), укрощати(-ся).** *Коней наряжувать, убирати у красе, чіпляють дзвонки.* *Це вже знають, шо свайби їде.* Лкв. Подг. *Красиво убирюсь.* Ярк. Остр.

УБІЛЬШКИ, нар. То же, что **завбільшки**. *Отакій убільшки і ни гавка.* Сттл. Бог. *Отакій виростиш убільшки.* Сттл. Бог. *Помага щюка у в'ятір – така убільшки.* Стмл. Петр.

УБЛАГОТВОРИТЬ (ВБЛАГОТВОРИТЬ), сов.
Сдлать вполне довольным, удовлетворенным; то же, что **ублагодворить** (устар.). *Нияк її ни ублаготворили.* Крн. Остр. *Ну шо – всіх ублаготворила?* *Сідай оддохни.* Сттл. Бог. *Дитина плаче – нічим ни ублаготворили.* Бчк. Петр.

УБОРОТАТЬ, сов. Побороть. *Ти мене ни лякай, я тебе щє убаратаю*. Бл. Пліб. Остр.

УБРАННЯ, -я. То же, что вбрання. Трн. Лиск.

УБУВАЧКА, -я. Обувь. *А я ни найду ніяк убувачьки, один чьобіт такий найшла, а другий иначій*. Стгл. Бог.

УБУВАЛО, -а. Обувь. *Убувало туди яке було. чатті з ляки плети або боська*. Під. Рос.

УБУХАТЬ, сов. Высыпать, влнть, вбросить во что-либо сразу в большом количестве, вложить во что-либо, израсходовать на что-либо крупную сумму; то же, что вбухать (прост.). *Усі гроші на хату убухав*. Стгл. Петр. *Скіки я сахарю скуди вбухала, і все ни солодкий*. Стгл. Бог. См. также увалить.

УВАЖАТЬ, несов. То же, что вважать. — *Дуже солодкий, по-моєму. — Я такий уважаю*. Стгл. Бог.

УВАЖИТЬ, сов. Оказать услугу. *І усім же треба уважити, а то таде обід не обересся*. Урьв Остр., Стгл. Бог.

УВАЛИТЬ, сов. То же, что убухать. *Грошіє скільки увалила*

за котту, а носить ни носє. Крн. Остр.

УВЕЗДЕНИЧКИ, нар. Весь день. *Так увезденички в огороді раком і стоїш*. Стгл. Бог.

УВЕСЬ, мест. Весь. *Увесь хліб авивзди*. Крн. Остр. **Повсеместно**

УВЄЧЕРІ, нар. То же, что ввечері. *Побузи там увєчірі, покичерхати...* Грн. Кант.

УВІШКИ, нар. То же, что ввишки. *Отєка увішки коляка, загострена...* Стгл. Бог.

УВІРИТЬСЯ, сов. То же, что ввіриється. *Іжа увірилась. Щє би осильдочки або камси*. Бчк. Петр.

УВОЛІКТИ, сов. Втянуть, затащить. *Тіньке уволік ву хлів сіно, і дощ пішов*. Стгл. Петр. *Нащо ото ти уволік у хату лантут?* Нвтл. Вороб., Стгл. Бог.

УВОРЮВАТЬСЯ, несов. При вспашке захватувать плугом чужую землю. *Кажний год сєхїди уворюющя до нас*. Стгл. Петр. Ср. укошуваться.

УВРЯЖЕНИЙ, -а, -є. То же, что уряжений. *Се у углу ікона, вся увряжена*. Вск. Лиск.

УГАДУВАТЬ, несов. Узнавать. *Як угадує Вас, так то нїяко*. Стгл. Бог. См. также вгадать.

УГІЛЛЯ (ВУГІЛЛЯ), -я (собир.). Уголь. *Угілья стало тебе дороге.* Мрч. Ольх. *Самим же вугіллям топить ни будиш.* Стгл. Бог.

УГОМОЗИТЬСЯ, сов. Успокоиться, угомониться. *Насиру угамазились.* Бл. Пльб. Остр.

УГОМОНІТЬ(-СЯ) (ВГОМОНІТЬСЯ), сов. Успокоить(-ся), унять(-ся). *Дитину угаманила і пішла на вулицю.* Бл. Пльб. Остр. *Чи ти скоро угомоніси?* Грн. Калач. *Шо ти ніяк ни вгомоніси? Льгай уже!* Стгл. Бог.

УГОР, -а. То же, что вугорь. *У його вся пика в урри.* Грн. Калач.

УДВОХ, нар. То же, что вдвох. *Удвох з дикам живуть.* Стгл. Бог. Повсеместно.

УДЕНІШНИЙ, -я, -є. Дневной. *Уденішине малако продали на базарі.* Бл. Пльб. Остр.

УДИВЕЦЬ, -вця. То же, что одивець. *У торціной ніксти мазали калитку дьогтем Єу моу взять удивець.* Грм. Кант. *Жінка вмерла, він остаєся удивець.* Грм. Кант. *За удівця ми піде вона. Так і сказала.* Бчк. Петр. См. также удовець.

УДОВА, -ої. Вдовля. *Як тільки удовоїй пагано живеця.* Стгл. Петр.

УДОВЕЦЬ, -вця. То же, что удивець. *Урив Остр.*

УДОВЖ, нар. То же, что вдовж. *Шо ж оно за чоловік: який удоваш, такий і втоваш.* Бчк. Петр. *Який удовж, такий і втоваш.* Стгл. Петр.

УДОВЖКИ, нар. То же, что вдовж. *Яку ж її удовшки шить?* Стгл. Бог.

УДОСВІТА, нар. То же, что вдосвіта. *Удосвіта встала, затопила піч.* Крп. Остр.

УДРЯПНУТЬ (ВДРЯПНУТЬ), сов. Оцарапать. *Удряпнула, аж кров біжить.* Шшш. Ольх. *Ни троглі кішки – вдряпне.* Стгл. Бог.

УДЯГАТЬ, несог. Надевать верхнюю одежду. *Удягай мій кожух.* Ломы Вороб. Повсеместно.

УДЯГАТЬСЯ, УДЯГТИСЬ. То же, что вдягаться, вдягтись. – *Удягтись? – Можно і зав'язати. Так і зделася, удягнимося і зав'язнимося.* Стгл. Бог. *Удягайся. І застібайся сразу в хаті.* Стгл. Бог. Повсеместно.

УЖАКА¹, -и. То же, что **вужака**. *То ни одинаково: шо ужака, шо гадюка.* Ппв. Рос.

УЖАКА², -и. То же, что **Ижак**. *Ужака звириувсь клубком.* Крк. Остр. *Поймали діти ужаку, насадили у погрип, шоб лавив миш.* Бл. Пль. Остр.

УЖЕЖ (ВЖЕЖ), *модн. сл.* Само собой разумеется, без сомнения, конечно. *Ужеж він мене пошле на саму хужу роботу.* Стмл. Петр. *Та вжеж він должен до нас зайти.* Стгл. Бог. Повсесвєстно.

УЖЕЖШО (ВЖЕЖШО). То же, что **ужеж**. *Та нам ужежшо прийшлося знать додому.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

УЗВАР, -у. То же, что **азвар**. *Бабушка кми добрий варить узвар.* Лев. Павл. *На столі був борщ, узвар.* Лкв. Подг. *Узвар ще гарячий.* Бид. Канг. *Якій хироний узвар.* Бл. Пль. Остр. *По-вашому узвар чі як?* Кнд. Семил. *Узвар із яблук.* Ярк. Остр., Ппв. Рос., Ектр. Лиск.

УЗІРИТЬ, *сов.* Увидеть. *Вин узирив вавка.* Бл. Пль. Остр. Ср. *взрїть, зрїть.*

УКЛЬОКНУТЬ, *сов.* Засохнуть. *Лозина укльокла.* Бл. Пль. Остр. Ср. *вклякнуць.*

УКОВЗАТЬ, *сов.* Сделать скользким. *Хаопці тут так уковзачи, шо, мабуть, і ни пройдиш.* Стмл. Петр.

УКОШУВАТЬСЯ, *несов.* При косьбе захватывать часть чужого сенокоса. *Вони укошуюця до нас в пайок.* Стмл. Петр. Ср. *уворюватьсь.*

УКРАДЬКИ, *нар.* То же, что **крадькома**. *Украдьки ни роби, а луче сприси.* Стмл. Петр.

УКУРНУТЬСЯ, *сов.* То же, что **окурнуться**. *Укурнувся з разбіу у ріньку.* Бл. Пль. Остр.

УЛАТАТЬ, *сов.* Наложить заплаты. *Улатать треба старий кужух.* Стмл. Петр.

УЛАШТУВАТЬ *Сов.* к **лаштувать**. *Шо ж Ви с королями улаштувати дісятку? Ви давайти або королів, або дісятку.* Стгл. Бог.

УЛАЯТЬ, *сов.* Уговорить. *Кош би ти улаяла свого мужа.* Бл. Пль. Остр.

УЛЕБІЗІТЬ, *сов.* Склонить к чему-либо лестью, обещаниями; то же, что **улестить** (прост.). *Разі ти яго улебізиш.* Бл. Пль. Остр.

УЛЕСЛИВИЙ, -а, -е (устар.). Обходительный, уважительный, ласковый. *То вроді така улєслива, а тоді як йорш.* Змс. Петр

УЛИЦЯ, -і, 1. То же, что вулиця 1. Там широка улица, там узенька. Трц. Лиск. Повсеместно. 2. То же, что вулиця 2. Літом ходили на улицю. Бл. Подг.

УЛІНЬ, -я. То же, что вулик. Ульні він сам робив. Пль. Рос.

УЛІПЛЯТЬ, несов. Покрывать стену дома или сарая глиной, бросая её сильно и резко, чтобы она пристала. Покликала жінок — хату думаім уліплять. Бчк. Петр., Стл. Бог., Змс. Петр.

УЛІТКУ, нар. То же, что влітку. Цей год улітку було. Стл. Бог. Улітку поїду в Москву. Ектр. Лиск., Крн. Остр.

УЛЯКНУТЬСЯ, сов. То же, что возжахнуть. Як він улякнувся. Бл. Пль. Остр. Ср. лякаться.

УМІКАТЬСЯ, ств. Устить. Умикався за цілий день. Бл. Пль. Остр. Ср. микаться.

УМОВЛЯТЬ, несов. Уговаривать. Іван Няльку умовляв вийти замуж. Крн. Остр.

УМОРЮВАТЬСЯ, **УМОРІТЬСЯ**. Уставать, устать. На тім тижені хліб пикла. Ти знали, як я коло його уморююсь. Стл. Бог. Дома

так уморілася. Алф. Н.-Хоп Я так уморилась. Крн. Остр. Дуже уморилась. Рен. Повсеместно. См. также вмориться.

УМУРЗИТЬСЯ, сов. То же, что замурзаться. Ти, як ти умурзился. Бл. Пль. Остр.

УНАДІТЬСЯ, сов. То же, что внадиться. Унадився, іде і йде бізугавно. Учбора нами казали: ми до вас унадились кажин день. Стл. Бог. Раг привітила, а она й унадилась. Змс. Петр. Унадились Ганнати кури в сожиники наши. Бчк. Петр. Чого она сюди унадилась? Мрч. Ольз

УНУКА, -н. То же, что онука. Енд. Семил.

УНУЧЕНЬКА, -и. Уменьшит.-ласкат. к умука. Унучинька, ни плачь. Енд. Семил.

УПАДАТЬСЯ, несов. Ухаживать, пережить. І як ти упадася за цією дитиною, радіши до неї. Стл. Бог.

УПАРА, -и. Запаренный корм для скота. Іздідай упару для коржі. Бл. Пль. Остр.

УПЕРЕД, нар. То же, что вперед. Уперед всі казали «киждо», а титар — «киждо». Стл. Бог.

УП'ЄТЬ, нар. То жє, що *вп'єсть*. Так ми *уп'єть* туди *підимо*. Ломы Вороб *Уп'єть* прийшли. Пнв. Рос. Це *уп'єть* жага буде. Мрч. Ольх., Сттл. Бог., Змс. Петр.

УПОДОВЖ, нар. То жє, що *вподовж*. На краю *уподовж* так нічого ни ростє: *глуши* *биристок*. Бчк. Петр.

УПОПЕРЕК, нар. То жє, що *впоперек*. Я вже *упопирек* *тирипливаю* Дін. Бчк. Петр. *Отут* *упопирек* *посадю* *гарбузи*. Сттл. Бог.

УПОРАТЬСЯ, сов. То жє, що *впораться*. *Вана* *упоралась* і *пішла* у клуб. Бл. Пльб. Остр. *Вечирим* *упоралась* і *піду* в кіно. Реп. З усім *упоралась*, *можно* й *оддихнуть*. Змс. Петр.

УПРАВЛЯТЬ(-СЯ), несов. *Вьпоощнять* *какую-либо* *работу*, *обязанность*; *заниматься* *хозяйством*. Я з вами ни *вспіваю* *управляюця*. Сттл. Бог. *Скоро* в дом *пристарєлих*: *уже* у *мени* *сил*ов *нима* *управлять* *тут*. Твр. Бог. *Пойду* *управляюця*, *и* *то* в *мене* і *корова* *ни* *досна*, *и* *вічєрать* *ни* *зготовлено*. Урыв Остр. Ср. *вправлятьсє*.

УПРИПУСКУ, нар. То жє, що *вприпуску*. *Уприпуску* – *як* *їсть* *зелинь*. Сттл. Бог.

УПРУГ, -а. Мєра *времени*. *От* *полудня* *до* *вєчєра* – *упруг*. Ст. Крип. Петр.

УПУРНУТЬ, сов. *Нырнуть*. *Хлюпця* *упурну* у *воду*. Ектр. Лиск. См. *также* *пирнать*.

УПУСТИТЬ, сов. То жє, що *впустить*. *Упустив* *відро* в *колодїзь*. Пнв. Рос. *Хлїб* *додєлу* *упустила*. Кри. Остр. **Повєсємєстнє**.

УРАЗИТЬСЯ, сов. (устар.). *Прийти* в *голову*, *показаться*. *Уразилося*, *шо* *отюг* *ни* *включила* – *прийшлось* *виртаюця*. Сттл. Бог.

УРАНІШНІЙ (ВРАНІШНІЙ), -я, -с. *Утренний*. *Налєши* *міні* *уранішнього* *молока*. Змс. Петр. *Винєси* *вранішнє* *молоко* в *погріб* Сттл. Бог.

УРАНЦІ, нар. То жє, що *вранці*. *Папка* *шо* *міні* *казан* *уранці*... Сттл. Бог. *Як* *виждиржав* *ти* *вєсь* *піст* *та* *щ:* *й* в *чїстий* *чїтвєр* *уранці* *скупався* – *щїтай* *очїстився* *можно* на *Пєску* *їти* *свободно*. Прв. Калач. *Уранці* *заїду* *за* *вами*. Ектр. Лиск. **Повєсємєстнє**.

УРОЗМАЗЬ, нар. *Жидко*, *риманїєй*. *Хоть* *кшєи* *мазочни* *урозмазь* Бл. Пльб. Остр.

УРУНИТЬСЯ, сов. Дружно вийти. *Урунілись жити, аж криє землю гарно.* Ст. Криш. Петр.

УРЯЖАТЬ, УРЯДИТЬ. Украшати, украсити. *Бачиш, як я йолочку красиво урядила.* Стгл. Бог. *На свальбу теремок уряжали.* Твр. Бог. *Хату гарно урядила молода.* Кри. Остр.

УРЯЖЕНИЙ, -а, -е. Украшений. *На свальбу був поїзд. Коні уряжені.* Стгл. Бог.

УСАДІБНА, -н. То же, что **всадібна**. *Хіба ж на тій усадібні ни повийдали уско куркурзулу.* Бчк. Петр.

УСИПАТЬ, сов. То же, что **вспапать**. — *Пиріжечки хирливі — смитанки б' усипать.* — *Щяс усипим.* *Борщю всипим, смитанки.* Стгл. Бог.

УСМІХАТЬСЯ (ОСМІХАТЬСЯ), УСМІХНУТЬСЯ (ОСМІХНУТЬСЯ).

Улыбаться, улыбнуться. *Він уже усміхасця.* *Ломы Вороб.* *Вона всьгда усміхасця.* Кри. Остр. *І оце шоб вона хоч коли осміхнулася? Нє, ніколи.* Стгл. Бог. *Дитина до неї осміхасця, а вона мовчить, як віця.* *Та нє, віця ж до яляти миркож.* Бчк. Петр.

УСМІШКА, -н. Улыбка. *Весела усмішка у Дуньки.* Кри.

Остр. *Казала з усмішкою.* Екр. Лиск.

УСТИГАТЬ, несов. Успевать. *Гнали попаски і олізнулись, а то ми устигасем до смирку.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. См. также **встигати**.

УСТІЛКА, -н. То же, что **вустілка**. *Виткали устілки з чьобіт.* Пвб. Кант. *З устілками тильш буде.* *Хіба шо дожить чьоботи.* Квб. Лиск.

УСТОРЧ (УСТОРЧІ), нар. Поперёк. *Ота вся сторона дротом загорожна, а тоді лозю усторч.* Стгл. Бог. *Отам усторч огородів.* Стгл. Бог. *Усторчі окація хай росте, а од Ганши вирубасм.* Бчк. Петр.

УСТРОМИТЬ(-СЯ), сов. **Воткнути(-ся)**. *Кістка у горлі устромилася.* *Ломы Вороб.* — *Де ти голку діла? — Он у вушак устромила.* Стгл. Бог. См. также **встромити**.

УСТУПОМ, нар. Отступясь, в стороне. *Хати уступом.* Пвв. Рос.

УСТЮК, -а. То же, что **остюк**. *Овес з устюками пополам, і на рушку ни приймуть.* Бчк. Петр. *Дивись, устюки скіки до тебе націляюсь.* Стгл. Бог.

УТАКНІЙ, -а, -е. То же, что **отакний**. *А тепер утакі*

маленькі и все зникють. Плл. Кам.

УТВОРИТЬ, *сов.* Сделать что-либо предосудительное. *Кум утворив у кісто табаку сипнув.* Бчк. Петр. *То вже ни він і буде, як нічого ни утворить.* Стгл. Бог.

УТИРОК, *-рка.* То же, что *втироч.* *Витрись ось утирком.* Ярк. Остр. *Я тобі подарю утирак палатяний.* Бл. Плб. Остр. *Вечором ташавили утирки.* Евд. Кам. *Раньше, було, понашивавать утирків.* Твр. Кам. *Ось вам утирок.* Трц. Лиск. *Се міне утирок дали, коли кождь ховали.* Урыв Остр. См. таже рушник, утірка.

УТИРОЧОК, *-чка.* Уменьшит. к *утирок.* *Нема в тебе маленького утирочка на ноги?* Урыв Остр.

УТИКАТЬ, УТЕКТИ. То же, что *втікать, втекти.* *Пивнь утікає в курник.* Кри. Остр. *Я вїйшла на вулицю, а він утік од мене.* Клб. Лиск. *Утикти-то ми утекли, та мій дядько забув обидні кашолі.* Твр. Бог. *Корова утікає із очереди.* Грн. Калач. Повсеместно.

УТИРКА, *-и.* То же, что *утирок.* *Мамо, Ви забули положить міні утірку.* Грн. Калач.

УТОВШ (ВТОВШ), нар. В толщину. *Она у Горпину втовши стала.* Бчк. Петр. *Який удовж, такий і втовши.* Стгл. Петр. См. таже *завтовшки*

УТОВШКИ (ВТОВШКИ), нар. То же, что *утовш.* *Пазка у руку мою втовшики, а він нею хлопця ударив.* Бчк. Петр. *Він утовшики, як чював.* Стгл. Бог.

УТРИШНИК, *-а.* Утренний удой молока. *Я поставили утришник спарить у лич.* Бл. Плб. Остр.

УТРЬОХ, *нар.* То же, что *втрюх.* *Ми утрюх у ліс ходили.* Ломы Вороб. Повсеместно.

УТУРИТЬ, *сов.* Быстро побегать. *Утурила ката на гарот.* Бл. Плб. Остр.

УТЮНІТЬСЯ, *сов.* То же, что *втуніться.* *Ти до його балакаєш, а він утюнїця хто зна й де.* Стгл. Бог.

УТЯ, *-яти.* То же, что *вуть.* *Ти ни бачив чьорного утяти?* Грн. Калач.

УТЯЧИЙ (ВУТЯЧИЙ), *-а, -є.* Утиный. *Я найшов утяче яйце.* Ломы Вороб. *Ми вутячі яйця ни їмо.* Стгл. Бог. *Вимий вутяче кориччя.* Змс. Петр.

УХВАТНИЙ, *-а, -є.* Проворный. *Він на любі роботі ухватний.* Ломы Вороб.

УХВОЇТЬСЯ, *сов.* (експр.).
Очень устать. *Хату обдирала,
красила. Та так ухвоїлась.*
Змс. Петр.

УХОДИНИ, -ни. То же, что
входни. *Кум мене на уходи
кликав. Ломы Вороб.*

УХОДОКАТЬ(-СЯ), *сов.* 1.
Изнурить, лишити сил. *Як
орав, так уходокав кобишу,
що ни встас.* Стмл. Петр. 2.
Устать, лишити сил. *За день
так уходокався, що радий
місту.* Стл. Бог. 3. Испортить,
загубить. *Уже шас уходокав!*
Шшш. Ольх. Чьоботи за
осінь уходокав. Стл. Бог.

УХОПИТЬ, *сов.* Ухватить,
схватить. *Ухавив краюху хліба.*
Бл. Паб. Остр.

УХОРКАТЬСЯ, *сов.*
Устать, измучиться. *Я за цілий
день ухоркався.* Ломы Вороб.

УЦВІРИТЬ, *сов.* (експр.).
Сильно ударить. *Він його як
уцвірив по губах.* Ломы Вороб.
Ср. задіять.

УЦУПИТЬСЯ
(**ВЦУПИТЬСЯ**), *сов.* Крепко
ухватиться, уцспиться. *Шо ти
за мене вцупились? я нікуди
ни дінусь.* Стл. Бог. Ср. цунить.

УЧАДІТЬ, *сов.* То же, что
вчадіть. *Учаділа, так було
сказимась.* Бл. Паб. Остр.

УЧЕПІРИТЬСЯ, *сов.* То
же, что очепіриться. *Кишиня*

*так учіпіриця за стоил і
дирецця.* Бчк. Петр.

УЧИНЯТЬ, УЧИНІТЬ. То
же, что вчинить, вчинить.
Ми сьогодні учиняєм. Ски.
Кант. *Учинила ни завтра –
хліба спикти.* Ектр. Лиск.
*Бабушка учинис на вечер
пирожки.* Твр. Бог. *Сейдинь я
ни учінула, і кіста нимас.* Крк.
Остр. *Сьогодні учіняю на хліб.*
Бчк. Петр. Повсеместно.

УЧИТЕЛША, -і.
Учительница. *У їхньому класі
хароша учітилаша.* Ярк. Остр.
Дочка на учітишу вивчалась.
Бчк. Петр.

УЧИТЕЛЬКА, -и. То же,
что вчителька. *Учітелька
пішла в школу.* Бнд. Кант.
Учітелька додому приходила.
Стл. Бог. Повсеместно.

УЧОРА, нар. То же, что
вчера. *Умени учьора голова
боліла здорово.* Ломы Вороб.
Учьора був концерт. Плп.
Кам. Повсеместно.

УЧУВАТЬСЯ, УЧУТЬСЯ
То же, что вчуваться, вчуться.
Усе міні його голос учювасци.
Крк. Остр. *Вчюлось – хтось
кричить.* Крс. Петр.
Повсеместно.

УЧУДИТЬ, *сов.* Удивить,
насмешить. *Ну ти і учудила*
Крк. Остр. *І ото що-небудь
уже він учудить.* Стл. Бог.

А тут хлопці шо учодили...
Плп. Кам.

УШАК, -а. 1. Брус дверной или оконной рамы. *Ушаки вже поміти погнули.* Грн. Калач. *Він зачипився за ушак.* Пів. Рос. *А ми селіто покрасили ушаки.* Евд. Кам. *Ударилась дитина лобом об ушак.* Ломы Вороб. Ср. вушак. 2. Подпорка у стола (?). *Пирикисились ушаки у відрот, треба замінити.* Бя. Плб. Остр.

УШИВАТЬСЯ,
УШИТЬСЯ. То же, что вшиваться, вшитися. *Ушивайся скорій додому.* Крп. Остр. *Ушилась Нина в город.* Стгл. Бог. *Він довго сидів, а тоді зразу ушився.* Ломы Вороб.

УШИРІШКИ (ВШИРІШКИ), нар. В ширину, шириной. *Містрія два виширки мижса, і зразу ж іде коякозне поле.* Бчк. Петр. Ср. завширки.

УШПЕТИТЬ. сов. Совершить, проделать что-либо неожиданное, необычное; то же, что выкинуть (разг.). *Хлопці хіба ж ни ушпетили: колысо на хату знесли і драбину прибрали.* Бчк. Петр.

УШТИВИЙ, -а, -є (устар.). Воспитанный, почтительный. *Будь уштивою онукою!* Лев.

Павл. Хоть і маленька, а уштива. Екстр. Лиск., Стгл. Бог.

УШТРИКНУТЬ, сов. То же, что выстригнуть. *Уштрикнули лозинку в плитиць.* Реп. Пальвар *солкуто уштрикнули.* Стгл. Бог. Ср. устромить.

Х

ХАВАЛО (ХАВИЛО), -а (груб.). Рог. *Закрий своє хавало!* Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ХАЗЯІН, -а. Муж. *А ти без хазяіна приехала?* Урыв Остр.

ХАЙ, част. То же, что нехай. *Ни давай йому кружок, хай ти бовтакцця.* Стгл. Бог. *Взяла муки сипнула, розмішала, накрила рядничкою і тут же на столі поставила — хай вихолоня.* Мми. В. Мам. Гили. *Гили, хай засохнуть ваші жили.* Влс. Грнб. *Они птичка вольна: коли хоче, хай литить.* Прв. Калач. *Хай же лежить ти місті.* Дрк. Реп. Повсеместно.

ХАЛАБУДА, -и. 1. Шалаш, навес от дождя. *Під сіно ми напнули халабуду.* Пів. Рос. 2. Просторная, не по размеру одежда. *Помали якусь халабуду.*

Лемы Вороб. *Нашо ти халябуду оцю носиш?* Бчк. Петр.

ХАЛАБУДКА, -н. Сторожка, будка. *Вин усю нич праслав у халябуці.* Бл. Пль. Остр.

ХАЛОША, -і. Штанина. *Єсли придивися – на первый взгляд – як штани, як вроді халоші – сюда і туда.* Алф. Н.-Хов. *Підкоти халоші та забриди далі* Стгл. Бог. Повсеместно.

ХАЛУПА, -н. Небольшой, обычно бедный дом. *В ці халуці живе моя бабушка.* Реп. *Моя халуца совсім завалилась.* **Лемы Вороб.** *Кутили собі халуцу.* Крп. Остр. *Маяо уже кажутъ людей слово халуца* Ектр. Лиск *Вин настроїв халуцу.* Бл. Пль. Остр. Ср. хата 1.

ХАЛЯВА, -н. 1. Голенище. *Як ти ходиш, шо халяви всі повизмазувані.* Тмр. Подг. *Гетри і кистками халявами.* Ивп 1 **Кавт.** *Халява – це по-старинньому.* Евд. Семил. *Положи брусок за халюву.* **Лемы Вороб.** *Пішла ни по дорозі, а напряду, так снігу набрала повні халюви* Змс. Петр. Повсеместно 2 (перен., пренобр.). Очень рассеянный, невнимательный человек; то

же, что разиня (разг.). Бчк. Петр.

ХАЛЯВКА, -н. Уменьшит. к халява. *Якби кутив такт, шоб ото халявки довгі.* Стгл. Бог

ХАЛЯЦДРА, -н. То же, что калицдра. *На полі халяцдра ажє цвіте.* Реп

ХАМ, -а. Грубый, наглый человек. Повсеместно.

ХАМЕЛЮ, нар. Скорей. *Пока суд да діло, а він потихеньку хамлю с хати, тіко його і бачили.* Лєв. Павл. *Хамлю на себе така, гейша звали, отака коротенька, розлітайкою була, її на себе і тікати у верби.* Грм. **Кавт.** *Перестріли раз нас, а я хамелю-хамелю і тікати.* Мрч. Ольх., Стгл. Бог.

ХАМКАТЬ, несов. (экспр.). Жевать. *Вин хамка, шо ни папача.* Бл. Пль. Остр. Ср. похамать.

ХАМЛЮГА, -н. То же, что хам. *То татий хамлюга, шо він на все спосабний.* Стгл. Бог., Бчк. Петр

ХАНАНОК, -ника (исолобр.). Балюень. *Бачь ідолів хлотиць товчсця скрізь, як хананок.* Стгл. Бог.

ХАНЬКА (ХАНКА), -н. Растение семейства тыквенных; патиссон (?) *У туху ни гарбулів насадив, а ханьок.*

Бчк. Петр. *Ми посіли на городі ханкі.* **Бл. Пльб. Остр., Пшв. Рос. ♦ Ханьки мнять. То же, что мички мнять. **Сттл. Бог.****

ХАП, межд., в знач. сказ. **Цап.** *Листя підлізла та хан курицю і в куці.* **Сттл. Петр.**

ХАРАБОР'Я, -я. Залохматившись края одежды. *Уся одбожа у харабор'я.* **Бл. Пльб. Остр.**

ХАРХАРІ, -ів, мн. Локмотья. *Скидай свої хархари.* **Ломы Вороб., Бчк. Петр.**

ХАРЦИЗ, -а. Разбойщик. *Зараз ни діти, а якісь харцизи.* **Ломы Вороб.**

ХАРЧАТЬ, несов. **І.** Хрипеть. *Ото в грудях шось так харчить...* **Сттл. Бог. 2.** Храпеть с хрипом. *Так мати ночью харчить.* **А я боксь** **Кри. Остр.**

ХАРЧІ, -ів, мн. Еда, продукты. *У нас щє є харчі.* **Бл. Пльб. Остр.** *Ти бачів, оно ще й харчами пирибира.* **Сттл. Бог.** *Харчі у нас там були гарні.* **Гри. Калач.** *Всі харчі в чулані.* **Реш.**

ХАТА, -и. **1.** Дом *Там воронизькай прийшов так зробив швакобитонну хату.* **Сттл. Бог.** *Іди в хату.* **Укр. Рос.** *У них хата гарна.* **Дрз. Ольх.** *Як кажуть, нова сім'я – нова*

хата **Нкрб. Рос.** *Близько хати росте сірень.* **Лти. Семпл. Повсеместно.** **Ср.** *халуша. 2.* Комната, *Дом був маленький – одна хата.* **Срк. Бутур. 3.** Квартира. *Ну, они видивились, коли они тицли, одомкнули хату, шось забрали, узяли і камнату підпалили.* **Сттл. Бог. ♦ Велика хата.** **См.** великий **І.** *Верка спить у великій хаті, тіки на дівані.* **Сттл. Бог.**

ХАТИНА, -и. Первая, следующая за сенями комната, в которой обычно располагалась печь, кухня. *Там здорова хатина.* **Нвб. Кант.** *У хатині всігда порались.* **Кри. Остр.** *Куриць виходьти в хатину.* **Гри. Калач.** *Та оно ж у всіх так хатина й велика хата.* *Ну, кой в кого ще кімната.* **Сттл. Бог. Повсеместно.**

ХАТИНКА, -и. Отдельное строение, в котором располагалась летняя кухня. *Баби сиділи у хатинкі.* **Пгр. Павл.**

ХАТКА, -и. Уменьшит. в хата **1, 2.** *Хата була маленька, нивиличка: дві хатки.* **Срк. Бутур.** *Це така хатка, як у михі бабусі була.* **Змс. Петр.**

ХАТЬОНКА, -и (иренебр.). Избѣнка. *Построили сначала такі хібарки – ну, пдохенькі хатьонки.* **Влс. Гриб.** *Підкопчи*

діньжат і кутили хатюнку,
таж тыку мленьку. Калач.,
Бчк. Петр., Стгл. Бог., Урив
Остр.

ХАЯТЬ, несов.
Неодобрительно отзываться о
ком-либо, чѐм-либо, порочить;
то же, что хаять (прост.). *Вин
мене усе хас.* Бл. Пиб. Остр.
Ни нада його хаять. Кри.
Остр.

ХВАК, -а. В ткацком стане:
пространство между нитями
основы, в которое пропускают
челнок. *В хвак бросали
чъовник.* Рен.

ХВАТИРКА, -и. Ставня.
*Закрий хватирку, а то сонце
свите дуже.* Вск. Лвск.

ХВЕРТКА, -і. См. хвiртка.

ХВЕРТОЧКА, -і. См.
хвiрточка

ХВЕСТ, -а. То же, что хвiст.
Довел хвист. Три. Лвск.

ХВИЖА, -і. Вьюга, метель.
У гирну хвижу ни виходь. Кам.
*Така б'є хвижа, шо нічого ни
видно.* Кри. Остр. *Мате хвижа.*
Ярк. Остр. См. также хива,
хуга.

ХВИЛИПКИ, -ок. То же,
что Пилипівка. *Двадцять
сьомого Хвилитки одмічють
— починаєця піст до самцї
Рiздва.* Прв. Калач.

ХВИЛІНОЧКА, -и.
Минутка. *Годі хвиліночку.* Вск.
Лвск.

ХВІЛЯ, -і. 1. Волна. *Хвилі
наскочили на лотку.* Пер.
Кант. *На ріцці здорові хвилі, а
ти йшли на чъовні.* Рен. *Вітер
піднявся, хвилі пішли, яка ж
там рибалка.* Стгл. Бог. *Вони
у рогонь поїхали на лоцці, а
оно хвиля піднялась, і їх ото
пирикинуло.* Бчк. Петр.
Повсеместно. 2. Буря. *На
дворі хвиля піднялась.* Кри.
Остр.

ХВИСТ, -а. То же, что
хвiст. *Кошачій хвист.* Ярк.
Остр. *Кошачій хвист.* Мин.
Калач.

ХВІРМА, -и. Ферма. 1.
Повсеместно. 2. Колхозное
стадо коров. *Ночью пиринали
хвiрму на нове місто.* Бчк.
Петр.

ХВІРТКА, -и. 1. Калитка.
*Засунута хвiртка, і собака
чъортмця* Два ползуть, один
с пазкую — собаку одганя.
Стгл. Бог. *Хвiртка в нас
покосилась, слі на петях
держниця.* Лев. Павл. *Закрий
хвiртку на завиртку.* Нвб.
Кант. *Хвiртку ни причинила,
так она усто нічь риліза.* Рдч.
Бог. **Повсеместно.** 2. (перен.).
Проходная. *Скіки ж там
робочіх: і йдуть, і йдуть, і*

йдуть... І там жи на хвірці стоїть жепціна. Пропуска. Стгл. Бог.

ХВІРТОЧКА, -н 1. То же, что хвіртка 1. *Хвірточку зачінай. Рдч. Бог. Вітир открий хвірточку. Рен. Закрий хвірточку на щікаду, а то вітир одорве. Тхр. Кам., Пив. Рос. 2. Уменьшит. в хвіртка 1. Ота хвірточка, шо в огородарь. Стгл. Бог. Закрий хверточку. Урыв Остр., Три. Лиск.*

ХВІСТ, хвоств. Хвост. Гляди, шоб ти хвоста ни одморозив. Стгл. Бог. У корови хвіст увесь у грязі. Крс. Петр. Повсеместно.

ХВОРАТЬ, ЗАХВОРАТЬ. Болеть, заболеть. *Захворала я. Дрз. Ольх Іж овоці, тоді ни будиш хворать. Втв. Подг Дас святу воду, шоб чоловік тив цю воду, і тоді він ни буде хворать. Мрк. Кам А тилер дівчата більш хворіють: то кіста, каже, то апендицит. Лсв. Павл. Повсеместно. См. также хворіть.*

ХВОРИЙ, -а, -с. Больной / хворий кажуть Енд. Семил. Не, она хвора, она така бољна... Стгл. Бог. У мени батько хворий. Вид. Лиск. Догрались у кубіночки, шо усі трое лизать хвирі. Бчк. Петр. Повсеместно.

ХВОРИТЬ, несов. То же, что хворять. Так хворіть надоло. Крп. Остр.

ХВОРОБА, -н. Болезнь. *На мене напала хвороба. Крп. Остр. І вітсила она бирецця ця хвороба... Екстр. Лиск. Ніхто ни знає, шо воно в його за хвороба, а тіки здоров'я нема. Стгл. Бог. Повсеместно.*

ХВОСТЯНКА, -н. Гулящая женщина. *Біга хвостянка слідам. Крп. Остр.*

ХВУСТКА, -н. Платок. *Хвостцям раньши дарили хвустки. Крп. Остр. Дай міні свою хвустку. Ломы Вороб. Хвустка вже грязна. Твр. Подг. См. также хустка.*

ХЕКАТЬ, ХЕКНУТЬ. 1. Тяжело, часто дышать. *Ти чього хекаси – чи за тобою хто знавсь? Грн. Калач. Проїшовся трошки, а хека, як був у ярмі. Стгл. Петр. Воли як хекають... Ломы Вороб. 2. (перен.). Сильно ударить. *Каже, на бабу корчій напав. А він її хекнув в зуб. Стгл. Бог.**

ХІБА, -н. То же, что хижка. *Всю ніч била хіба. Екстр. Лиск.*

ХІЖИНА, -н. Старий, ветхий дом. *Хижини це пагана хата. Блг. Подг.*

ХІЖКА, -н (устар.). 1. Помещение для снопов,

мякни, саломы. Лиск. 2. Сарий. *Він у хіжкі сидить.* Вск. Лиск. 3. Чулап. *Моя мати з Прогорюго, так там кажуть хижка: піди в хижку.* – В чулап? – Еге. Сттл. Бог., Прг. Петр. 4. Летняя кухня. *Поди в хіжку.* Вск. Лиск.

ХИКАВКА (ХИКАЛКА), -и. Икота. *Після сухого хліба хикавка напада.* Бчк. Петр. *Хикавка, хикавка, піди до води. Кого стриниш того й напади: хочь бика, хочь корою, хочь дівчину чьорноброву.* Змс. Петр. *На жети напала хикавка.* Бл. Піб. Остр. *Хикалки напали.* Ломы Вороб. *Чього це на тебе хикачка напала?* Грн. Калач. Повсеместно.

ХИКАТЬ (-СЯ), несов. Икать(-ся). *Весь ранок хикаю.* Мабудь, хтикь згадує. Змс. Петр. *Нихай йому лизенько хикнеця.* Сттл. Бог.

ХИЛИТЬ (-СЯ), **НАХИЛИТЬ (-СЯ)**. Наклоняты(-ся), наклониты(-ся). *Треба хилить жердь.* Бл. Піб. Остр. *Куди ти вішник хілиш?* Крн. Остр. *Нахились ближче.* Екстр. Лиск. *А він отак на бік хилиця, хилиця...* Пдк. Бог. *Нахилийся нижче: що в тебе – ці стина ни слецця?* Крс. Петр. *Вирба хилиця до води.* Хрц. Калач. Повсеместно. 2.

Клонить(-ся), склоняты(-ся). – *Ну а як він більш – руський чи український?* – *По-мойому, більш к руському хилиця.* Сттл. Бог. *А-а-а, бан, куди він хилє.* Мрч. Ольх.

ХИНДЯ, -і. То же, что прохасница 2. *Його хиндя трясє.* Рсп.

ХИТАЛКА, -и (устар.). То же, что колиханка. *Я коло в'язка хиталку зробив.* Сттл. Петр., Ст. Крип. Петр.

ХИТАТЬ (-СЯ), **ПОХИТАТЬ (-СЯ)**. Качать(-ся), покачать(-ся). *Нашо ти ногою хитаси, як маленький?* Сттл. Бог. *Ну похитайти мене!* Бчк. Петр. *Зуб хитаюця.* Шипп. Остр. *Чього ти тут стирчиш?* *Піди он с хлопцями похитайся.* Ппв. Рос. *Ходім похитасмоє: я коло в'язка хиталку зробив.* Сттл. Петр. *Од вітру дєрев'я хитаюця.* Пер. Кант. Ср. рсхитать.

ХИТИЛЯТЬ (-СЯ), **ПОХИТИЛЯТЬ (-СЯ)**. То же, что хитать(-ся), похитать(-ся). *Ану, возьми дитину похитилій!* Грн. Калач. *Годи тобі хитиліяця, іди в хату.* Грн. Калач.

ХИТЯЛКА, -и (устар.). То же, что хиталка. *Діти на хитялку пиди.* Нвб. Кант.

ХІБА́, част. Развс. *Хіба там швидко той... Балакали, балакали... Стгл. Бог. Та хіба ж він мене послухав? Дрк. Реп. Хіба ти не знав? Ломы Вороб. Хіба ти ще учиш? Кіб. Ліск. Повсеместно.*

ХІБА́РКА, -н. 1. Маленький домок. *На маленьку хібарку собрали лісу. Крп. Остр. Та там він зробив паганельку хібарку. Грн. Калач. 2. Ветхий домок. Його хібарка скоро тавалиця. Стгл. Петр., Реп. 3. Сарай. Хібарка - он у деда сарай. Енд. Семил.*

ХІР, хоря. То же, что хір. *Хір задушия курицю Рев.*

ХЛАК, -а (устар.). Флаг. *Хлак повісити на клубі. Крп. Остр. На сільсості висів хлак Рев., Стгл. Бог.*

ХЛЕБА́ТЬ, несов. Лакать, хлебать. *Возьме отаву бутылку вина ти й хлебче. Стгл. Бог. Кшкы молоко хлебче. Бчк. Петр. См. также хльобтять*

ХЛИПА́ТЬ, несов. Производить резкие, стремительные движения, звуки. *Так оно хлипаю-хлипаю, а тоді як дало віттьіль огнем. Стгл. Бог. Віконниця хлипа, піди причини. Звс Петр. Хлипати - с (слово), а хлипать нима. Ну, плаче хлипає. Двері хлипають, віконниця хлипа. Стгл. Бог.*

Халкы хлипають по литкам. Мрч. Ольх.

ХЛІ́СКАТЬ, ХЛІСНУ́ТЬ.
1. Бить, стегать, ударить. хлестнуть. *Ни хлискай коня, він і так пристав. Крп. Остр. Хто це хлисака тит оком битоюам? Ектр. Ліск. Ужася хлискать по сазові. Крп. Остр. Хлисни кабилу. Ёд. Пль. Остр.*
ХЛІСЬКА́ТЬ,
ХЛІСНУ́ТЬ. Хлебать. хлебнуть, глотать, глотнуть. *Ту водичку три рази, три рази, більш ни нада, а три рази хлиснуть. Пль. Бог. Борцю і миком натурнув як сідуде: тилер і ходе - водичку хлиська. Стгл. Бог.*

ХЛІ́Б, -а. 1. Пищевой продукт, выпекаемый из муки; хлеб. *Хліб пикли життний. Нвгл. Вороб. Це я коли хліб пикла - у середу? Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Зерно, из которого готовится мука, идущая на выпечку такого продукта; хлеб. *Прижозили хліб на харбі. Ппп. Рос. Хліб убиратъ наса. Грн. Кант. Повсеместно.**

ХЛІБЕНЯ́, -яти. Небольшая буханка хлеба. *Хлибиня уже стиклось. Ломы Вороб, Стгл. Бог.*

ХЛІБІ́НА, -н. Буханка хлеба. *Попові с кожної хати хлібина. Стгл. Бог. Приходять.*

приносять хлібину с собою. Свати. Грм. Кант. *Каждий раз, як хліб пичють, знаю, що у нас бабушка, як тики перву хлібину витягас, зразу прямо пильцем проширюс і тризамякк і кладє на вікно* Кажє, це покоїник буде ти істи. Гтр. Кант. *Цє я в магазій купила хлібину.* Пль. Рос. *За обідом треба доїсти сюю хлібину.* Грн. Калач. **Повсеместно.** Ср. **валяница**

ХЛІВ, -а. 1. Специальный загон для скота, хлев. *Катухи там для скота. Катухи – это по-руські вроді, а по-нашому – хліви.* Алф. Н.-Хоп. *Корова у хліві.* Дрз. Ольх. *Корова стоїть у хліві, у теплому, а пирид хлівом – загорода, открита.* Стл. Бог. *Піди закрий хлів.* Дрк. Реп. *Раньше хліви були хороші* Тыр. Подг. **Повсеместно.** 2. Сарай. *У нас нискожий хлів.* Грн. Калач. *У хліві яжжать уголь і дрова.* Бнд. Кант

ХЛОБУЗДИНА, -и. Хворостина. *Йди роби те, що кажу, а то як возьму хлобуздину...* Грн. Калач. См. также **хлудина**.

ХЛОП, -а. О девочке, которая выглядит и ведёт себя, как мальчик. *Да в сх ни*

дєвчина, а хлоп якісь. Урыв **Остр.**

ХЛОПЕЦЬ, -я. 1. Мальчик, подросток. *Таких валянків в слободі ні в кого нема в хлопців.* Стл. Бог. *Хароший хлопць, як біз їх* Ну а з ними хто зна й шо. Змс. Петр. *Чій то хлопць пішов?* Дрк. Реп. **Повсеместно.** 2. Парень. *Хлїці, було вже знають, де ввечері дівчята сають будуть.* Прв. Калач. **Повсеместно.**

ХЛОПЧАЧИЙ, -а, -с. Мальчишеский. *То хлопчячі ботинки.* Пер. Кант. *Та то ж, мабуть, хлопчячі штани. Чи вони типер ни розлічюця?* Стл. Бог.

ХЛОПЧИК, -а. Уменьшит. к **хлопец** 1. *Ну, матюкаєця хлопчик, шо поділаси* Пль. Бог. *Такий гарний хлопчик у Паньковичів.* Мрч. Ольх. **Повсеместно.**

ХЛОПЧИШКА, -и. Мальчик, мальчонка. *Сидить маленький хлопчишка, ну – ни хлопчишка, а рїбноок.* Вле. Грїб. *Ни знаю, чій він. Такий... ниваликий хлопчишка.* Стл. Бог. **Повсеместно.**

ХЛОП'Я, -яти. То же, что **хлопчишка**. *Чісьь хлоп'я плаче.* Реп. *Кума, ни видно там чїде мого хлоп'яти?* Грн. Калач. *Да там цє хлоп'я*

таке мале, а вже таке старакоже. Урыв Остр.

ХЛОП'ЯТКО, -а. Уменьшит.-ласкат. к хлоп'я. Дивись, яке хлоп'ятко замазане. Урыв Остр., Стгл. Бог., Змс. Петр.

ХЛУДИНА, -и. То же, що клобуздина. Як озьму хлудину, так я тебе опіріщу. Січас рідко виряцця таке слово. Стгл. Бог.

ХЛЮПАТЬ, ХЛЮПНУТЬ. Плескати, плеснути. На доліжку, було, як чуті хлопнети, так і замизас. Пль. Кам. Диржи кружку гарно: дивись - хлякас. Стгл. Бог. Хлюпни поросяти водичьки. Бчк. Петр. Ни хлюпай воду. Ярг. Бугур. Пиристань хлюпать, а то глаза болітимуть. Реп. Повсемество. Ср. выхлюпать, разхлюпувать.

ХЛЯКА, -и. Желудок животного. Ми сігодні варили юшку с хлякай. Бл. Пльб. Остр. Я хляки наварила. Будили їсти? Грн. Калач.

ХЛЯКИ, мн. Слизь, втекающая из носа; то же, что сопли (прост.). Вин увесь у хляках. Бл. Пльб. Остр.

ХЛЯЛИЙ, -а, -с. Худой, тощий. Тяя хляле родилось. Пльб. Рос. Ср. охлять, перехлять.

ХЛЯПАТЬ, ХЛЯПНУТЬ. Стучать, стукнуть, хлопать, хлопнуть. Щось десь хляпнуло, подивись, хто там. Урыв Остр. Харош дверямі хляпать, паломайте. Урыв Остр.

ХЛЯСКАТЬ, несов. То же, что ляскать I. Ох і хляска батих-аш чутно було за цілий кілометр. Бл. Пльб. Остр.

ХЛЪОБТАТЬ, несоя. То же, что хлѣбтати Собака борці хльобс. Кри. Остр.

ХМАРА, -и. Туча. Но небу хмари, коли б дощ ни пішов Дрк. Реп. Весь день хмари висять, а дощю нима Бчк. Петр. На небі хмар помагало вітрам. Мрч. Ольх. Давай сію прибирати: хмари находять. Тгр. Кам. Повсемество.

ХМАРИТЬ(-СЯ). **НАХМАРИТЬ(-СЯ)**, безл. То же, что нахмарюваться, нахмариться. Небо з утра хмарицця. Стгл. Бог. Шо-то стало хмарицця. Пгр. Камг. Хмарицця. Як би до вечера бури ни було - туді усе нашому сінові. Бчк. Петр. Нахмарило. Може, дощік піде. Шрм. Рос. Щось хмарить, ходсміте вже додому. Урыв Остр.

ХМАРКА, -и. Облачко. Хмарки набыли - лешы трішки стало. Бчк. Петр. Нїде й хмарки нима. Стгл. Бог.

ХМА́РНО, нар. Пасмурно
Якщо хмарно на Паску, літо
васушливе видасця. Прв.
Кяляч. Сьодні на дворі
хмарно. Екстр. Лиск. Утром
хмарно було. Лемы Вороб.
Повсеместно.

ХМІЗ, -у. Тонкіе сухіе
ветки; хворост. валежник. Зімою
хмизу хмизом ги католіш. Лєв.
Павл. Хмиз таже погорить,
ни нада його викидати. Клб.
Лиск. Нарубали хмизу на
дрянку. Бл. Плб. Остр. Коло
Вільміна хмизу багато, там
насобирить мажно бистро.
Бчк. Петр. Она пішла хмиз
збирать. Пер. Кант.
Повсеместно.

ХОБГГ, -ота. Верхня часть
свиной шси. На хоботі уже
єсть сальце. Грн. Кяляч.

ХОБОТЬЄ, -я. Мякина.
Багата хоботьїв зділа кабіла.
Бл. Плб. Остр.

ХОВАТЬ(-СЯ), несов.
1. Сов. заховать(-ся),
сховать(-ся). Прятать(-ся),
спрятать(-ся). – А чього це
тут отьвортка? Та от
того ж хулігана ховала. Сттл.
Бог. Ви ховайтись і ни
всходьти на вулицю. Вас. Гриб
Самальот, було, литить, а ми
хажьмось. Срк. Бутур. Дедушка
йде, я иже заховаюсь, хай він
пошука, де я. А Ви ни кажіть.

Сттл. Бог. Ну, тпер вама
очіридь ховаця. Тхр. Кам.
Повсеместно. 2. Сов. заховать,
пеховать. Хоронить, похоронить.
На Паску умерла, увечірі, а на
День Победи ховали отож.
Сттл. Бог. Як це її (колдунью)
ховали, так поточок прорубали:
она ни могла умерти, мучілась
дуже і кричала: прорубайте
потяжж. Вас. Гриб. Вакшьявася,
утопаників цих раньш і на
кладяце ни пускали хоронить,
ховати десь рядом. Чрк. Павл.
Покойника ховать. Кажуть:
поховали і ідуть. Енд. Семил.
Повсеместно.

ХОД, -а. 1. Колёса,
насаженные на ось, как один
из элементов ходовой части
телеги. Один ход замінить
прийдіция, пиредній. Бчк.
Петр. 2. Телста со съёмным
кузовом. Сідай гарно на хид.
Нвб. Кант. Буває одноконний
ход, пароконний ход. Грн.
Лиск. Запрягай пиру коний у
ход ти пойдим за сіном. Плв.
Рос. Возили сіно та подову на
ходах. Клб. Лиск. Новий ход
стойть біз коліс. Грн. Кяляч.
Привязли глини на ходу. Екстр.
Лиск. **Повсеместно.**

ХОДАС, -а. Тележка на
деревянных осях. Сядиш на
ходах – і до базарю. Птр.
Павл

ХОДИТЬ, *несое* Ходить. *Хвати тобі стоять, ходім додалму.* Тхр. Кам. *Ходім на луки.* Нвб. I Кант. *Ми ходимо в школу в Бичюк.* Змс. Петр. *Ну шо, вже позна, ходіть по домах.* Урив Остр. Повсеместно.

ХОДОВИТИЙ, -а, -е. О коне (лошади) с хорошим бегом. *На конюшні... один ходовитий.* Бчк. Петр.

ХОЗЯЇН (ХАЗЯЇН), -а. 1. Хозяин. *В канун Хрищевня хазяїн або хазяйка крейдою рисували хрести, нивчичкі.* Прв. Калач. Повсеместно 2. Муж. *Загинув мій хазяїн Мрч. Ольх. Січас, хазяїна покормлю і парву.* Бчк. Петр. Повсеместно. См. также чоловік.

ХОЛОДАЙКА, -и. Женская одежда из сукна для весны и осени. Полудлинная, свободного покрою. *Холодайка – рукав довгий, утизу пириложина чісьмом.* Ст. Крш. Петр. *В празник надітим холодайки.* Реп., Бл. Пльб. Остр., Пшв. Рос. 2. Короткая тёплая безрукавка. *Ідеш управляця – надівайш холодайку.* Бл. Пльб. Остр.

ХОЛОДЕЦЬ, -дя 1. Студень. *Холодець ще ни тварився.* Пер. Кант. *Зварили холодець з голови.* Нвб. Кант.

Я люблю холодець розбирать всі кісточки повисмоктуку. Стл. Бог. Повсеместно См. также холодне. 2. Окрошка. *А холодець – перва страва литом буза.* КЛб. Лиск. *Холодець мати біле добрал смитанай.* Бл. Пльб. Остр. *Холодець уже зробили.* Крн. Остр., Ектр. Лиск., Ярк. Остр. См. также холодний борщ.

ХОЛОДНЕ, -ого, 1. То же, что холодець 1. *Зарізати тиля, варили холодне – з галики, з ног.* Бл. Пльб. Остр. *Нили холодне. Чи оно ще ни застило?* Стл. Бог. *Холодне мати только на празник варяла.* КЛб. Лиск. 2. То же, что холодець 2. *Ми в обід холодне їли.* Стмл. Петр.

ХОЛОДНИЙ, -а, -е. Холодный. Повсеместно. ♦ Холодный борщ. То же, что холодець 2. *Литом всігда приятно поїсти холодного борщу.* Пшв. Рос. *Я скучімає біз холодного борщу.* Грн. Калач.

ХОЛОДНІШАТЬ, ПОХОЛОДНІШАТЬ. Холодать, похолодать. *На Второй Спас бири рукавиці про запак: вже холодніша.* Прв. Калач. *На дворі к вечеру*

подомоднішало. Стгл. Бог., Змс. Петр.

ХОЛЮПИТЬ, *несов.* (перен.). Выполнять тяжёлую работу. Чи кри синок мій холопів. Блг. Подг.

ХОРЕШЕ, *нар.* То же, что гарно. Тобс, бачь, хореше, ти близько живеш. Урыв Остр.

ХОРОШЕ, *нар.* То же, что гарно. Там хороше було. Нвгл. Вороб.

ХРАМ, -у. Престольный прищик. На храм уся родня сабирається. Хрш. Калач. Приходити до нас к храму. Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ХРЕСТ, -а. Крест. У руки хрест ставляють. Грм. Кант. Повсеместно.

ХРЕСТЕЇЦЬ, -тя. Укладка в 15 снопов 15 снопів – христець. Влад. Лиск. Сідай під христець. Ломы Вороб. У христі п'ятнадцять снопів. Ст. Крш. Петр. Снопи каали в христі. Крш. Остр. Пшеницю вложили в христі. Реп., Бл. Пльб. Остр., Стгл. Бог.

ХРЄСТИК, -а. Крестик. Я ношу ще хрестик. Грц. Лиск. Повсеместно. См. также хрещик.

ХРЕСТИНИ, -тин. Крестины. На христинах було багачько людей. Реп. Нас звали на

христини. Крш. Остр. Повсеместно.

ХРЕСТИТЬ, *несов.* Крестить. Тебе завсем маленькою хрестили, ти й ни помниш. Урыв Остр. Я у їх хрестили старшу дівочку. Пер. Кант. Мене в Білужарі хрестили Бчк. Петр. Повсеместно.

ХРЕСТИТЬСЯ, *несов.* Креститься. Кой-коли хрестися, щоб ніхто ни бачів. Пле Бог. Повсеместно.

ХРЕЩЕНА, -ої. Крестная мать. Я своєї хрищеної щитай ни знаю. Она просто якась зликома. Оказалась в церкві, як хрестили і я до неї колись не маюю один раз ходила. Стгл. Бог., Змс. Петр., Пер. Кант., Урыв Остр.

ХРЕЩЕННИЙ, -ого. Крестный отец. А хто твій хрищений? Урыв Остр., Бчк. Петр., Стгл. Бог. См. также хрьосвий.

ХРЕЩЕННЯ, -я. Крещение. В какому Хрищення хазяїн або хатвіка кресіють рисувати хрести, ниничикі. Прв. Калач. Під Хрищення ходять щидрувагышкы. Нвгл. Вороб. Повсеместно.

ХРЄЩИК, -а. То же, что хрестик. А де се той хрещик, шо тебе батюшка давав? Урыв Остр.

ХРОКАЛО, -а. Длинная жердь с прибитым к одному её концу куском железа или дерева – приспособление для того, чтобы загонять рыбу в невод. *Скільки тубі штук хржака нада?* Бчк. Петр.

ХРОКАТЬ, несог. Хрюкать. Свиня хржає. Стгл. Бог. Повсеместно. Ср. рохкать.

ХРОПТИ, несог. Храпеть. Кінь часом став хропти. Грн. Калыч. На стину дже та й хроне. Стгл. Бог. Повсеместно

ХРЯКОТІТЬ, несог. С шумом течь в яму. Там усередені оказиксь шось за дучька: ото поливки, так вода тіки хрякотить. Видно, криси прорили. Зис. Петр.

ХРЯПНУТЬ, сог. (экспр.). Резко, звучно ударить. Хряпнув колякою по горбу, а цей тпер ногу тяга. Бчк. Петр. Г'яди, шоб він тобі ни хряпнув по морді. Стгл. Бог.

ХРЯСНУТЬ, сог. Треснуть. Ни треба набирить побагато, а то чіртак хрясне. Ст. Кри. Петр.

ХРЯЩ, -а. Мел. Хрящам вибили кошарю. Кри. Остр. См. также крейда.

ХРЬОСНИЙ, -ого (в знач. сущ.). То же, что хрещений. На магорич приходе батько, мати, хрьосні, староста. Лкв.

Подг. Носили вже кутю в святвичір. Дітей було багато і жоначі носили. Тіко до своїх хрьосних. Пра. Калыч.

ХТО, когò, мест. Кто. Поминають у дев'ять днів хто чім може: хто панпушки личе з мидком роздає, хто прянички, хто канхветиків купе – хто чім зуміє. Лкв. Подг. Повсеместно.

ХТО ЗНА (ХТО ЗНІ, ХТОЗНЯ), неизм (из хто зна). Кто знает. А хтозні, чого його так назвали, ни знаю. Алф. Н.-Хоп Та цей платок хтозна колишній. Ектр. Лиск. Хтозна, шо тпер робіця. Урыв Остр. Я хтозна коли прийшла. Тмр. Подг. Повсеместно.

ХТОНА, неизм. То же, что хтозна. Да хтона, як, яку ви ціну будити давати за ту тилушчыку. Лкв. Подг. Хтона, кили я налучсь шить. Тмр. Подг. На матір хтона колишню ютку надівали. Лкв. Подг. Хтона, коли він прийде. Кри. Остр.

ХТОСЬ, когось, мест. Кто-то. На свайбу ходили позивать хтось з рідства. Лкв. Подг. Хтось пройшов по двору. Тхр. Кам. Треба когось кликати пособлять. Крс. Петр. Повсеместно.

ХУГА, -и. То же, что хвижа. *Колись же, як мило, казали хуга. А як же його написати оце слово (т.е. что писать после буквы у)?* Стгл. Бог.

ХУБА ВИЙ, -а, -е. Красивий. *Юпкі хубави були.* Вск. Лиск.

ХУДОБА, -и. 1. Домашний скот. *Живе одна, вроди в достатку, худоба...* Стгл. Бог. *Худоби поки двір.* Змс. Петр. *Худобу загнати в кошарки.* Кри. Остр. *І скотина, і худоба дожарять.* Енд. Семил. *Встали до зорі, худобу втрапили, їсти мось наварити...* Прв. Калач. *Пришла с чіриди моя худоба.* Бл. Пльб. Остр. **Повсеместно.** 2. Имущество. *Худоба це барахло.* Енд. Семил. *У діда кожух та валяці – оце й вся його худоба.* Реп. *Там у їх худоби...* Екстр. Лиск. *Тепер у всіх багато худоби.* Кри. Полг. *Покрали всю худобу.* Три. Лиск. 3. Приданое. *Яка худоба бачита.* Птр. Павл.

ХУДОБИНА, -и. Единичн. к худоба 1. *У дворі ніякої худобини.* Стгл. Бог.

ХУДОТУТ, -а. Улод. *Худотут кричить.* Иви. 1. Кант. Ср. должк.

ХУЖЕЊЬКИЙ, -а, -с. Несколько хуже, похуже. *У мене твої сіміна, а периць*

хуженький. Калач. А в ліву руку – тут уже хуженька земля, звати Максрете. Тар. Бог.

ХУКАТЬ, несов. Дышать, согревая что-либо. *На руки хукати, а (на вухрати) мерзнуть.* Стгл. Бог., Змс. Петр.

ХУРТИЊКИ, -нок (эспр.). Мелкие вещи, пожитки. *Собирай свої хуртињки і вишикайся.* Кри. Остр.

ХУСТИЊА, -и. Пляток. *Надінь хустину, а то у полі вітер.* Ольх.

ХУСТИЊКА, -и. То же, что хустина. *Стіко стас ця хустинка?* Ст. Кри. Петр.

ХУСТКА, -и. То же, что хустка. *Я купила собі нову хустку, тепер є шо надіть про празник.* Пив. Рос. *Жінки всі в білих хустках.* Пер. Кант., Енд. Кант.

ХУСТОЧКА, -и. Уменьшит. к хустка. *Такі красиві дитиньки додавати.* Твр. Полг. *Я купила на базарі хустачку.* Бл. Пльб. Остр. *Це мін дочка подарила хусточьку.* Реп. *Пов'язуть хусточку, ідуть до церкви.* Вск. Лиск.

ХУТІР (ХУТОР), -ора. Хутор. *В церкву ходила на Паску. Хоть і в хуторі жила, но ходила.* Грн. Калач. *Іхави с хутори.* Сбр. Остр. *Як куда*

отселенця от села, це хутор.
Блг. Подг. Ср. слобода.

ХУТОРЯНИ, -рян. Жители хутора. *Білогорські хуторяни.* Блг. Подг., Стгл. Бог., Бчк. Петр.

Ц

ЦАП, -а. Козёл. *Я прив'язала цапа на в'язоні.* Пів. Рос. *У нашого цѣпа великі рога.* Три. Ляск. *Вонючий, як цап.* Грн. Калач. *Вин ваня, як цап.* Бл. Пльб. Остр. *Наш цап дома ни ночює.* Ломы Вороб. *Я там мимо Титяниного цѣпа боялась ходити: він як насупиця.* Зме. Петр. *Коза у мене є, а цѣпа нема.* Пів. Рос.

ЦАПОК, -пка. То же, что чепок. *Нікак ни відкрию цапок, дуже тужко він отворяєця.* Дчн. Бог.

ЦАРИНА, -и. Луг. *Оце вот царина, пасуть на царині.* Енд. Семил

ЦВАК, -а. Стержень в ткацком челноке, на который надевается шпулька. *Надінь на цвак цівку.* Реп.

ЦВІЛИЙ, -а, -с. Заплесневелый, покрытый

плесенью. *Викинь отой цвїлій хлїб в свинячє.* Стгл. Бог.

ЦВІЛЬ, -і. Плессень. *Буває, що хлїб поцвїте – цвїль.* Масло цвїлю вхлює. *Цвїлю с стола покя.* Стгл. Бог. *Уєя дїжка цвїлю вхлює.* Ломы Вороб. *Хлїб цвїлю покривє.* Грн. Калач. *Цвїль покрива хлїб.* Пер. Кант., Бл. Пльб. Остр.

ЦВІРІНЧАТЬ, несов. 1. Стрекогать. *Деєь опяте цвїрїчїть проклятий цвїркун.* Грн. Калач. *Коники в травї цвїрїчїть.* Стгл. Бог., Бчк. Петр. См. также цвїрчати, сворчати. 2. Чирикать, чликовать. *Горобець деєь цвїрїчїть.* Пів. Рос. *Підлітки під стрїхою цвїрїчїть.* Стгл. Бог. 3. (перен.). О детях: болгать без умолку. *Хвѣте тїбі цвїрїчїть.* Реп.

ЦВІРКАТЬ, несов. 1. Стрекогать. *Цвїрка цвїркун пат пїчю.* Бл. Пльб. Остр. 2. Чирикать. *Гарабей цвїрки у сїпцях.* Бл. Пльб. Остр.

ЦВІРКУН, -а. 1. Сверчок. *Під лавкою завїєся цвїркун.* Реп. *У куми в хатї цвїркун завїєся.* Дрк. Реп. *Цвїркун завїєся у хатї.* Віткіля узвєся – ни знаю. Бчк. Петр. *Цвїркун де азвєся.* Крн. Остр. *Деєь цвїркун сворчїть.* Ивн. 1 Кант. *Ранше в старих хатах*

цвіркунів багато було. Тхр. Кам. Повсеместно. 2. Таракан. Цвіркун под ніч поліз. Кри. Остр.

ЦВІРЧАТЬ, несов. То же, что цвірінчать 1. От гризачки ни цвіркун — десь уп'ять цвірчить. Грн. Калач.

ЦВІСТИ, ЗАЦВІСТИ (ПОЦВІСТИ). 1. Цвести, зацвести. Повсеместно. 2. Покриваться, покрыться плесенью. Чьоботи під кроваттю зацвіли. Грн. Калач. Пол увесь поцвія од мокроти. Мрч. Ольх., Бчк. Петр., Стл. Бог.

ЦВІТОШНИЦЯ, -і. Плошка для цветов. Одросток з хвікуса нирсади в цвітшницю. Кри. Остр. Дядько зробив нам цвітшницю. Екстр. Лиск.

ЦЕ, част. То же, что оце. Це ти от тих пір ни була дома? Екстр. Лиск. Це, значить, джеляця, яка вона хазяйка. Пив. Рос. Повсеместно.

ЦЕБЕ́ (ЦОБЕ́), межд. Восклицание, которым поворачивали волов вправо. Цебе — шоб похиртали вправо. Стл. Бог. Волов гонили, так по-халлячі цобе, цоб. Блг. Подг. См. также цоб.

ЦЕБЕР (ЦЕ́БАР), -бра. 1. Ведро, прикреплённое к

колодцу. Цебар на колодізі весь розбится. Дрк. Реп. От колодизя амось отчітив цебер. Грн. Калач. Ни пий воду с цебара. Реп. 2. Колодезный журавль. Подняла цебер. Ярк. Остр. 3. Колодезная цепь. Цебир до журавля прив'язали. Кри. Остр.

ЦЕБЕРКА, -н. Расширяющееся сверху ведро. Нада внести цеберку, а то води у хаті немає. Втб. Подг. Приноси цеберку води. Укр. Рос. Там у циберкі молоко стоить, так у банки потириливай. Подг. Рос. Витягни води циберку. Ломы Вороб. Столла вода у циберці, так за ніч вляся кригою. Мрч. Ольх. Ниси міні цеберку, я води набираю. Тхр. Кам. Пудложи хоть тряпку пуд цибарку. Урыв Остр. Повсеместно.

ЦЕ́ГЛА, -н. Кирпич. Ни нужно оту хату купувать, вона с цегли. Ольх.

ЦЕЙ (ця, це, ці), мест. указат. То же, что оцей. Хіба це пісня? Раньше так була пісня. Бл. Плб. Остр. Цей год урожай на гарбузи. Тхр. Кам. Каже, як міні ці діти вже надодли. Стл. Бог. І в етих курганах, а цих курганах, хоронили знать. Влс. Грнб. Повсеместно.

ЦЕП, -а. Цепь. — Прив'яжи собаку на цеп. — Та воли ж наче на цепу. Чи од'язались? Стгл. Бог. Повсеместно. См. также цепка, цепок.

ЦЕПІННО, -а (устар.). То же, что цепільно. Влд. Лиск.

ЦЕПІЛЬНО, -а (устар.). Рухотка цєпа. У тебе ціпільно дуже довге. Ломы Вороб. Батька зділав цитильна. Бл. Плб. Остр. См. также ціпильще, ципильно.

ЦЕПКА, -и. Ито же, что цеп. Цепкой прив'язати, тоді ни витиче нікуди. Клб. Лиск. Він як розознав коний прямо на цепку — коні назад, сонки постановилися... Лкв. Подг.

ЦЕПЮК, -пка. То же, что цеп. Сходи собаку на цепок прив'яжи, а то одірвалися. Ольх., Стгл. Бог.

ЦЕРКВА, -и Церковь. Вже святый вечір, люди у церкву пішли. Пдг. Рос. Підим у церкву малици Богу. Бл. Плб. Остр. Раньше у нашому селі була церква. Ппв. Рос. У нас свого батюшки нема, тики по празниках приїжджжж, открива церкву й служе. Стгл. Бог.

ЦИБАТИЙ, -а, -е. Голенастый, длинноногий. Он же здорове, оно [курча] таке цибате. Стгл. Бог. Дивись,

який пвень цибатий. Ломы Вороб.

ЦИБУЛИНА, -и. Единич. к цибули. Ось цибулина яка осталася між дрібну. Стгл. Бог. Покриши цибулину в борщ. Ломы Вороб. Вкриши туди і цибулину. Мрч. Ольх. Повсеместно.

ЦИБУЛИНКА, -и. Уменьшит.-ласкат. к цибулина. Подивись: отам у яцику ни завязалась яка цибулинка? Стгл. Бог. Дать тубі цибулинку до сала? Бчк. Петр. Повсеместно.

ЦИБУЛИННЯ, -я. Луковая шелуха, ботва. Цибулинья на городі остав. Пер. Кант. Йіця кржимо цибулиням. Стгл. Бог. Кажуть, цибулинья треба оттонить і поприскать. Крс. Петр. У суботу йіця красять цибулиням. Прв. Калач. Повсеместно. См. также шулуцлатге.

ЦИБУЛЯ, -і. Лук. Скоро нада буде цибуля копать, а то згис. Гич. Подг. Сначала їсти борщ, а потом сало с цибуляю і с хлібом. Понятно? Стгл. Бог. На городі цибуля пагани виросла. Дрк. Реп. У цьом году буде багато цибулі. Дчч. Бог. З цибулі шкорятучки, дак то волосся краить. Лсв. Павл. І лук, і цибуля зовуть. Енд. Семил. Повсеместно.

ЦИБУЛЬКА, -и. Уменьшит.-пакат. к цибуля. *Зажарюєця цибулькую та посьним маслом.* Твр. Бог. *Піди цибульки нагни в борщ.* Крс. Петр. *Кіли на базарь, купули винчок цибульки.* Срс. Бутур. Повсеместно.

ЦИКАТЬ, несов. Ругать, кричать. *Усе ти на мене цикаєш. Я тобі ни дождиш.* Бл. Пльб. Остр.

ЦИПКА, -и. То же, что пискляти. *На ньом ципка, усі руки у ципках.* Бл. Пльб. Остр. *На носгах такі ципкі. Як їх вивисти.* Кри. Остр.

ЦИПЛАК, -а. То же, что курча. *Праправ у Проські циплак.* Бл. Пльб. Остр.

ЦИТЬ, межд. Окрик, обозначающий приказание замолчать; то же, что цыц (прост.). *Цить, ни плачь.* Ломы Вороб. *Ану цить! Чього це ти ривеш?* Грш. Калич. *Цитьти, замовкніть!* Сттл. Бог. *Цить, ни плач, кутаю калачь.* Бл. Пльб. Остр. Повсеместно.

ЦИЦЯ, -і (дет.). То же, что цыцька. *Йди, мама циці дасть.* Сттл. Бог.

ЦИЦЬКА, -и. Женская грудь. *Та дай йому чи цицьку чи шо — поки ж воно буде надрыоєця...* Бчк. Петр. *Дитина і цицьки ни бере.*

ЦИБУЛЬКИ, -льок, мн. Посадочный лук. Сттл. Бог., Змс. Петр.

ЦИГАРКА, -и. Папироса, сигарета. *А хто ж учів тебе? Хто тобі цигарку давав? А в кого спічки були?* Сттл. Бог. Ломы Вороб. *Дітя писмиктала цірку і бросіла.* Бл. Пльб. Остр. 2. Сосок коровьего вымени. Ломы Вороб. ♦ *Жаба цицьки дасть Утонешь. Там така глибина, шо, як будькниш, так і все, і жаби цицьки дасть.* Сттл. Бог.

ЦІБАРКА, -і. См. циберка.

ЦІВКА, -и. Деталь пралки или челнока ткацкого стана, на которую наматывается пряжа. *Нужно на пряхи цівку замінить.* Дрк. Реп. *Цівка поламаєсь в виркиті.* Екстр. Лиск. *Наматуй на цівку ниток.* Реп. *Цівки були з очерети.* Ньб. Кант. Повсеместно.

ЦІДИЛОК, -лка. Металлическая или матерчатая пединка для молока. *Полній цідилок, а тоді молоко циди.* Стмл. Петр. *Ковлика цідилок здома.* Кри. Остр. *Оце така марзічка — хароши на цідилок.* Екстр. Лиск. *Намий цідилок і повісь, хай сохне.* Реп. Повсеместно.

ЦІЛЄЦЬ, -льця. Тот, кто целится. *Ти цілєць добрий, то*

трапу попадем. Стмл. Петр., Бчк. Петр.

ЦІЛИЙ, -а, -с. Целый. Повсеместно. ♦ Ціле оберем'я. Очень много. *Врем'я ціле оберем'я.* Сттл. Бог., Бчк. Петр.

ЦІЛИНА, -и. Целина. *Цілина як ніколи ни орна.* Пшв. Рос. *Один синок на цілині, другий у армії.* Бчк. Петр. Повсеместно.

ЦІЛЯКОМ, нар. Целиком, полностью, вполне — *Шо він там пойме. Приглухуватий. Ни приглухуватий, а ціляком глухий.* Сттл. Бог. *Гарні гості, ну ни ціляком гарні.* Сттл. Бог.

ЦІП, -а (устар.). Ручное орудие для молотыбы; цеп. *Малатія ціпам жита.* Бл. Пльб. Остр. *Хліб тоді молотили ціпами.* Лемк. Вороб. *Молотили раньче і ціпами.* Пшв. Рос. *Молотили ціпами, ціпи такі були.* Срк. Бутур. Повсеместно.

ЦІПИЛИЩЕ, -а. То же, что цепильно. *З дурного ума побив ціпилище.* Грн. Калач., Бчк. Петр.

ЦІПИЛЬНО, -а. То же, что ціпилище. *Важке ціпильно.* Рен., Ст. Край. Петр.

ЦІРКАТЬ, несов. 1. Сов. поціркать. О звуке молока о пустой подойник и (в большей степени) о доски, дающим низкий результат. *Ціркава-*

ціркава, а шо тут я наооооо. *Пора вже її бросать.* Сттл. Бог. *Піду корову поціркать.* Кри. Остр. См. также націркать. Ср. поцапать. 2. Сов. ціркнуть. Співзвучать саховъ зубы, издавая характерный свистящий звук; то же, что цыркать (прост.). *Ни ціркай, а то по зубам дам.* Бл. Пльб. Остр. См. также чвиркать.

ЦІЦІ-БАБА, -и. Игра жмурки. *Награлась отвари у ціці-баби і розбіглась.* Бл. Пльб. Остр.

ЦМОКАТЬ, несов. Чмокать, прищмокивать. *Шо ж цмокать.* *Треба шось робить.* Грн. Калач. *Як він гарна цмока.* Бл. Пльб. Остр., Сттл. Бог.

ЦОБ, межд. Восклицание, с помощью которого поворачивали волов влево. *Волів нема, так тепер уже її забули, де цоб, а де тебе.* Сттл. Бог.

ЦОКОТУН, -а. Колокольчик, бубенец. *Їздили на конях, двос коней уржжали.* *На їх цокотуні були.* Лкв. Подг.

ЦУГИКАТЬ, несов. 1. Пиликать. *У гармоню цугикають.* Сттл. Бог. 2. (перен.) Медленно передвигаться. *Пи швидко їде, кажуть: їде, цусикає.* Сттл. Бог. *Три дні*

цуркалами до Кривушів. Бчк. Петр.

ЦУКОМ, нар. Насильно, силой. *Його цуком сюда привили. Ломы Вороб.*

ЦУНИ, (-?). Сани. *На полі за саламою зимою їздили на цунях. Дрк. Реп.*

ЦУПИТЬ, несов. (экспр.) 1. Силою тянуть, тащить. *Його цупять в кожний клас. КЛб. Лиск. Ср. уцупитися.* 2. О морозе: крепчать, трещать. *Мороз здоровий на дворі цупе. Крн. Остр.*

ЦУПКИЙ, -а, -с. 1. О материале изделия: плотный, прочный; грубый, жёсткий. *Рукавиці вроді теплі, ти дуже цупкі: ни зогниш руку. Бчк. Петр. Виткала полотна, а воно ж таке цупке. Стіл. Петр. Це такі штани, с цупкої матерії, ни порвучця. Стгл. Бог. Матерія дуже цупка й темна, для літнього плаття не підійде. Лсв. Павл. Хіба ж можно у таку цупку пилюнку шитину кутать? Лсв. Павл.* 2. Крепкий, твёрдый. *Квітки такі цупкі. Ольх.*

ЦУРАТЬСЯ, несов. Сторониться, чураться. *Як пойдеш у Вороніж, так ни цурайся й нас. Стгл. Бог. Ти нас ни цурайся. Ломы Вороб. Микола нас цураїця. Бл. ПЛб.*

Остр. Синок. ти матір ни цурайся. Грн. Калач. Ср. чураться.

ЦУРЕЛЯ, -і. Обрубок дерева примерно в метр длиной. *Дрова попиляли цурелями. Крн. Остр. Ср. оцурпалок, цурпак*

ЦУРИКА, -и (перен.). *Потроха. З німців тіки цурика посипалась. Стл. Подг.*

ЦУРКА, -и. 1. Небольшой обрубок, палочка. *Порубав на якісь цурки. Їх же невгодно в грубу класти. Стгл. Бог., Пер. Квіт. 2. Палочка для закріплення связки. Цурки давно перевезло в'язали. Евд. Семил. 3. Принадлежность в виде небольшой палочки для застёгивания одежды. *З палок цурки ділали і застібали кужухи. Подг. Рос. 4. Кость ноги забитого животного. Пер. Квіт.**

ЦУРКИ, мн. Детская игра, в которой используется заострённая с двух сторон палочка; род чижики. *Було, там на бурі в цурки грали. Стгл. Бог.*

ЦУРПАК, -а Обрубок дерева, чурка, полено. *Оттопали цурпак. Ектр. Лиск. Одрубав один цурпак шпичи. Крн. Остр. Тотим цурцурпак.*

Твр. Подг., Твр. Бог. Ср.
опурпалок, цурупалок.

ЦУРУПАЛОК, -ла а.
Небольшой обрубок дерева.
Подай міні отой цурупалок.
Гри. Калач.

ЦУЦЕНЯ, -ати. Щенок.
Сука була і приваза док цуцвят.
Стгя. Бог. *У мени було цуциня, я його оддела сосідам.*
Дрк. Рев. *Ми цуциня у сусідів взяли – таке потисине.* Втб.
Подг. *Десь випроси цуциня, а то біс собаки пахню.* Крс. Петр.
Цуциня уже гавкить начяло.
Ломы Вороб. *З цього цуциняти ни буде здорової собаки.* Кляб.
Лвск. Повсеместно.

ЦУЦЕНЯТКО, -а
Уменьшит.-ласкат. к цуценя.
Яке гарне цуценятко. Пив. Рос.
Вивились цуцинятка. Три.
Лвск. Повсеместно.

ЦУЦИК, -а. Самец собаки,
пёс. *На мамку то ни гавка цуцик: мамка йому кахкати носе.* Стгя. Бог. *У їх там цуцик отакий здоровенний.*
Змс. Петр. *Він упая у сніг, так якось його приставив додому, хазяїна. Такий ото цуцик.*
Стгя. Бог. *Що він що йдосі живе, він же, як цуцик, субі прихитица ніде ни найде.* Ст.
Крш. Петр. *Там цуцик злий.*
Дрз. Ольх. Повсеместно.

ЦЮКАТЬ, ЦЮКНУТЬ.
Стучать, стукнуть, рубить,
рубнуть топором. *Сокирою цюкнув раз.* Сги. Подг. *Дід там козо дрижитні шось цюкас.* Стгя. Бог.

ЦЮЦЯ, -і (детск.). Собака,
собачка. *Ни ходи туди, там цюця.* Пив. Рос. *Ни підходь до цюці, а то вкусе.* Стгя. Бог.
Повсеместно.

ЦЯВКАТЬ, несов Пицять.
Ципляти у ситі цявкють.
Кри. Остр. *Десь курця цявка.*
Ектр. Лвск. Ср. діявкать.

ЦЯТАТЬСЯ, несив.
Ухаживать, плянчиться,
увиваться. *Над дитиною цятатця.* Стгя. Бог. *Чього ти цятася? Ударила його та й ни цятайся.* Стгя. Бог.

ЦЯЦЯ, -і (дет.). О чём-либо
красивом. *Подивись, яка ось цяця.* Стгя. Бог.

ЦЯЦЬКА, -и. Игрушка
Дитина цяцьку в рот заснула та так і заснула. Лвс. Павл.
Вони йому яких тіки цяцьок ни накупили. Бид. Квят. *Батя купив міні цяцьку.* Гри. Калач.
Складуй цяцьки у коробочьок.
Ольх. *Дай йому свою цяцьку, хай пограцця.* Ломы Вороб.
Повсеместно.

Ч

ЧАБАК, -а. Лещ. *Жариний чябак*. Реп. *В Дону чябаків зовили*. Стгл. Бог.

ЧАБАЧОК, -чка. Уменьшит. ласкат. к чабак. *Чябачок у н'яторку* (сеть с ячейками определённой величины) *ни проліже*. Бчк. Петр.

ЧАВРІТЬ, несов. Болеть. *Я нікуди ни зожса, ужо зіму чаврію*. Кри. Остр.

ЧАВУН, -а. Чугун. *Борщ приставила в великому чявуні*. Стгл. Бог. *Холодець варить тучче в чявуні, чм у кострулі*. Пив. Рос. *Кажин день чавун води кип'ятю* Мрч. Ольх. *Чявуні рідко в кого оставились, а то більш у коструях варять* Змс. Петр. Повсеместно.

ЧАВУНЕЦЬ, -ниця. То же, что чавун; чугунок. *У нічі чявунці с кашою і борщем і один чявун с помлями*. Лев. Павл. *Налий води в чявунець*. Экстр. Лиск. *Там у чявунці с каша порнисятам*. Пдг. Рос. *Туді в чявунці ячмінь варили, в нічі Як зварилця, ставили на покуть на ослінець, в сно*. При. Калач. Повсеместно.

ЧАВУНЧИК, -в. Уменьшит. к чавун, чавунець. *Треба якийсь нивилицький чявунчик: скіли там нам з двоом треба тиї каші*. Стгл. Бог. Повсеместно.

ЧАВУЧИТЬ, несов. Давить, мять. *Хіба ж можно чявучить так хліб*. Бчк. Петр. См. также розчявучить.

ЧАГАРНИК, -у. 1. Лесная поросль, кустарник. *Я за двором весь чагарник вирубала*. Дрк. Реп. *Чагарник росте швидко*. Ломы Вороб. *Нада на горді чагарник вирубать, шоб ни минав*. Тхр. Кам. *Тут один чагарник, косить ніззя*. Грн. Калач. Повсеместно. 2. (перен.). Мелочь. *У Яолоцькі [телята] хороші стоять, а то таке — чагарник*. Стгл. Бог. Ср. пуголовок, шум'шок.

ЧАДКО, в знач. сказ. То же, что чадно. *У нас у хаті чадко*. Кри. Остр.

ЧАДНО, в знач. сказ. О наличии угара. *Рано верх ни зкривай, а то чадно буде*. Грн. Калач. *У хаті у нас чадно*. Экстр. Лиск. *Шось начс як чядно: ти верх уже закрила?* Стгл. Бог.

ЧАЙКА, -н. О худой девушке или женщине. *А ця*

чайка ... хвора-хвора, а кажин день б'га на роботу. Бчк. Петр.

ЧАКАНКА, -и. Занавесь, виготовлена з камушка. *Матти купила на базарі чаканку на двері.* Бл. П'яб. Остр.

ЧАКУША, -і. Брешно. *Оцю чакую порубай на дрива.* Сгн. Подг.

ЧАЛБА', -и (устар.). Большая разливальная ложка, черняк. *Всі побідали. А одна косіюка далеко. Приїхали - нима нічого. А він до повара. А той с чалбою. Та нечяли биця.* Стгл. Бог. *Колісь чалбою насплять у тазік, кругом посідають [на полі] і їдять.* Стгл. Бог.

ЧАЛИК, -а. Ожурок. *Чалик бросит і ни докурив.* Сгн. Подг. *Тепер чалики подокурю.* Сгн. Подг.

ЧАЛИТЬСЯ, несов. Держаться кого- или чего-либо. *Ти, унучок, чячься таких, як дядько Йван.* Бчк. Петр.

ЧАНОК, -нка. Большая широкая кадка. *Я у чанку купалась.* Лемы Вороб. *У нас чянок ни впазе в поєрїб.* Грн. Калач. *Ніколи мій чоловік ни просив нікого ні букарь поправить, ні дїжки та чанки зробіть.* Ст. Крн. Петр.

ЧАПЛУХА, -и. Травя (какая?). *На крейді росте чапалуха.* Крн. Остр.

ЧАПАТЬ(-СЯ), несов. Медленно идти, плестись. *Треба якось чяпачця на гору.* Крн. Остр. *Вигулялась, сі чяпцю.* Стгл. Бог. Ср. чвчатиь.

ЧАПЛІЛЬНО, -а. Деревянная ручка сковородника. *Зроби міні чяплільно.* Грн. Калач.

ЧАПЛІЙКА, -и. Сковородник. *Хазяїці без чяплійки, як без рук.* Лєв. Павл. *Чяплійкою удобнїш гаряцю сковороду брать, чім трыпкою.* Клб. Лєск. *Найпай чяплійку, а то нічим і сковороду витягти.* Стгл. Петр. *Повсеместно.* См. также чялія, чяплє.

ЧАПЛЯ, -і. То же, что чяплійка. *Чяплєю брали сковираду.* Бл. П'яб. Остр. *Я схватила чяплєю і чяплійой Ёк на печкі. Да вдарила Хведю по голові, і кров пошит.* П'хв. Лєск. *Чи ти ни бачив, де наши чяплїя?* Грн. Калач., Пив. Рос.

ЧАПЛЯ, -і. То же, что чяплійка. *Чяплєю витягали.* Вид. Лєск.

ЧАПОРУХА, -и. Небольшой стаканчик для напитков, стопка. *Дак він*

чаторуху опрокине і морщивця.
Вск. Лиск.

ЧАРКА, -н. Рюмка. *Налий міні чарку водки.* Реп., Стгл. Бог.

ЧАРУВАТЬ, ПРИЧАРУВАТЬ (ОЧАРУВАТЬ), 1. Колдовать, околдовать. *Люди балакають, що вона його причарувала.* Грн. Калач. 2. Подчиняти своєму обаянню, прельщати. *Бісова дівчина – очарувала.* Реп. *Він усіх дівчат чарував.* Бл. Пль. Остр.

ЧАСНИК, -у. Чеснок. *В зажарку кладі чясник, буде туді і борщ добріший.* Мрч. Ольх. *Ми сало салили с чясником.* Ломы Вороб. *Ти вже чясник посадиш?* Кре. Петр. Повсеместно.

ЧАСНИЧИНА, -н. Отдельная головка чеснока. Повсеместно.

ЧАСТІШ, нар. Чаше. *Ти ходи до нас частіш.* Ломы Вороб. Повсеместно.

ЧАСТУВАТЬ, несов. (устар.). 1. Угощать. *Чім же вас родичи частували?* Змс. Петр. 2. Преносити подарюю молодожінам. *Скоро будуть частувати.* Ломы Вороб.

ЧАХИРЮВАТЬ, несов. Продолжительно болеть, чахнути. *Чахирює і, скіки видно,*

чахирюватиме. Бчк. Петр., Стгл. Бог. См. также чеврїть.

ЧВАКАТЬ, несов. Чавкати. *То що ти чвакаси, як поросля.* Стгл. Петр., Стгл. Бог. См. также джавкати.

ЧВАЛАТЬ, несов. (экспр.). Медленно, с трудом идти. *Чваласи по гязі.* Стгл. Бог. Ср. чанати.

ЧВІРКАТЬ, несов. То же, что шіркає. 2. *Шо ж ти чвиркаси на пол.* Грн. Калач.

ЧВІРКОТНІЯ, -і. Жидкая грязь. *Доржжє нїлжє страшно: така чвиркотня, шо ми пройдиш.* Стгл. Петр. См. также чвиркотнїва.

ЧВІРКОТНІЯВА, -н. То же, что чвиркотня. *Тепер скрізь сама чвиркотнява.* Грн. Калач.

ЧВОРОХА, -н (экспр., неодобр.). Неповоротливая, неуклюжая женщина. *От уже чвирка! ни потерниця, шоб шось ни зачлїть.* Стгл. Бог.

ЧЕБЧИК, -а. Чабер. *До чою ж пахурий чебчик.* Тмр. Подг. *Робїять по душку [для покойника] іт сухого чебчика.* *Це така трава. А еслі його пїма то в подушку кладуть сно.* Мрк. Кам. См. также шебрець.

ЧЕВРІТЬ, несов. То же, что чахирювати. *Він довго чеврїв,*

а тоді вишківсь. Ломы Вороб
Ср. жевріть.

ЧЕЛЮСТИ, -ів Отверстие
 русской печи, устье. *Челюсти*
в нічі треба підмазати, а то
того й дивись, що пичина в
борщю укаде. Стгл. Бог

ЧЕПІГА, -и. 1. Рукоятки
 плуга, обжа. *На плугові чепіги,*
ними руководить, держиця
за їх. Стгл. Бог. Ти чпіги
диржи крітше. Ломы Вороб.
 2. Созвездие (какое?). *Чепіга*
єсть на небі, на плугові чепіги
 Стгл. Бог.

ЧЕПЮК, -ика. 1. Дверной
 крючок. *Нужник без чіпка уже*
ни нужник. Лєв. Павл. Закрий
двері на чіпок, а то они
отходять. Стгл. Бог. Щяс
чіпок накиним і підим на
город. Дрк. Рєв. 2. Цєпъ.
Чіпок у тилит добрячий. Хрщ
Калач. См. также цапок.

ЧЕПУЖИНА, -и. Толстая
 палец. *Приниси он с-під яблуні*
чипужину. Рєв.

ЧЕПУРИТЬ (-СЯ),
НАЧЕПУРИТЬСЯ

Украшать, прихорашиваться,
 наряжаться, нарядиться. *Ну-у-у...*
Це вже як нашне чіпурици,
так ни дождеся. Стгл. Бог.
Вана чипурицица на вечір. Бл.
Плб. Остр. Де ти ти так
начіпурилась? Ломы Вороб.
Куди це ти начіпурилась?

Екстр. Лиск. Шо се ти в хаті
чепуриши? Урыв Остр. Набутъ,
у гості пошла, шо так
начепурилась. Урыв Остр.

ЧЕПУРНИЙ, -а, -е.
 Опрятный, аккуратный;
 красивый. *Чіпурний це*
ожуртний. Стгл. Бог. Та тий
він чіпурний. Мрч. Ольх. Така
вже чіпурна. Екстр. Лиск. Яки
в вас девчишка чіпурна. Урыв
Остр. Хочь вона пагана, зато
мужик у сї чіпурний. Крн.
Остр. Дівчина чіпурна. Ярк.
Остр., Тмр. Подг.

ЧЕПУРУХА, -и. О девушке,
 женщине: опрятная,
 аккуратная. *То така чіпуруха,*
шо в неї всігда порядок у домі.
 Стгл. Петр. *Там вона така*
чіпуруха, шо геть твоє все.
 Грн. Калач. 2. Модница. *Вона*
здорово чіпуруха. Крн. Остр.

ЧЕПУШИТЬСЯ, неств.
 Возиться. *Викиним на двір,*
тоді підеш [кошке] за
кишками, а тут нічого з
ними чіпушици. у хаті. Стгл.
 Бог.

ЧЕРВА, -и, собир. Черви.
Чірва усю капусту поїла.
 Ломы Вороб.

ЧЕРГА, -и. 1. Очередь.
Йому аби чергу одбутъ. Ломы
Вороб. 2. Стадо хозяйских
коров. Хїба як бува, а то і
затонки ніколи випрати: або

чергу пасеш, або около мажеш.
Ст. Крш. Петр. 3. Стадо
хозяйських овец. Ну, черга,
пасты скотину. Овець черга.
Коров – череда. Саме віці –
черга. А пасты – очередь.
Стгл. Бог. Ср. череда.

ЧЕРГИКАТЬ, -несов.
1. Двигать, водить с шумом,
шорохом по чому-либо, скрести
Дід там у дворі чіргіка – коєу
точе. Стгл. Бог. Гочова
болить уже: чіргікаєш своїми
залізничками. Бчк. Петр. –
Чім ти там чіргікаєш? – Та
тяжку ж гостро. Грм. Кант.
2. Ходить, не поднимая ноги,
волоча ноги, шаркать.
Піднімай вище ноги, а то
йдеш чіргікаєш ними. Мрч.
Ольх. Мамо! Ну чого ти так
рано встала? Людочки всі
сплять, а ти чіргікаєш. Лев.
Павл. Ср. човгать.

ЧЕРГІТ, -оту Шум, скрип.
У хаті чергіт стоїть од їхньої
роботи. Бчк. Петр.

ЧЕРЕВИКИ, -ів. Туфли,
тапочки. В Хрищеня кидали
за ворота чіривики: куди
носок укаже, туди і заміж
їти. Прв. Калач. Чіривики
нада ставить на місто. Дрк.
Реп. Купили нові чіривики а
они шось жмуть. Стгл. Бог.
Я за місяць чіривики розбив.
Льомы Вороб. Намаж свої

чіривики кремом. Екстр. Лиск.
Чіривики – то тапочки. Блг.
Подг. Андреїч, надай міні
жєніські триячні чіривики.
Бл. Пль. Остр. Повсеместно.

ЧЕРЕДА, -и. Стадо
хозяйських коров. То я свјободі
було дві чіриди, а тепер і одна
слі набирєция. Стгл. Бог.
Коров уже вигнали в чериду.
Змс Петр. Чіриду пасты
будим умієці. Скш. Кант.
Давай спішить додому, а то
уже череда іде яром. Тхр.
Кям. Треба до череди дидому
вспить, и то ще забрухають.
Урльв Остр Чірида уже уж
на тирлі. Крш. Остр. Чірида
ажє пройшла, а він тіки
карту виланя. Стгл. Петр.
Повсеместно. См. также
очередь 2.

ЧЕРЕДНИК, -а. Пастух.
Чіридник уже собрав скотину.
Тыр. Подг. На собраніі накли
чіридника. Крш. Остр.
Чіридник у нас вичєря. Реп.
Чіридники рано встають.
Екстр. Лиск. Повсеместно.

ЧЕРЕЗЦІДІЛЕНЬ, -льня.
Часть конской сбруи –
чересседельник. Надінь
чірєццідєлянь на кибилу. Крш.
Остр., Пль. Рос., Стгл. Бог.
См. также черезцідєлок.

ЧЕРЕЗЦІДІЛОК, -лка. То
же, что черезцідєлянь.

Чересідезок пітнями туже:
 розстражуци у дорозі. Бчк.
 Петр.

ЧЕРЕПАШКА, -и.
 Раковина, ракушка. Страшно
 розпанахав назу чірипашкою.
 Бчк. Петр. Колись же тут на
 Дону ловили чірипашок,
 шварювали. В обидім заготовили
 їх на шось. А на шо – током
 ни знаю. Чі на пугварі... А тим
 мясам свиней кормили. А як
 їх киварювали, так од їх вонь
 стігавна. Стгд. Бог. Ср. ракуша.

ЧЕРЕПЕНІКИ, -ів.
 Картофельные блины. Ми їли
 чірипеніки. Реп.

ЧЕРЕПОК, -пка.
 1. Черепок. Повсеместно.
 2. Кувшин с разбитым
 горлышком. Стільки вже
 насобирала чірипків... Тмр.
 Подг.

ЧЕРЕП'ЯНИЙ, -я, -с.
 Глиняный (о посуде). Глечіки
 чірип'яні, горшки. Лсв. Павл.
Чірип'яні були миски, поляп'яні.
 Стгд. Бог. У стірину у час
 були тіки череп'яні миски.
 Пшв. Рос. Повсеместно.

ЧЕРЕСЛО, -а (устар.). Пож
 плуга, чересло. Чересло -- це
 шо іде попереду лемеша. Воно
 одріза землю, а леміш підріза,
 а полицка одирта. Стгд. Бог.
 У плузі востре чересла. Бл.

Плб. Остр. Треба чірисло
 прикрутити. Ломи Вороб.

ЧЕРІДКА, -и. Стадо
 хазяйських телят. Колись було
 багато коров, і телят же
 було багато. Їх і пасти ганяли,
 ни прибывали, чк шис. Черідка
 буза. Коров черида, а телят
 черідка. Бчк. Петр.

ЧЕРІНЬ, -и. 1. Под русской
 печи. Я чірінь ни поблизма.
 Иви. 1 Кант. Кума, чі ти хлб
 прямо на чірінь сажаси? Грн.
 Калач. 2. Площадка над
 сводом русской печи. Черінь
 росниклась до того, шо
 тряпки загорілись. Бчк. Петр.
 Чірінь яка гаряча. Ски. Кант.
 Ох і гаряча чірінь на пічі!
 Ектр. Лиск. На чірінь
 простили ложник. Реп.

ЧЕРЯБАТЬ, несов.
 Царанать. Ни чірябай скла. Бл.
 Плб. Остр. Ср. карябить.

ЧЕСНИЙ, -а, е. Честный
 Повсеместно. ♣ Чесна (нівста).
 О девушке, сохранившей до
 замужества целомудренность,
 невинность. А тоді утром
 виносе ту ж простину: яка ж
 она – чі чесна була, чі ни
 чесна. Ідуть усі з биседуно. Як
 чесна нівста, они, як ідуть,
 диак красні хмаги нисуть. А як
 ни чесна, дак, як іде беседа, а
 они тут киносять ночви,
 налякпоть види, бируть тряпки

і вибивають об дошки. Отакої. Ну, це ж уже всі знають, яка нікста. Лкв. Подг. Ср. порченій.

ЧЕТИРЬОХРІШКА, -н. Види с чотырьма зубьями. Є і чотырьохрешки, і джарешки – це вила. Енд. Семш. Ср. двойчата, тройчата.

ЧИ, союз, част. 1. Или. Чи хто прийде до нас сьогодні чи не? Ст. Крш. Петр. Чи це твоє діло? Ектр. Лнск. Ти поїдиш сьогодні чи завтра? Пив. Рос. Там уже Бог оприділить, куди душа поїде: чи в рай, чи в ад. Мрк. Кам. Так хто з вас піде: ти чи Микола? Тхр. Кам. 2. Разве. Та чи він вишуватий... Стгл. Бог. Повсеместно. ♦ Чи пак. То єсть. Входить в речь как знак припоминання Отой Василь, чи пак Андрій, приходив. Стгл. Бог. Ср. пак.

ЧИБУРХАТЬ,
ЧИБУРХНУТЬ (експр.). Рухіться, рухіться. «Харошимо хваліция: чібурхнуа... Ви ж чібурхасті, ни дивитись, шо діти. І він чібурхнув. Стгл. Бог.

ЧИЙ, -я, -є, мест. Чей. Чия то дівчина писла? Стгл. Бог. Чій це тухлі під ногами валяюця? Ану прибиріть. Бчк. Петр. Повсеместно.

ЧИЙСЬ, -ясь, -єсь, мест. Чей-то. Чиясь яопата змжгить, ни знаю, чия. Дрк. Реп. Чієсь он тїля біжк. Тхр. Кам. Повсеместно.

ЧИМАЛІЙ, -а, -є. Довольно большой, немалый. Та сумка чимала. Мрч. Ольх. Кабана зарізали, так і нам приносили м'яса. Такий, чималий кусок. Стгл. Бог.

ЧИМАЛО, нар. Довольно много, немало. Він там чимало гроший заробив. Ломы Вороб. Я чимало вже парвав опеньків. Грн. Калач. Я тобі дала чимало картшюк. Реп. А базів-то там чимало. Плс. Бог.

ЧИМБАРЬ, -я. Специалист по выделке кожи, кожевник. Чимбарь вичіня кожї. Бл. Плб. Остр. См. также чинарь.

ЧИМЧИКУВАТЬ, несов. Быстро идти, поспешать. Як дитину видеш та оно чімчікує швидче мені. Дитина чімчікує за матирєю. В общім, слідом поспіша. Стгл. Бог. Хто це чімчікує? Ломы Вороб. Глянь, яка чімчікує по воду, галюву задрала. Бчк. Петр.

ЧИНАРЬ, -я. То же, что чимбарь. Він такий чинарь, шо ни спорте, Грн. Калач.

ЧИНІТЬ, несов. Выдлывать кожу. Оце п'ять смутів треба оддять чинить.

Гри. Калач. Він ідеєт кожєі чїне. **Ломы Вороб.**

ЧИРЯК, -а. Фурункул. У мени чїряк скочїв. **Ломы Вороб.** Чїряк нїтїодкцїя. **Енд. Семпл.** По всїй спїні чїряки пїмшї. **Стгл. Бог.**

ЧИРЬКА (ЧИРКА), -и. То же, что чиряк. Як балить чїрька – аж темна у очїх. **Бл. Пльб. Остр.** На рудї сїла чїрка. **Реп.** Вїд, мабуть, простудивсь, шо його на чїрьки покїмано. **Гри. Калач.**

ЧИСЛЕННИК, -а. Календарь. Подивїсь у числїняк, якїй у нас сьодня день. **Тхр. Кант.** Вирви листок із числїника. **Ст. Крш. Петр.** Я за той год числїник до сїх пор бирижу. **Клб. Лиск.** У нас нїма числїника. **Ектр. Лиск.**

ЧИСНИЦЯ, -ї (устар.). Часть пасма, несколько ниток. – Ну, а Вам видно? – А шо мїні – по чїсницї брать? **Стгл. Бог.**

ЧИСТИК, -а. Специальная лопатка для очистки плуга от земли. Я чїстик свїй забув дома. **Ломы Вороб.**

ЧИСТИТЬСЯ, несом. О короне: освобождаться от последствий после стїла. Поглядїай, як корова зачїне чїстицїя, так батьковї скажи. **Гри. Калач.**

ЧИТАЛКА, -и. Женщина, читающая молитвы над покойником. Чїталка молитви чїтас, а ми всї стоимо навколїушках, а дїти так стоять. **Чрк. Павл.**

ЧИЧЕРЬ, -ї. Сырая погода с ветром. Де ти ходиш у таку чїчїрь. **Ломы Вороб.**

ЧИП, чопа. Деревянная втулка, затычка бочонка. Заткни барїло чїпом, а то вода вся витече. **Ст. Крш. Петр.** Заткни чїп, шоб вода ни бїгла. **Ломы Вороб.** Ти барїло ж чьотом і затїкали, бїльшї нїчього. Воду в йому на пале бразї. **Стгл. Бог.**

ЧИПАТЬСЯ, несом. Приставать. Ни чїпайсь, а то матирї скажу. **Бл. Пльб. Остр.**

ЧИПЛЯТКА, -и. Вешалка. Повїсь сумку на чїплятку. **Стмл. Петр.** Он на чїплятку вїшай одежу. **Гри. Калач.**

ЧИПЛЯТЬ, несом. Цеплять, вєшїать. В сволок був забїтїи зубок із борони, а в кїмнатї тож в потолку було кольцо, туду чїпїли колїску. **Гри. Кант.** Галя вчора була, завїски чїпїляла **Ольх.** Конїй наряжають, убирають у красне, чїпїляють звонки. **Лск. Подг.** Один мужчїна на кождїй кїлок чїпїляв по лїптю. **Срк. Бутур.** Повсєместно.

ЧІПЛЯТЬ(-СЯ), *несов.* Ціплять(-ся). Чіплай відро за крючок. Кри. Остр. Ни чіпляйся на ходу за машину. Ектр. Лиск. Повсеместно.

ЧІПОК, -пка. Дверной крючок. А вранці приснувшись, чує – наш чіпок открится, і як-будьто хтось із дому вийшов. Влс. Гриб. На чіпок закривай двері, а то я боюсь. КЛб. Лиск. Усі дрючки треба скласти в катух і закрити на чіпок. Ст. Криш. Петр. Закрий двері на чіпок. Грн. Калач. Прибий до хвіртки чіпок. Стмл. Петр. Повсеместно. 2. Цепь. Надінь чіпок на собаку. Кри. Остр.

ЧІЧЬОРИ, ми. Оладки из тертого картофеля. Чічьори – це такіс же шувальники. Енд. Семл.

ЧКВІРИТЬ, *несов.* Мести, пуржить. На дварі чквиря як чквирить. Бл. ПЛб. Остр.

ЧКВІРЯ, -і. Метель, пурга. Вони попали в чквірю. Кми. Кам. Всто зіму така чквіря були. Тир. Подг.

ЧМАКАТЬ, *несов.* Чавкать. – Це ж він [цуцик] чмс, шо ми вичирнем. – Чує, шо чмакаем та сворбим. Стгл. Бог. Ни чмакай як порося. Реп. Треба якось окуратніш їсти, ни

чмакать. Грн. Калач. Чмака, як парася. Бл. ПЛб. Остр.

ЧМАЛЕНІЙ, -а, -с (неодобр.). Сумасшедший, очумелый. Чи він дурний, чи чмаленій? – А який це – як чмаленій? Дурний – дурак ставім, а чмаленій... Стгл. Бог. Шо ти смієся, як чмаленій? Пшв. Рос. Корова біжить, як чмалена. Ломы Вороб.

ЧМАНІТЬ. *Несов.* к очманить 3. Там така вонь: побудиш трохи і чманіш. Стгл. Бог.

ЧМИХАТЬ, *несов.* 1. Смеяться, улыбаться, производя звук носом, губами. І нічого чмихать – чюдного нима нічого. Стгл. Бог. 2. Чихать. Здорово ми нада чмихать. Кри. Остр. Ти шось сьогодні саме чмихаєш. Грн. Калач.

ЧМИШИТЬ, *несов.* Фыркать, раздувать ноздри. Ни чмиши носом, ни чуди людей. Лсв. Павл.

ЧМІЛЬ, чмеля (чміля). Шмель. Чміль сів на корову – жони. Ектр. Лиск. Я там чміля слухав. Ломы Вороб., Стгл. Бог., Змс. Петр.

ЧМОКАТЬ, ЧМОКНУТЬ. Чмокать, чмокнуть. Повсеместно.

ЧМОКОТИ́ННЯ, -я. Жидкая грязь. Там у лісі страшенне чмокотиння. Грн. Калач.

ЧМУТ, -а. Клоун, шут. Приставленийний мисий – як чмут. Крн. Остр.

ЧОБІТ, -ота. Сапог. Я вискочила у сніги, а він сніг, так я виринулась, убілулась у чоботи та й хожу без днів. Стгл. Бог. Мій Іван нові чоботи собі купив. Втб. Подг. Чоботи хромові. Скн. Книг. Були одні чоботи на симирях. Плт. Бог. У мене один чобот порвався, нада нові купити. Дрк. Реп. Вбуй чоботи, а то на дворі грязько. Мрч. Ольх. Повсемество.

ЧОВГАТЬ (ЧОВГІКАТЬ), несов. Шаркати, шмыгати. Що ти човгикаєш, як старий дід? Піднімай ноги! Стгл. Бог. Хвораю. Лижать ни лажу, а так – міки що човгаю. Стгл. Бог. Човга штаньми по тічі, ни злизе. Бчк. Петр. Легше човгай, а то чобіт ни настачиш. Грн. Калач. Ср. чиргикать.

ЧОВЕН, -вна. Лодка, выдолбленная из ствола дерева; чёлн. Одну вирбу як ізрізали, так п'ять човнів. Один краєж розпильяли – і два човни. Стгл. Бог. Зараз

човнів, цитай нима – самі чотки. Змс. Петр. В човні була дірка, і він набрався повин води. Кіб. Лвск., Дрк. Реп., Бчк. Петр.

ЧОВНІК, -а. 1. Деталь ткацкого станa, челнок. Даткалась, шо нима пражі. Астався сват, чавник ди цівка. Бл. Пльб. Остр. Зроби новий човник. Реп. 2. Деталь швейной машинки, челнок. У старих машинках човник довгенький. Кмн. Кам., Змс. Петр., Стгл. Бог.

ЧОГО, нареч. Почему. Чыкго ти йох, о ни базакати по-людьски? Мрч. Ольх. Чыкго ти ни витила молока? Ст. Крн. Петр. Повсемество.

ЧОГОСЬ, нареч. Почему-то. Чыкогось ти ажурився. Ти б міні розказав. Тхр. Кам. Чыкогось я замерзла. Стгл. Бог. Повсемество.

ЧОКА, -и. Стержень в осн, предохраняющий колесо от соскакивания. Чока вискочила, і колесо спало. Ломы Вороб. Повсемество.

ЧОКУ́ХА, -и. Большой деревянный молот. Адниси чакуху пат сарай. Бл. Пльб. Остр.

ЧОЛОВІК, -а. 1. Человек. Іван хоть скандале, так положий на чоловіка, а ваи

Бжжж. Задрюкуватий. Сттл. Бог. Чи він ото живе чоловіском? Сттл. Бог. Повсеместно. 2. Мужчина. Ви колись по рабіву ни слухали, як рак балакав с чоловіком? Сттл. Бог. Один чоловік каже, тпер, як война буде, так будим вювати в рукопашну. Сттл. Бог. Потом убиратуть його. Як чоловік умре, так надівають костям. Мрк. Кам. Повсеместно. 3. Муж. Ніколи мій чоловік ни просив нікого ні букаря попросити, ні діжки ти чанка зробити. Ст. Крш. Петр. Колись же, ще ми дівчатами були, казали: «Прихала с чоловіком». А тпер же так ни кажеш. Сттл. Бог. Мати пішла до чоловіка сестри. Сттл. Бог. Повсеместно.

ЧОРНОБРИВЦІ, -ів. Цветы бархатцы. Чьорнобривці цвітуть все літо. Змс. Петр. Насажала чьорнобривців до чього ж я їх люблю... Сттл. Бог. Чьорнобривці пустили парості. Рєв. Повсеместно.

ЧОРНОТРОП, -у. Земля, ещє не покрыває сьнегом. Вчьора був чьорнотроп, а сььогодні сніг. Сттл. Бог. Ходила в Бичьок іще по чьорнотропу. Сттл. Бог.

ЧОРТМА, неизм., в тич. сказ. (брав.). Нет Пішов

давно, ти й чортма ідосі. Ломы Вороб. Пора йти на автобус, а його чьортма. Сттл. Бог.

ЧОСКА, -н. Зуд. Чоска – це чешенця. Енд. Семил.

ЧОХЛА, -н. Манжет. Ану застибни міні оцю чьохлу, а то я нік ... Сттл. Бог. Чохли вшивали в кашты. Пив. Лиск. Припай кудлак до чохли. Ломы Вороб.

ЧУВАЛ, -а. Большой мешок. Возьми чувал та сходи за травою. Пив. Рєс. Повин чювал приксу, і вони як за себе кинуть. Клб. Лиск. Повин чювал трави. Ивн. І Кант. Подучили с колдози п'ять чувалів зерна. Тмр. Подг. Три мішки забрано. Ни мішки, а чюжали кротов'яні. Сттл. Бог. Повсеместно.

ЧУВІЛКОЮ, нар. О способе повязувать шток: надвинув на глаза, с концами, завязаними сзади. Дівчата пов'язалис чувилкою – пішли горюк тлякувати. Лєв. Павл.

ЧУДНИЙ, -а, -с. І Смсшной Ох, отой дядько ж і чюдний. Гри. Калач Така чюдна лядина. Мрч. Ольх. Повсеместно. 2. Любящий пошутить. Такий чюдний був. Шо-небудь приштукус. Сттл. Бог. 3. Странний. Чюдні ви

люди. Стгл. Бог. *Який ти чудний. Хіба можна так із-за пустяка приживати?* Ст. Криш. Петр. *Чудний якийсь ти...* Кри. Остр. Повсеместно.

ЧУ́ДНО, нар. 1. Смешно. *Мині з його всігди чудно було.* Кль. Лиск. *Чього тобі чудно?* Кри. Остр. *Вам чудно, а міні хоть плачь.* Стгл. Бог. Повсеместно. 2. Странно. *Вона до мени на Ви, а міні аж чудно: я ж ни привикла.* Стгл. Бог.

ЧУКАТЬ, ПОЧУКАТЬ. Нянчить ребѣнка, слегка подбрасывая его на руках. *Иди, бабушка почка.* Стгл. Бог. *Ого, тебе чокать уже й ни піднімиш, би який ти здоровий виріс.* Змс. Петр. *Почюкай дитину на руках.* Дрк. Реп. См. также чукикати.

ЧУКАТЬСЯ, несов. Нянчиться, возиться. *Шо ти ти з ним чокасся?* Вкладай його вже. Стгл. Бог. Ср. нянькаться.

ЧУКИКАТЬ, ПОЧУКИКАТЬ. 1. То же, что чукать. *Йому наротація, коли його чукикають.* Ектр. Лиск. *Батьку, почюкай ти мене.* Гри. Калач. 2. Качать ребѣнка (часто на ноге). *Да моя*

хресничка, япушичка, іди я тибк почукикаю. Лев. Павл.

ЧУК-ЧУК, межд. (детск.). Слова, которые произносят, нянча ребѣнка, слегка подбрасывая его на руках. *Ой, чук-чук-чук, наловив дід щиж.* Стгл. Бог. Бчк. Петр.

ЧУЛАН, -а. Чулан. *В чулані бодня с силом.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ЧУ́НІ, чунь. 1. Легкие гапочки. *Чуні мої розбились.* Кри. Пдг. *Мині пошили чоні.* Кри. Остр. *У чюнях по двору ходять.* Кми. Кам. 2. Сапоги из толстого сукна. *Бабушці купили на базарі чоні.* Гри. Калач.

ЧУПА́ХА, -и. Грызнуля. *Сьодня ти чюпаха.* Реп.

ЧУПРИ́НА, -и. Чуб. *Вин як схватив яго за чуприну.* Бл. Пльб. Остр. *Батько взяв сини за чюприну.* Реп. *Він його як схватив за чюприну, так так ото ключок і тирвав.* Стгл. Бог.

ЧУПРУ́Н, -а. Вихор. *Ни таскай мене за чупрун.* Бл. Пльб. Остр.

ЧУРАТЬСЯ, несов. Боятся. *Чько ти мене чюрасся?* Мрч. Ольх. Ср. цураться.

ЧУРЯКІ, -ів. Тапочки. *І чурякі, і поремські.* Бнд. Семпл.

ЧУТИ (ЧУТЬ). 1. несов. Слышать. *Ти чуєш, що тобі кажуть, чи ні?* Віб. Подг. *Чуєм, каже, наші балакають. Так ми побігали та й кричімо «Ура!»* Стгл. Бог. *Тимоша жыв, так, чуєш, міні приснилось, открывас двері.* Влс. Грнб. *Ти мене чуєш?* Укр. Рос. *Можє, ви чує.* Пгр. Павл. *Ти чуєш, що я кажу?* Кри. Подг. Повсеместно. 2. безл. Чувствується. *То сорочка тепла була, а це тонесеньку наділа, так чути...* Стгл. Бог. 3. Слышно, в роли сказ. *А тобі оце чути, що собака гавка?* Я прикоринь прибу́ю ближче до вікна, щоб лучче чути було. Стгл. Бог. *Побігла на улицю, взяла її рота уце, чуť було аж у хату.* Ольх.

ЧУХАТЬ(-СЯ), несов. 1. Сов. почухать(-ся). Чесать(-ся), почесать(-ся). *Що ти саме чухаєш: чи в тебе там воші завились?* Стгл. Бог. *Я ото ж підойшла та ото ж гладю її, за вушко там почухала...* Плс. Бог. *Почухай міні спину.* Ломы Вороб. *Пиристань чухація, як поржє.* Реп. Повсеместно. 2. Сов. качухаться. Делать что-либо

медленно, возиться. *Поки ти будиш чухація? Так ми й опоздаєм.* Стгл. Бог. *Поки начухаєшся, поки повернишся...* Змс. Петр.

ЧУХМАРИТЬСЯ, несов. (экспр.). Интенсивно чесаться. *Чього ти чухмарися? Шо там таке?* Стгл. Бог. *Ой, дощік іде, тучька дмариця, сидить дід на пічі та й чухмариця (частушка).* Стгл. Бог.

ЧУХНУТЬ, сов. Однокр. к чухать (здесь перен.). *Так Михайло чухнули тики?* – *Лоб трошки надряпали.* Стгл. Бог.

ЧУХРАТЬ, ОБЧУХРАТЬ. 1. Обрывать с ветки, прутика и т.п. листья, колосья одним движением руки. *На ось, обчухрай лозинку – тоганять коний.* Стгл. Бог. *І бабушка моя чухрай зерничько, уже спіле в чювал і принесе повин чювал.* Твр. Бог. *Чухрайє лозинку.* Бл. Пль. Остр. *Хлопці всю лозу обчухрали.* Реп. 2. Очищать ствол дерева от ветвей, сучьев. *Бири сокиру і чухрай дубки.* Грн. Калач. 3. Сов. почухрать (экспр., перен.). Идти, пойти. *Давай, чухрай далі.* Стгл. Бог. *Кудись почухрав туди до лісхозу.* Змс. Петр. *І прийшлось нам*

тоді чохрать пішкидріаом.
Гри. Калач.

ЧУ-ЧУ, *межд.* Отгонное для свиней. Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ЧУШ-ЧУШ, *межд.* Подзывные для свиней. Бчк. Петр. См. также пац-паці.

ЧХАТЬ, *несов.* 1. Чихать. Собака чхнув. Смг. Кант. Повсеместно. 2. Игги пенком. Оце ти будиш чхать усто дороху. Гри. Калач

ЧХУР, -я. Стрпж. Щьодня пацани чхурів тут у круях дируть. Бчк. Петр. Уже чхури прижитіли. Стмл. Петр. См. также шур

Ш

ШАВКОТІТЬ, *несов.* Шепелявить. Шипить, шавкотить, у яму дивниця, а вищать все-таки ни дурак. Бчк. Петр.

ШАГАРКАТЬ, *несов.* Рыскать в поисках чего-либо. Чього ти шагаркаеш зранку в столі? Бчк. Петр. Ср. шаландаться, шалаться, шастать, швайдать.

ШАЛАВА, -н (бран.). Разиня, расята. От шалава.

Поки шалая, а він автобух: пройшов. Стмл. Петр.

ШАЛАНДАТЬСЯ, *несов.* (экспр.). Шляться. Шо ти шаландакся де треба, де й ни треба. Мрч. Ольх., Стгл. Бог. См. также шалаться. Ср. шагаркать, шастать, швайдать

ШАЛАПУТНИЙ, -а, -е. Неспутёвый, избалмошный. Нисай мене ни лякають, шо він шалапутний, я все равно його любитиму! Лєв. Павл.

Шо з нею балакать? Вона ж шалапутна. Стгл. Бог. До чього ж ти хлопці шалапутні, Твр. Подг. См. также шалопленный.

ШАЛАТЬСЯ, *несов.* (экспр.) То же, что швайдаться. Десь шалалась – весь день ни було. Зме. Петр. І де оце до цих пір можно шаларця? Стгл. Бог.

ШАЛЕНІЙ, -а, -е. Бешеный, шальной. Дитина шалєна, як і родитілі. Бчк. Петр. Шо ти бігаси, як шалєний? Стгл. Бог. Ср. ескиженный.

ШАЛІНА¹, -и. Тонкая жердь. Шалина – це... ну, ворячина така довга. Ворячина так та товста, а шалина довга, а тоненька. Стгл. Бог. Він... у лотку... і зробив шалину вилику, шоб оптирація. Стгл. Бог.

ШАЛИНА², -н. Тёплый мати спляла пухову шалину. Твр. Подг.

ШАЛІНКА, -н. Уменьшит к шаліна 2. Купила у магазіні шалінку. Бл. Пль. Остр. Теща шалінка. Ярк. Остр.

ШАЛОПЛЕНІЙ, -а, -е. То же, что шалапутний. Ой, ти нашо ж она його прийняла? Він такий же шалоплений. Мрч. Ольх.

ШАНУВАТЬ, несов. Оказывать уважение, ухаживать. Мужики своєїго мода шанувать. Ольх.

ШАПАРЮВАТЬ, несов. Искать, шарить. Шо ти тут уже по моїм карманам шапарюєш? Ольх. См также шукать.

ШАПІЧЧЯ, -я (собр.). Крупные шляпки подсолнуха. Тіки шо щітасця шапиччя, а насіння у середині нима. Бчк. Петр.

ШАПЛИК, -а. Расширяющаяся кверху кадушка. Посолили огурки в шаплик. А більші у нас шаплики нима. Нвб. Кант. У шаплиці гарно купация, тіки зараз у йому купация ни стануть. Бнд. Кант. Ср. шерітвас.

ШАПЧИНА, -и. Ягоды шиповника. У лісі багато шапчини. Грн. Калач. Треба

головной платок, павль. *Мини шапчини нарвать на заварку.* Стмл. Петр. См. также шипшина.

ШАРАХВАН, -а. Юбка. *Шарахван був одиний.* Птр. Павл. *Купила в магазіні шарахван.* Бнд. Кант. *Син набрав на шарахван.* Сжн. Кант.

ШАРПАТЬ, несов. Царипать. *Брось шартать вісно.* Бл. Пль. Остр.

ШАРПОНУТЬ, сов. (устар.). Ударить с силой. *Ни літ, а то шарпону по слені.* Крн. Остр.

ШАРУДІТЬ, несов. Шурпать. *Шось на горіци шарудить.* – *Миші або кішка.* Стл. Бог. *Шось за шиповником шарудить, чи ни миша.* Пер. Кант.

ШАРЧА, -ати. Щенок. *Мене укусила шарча за ногу.* Бл. Пль. Остр. *Шарча яке зле стало.* Лемы Вороб., Бчк. Петр.

ШАСТАТЬ, неств. Бродить, шнырять; то же, что шастать 2 (прост.). *І де оце можно шастать до цих пір?* Стл. Бог. *З вулиці прийде, у столі шаста, шаста, а там хліб сухий один.* Бчк. Петр. *Хватте тібі шастать, іди дадому.* Бл. Пль. Остр. Ср. шагаркать.

шаландаться, шалаться, швайдать.

ШАТИРИТЬСЯ, несов. 1. Тереться. *Ох, ти ж і любиш по нмах шатирици. Брись! Іди віцизь.* Стгл. Бог. 2. (перен.). Околячиваться. *На бригаді десь шатирився: у карти грав, нібось.* Бчк. Петр. Ср. вишатириється.

ШАХВА, -и. 1. Павсеной шквфчик для посуду. *Сьогодні цілий день прибирала у шахві: пилу з витирала, тарілки мила столовою, стакани віхтем протерла.* Мрч. Ольх. *Постав мжки у шахву.* Нвб. Кант. 2. Шкаф. *Повна шахва книжок.* Свж. Кант.

ШАХТЬОРКА, -и. Совковая лопата. *Майий ще шахтьоркою пісок кидать.* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ШАШІЛЬ, -сп. 1. Моль. *Шашіль обоснувала увесь кустом білим.* Бчк. Петр. *Ти подумай, що зробилось: вилитки усі побіла шашіль.* Мрч. Ольх. *Паів шашель шашинку.* Бл. Піб. Остр. *Шашиль уско вонту побіла.* Ломы Вороб. *Шашиль поточів кужух.* Реп. 2. Небольшие червячки, которые заводятся в продуктах при длительном хранении. *В муці звилась шашель.* Грн.

Калач. *Шашиль яблука на горіці поточила.* Стгл. Бог.

ШВАЙДАТЬ, несов. Ходить без дела. *Ни швайдай по хаті.* Крн. Остр. *Швайдає с хати на хату.* Крн. Остр. См. также швендять. Ср. шагаркать, шаландаться, шалаться, шастать.

ШВАЙКА, -и. Толстое шило. *Тут шилом нічого не зробили, тут нужна швайка.* Стгл. Бог. *Швайкой чинить збужу котом.* Бл. Піб. Остр. *Проколи дірку швайкою.* Ломы Вороб. *Смадат швайкою і молоко їсть.* Бчк. Петр., Нпс. Рос.

ШВАХА, -и. Портниха. *Шваху юнку пошис.* Прн. Калач.

ШВАЧКА, -и. Портниха. *Бабушко, нашо Ви мєл положили? — Мєл? Це ж, як швачка, так всегда у неї мєл.* Стгл. Бог. *Швачки клоту стуртвали.* Крн. Остр. *Однакша шать швачка.* Експ. Лисс. *Імодька, і портпаш, і швачка кажуть.* Влад. Семил. *Донга нитка — чинива швачка.* Лев. Павл. Повсеместно.

ШВЕНДЯТЬ, несов. То же, что швайдать. *Шо ти тут швендиш?* Ломы Вороб., Стгл. Бог.

ШВИГАТЬ, ШВИГНУТЬ. Лгать, лягнуть. *Яко корона ни буде швишаря, як мули кужать.*

Ст. Крш. Петр. *Того ж і швидкошця, що гедьки куцають.*
Бчк. Петр. *Ряба тилушка бросим швидкошця.* **Грн. Калач.**
Короти – вони різні, коншині є такі і б'юця, і швидкошця. **Твр. Бог.** *Корва носом швидкошця – і прямо по шиберці.* **Стгл. Бог.**

ШВИДЕНЬКО, нар. **Быстренько** Скажи, щоб мама швиденько додому бігла, а то там дві п'яниці. **Ольх.** *Ни плачь, синок, я швиденько вирнусь.* **Грн. Калач.** *Іди додому швиденько.* **Плв. Рос.** *Я на велосипеді швиденько умотаюсь.* **Змс. Петр.**
Повсеместно.

ШВИДКА́, -і (в роли сущ., звф). **Понос.** *Швидка́ у мене напала.* **Крн. Остр.** *У тебе ни швидка напала?* **Крн. Остр.**
 ♦ **Швидка́ Настя** (устар., звф). То же, что швидка. *Чього ти бігаш би коня, чи швидка́ Настя напала?* **Змс. Петр.**

ШВИДКИЙ́, -а, -с. **Быстрый.** *Питро швидкий, кого хочеш нажине.* **Грн. Калач.** *Ти дивись, яка ти швидка: с тобою ни зойдти.* **Стгл. Бог. Повсеместно.**

ШВИДКО, нар. **Быстро** *Хотча швидко назвати, та совсем забула.* **Стгл. Бог. Коні**

як швидко біжать. **Ломы Вороб.** *Шнась ти швидко вирнуєш. Чи нима нікого дама?*
Змс. Петр. *Она дуже швидко балакає, нічого ни поймає.*
Втб. Подг. *Інтірісувалися ж, у кого луччі коні, і які швидче вискочать на оту ж гору.*
Лкв. Подг. *Йди ни так швидко, а то я тебе ни догоню.* **Прв. Рос. Повсеместно.**

ШВИ́НДЯ, -і. О непоседливом человеке. *Ну ти ж у нас і швіндя...* **Грн. Калач., Бчк. Петр.**

ШВИ́НДЯТЬ, несов. *Ходить туда-сюда, сновать.* *Чього його швіндять?* *Посидь хоть тришки на місті.* **Грн. Калач.** *Швіндя по хаті, нічого ни робе.* **Бчк. Петр.** *Шо ти швіндяси сюди-туди? Хочь двері зачиняй.* **Стгл. Бог.**

ШВІ́РИНЬ (ШВИ́РИНЬ, ШВІ́РИНЬ), -рня. **І** **Металлический стержень, шкворень.** *Тили уже здорове, почо нади припинать на кизякий швіринь.* **Твр. Кям.** *Вин його швірнем як второв.* **Твр. Подг. 2. Пест.** *Прого в стулі товкли швірнем.* **Крн. Остр.** *Де це наш швіринь дівся?* **Ектр. Лиск.** *Наш швіринь у сусідки.* **Реп. См.** *также шворинь.*

ШВО, -а. Шов. *Та йому ж на жмоті шво тмижмзи.* Стил. Петр., Грн. Калач.

ШВОРИНЬ, -рня. То же, что швірінь. *Як повидеш тмля припнать, возьми шворинь, він лижить у сараї.* Дрк. Рен. *Ми шворнім худобу приближаєм.* Хрип. Калач. *Закривай двері на шворинь.* Стил. Подг. *Шворинь дуже довгий.* Ломы Вороб.

ШВОРКА, -и. Верёвка, бсчівка. *Киньчїк шворки на шїї у корови тіліпасця.* Клуб. Лиск.

ШЕЛЁПКАТЬСЯ, несов. (экспр.). Ходить, бродить. *Чого ти тут шелєпкаєся?* Стгл. Бог Ср. *зашелєпкаться, пришелєпкаться.*

ШЕЛЬПАТЬСЯ, несов. Бродить. *Де ти уст нічь шельпався, бродяга?* Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ШЕРЕБЕРТЮ, нар. Бескюрдючно. *Все в сундук покидала шеребертю.* Крп. Остр. Ср. *шкереберть.*

ШЕРСТКІЙ (ШОРСТКІЙ), -а, -е. Шероховатый. *На буржах робе, так руки полопались, шерскі зробились.* Бчк. Петр. *Руки такі шорсткі. Дай крем, помажу абошо.* Стгл. Бог.

ШЕРШЕНЬ¹, -шня. Насекомое семейства ос; шершень. *Повсеместно.*

ШЕРШЕНЬ², -шня (-шня). Мелкий осенний лёд, идущий по реке. *На Дону несе шершнь. Дрібнї льод замрза і несе шершнь.* Осінню. *І його так прислоня, прислоня де-небудь, замрза і образувасця із шершеня лід.* На таких озерах нима шершня: раз оно замрза льод на місті. А на Дону тики шершнь. Стгл. Бог.

ШИБЕНИК, -а. Шалун, озорник. *У мене онук такий шибеник росте.* Клуб. Лиск

ШИБКА, -и 1. Оконное стекло в пределах одной ячейки переплёта. *Схватив грабарку-лопату — і по вікнах. Дві шибки вибив, а оно зімою.* Стгл. Бог. *Ни дави, а то шибку видивиши.* Змс. Петр. *Подивись: хто-то в шибку стукає.* Дрк. Рен. *Всн вибив шибку.* Вск. Лиск. *Хлопці розбили шибку мянцем.* Дрз. Ольх. *Повсеместно.* 2. Окно. *Морози були здрюви, а тотили пжано, так шибки замрзали.* Пер. Кант. *Іди закрій шибки.* Пер. Кант.

ШИВОРИТ, -ота. Стоячий воротник. *Ти ни умієш шить.*

все у тебе шиворот на шиворот. Тхр. Кам.

ШИВОРОТИ, -ів. Шся. Начялось все с того, що заболіли шивороти. Клуб. Лиск. Ср. в'язн.

ШИЙ! **ШИЙ!** Межд. Понукашке коровам и телятам к поєнню. Кричу ший, ший, и вона побршла на ту сторону. Бчк. Петр., Стгл. Бог.

ШИМОНУТЬ, сов. (экспр.) Сильно ткнуть чем-либо колющим, режущим. Она картохи чистила, а він сукався, так і шимонула йому в руку. Бчк. Петр. Він такий, що може і шимонуть. Грн. Калач. Голкою шимонула в пазуць... Стгл. Бог. Ср. ширять.

ШИНКА, -и. Деталь ткацького станка: дощечка, скользящая по пряже. Шось шинки ти лядять. Ломы Вороб.

ШИПШІНА, -и. То же, что шапшина. Давай намисто робить с шипшини. Ломы Вороб. У Западні багато шапшини. Бл. Пльб. Остр. У нас в саду росте шипшина. Екстр. Лиск. Зацвіла шипшина. Кри. Остр. Показала руки шипшиною. Респ. Треба отут десь посадить шипшину. Змс. Петр. Злязь на хату за

шипшиною. Мрч. Ольх. Повсеместно.

ШИРІТВАС, -а. Большая деревянная лохань, кадка. Намочи пратко в ширітвасу. Кри. Остр. Сколотинь тоді юл'єм у ширітвас. Дрк. Респ. Ми в ширітвасі всігда купались. Клуб. Лиск. В старину більшо було из полотна и прали в ширитвасі. Тхр. Кам. В ширітвасі мати купала дітишок. Респ. Ср. шапшик.

ШИРЯТЬ, **ШИРНУТЬ**. Тыкать, ткнуть; пырять, пырнуть. А вилаки — це вроді як колий ти покойнику, ширяси вилокю. А должна быть одна ложка (на поминках). Срк. Бутур. Під бік як ширне його. Стгл. Бог. Повсеместно. Ср. шимонуть.

ШИТТЯ, -я. Шитьє. У мене січас шиття страшно багато. Стгл. Петр. Повсеместно.

ШИТЬ, несов. 1. Шить. Повсеместно. 2. Быстро ходить туда-сюда. Та ти ший ти по-під ногами. Бчк. Петр.

ШИШКА, -и. 1. Шишка. Повсеместно. 2. Булочка особой формы с украшением, которую получали гости на свадьбе. Іно писли шишки на свадьбу і роздавали. Лкв. Подг. На, ось я тобі с свадьбы шипку пришегла. Стгл. Бог.

Шишки - то ж як дари ідуть, шишки розквітуть, а короваї стоять. Зім. Бог. Тоді почали шишки кидати з машини. Я одну шишку вловив. Пер. Кант. Шишку всім на вторий день свайби дають. Кלב. Лиск. Повсеместно.

ШИШКАСТІЙ, -в, -с. Шишковатий. У красною півня шишкастий гребінь. Грн. Калач. Ніс якийсь шишкастий. Стгл. Бог. Бчк. Петр., Мрч. Ольх., Тхр. Кам.

ШКАБАРЧАТЬ, несов. (экспр.). Умничать. Ни шкабарчала б ти на себи подивись. Бчк. Петр.

ШКАВРЯК, -а. Человек невысокого роста. Да він був шкавряк. Грн. Павл.

ШКАНДИБАТЬ,
ДОШКАДИБАТЬ
(ПРИШКАНДИБАТЬ). Идти, дойти (прийти), прихрамывая. Так шкандибать ти будиш довяю. Грн. Калач. Шкандибас на одной назі. Бл. Пльб. Остр. Ногу натерла - си дошкандибала. Стгл. Бог. Сам пришкандибав, чи товзав? Змс. Петр. См. также шкандилять, шкатильгять.

ШКАНДИЛЯТЬ, несов. То же, что шкандибать. Шо це ти шкандиляєш? Ломы Вороб. Ноги болить, ходю -

шкандиляю. Стгл. Бог. См. также шкатильгять.

ШКАПА, -н. Лошадь Бригадир звали дасть шкату. Екстр. Лиск. Положи шкату сина. Рсм. Шкапа раньши звали і кобилу, і коня. Енд. Семил. Раньши у каждого була своя шкапа. Тхр. Кам.

ШКАРАЛЕТ, -а (устар.). Подгорелый хлеб. Отой шкаралет викинь у помийницю. Крн. Остр.

ШКАРБУН, -а (пренебр.). О старом, немошном человеке, сле передвигающем ноги. Шкарбуни ви, шкарбуни Чього ви туди повзите? Стгл. Бог. Задумав шкарбуни другий раз жвапниця. Бчк. Петр.

ШКАРУБКИЙ, -а, -с Шершавий, заскорузлый. Сорочька така шкарубка, хочь викидай. Стгл. Петр. Памажми я сарай, а вино висохло і якесь шкарубке зробилося. Ольх.

ШКАТИЛЬГАТЬ, несов. То же, что шкандилять. Микола на одну ногу шкатильгас. Крн. Остр.

ШКЕРЕБЕРТЬ
(ШКЕРЕБЕРТЯ), нар. Кувырком. В хаті все перевернуто шкереберть. Шо ти тут шукав? Стгл. Бог. Усе у хаті шкереберти. Мрч. Ольх. Ср. перебертью.

ШКВАРИТЬ, *несов.* 1. Сов. **нашкварить**. Жарко топить, натопить. *Як ми нашкварили у хаті.* Бл. Пль. Остр. *Здорово нашкварили у хаті.* Ломы Вороб. 2. Сов. **ушкварить**. Быстро бежать, идти; пригнать (о дожде). *Дикись, он зайць шкваре по Ліси.* Грм. Кяляч. *А він доць як ушкварив...* Стгл. Бог.

ШКВАРЧАТЬ, *несов.* 1. Шипеть при поджаривании; то же, что скворчать (прост.) *Само шкварчить так, що аж міні їсти захотілось.* Бчк. Петр. *Само уже шкварчить.* Ломы Вороб. *На сковариді м'ясо шкварчить* Пів. Рос. Повсеместно. 2. (перен.). О пении скворцов. *Шкварчить, шкварчить з ранку самого: сніздо роби.* Бчк. Петр. 3. (перен.). Бойко говорить. *Хвѣте тобі шкварчить біз толку.* Бчк. Петр.

ШКВИРЯ, -і То же, что хвижа. *Така шквиря була вечіром, за малим шибки ни побігло. Я як знала: шк в обід познімала баракси з вирьонки. А воно ожиледилось – насичу розвшала по хаті.* Мрч. Ольх. *На вулиці шквиря.* Пів. Рос.

ШКВОРИНЬ, -рня. См. шворить.

ШКІРКА, -и. Загризок у конки, собаки. *Кішка за шкірку тяга кошинят.* Бчк. Петр., Стгл. Бог. 2. Задняя часть шен человека. ♣ **Взять за шкірку**. 1. Взять за шиворот. *Аку отчітись! А то ось возьму за шкірку і викину, як кошину.* Стгл. Бог. 2. Припереть к стенке в споре. Бчк. Петр.

ШКОБИРТАТЬ, *несов.* См. шкониртать.

ШКОДА, -и. 1. Убыток, изъян, вред, порча; то же, что шкура (прост.) *Поб'єш шонубухь – ото ж тобі і шкода* Стгл. Бог. *Світні ноччю в огород зайшли, так шкоди наробили* Зме. Петр. *У погрібі кішка шкоди наробила.* Дрк. Реп. 2. Что-либо неслезоленное. *Ни ліз би ти в шкоду.* Втб. Подг. *Ты ж знаси, шо то шкода, а лізиш.* Стгл. Бог. *Корови так і лізуть у шкоду* Ломы Вороб. 3. Тот, кто наносит вред, убыток злонамеренно или из озорства; то же, что шкура (прост.). *Він у нас хорошиш хлопць, тільки шкода дуже здорова.* Кри. Остр. *Ох ти ж і шко-о-ода...* Стгл. Бог.

ШКОДИТЬ, **НАШКОДИТЬ**. Делать, сделать, устранять, устроить

шкоду; то же, що шкодить (прост.), пашкодить. Пацан, то й жси, шо шкодма... Оно ни собража: це ж нїтьзя такого робить. Стл. Бог. Це він навиде хлопців, та понкапотвукуть, та пашкодять шо-нібудь. Стл. Бог. Іди да ни шкодь дяди ж там. Екстр. Лиск. Курн шкодять на городі. Грн. Калвч. Повсеместно

ШКОПИРТАТЬ, ШКОПИРТУТЬ.

1. Спотыкаться, споткнувшись. Шкопиртує, гу не впає. Стл. Бог. Ішов – шкопиртує. Змс. Петр. Ни такий п'яний: шкопирта на кождому шазу. Лев. Павл. Ни зїзь до мени, а то як дам, так будиш литить і шкопиртать. Стл. Петр. Ні в чьому хлопцеві ходить, послідніми чьобітьми шкопирта; послідні та ще й порвані. Бчк. Петр. Та він як шкопиртує чїриз пєтитнь та й укає. Мрч. Ольх. 2. Падать, упасть. Я у ту канаву двічі як шкопиртує, бік удорова забив. Бчк. Петр. Ср. дошкопиртать.

ШКОРИНКА, -н. Корка хлєба, плода. Та хлєба нишч? Самі шкоринки? Змс. Петр. Шось от хлєба й шкоринки отстала. Стл. Бог. См. таюже шкураша.

ШКОТА, -н. 1. Нора. Ну, оце як виконують лисичінят, так кажуть: у шкоти. То кажуть у дуці, то у шкоти. Шкота... По стету яр, а в яру лисица виконус дучку. Стл. Бог. По полю такі шко 'ти саврахи порили. Тмр. Подг. У шкоту залїзла [лисиця]. Ст. Кри. Петр. У чулані шкота: мимн зробили. Пєр. Канг. 2. Собачья конура. А они с собакою в одній шкоти, і собака поки лизала, поки й млизала (рану кошке). Стл. Бог.

ШКРЬОБАТЬ, несов. Шаркать. Чього ти тжнши ноги – шкрьобаш, як дідуга старий? Бчк. Петр. Шо ти ото шкрьобаш тими чьобітьми? Аж вредно. Стл. Бог.

ШКУРАТИНКА, -н. Уменьшит. к шкураток. Розвидокця, так я позїзу достану шкуратинку та уашню вялянок. Стл. Бог.

ШКУРАТОК, -тка. Небольшой кусок кожи (для заплатки на валенки и т.п.). Найшов шкураток? Ну, латив, Стл. Бог. Тут шкуратки вяляюця. Ломы Вороб.

ШКУРИНА, -н. То же, что шкоринка. Шкуруину пітто ни хочє їсти. Ломы Вороб.

ШКУРИНКА, -и. Корка, шелуха. *Трошкуче, тіки шкуринки одлітають.* Шаш. Ольх.

ШКУРИТЬ,
ПОШКУРИТЬ. Снимать (снять, поснимать) кору с предназначенного для строительства дерева. *Пошкурить оті дубки - хай сохнуть.* Ломы Вороб. *Треба оті дрючки, шо на хату, шкурить.* Стгл. Бог.

ШКУРКА, -и. Пенка на кипячёном молоке. *Ни знаю, чи вони стирисють молоко. Шкурка пожевтїла.* Стгл. Бог. *А ти шкурку з молока любиш?* Зме. Петр. *Добра така шкурка* Триц. Лиск. *Ти їси шкурку з молока?* Пив. Рос.

ШЛАПАК, -а. 1. О человеке со своеобразной походкой: выбрасыванием ноги в сторону при ходьбе. *Наче шлапак: ни ходе, а лази прямо.* Бчк. Петр.. Стгл. Бог. 2. (перен.). О неуклюжем человеке. *От уже шлапак!* Стгл. Бог.

ШЛАПША, -і (неодобр.). Неповоротливый, несообразительный, рассеянный человек; то же, что растяпа (разг.). *От уже шлапша: нічого ни зроби як треба!* Стгл. Бог. *Расті бязьвий та ни будь шлапшой!* Стгл. Бог.

ШЛИНДАТЬ, несог. Ходить взад-вперёд. *Шо ти шлиндаши сюди-туди?* Стгл. Бог.

ШЛЬОНКА, -и. Белая овца. *Шльонка - це белая овечка.* Енд. Семпл.

ШЛЯХ, -у. Основная дорога. *А Вовка живе у крайній хаті воучі шляху.* Втб. Подг. - *Ти в якій магазин: в цей чи на шлях?* - *Та піду, мабуть, на шлях.* Зме. Петр. *Дій як розоллєця, так тут ни проїдиш, треба їхати кругом, аж на Маманьський шлях.* Стгл. Бог. *Вийди на шлях, там маманюю поїдиш.* Кри. Остр. *Міні аби добраця до шляху.* Гри. Калач. Повесмєстно.

ШЛЯЩИНА, -и. Линейка, вставляемая между верхним и нижним рядами основы в ткацком стане. *Хто ж це шлящину поламав?* Ломы Вороб.

ШМАГАТЬ, **ШМАГНУТЬ**, 1. Хлестать, хлестнуть. *Шмагни лотиню, щоб дошкулєло, а то дуже розходився.* Стгл. Бог. 2. Ловить рыбу удочкой, таская одну за другой. *Шмагає рибу на сушкє, наверно.* Бчк. Петр. 2. Быстро работать ложкой во время еды. *Вимирхатєя, так шмагає: борцьє за мілєую душу.* Стгл. Бог. 3. Быстро идти.

Кума з відром уже шмага. Наче ж на роботу рано ще.
Бчк. Петр.

ШМАРИТЬ, несов.
Хлюстать. *Що він шмаєрє кабіту батігом?* Бл. Плб.
Остр.

ШМАТ, -а. Большой кусок.
Отакений шмат сала одрізав і наворачує. Сттл. Бог., Трп.
Лиск., Сттл. Бог

ШМАТОК, -тка. 1. Кусок (чаще хлеба). *Возьми в карман хоть хліба шматок.* Грн.
Кшач. *Тільки хдів шматок і вп'ять нудза.* Стмл. Петр.
Одріж шматок хліба. Екстр.
Лиск. *Кинь цуцикові хліба шматок.* Ломы Вороб. *Дала їй із собою шматок сала, яєць дияток та свинячого жиру.*
Мрч. Ольх. Повсеместно. 2. Пучок; букет. *Шматок бузини постав у банку.* Крн. Остр.
Нарвала шматок цвітів. Крн. Остр. 3. Кусок ткани, лохмотья. *То її шматки лижать у картині.* Бл. Плб. Остр.

ШМАТУВАТЬ,
РОЗШМАТУВАТЬ
(ПОШМАТУВАТЬ,
НАШМАТУВАТЬ) (експр.).
Энергично рвать, резать, разорвать (нарвать), порезать. *Пшля і ну пшляі шматуєить.*
Крн. Остр. *Як зачілився за килку, так і розшматував*

сорочку навніл. Сттл. Бог.
Швиденько скороди нашматували і дождку. Зме.
Петр. *Що ти його ото такими кукками пошматувала?* Бчк. Петр.

ШМО'РГАТЬ
(ШМО'РКАТЬ).
ШМО'РГНУТЬ
(ШМО'РКНУТЬ). 1. Дёргать.
Та все її шморга за намисто.
Стмл. Петр. 2. Шмыгать.
шмыгнуть (носом). *Що ти ото шморгалєш біє конця?*
Піди висякаєся. Сттл. Бог. --
Діду, мужи нима Дід шморкнує соняями і поїхав на Моложавку. Ммн. В. Мам См.
таже шморгати.

ШМОРГАТЬ,
ОБШМОРГАТЬ. Обрывать, оборвать листья, колосья и т.п.
Поросяті щірицю одну варю: в току шморгаю. Бчк. Петр.
Обшморгай міні оту лозину - коний посають. Сттл. Бог.

ШМОРИГАТЬ, несов. 1. То же, что шморгать. *Коло даєки шморігатиє почина* Бчк. Петр.
Ну дозволяно тобі шморісатиє, ни риви. Грн. Калач 2 То же, что шморгать. *Треба колєски шморісатиє.* Ломы Вороб.

ШНУРИ, -ів. Тонкая витая верёвка, шнур. — *Шнури шукать на мережу.* Та шо в

теби – нема шнурів? Стгл. Бог. См. також шнурівка.

ШНУРІВКА, -и. То же, что шнур. *Та що в тебе – нема шнурів? Ото ж хороша капронка шнурівка.* Стгл. Бог.

ШО, мест., союз. Что. *Шо якби підняв землю і подивився, шо они (умершні) роблять...*

Лкв. Подг. З чім у тебе піржки? Змс. Петр. *Носять кутю дуже рано. Прийдуть і ляжуть: шо каять, ни зможуть Кошильки зразу подостають, шоб гроші клас. Ранше сажім ни те було.* Прв. Калач. *Чього тобі треба?* Стгл. Бог.

Повсеместно

ШОБ, союз, част. Чтобы. *Начинають стрибать, де можно пиристрибнуть, шоб додому дойти, шоб у хату дойти – в воду ни влізти.* Калач. *Шоб ти туди білий ни ходив!* Стгл. Бог. *І першим як зайде мужик (на старій Новый год), зразу сажаста на торг, шоб квочка сідала рано, курчат виводила.* Нвтл.

Вороб. Повсеместно.

ШОВКОВИЦЯ, -і. То же, что огютки. *Дітямики бігають за шовковичкою.* Пав. Рос. *Вкусні ягоди с шовковіці.* Екр. Лиск.

ШОРКАТЬ,
ПОШОРКАТЬ. Чиркати,

почиркати. *Чім ти там шоркаєш так? Аж вредно.*

Стгл. Бог. *Треби трохи косу пошоркати.* Бчс. Петр

ШОРОХАТЬ,
НАШОРОХАТЬ. Пугать, напугать. *Ти менш його шорохай, а то уроду зробиш.* Крв. Остр. *Шось курчат нашорохали побігли в куці.* Стгл. Бог.

ШОСЬ (ШОСЬ ТАКЕ), мест. Что-то. *Нибещими силами тож хликь руководить. Так, як нами придвідатиль, президент. Шось-то с.* Лкв. Подг. *Шось найти можно, як побачиш палоротник.* Пис. Бог. *Шось йому зробилось, та ото й усе.* Злм. Бог. *Наче як чьогось ни хватис...* Стгл. Бог. *Шось-такє привізла автоложка.* Бид. Кант. *Хочещця чьогось тако-ч...* Ни знаю, якого Лєв. Павл. Повсеместно.

ШПАК, -а. Скворец. Уже шпакі давно прильоти. Грн. Калач. *Шпакі всі вишині пооббикали.* Змс. Петр. *Вишині послити, так шпакі налітають і клюють.* Дрк. Реп. *Шпак – це така птиця носата.* Бид. Семил. Повсеместно.

ШПАКІВНИЦЯ, -і Скворечник. *Шпакі живуть у шпаківниці.* Бид. Кант

ШПАРИТЬ, негов. (експр.). Употребляється вместо того или иного глагола для обозначения действия, выполняемого с особой силой, страстностью, азартностью и т.п.; то же, что шпарить (прост.). *Так шпаре, що ни дождиши.* Кри. Остр. *Сонце шпаре – на вулицю хочь ни висухайсь.* Стгл. Бог. *Він коло доски шпаре, як наче по книзці.* Бчк. Петр.

ШПАРУВАТЬ, негов. 1. Сов. *пошпарувать*. Заделать трещины, щели в глиняной помазке стен, потолка; штукатурить. *Хату давно ни шпарувала, а треба б уже.* Стгл. Бог. *Втиред пошпарують, дірки заліплять, а тоді мажуть.* Стгл. Бог. *Ми шпарували хату.* Бл. Паб. Остр. *Помогни шпарувать сарай.* Реп. *Начала шпарувать около у два часа і тільки кончила.* Кри. Остр. **Повсеместно.** 2. Сов. *зашпарувать*. Занустить без надлежащего ухода. *Обузу можно зашпарувать: роззусти, ти ни оботриши, так ото же она зашпарована й буде.* Стгл. Бог. *Скотину зашпарувать можно.* Стгл. Бог.

ШПАРУНА, -и. Отслоившийся, упавший кусок штукатурки, глины, побелки.

Як мажу, так самі шпаруни: то там упаде, то там. Стгл. Бог. *Бувало, в нічі, борць поставим, а ни накриси, а она шпаруна в його й упаде.* Лев. Павл. *Шпаруна ситиця.* Ловая Вороб. *Шпарунами заліти дірку.* *Шпаруку розміси і яли опять.* Кри. Остр. *Тільки помазали, і вже шпаруна нападала.* Екстр. Лиск. Ср вечина.

ШПЕНІК, -а. Шпснєк, гвоздь, крючок. *Повісь пальто на шпенік.* Кри. Остр. *На шпенік нитки надінь.* Кри. Остр. *Там якийсь шпенік стирчить.* Стгл. Бог. 2. (перен.). *Человек небольшого роста, ребёнок.* *А ти, шпенік, чього суди поваж?* Стгл. Бог.

ШПИГАТЬ, ШПИГНУТЬ. Колоть, уколоть, кольнуть. *То в мени це око боліло і в вухо штигало, а тепер цей глаз болить.* Стгл. Бог. *Годкою можно штигнуть.* Змс. Петр. - *А у Вас під лопаткою ни штигало?* - *Штигало.* Стгл. Бог. *В ногу шписнуло.* Лев. Павл. *Днем ни боліло, а ночкою начало шпигать.* Стгл. Петр. *Мені штига в бік.* Кри. Подг.

ШПИЛЬКА, -и. Булавка. *Застибнись хоть шпилькою.* Ст. Кри. Петр. *Шпильку хто-то загубив.* Кלב. Лиск. Це

малі шпилькі. Твр. Подг. Шпилькою вковалось. Стгл. Бог. Подивись, там у кохті шпилька. Пер. Кант. Повсеместно.

ШПИХОРЛЯТЬ
(ШПУХИРЛЯТЬ),
ШПИХОРНУТЬ
(ШПУХИРНУТЬ) (експр.). С силой толкать, толкнуть. Як я вивисла його у руках у коридор та шпихорнула, так до мени ні підходив. Стгл. Бог. Що ти ту дитину шпихорляси? (Детань. Стгл. Бог. З кризиси усіх шпухиряя, у хату ні пуски. Бчк. Петр. См. также штурнуть.

ШПИЧАК, -а.
1. Заострённая палочка, колочка, остріє. Гострий же й шпичак! Пер. Кант. На шпичак иржавий натитів, так усю ногу обрваю. Бчк. Петр., Стгл. Бог. 2. Корни пацолонухов с остатками стебля. Ми збирали шпичаки на палі для толки. Бл. Пльб. Остр.

ШПИЧКА, -и. Молодой камыш. Он росте шпичка. Пер. Кант.

ШПЮРИШ (ШПУРИШ), -у. Спорыш. Нарви утятам шпюришу. Ольх. Трав багату звіробой, бісмертник, шпюриш... Твр. Бог. Я люблю, як по двору шпюриш. Змс. Петр. Кочо двора шпюриш

росте. Урль Остр. Од печіні шпюриш с корнем готують. Лсв. Павл. Повсеместно.

ШТОВХАТЬ (-СЯ),
ШТОВХНУТЬ. Толкати(-ся), толкнуть. Ни штовхайся, а то політиши отуда аж наперед хати Стгл. Бог. Я штовхала штовхала двері... Смс. Кант. Отчітись, а то так штовхану... Змс. Петр. Воно ні себе, а тіки штовха Грн. Калач. Катк мінк штовхнула, а я упала в калюжу). Рев Повсеместно.

ШТРИКАТЬ,
ШТРИКНУТЬ. Тыкать чем-либо острым. – Ужє машинкою ні вииси? – Та шо ж тут шикати машинкою. Думкаш, міні оце охота голкою штрикати... Стгл. Бог. Голкою штрикнув під нігть, ото і нарвало йому. Бчк. Петр. Хватє жаб штрикати, пора вже ума набирація. Грн. Калач. Повсеместно. Ср. виштрикнуть, поштрикати.

ШГУРЛЯТЬ,
ШТУРНУТЬ. То же, что шпихорлять. Ма-а, ну чьо він мене штурля... Пер. Кант. Она як штурнула його от себе, так він і палитив. Пер. Кант.

ШУВАЛЬ, -і. Мелкие ненужные вещи. С кухні усю

шувать повиносимо геть.
Мрч. Ольх.

ШУГА, -и. Хищная птица из ястребиных. Я в колхозі курчат сторожила, шоб їх шуга ни покрала. Бучо, литить, а ти кричиш: шугу, шугу! Стгл. Бог. Сьогодні ви єть шуга курчя вкрала. Стгл. Петр. Щьодни курчята пропадають і пропадають. Послідила за квочкою, а вона шуга їх хвата. Бчк. Петр. См. также шугай, шуліка, шульіка.

ШУГАЙ, -я. То же, что шуга. Шугай уп'єть прижитів. Ломы Вяроб.

ШУГА́ЛКА, -и. Стержень с кружком на конце для сбивания масла. У маслянци паламатась шугалка. Бл. Пль. Остр.

ШУГАТЬ, ШУГНУТЬ. Прогощать, прогнать, пугая, отпугивая. кого-либо; то же, что шугать (проет). Ану шуени курей з огородин, Змс. Петр. Та шуу ж і шуғали. Кричали: шугу, шугу. Стгл. Бог. Ми шуғали ястриба Бл. Пль. Остр. Шуғени піди горобців та курей с току. Бчк. Петр. Ср. пришугнуть.

ШУГУ, межд. Отгонное для хищных птиц, охотящихся на цыплят. Я кричу: шугу! А

ни знай своє робе. Грн. Калач. Я в колхозі курчат сторожила, шоб їх шуга ни покрала. Бучо, литить, а ти кричиш: шугу, шугу! Стгл. Бог.

ШУКАТЬ, несов. Искать. — Шо ти там шукаєш? — Та гомок. Лсв. Павл. Кажє, щма нівєсти. А чьо ж ти, кажє, ни шукаєш? Сбр. Остр. Тібе мати шукає. Дрз. Ольх. Шо там його шукають, як він по всій слободі: ти тут будиш, а він у тм краі. Стгл. Бог. Тоді костьор палимо, слбг подружок шуки ємо. Плс. Бог. Повсеместно.

ШУЛІКА¹, -и. То же, что шуга. Шуліка украла куря. Рев., Стгл. Бог.

ШУЛІКА², -и. 1. Куница (?). Вчора шуліка міні у капкан попалає. Ольх. 2. О человеке: любопытный. Олька Совина як шуліка: ну усе пролає. Ольх.

ШУЛУПЛАТТЕ, -я. То же, что цибулины. Зими з цибули шулулатте. Крн. Остр.

ШУЛЯК, -а. Завявший, но не сформировавшийся до конца, оставшийся мягким, пустым кочан капусты. Шулякі з капусти оддай корові. Крн. Остр. Капусту

прибрали, остались самі шуляки.
Сттл. Бог.

ШУЛЯЧОК, -чка.
Уменьшит. к шуляк. *Кинути
прошлий год ти було і сейгод
нима. Так, поросли шулячки.*
Стгн. Подг

ШУЛЬПЕНІК, -а. Опадья
із тёртого картофеля.
Шульпеніки, або картоманіси.
*Чічори це такіс же
шульпеніки.* Енд. Семил.

ШУЛЬПІК, -а С. м.
шульпіка.

ШУЛЬПІКА, -и. То же, что
шута. *Шульпик сразу ціля убіс.*
Клб. Лвск. *Дивись, шульпіки
он літа Гоми III!* Сттл. Бог
*Шульпіка десь пиціть: міздо,
наверно, близько.* Бчк. Петр.
*Щось шульпіка закружила каю
курчат.* Бктр. Лвск. *Шульпіка
курчи схватила.* Кри. Остр. *Уже
за тиждень четверо курчат
шульпіка вкраща.* Сттл. Петр.,
Ломы Вороб., Ярк. Остр.

ШУЛЬПОТІТЬСЯ, несов.
Плескаться. *Жабинята так
шульпочкють.* Сттл. Бог.

ШУПИТЬ, несов. То же,
что тямить. *Він нічого ни
шупе.* Сттл. Бог.

ШУРДІКАТЬ, несов.
(жестр.) С шумом двигать
взад-вперёд. *А тоді рубель і
качяка. Щя отю, а тоді ж*

уто шурдікали ото ж рублем.
Плс. Бог.

ШУРИН, -а. Шурин. *До
шурини поїду.* Дрз. Ольх.

ШУРТАПІННЯ, -я.
Лохмотья. *Падбири свої
шуртапіння, а то пазакідаю.*
Бл. Плб. Остр.

ШУРХАТЬ, **ШУРХНУТЬ**.
1. Проваливаться, провалиться.
*Воно там ни глибоко... Він
десь шурхає (под лёд), а ви
отачяють будити.* Сттл. Бог.
*Одню шурхнув у воду, а другу
положив на льод, та й
диржакся, поки Микола підійшов.*
Бчк. Петр. *Як кобила шурха
глибоко.* Ломы Вороб. 2.
(перен.) *Прыгнуть во что-
либо. С печі прямо шурхнула в
валянци, і тіки її бачили.* Лсв.
Павл.

ШУРХАЧКА, -и. Рылый,
проваливающийся снег.
Проська любе шурхачку. Бл.
Плб. Остр.

ШУРЯК, -а. Шурин. *До
мени шуряк приходив.* Ломы
Вороб., Реп.

ШУТІЙ, -а, -е Безрогий.
*Один або обос роги позбивані
у корови – ото гуга. А совсім
нима – шута.* Сттл. Бог.
*Шути корова задрала хвіст і
побігла.* Грн. Калач.

Щ

ЩАБЕЛЬ, -бля.

Перекладна в бортах телеги, ступень приставної лестини. *Щаблі такі в гарбі в повозці. Щаблі забивають а тоді досками застилають.* Сттл. Бог. *Щаблі і в хаті він пороби, а драбину собирать прийдидици на вулиці.* Бчк. Петр. *З гарби повипадали щаблі.* Грн. Калач. Тут половину щаблів нема. *Ломы Вороб., Змс. Петр.*

ЩАРИЦЯ, -і. См. шариця.

ЩЕ (ЩЕ́, ШЕ), нареч., част. *Ещё. Мішки... соломн туди натовкають, завлянуть, ще там, може, водигькою подляють – і на мороз. Туді оно сковзьке таке, що ниможно* Прв. Калач. *Ще б чього, та більш нічього!* Сттл. Бог. *Чи ще що буде?* Змс. Петр. *Я ще ни завтрікав.* Ломы Вороб. **Повсеместно.**

ЩЕБРЕЦЬ, -ю. Тимьян, – Я в чай кладу липу, мияту, щібрець. – *А де ти щібрець рвеш? Тут же близько нема? Він десь по пісках?* Змс. Петр. *Коло Чашуватого по пісках щібрець росте. Ми ходили купація і нарвали.* Сттл. Бог.

Ходім нарвем щібриаро. Ломы Вороб. На вигані щібрець. Бл. Пль. Остр. *Один раз щібрицю наварила – ни помогло.* Бчк. Петр. См. также шебрик.

ЩЕБРИК, -а. То же, что шебрець. *На клайбіці росте щібрик.* Реп.

ЩЕДРУВАЛЬНИК, -а. Тот, кто ходит щедрувать. *Під Хришчєня ходять щідрувальники.* – *Щідрувальників треба?* -- *Треба. А як скажуть «ни треба»:* (в ответ) *Ваши дітка нивклуба.* Пвтл. Вороб.

ЩЕДРУВАТЬ, несов. Ходить по дворам в канун Нового года с поздравительными песнями. *Щідрують одні дівчатка.* Ппв. Рос. *Ми щідрували цілий вечір.* Бл. Пль. Остр. *Скоро дівчата будуть щідрувать.* Ломы Вороб. *Щідровочка щідрувала, до вікна припадала чього, бабо, натикла – ниси міні до вікна.* Бчк. Петр., Сттл. Бог.

ЩЕЛІПИ, -ів, мн. Челюсть. *Михайло Козак позіхав і щіслити набік зирнув.* Сттл. Бог. *Такі кислі [яблука], шо аж щіслити зводе.* Змс. Петр. *Щіслити Вижці на бік зирнули.* Крн. Остр. 2. *Желваки Росердився, аж щіслити ходять.* Сттл. Петр.

ЩЕНЯ¹, -яти. То же, что щуцеля. Щня – маленька собака. Енд. Семил. Ср. зиньський (зиньське щеня).

ЩЕНЯ², -яти. Крог. Щня понижартало кучі. Грн. Калач. Щеня усю картоху на вгороді вибрало. Мрч. Ольх.

ЩІПАЇЦІ, -ів, мн. Клєцки. Щіпаїці з прісного тіста: щіпаїти і кидати з картопкою. Лиск. Ср. рванці.

ЩІРІЙ, -а, -е. 1. Усердный, старательный. То лішній, а то щірій. Посказать, а то ни їде: ни дуже щіре, щоб схватилось та побігло. Стгл. Бог. На щірого коня і батога ни треба. Ломы Вороб. На речі він дуже щірій. Крн. Остр. 2. Пронырливый. Він такій щірій, шо усе достане собі. Крн. Остр.

ЩИРИЦЯ, -і. Травянистое растение щирца (атагалітус). Піди щиріці нарви поросяті. Стгл. Бог. У ції жінки смух'яні діти: усю щиріцю на городі самі потипкували. Лєв. Павл. Щиріця злила вхь город. Рєв. Понсевєство. См. также щірій.

ЩІРІЙ, -ю. То же, что щиріця. Изорви оцей здорові щірій, а то на той год тут

стидькі сміття вірасте. Урыв Остр.

ЩІРІШИЙ, -а, -е. Ср. ст. к щирій 1. Хто щіріший, вишесть води. Стгл. Бог.

ЩІРО, нар. Усердно. Та він так її щіро сарай оєжж. Дрк. Рєв.

ЩИРОСЕРДИЙ, -а, -е. Внимательный, участвивый. Такий уже щіросердий. Стгл. Бог.

ЩІТКА, -и. Самодельная щётка для побелки из пишиків (см. пишики 2) или осоки. Я осоки ни щітку нарізала Ломы Вороб. С пишиків хароші щітки, тулучіани колись і на продажу в'язали. Стгл. Бог. В сосні по піску ростуть пишики, треба сходить нарвати на щітку. Хочь рвать-то врьд: руки поріжши. Треба брать ножик або щє шєль... Зєс. Петр.

ЩОВЕЇЙ, -в'ю. Щавель. Дитей за щов'єм послала – хай ни борщє посять. Бчк. Петр. – Ходім сходим по щов'єй. – Та шо в теби в осороді нима? – Є. Тіки я хочю з лук. Міні здасця – він добрний. Ну а шо полєзніший, тут нічьало ї казать. Зєс. Петр. На луках щє ї вода ни зойде, а ми вже пішли по

скороду, по щовей... Стгл. Бог.

ЩОВЕЧОРА, нар. Каждый вечер, свечечерне *Щовечора* заходе за ним. Екстр. Лиск.

ЩОЛОК, -у (устар.). Щелочная вода, полученная путём её пропускания через подсолнечную золу. *Половчора щолоку* надсила, та так гарно лхому тамка. Дрис. Рен. Раньше мылом ни стирали, а щолоком. Тхр. Кам. Колишь як зашми, так ото ж і заливали сорочки чи шо там ще в жлукті щолоком. Стгл. Бог.

ЩУЛИТЬСЯ, несов. 1. Щуриться, жмуриться. *На сонце як дивися – щулися.* Стгл. Бог. 2. Щериться. *Геть, а то кобила жуше: дивися, як щуляця.* Стгл. Петр.

ЩУР, -а. То же, что *чур*. *По кручі – там щурі. Ничол* йдять на льоту. Алф. Н.-Хон. Коло *Пиресилки* по кручі – там *щурі*. Стгл. Бог., Пив. Рос.

ЩУРЯТА, -ят. Птенцы стрижа. *І оце по кручі* влос дірки. *А там же щурята,* зьвізда... *нищуря там.* Алф. Н.-Хон.

ЩУРЯЧИЙ, -а, -е. Прилагат. к *щур*. *Щурячий*

срок. Ну, щурі там. Алф. Н.-Хон.

ЩУРАСТИЙ, -а, -е. Близорукий. *Сваха щураста.* Грн. Павл.

ЩУРИНА, -и. Щука. Евстр. Рос.

ЩУЧАЧИЙ, -а, -е. Щучий. *Ходить, будимо їсти щучячо юшку.* Стгл. Петр., Стгл. Бог.

Ю

ЮДА, -и. Жадина, скряга. *От юда.* *Зроду у його нічого ни рожжживеся.* Стгл. Петр.

ЮЗКАТЬ, несов. Вилзгать. *Вин усе юзжжить.* Бл. Пль. Остр.

ЮН, -а. Рыба выон. *Володыка* ловив юнів. Кри. Остр.

ЮШЕЧКА, -и. Уменьшит.-паскат. к *юшка* 3. *Я як коля захвораю, а дідові варить припаде.* «Я юшичку, бабо». *Так він такого наваре ..* Стгл. Бог.

ЮШКА¹, -и. 1. Жидкость. *Баюку рхтичотали, так ни тіко помакдори пуб, а й юшку повили.* Стгл. Бог. Супу наварила – одной юшки. Енд. Семил. 2. Отвар. *Той овсяной юшкой* печень лсчут. Лсв. Павл. 3.

Суп (чаще картофельный) в противопоставление борщу. *Попробуй, яка юшка добра памучалась.* Триц. Лисек. *Ну що ж варить: борщ чи юшку?* Сттл. Бог. *На сніданне варили юшку.* Крп. Остр. *Юшки дуже солена.* Бнд. Кант. *Зварим сьогодні юшку на вечерю.* Дрк. Реп. Повсеместно. 4. Соус. *Мати юшку з боклажсан добру робила.* Кль. Лиск. ♦ *Юшково умиться.* Кровью умиться. *А той ото як заїде в морду, так він так і умиться кийкою.* Сттл. Бог.

ЮШКА?, -и. 1. Крышка или задвижка в дымоходе, выюшка. *У нас щяє гас, юшкі.* Век. Лиск. *Закрий юшку, а то аудус.* Бл. Пль. Остр. *Закрий трубу юшкою.* Екстр. Лиск. 2. Выюшки, которыми закрывают и регулируют по величине отверстие в плите, в котором помещается чугун или другая посуда. *Юшки треба щільно закривати, щоб ти було диму.* Нвб. Кант.

Я

Я, нежм. Сокращённое от *як*. *Тоді я який мелист, ганка страшно.* Сттл. Бог.

ЯБЛУКО, -а. Яблоко. *І яблука, і крижовник єсть.* Енд. Семил. Повсеместно.

ЯБЛУНЯ, -і. Яблоня. *Яблуня щяма зацвіла.* Нвн. І Кант. Повсеместно.

ЯБЛУНЬКА, -н. Уменьшит.-ласкат. к яблуня. *Яблунька дуже красиво цвіте.* Нжкм. Тал. Повсеместно.

ЯВРАХ, -а. То же, что гаврашок. *Хлопці, ходіть яврахів ловити.* Крп. Остр., Екстр. Лиск., Пнв. Рос., Бл. Пль. Остр.

ЯВРАШОК, -шка. То же, что яврах. *В голод і яврашків ловили і варили.* Кль. Лиск.

ЯГІДКА, -и. Уменьшит.-ласкат. к ягода. *Дивись, які гарчі ягідки, сивенькі.* Сттл. Бог.

ЯГНЯ, -яти. Ягнёнок. *Здасть то ягня, поросся, то корову і денешки його.* Ннд. Петр. *Загопи ягня в хлів.* Нвб. Кант. *Ягнята пізні, щє малі.* Сттл. Бог. Повсеместно.

ЯГОДА, -и, мя. 1. Ягода. Повсеместно. 2. Только мя. *Ежовика — Ходім по ягоди.*

Та їх, мать, щє немає, ни поспім. Сттл. Бог. *Ходили по ягоди, а їх щось мало.* Змс. Петр.

ЯГОДЕЦЬ, -(?). Общес. название телят. Екстр. Рос.

ЯДЕ́РЕЧКО, -а.

Подсолнечное семечко. *Ядеричька у пацонуха подавлять, і олія пахуця подучайця.* КЛБ. Лвск.

ЯЄШНЯ, -і Яичница. *На зивтрік жарила яєшню.* БНД. Квнт.

ЯК, нареч., част., союз.

1. Как. *Як тобі і розказать, шоб ти записала.* Прв. Калач. *Як балакайш?* Ярк. Остр. *Як бистро ти хочш все зробиць.* Ст. Крш. Петр. Повсеместно.

♦ *Як за себе кинуть.* Очень быстро съестъ. *Повин чомкал принису, і воли як за себе кинуть.* КЛБ. Лвск., Стгл. Бог. 2. Когда. *Як прийди празник Питро Пвв.* Рос. Рвуть, як она поярте. Лвв. Павл. *За царя Паньки, як була змля тонка та кожушани зроші.* Стгл. Бог. Повсеместно. 3. Если. *Це ще як она прийде.* Стгл. Бог. См. также якичко.

ЯКБІ, союз. Если бы. *Якби ти раньше прийшов, пошти б в кино.* Крн. Остр. *Якби така гроза та ще й ночью (о ситуации мнимой угрозы).* Стгл. Бог. *Якби тимень встравала, воно було б лучче.* Змс. Петр. Повсеместно.

ЯКІЙ, -а, -с, мест., част. Какой. *Який сьогодні день?*

Прбг. Квнт. *Та яка весела була життя, девочки. А щяе не.* Твр. Бог. *Якій год тобі пошов?* Крш. Остр. *Який у вас хліб добрий.* Ломы Вороб. Повсеместно.

ЯКІЙСЬ, мест. Какой-то. *Якійсь хлопец бросив коло двора лисаст.* Ст. Крш. Петр. *Якись чьорт кинув міні каминюку чириз плитиць.* КЛБ. Лвск. *Ходила тут якась жінка, питава, ці нима продаженіх картох.* Стгл. Бог. Повсеместно.

ЯКИЧКО (ЯКИЧКА), неизм. То же, что як. *Якичко там було хороше!* Екр. Лвск. *Ой, якичко же його пак звать?* Стгл. Бог.

ЯКОСЬ, нар. 1. Как-то, как-нибудь. *Та він якось ни дуже й охотився туди йти.* Стгл. Бог. *Якось же треба жити.* Змс. Петр. *Я його ось якось недавно бачив.* Бчк. Петр. *Якось хочещя, шоб бужо все гарно.* БНД. Квнт. 2. Как-нибудь, однажды. *Треба до його якось зайти.* Ломы Вороб.

ЯКШО, союз. Если. *Якшо я тобі ни нужна, чього до мени ходлаи?* Лвв. Павл. Повсеместно.

ЯР, -у. Овраг. *Вен у яру якстряв.* Вск. Лвск. *Дід Питро привіз снопи, а Сялка ще десь*

вите. Він бабі й каже: «Сяка іде і отам у ярі стоїть колесо розламалося». Стгл. Бог. Повсеместно. См. также ярок. Ср. срок.

ЯРАНДАК, -а. Пароконна телега для перевозки сена, соломы. Запрягай ярандак. Грн. Калач. Привезем салому на ярандаці. Ст. Крш. Петр. Ср. гарба.

ЯРОК, -ря. 1. То же, что яр. Овраг? Яроч, кажутъ. Влад. Лиск. За нашим сизом яроч такий глибокий, що і ни пирсидеи. Тхр. Кам. Колись цей яроч був глибоким, а тепер заріс очеретом. Ст. Крш. Петр. 2. Неглубокій овраг. Ваш хлоциць у ярку. Држ. Ольх. В нашій местності багато ярків. Бид. Кант. У яркі їх іспустили мимо острих могил. Твр. Бог. Тили насеця в ярку. Крш. Остр. Яроч повний води. Ярк. Остр. Повсеместно. Ср. срок. 3. Канавка. З ярків натиче в огород, і так пагано тоді садить. Кль. Лиск.

ЯСЕНОК, нка. Ясень. У нас у лісі багато ясників. Трц. Лиск., Стгл. Бог., Бчк. Петр.

ЯСНА, -ен, мн. Дёсны. Із ясн кров іде. Бчк. Петр. Зубів шма — кутуляю якось яснами.

Стгл. Бог. Шось ясна заболіли. Екстр. Лиск.

ЯТІРЬ, ятеря. То же, что в'ятір. Мужиси бацуть ятірь, коли ідуть ловить рибу. Пль. Рос.

ЯТРОВКА, -и (устар.). Жена мужнина брата. До мене ятровка часто приходе, да і дуже міні помагас. Држ. Реп. У маї жінки дві ятровки Пль. Рос. Ятровка була в гостях. Екстр. Лиск. Ми в одній хаті колись жили і з ятровкой всігда ладилі. Тхр. Кам.

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	3
Украинский алфавит	4
Сокращённые названия населённых пунктов.....	5
Список условных сокращений	10
Словарные статьи	
Н	11
О	49
П	72
Р	163
С	191
Т	224
У	241
Х	250
Ц	264
Ч	271
Ш	284
Щ	300
Ю	302
Я	303

Научное издание

Авдеева Мария Тихоновна

**СЛОВАРЬ
УКРАИНСКИХ ГОВОРОВ
ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ**

Том II

И-Я

Компьютерная верстка:

В. В. Дидсико, С. А. Заболотная

Подписано в печать. 19.11.2012. Формат 60×84/16. Усл. печ. л. 17,8.
Тираж 200 экз. Заказ 1081.

Издательско-полиграфический центр
Воронежского государственного университета.
394000, г. Воронеж, пл. им. Ленина, 10. Тел. +7 (473) 259-80-26
<http://www.prc.vsu.ru>, e-mail: prc_center@prc.vsu.ru

Отпечатано с готового оригинал-макета
в типографии Издательско-полиграфического центра
Воронежского государственного университета
394000, г. Воронеж, ул. Пушкинская, 3 Тел. +7 (473) 220-41-33